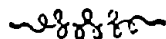

Z města a ze vsi.

Povídky
od
ALOISE DOSTÁLA.

Podíl údů Dědictví Svatojanského číslo 77.
na rok 1890.

V PRAZE.

Tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny v Praze. — Nákladem Dědictví Svatojanského.

1890.

/.

Vincencián.

Vincencián.

Obraz ze společenského života.

I.

Když malý Viktor světlo světa spatřil, byla pobouřena celá čtvrť. O rodičích jeho se totiž pochybovalo, že štěstí jejich pozemské bude doplněno buclatým chlapcem a blízcí i vzdálení přátelé se radovali, že po bezdětných boháčích hojně zdědí. Také nabízeli své děti za schovance a schovanky, ale Blaníkovice tak dlouho se nerozhodli, až nebylo volby docela potřebí. Malý Viktor naplnil křikem celý dům a k obsluze svého malého tělíčka měl hned několik osob služebných.

Blaník by byl pro jediného syna modra nebes snesl. Veliké jmění dovolovalo mu všeliké podnikati i nadbytečné vydání pro novorozeně. Že byl chlapec ve vsí slávě pokřtěn, že měl vznešené kmotry a řadu obdivovatelův a velebitelů, že byl hned „celý otec“ a na obrat

„celá matka,“ stejně roztomilý a krásný, to se vše rozumí samo sebou, když otec brečtivého chlapce byl majitelem tří domů v nejživějších ulicích, členem mnoha spolků, mnohonásobným předsedou, jednatelem a výborem, dobrodincem a vůbec měl celou čtvrť „pod sebou.“

Na radnici mnoho prosadil, jeho slovo ve spolcích platilo a jinde provedl, oč jenom požádal. Tudy již ze zdvořilosti a jakési povinnosti všichni šťastnému otci blahopřáli a hošíka do nebe vynášeli.

Viktorek o tom však ničeho nevěděl. Hleděl si svého, brečel jako nejchudší dítě a tloukl sebou nemilosrdně, když se mu něco v prachových peřinkách nelíbilo.

Chlapec rostl jako z vody a v prvních dnech života jeho se neudálo nic zvláštního, leda že ho starostlivý otec pojistil na několik tisíc u nejbezpečnější a nejsolidnější pojišťovny. Spokojeně trávil blahé doby mládí a když se pustil poprvé po koberci a narazil si čelo, byl zavolán universitní profesor, který musil pokrčiti rameny nad vzácným pacientem; jinak by věda jeho ani za mnoho nestála.

Viktor slavně slavil všechny dny, jež štědrost pelem osypala a zvláště vyznačila. Svátý Mikuláš donesl Viktorovi spoustu cukrovinek a hraček, jesličky s Betlémem o vánocích byly u Blaníků přebohaté, koledy se všech stran

a sv. patron donášel vždy nové šaty mimo pravidelné dle ročního počasí.

Slovem mladý Blaník rostl v přepychu a neměl ani dost choutek a nálad, jež by všechny splnili rodiče a četní příznivci. Stravování jeho se dělo dle předpisů nejlepších autorit lékařských, denní procházka osvěžovala jeho líce a když povyrosl, dvě chůvy vedly Viktorka za ruce, by neupadl. Na okamžik by byla propuštěna služka, která by neplnila rozkazů stran mladého pána do nejmenších odstínů. Sám pan Blaník přehlédl tu a tam nepohodlí, prominul chybu v pokrmech, odpustil nedopatření, jenom když se to stalo z přílišné péče o Viktora. Ten nesměl žádného trpěti nedostatku.

„Až je to proti Pánu Bohu,“ říkala hokynářka naproti v malém krámku, ale stajila hlas a opatrně se ohlédla, by jí tento úsudek neuškodil v obchodě. Blaník v těch ohledech byl neukrotitelným. Jeho syn byl nejhezčí, nejhodnější a nejnadějnější. Ostatně každý miluje děti své a Blaník opatřil syna dle všeobecného téměř způsobu bohatých lidí.

Když Viktorěk dostal první kalhoty — byly sametové s prouhami — div že Blaník nevystrojil hostinu jako tehdy, když chlapec poprvé vyslovil: „Táta.“ Ještě že byl pan Blaník opatrný a penězi neplýtvat. Měl nyní nadějného dědice, proto musí šetřiti.

Malý Viktor měl choditi do školy, ale matka se bála o jedináčka, aby se cestou nenastudil, aby ho děti nebily a podobně. Viktorovi zjednan domáci učitel a modrý pokoj dostal jméno „škola.“ Slasti, které chudý študent v Blaníkově domě zažil jako učitel za šest zlatých měsíčně, obědy a svačiny, znal dobře jen on sám a Viktor, který měl z toho velikou radost, když se pan učitel zlobil, až sezelenal. Bíti ho nesměl a po svačině přestala všechna nad ním moc.

Viktor se učil špatně, schopností nechtěl užívatí a bláhoví rodiče ještě lenost jeho podporovali. „Bude bohat, nepotřebuje rozličných suchopárných věd. Však se mezi lidmi obrousí, by byl do společností a rodičům dělal čest.“

Domáci učitel ustal již na svěřence žalovati, že nedělá úkolů, že nedává pozor, že se vzpouzí atd.; tiše snášel všechny nepříjemnosti za šest zlatých, obědy a svačiny, čekaje, dokud se mu lepší hodina nenaskytne. - U Viktora se vystřídalo učitelů několik, až se dostal pod moc medika, který příliš pomalu skládal zkoušky a Blaníkovým dovedl vyhověti. Kdyby byl Viktor neměl dobrý základ od svědomitých učitelů, Košatecký by chlapce nenaučil ani nejpotřebnějším vědomostem. Nechal žáka dělati, co chtěl; když poznal, že rád čte, donášel mu knihy a sám podrímoval, čekaje svačiny, by kávou nebo čokoládou hodinu ukončil. Viktora

rodičům chválil, jak si přáli, a vděčný chlapec plnil svému preceptoru kapsy tatínkovými doutníky.

Když Viktor měl nastoupiti na střední školu, Košatecký se rychle poděkoval. Nástupce jeho se zděsil a s panem Blaníkem promluvil rozumné slovo.

„Mám známé na gymnasiích. Nebude-li přijat zde, však ho přijmou jinde. Chci jenom, aby chlapec něco študoval pro jméno. Postavení se domáhati nebude študii žádného.“

Ale ani známí nepomohli, Viktor nemohl udělati přijímací zkoušku. Otec musil posýlati syna rok do přípravky, kde navštěvoval i všechny mimořádné předměty, jenom aby mohl donášeti panu učiteli kuverty za hodiny tyto.

Tato průprava pomohla trochu Viktorovi na nohy. Stýkal se také s jinými chlapci a na-
byl jakéhosi rozhledu do světa. Měl kamarády a byl zaměstnán.

Hned po prázdninách přišel do gymnasia a to právě do toho, s jehož ředitelem si Blaník tykal. Ve větším městě taková volba možná.

Viktor měl opět korepetitora, ale nebyl latinářem. Pilností by byl všechno přemohl, ale Viktor spolehal jenom na vzácnou přízeň ředitelovu. Ten pak schválně si počíhal na Blaníka a zdaleka třepaje rukou, oznamoval: „Nejde to, brachu, nepůjde to.“

Viktor propadl a opakoval. Druhého roku prošel, ale v sekundě opět musil opakovati. Aspoň prý to vezme od základu. V tercii přišla řečtina a Blaník litoval, že nedal Viktora na reálku.

Dostal se i tam a za rok byl pak v soukromém učelišti obchodním, chodil do tanečních hodin, učil se piánu a vystoupil dvakráte v soukromém divadle.

Zatím se stal z útlého chlapce klacek, zmohtněl, sesílil, tatínka přerostl o hlavu, pod nosem měl první pýří a na nose se mu houpal skřípec s nejslabším sklem. Nosil hůl, šatil se dle módy a chodil půl dne po Příkopech, hrál kulečnick a svačil v kavárně.

Rodičům byl dosud mazánkem a matka mu říkala „hochu.“ Jednou praštil knihou a slavně prohlásil, že už nebude študovati. Aby věčně lavice tlačil a o životě ani nezvěděl. Otec by byl zatím rád viděl z něho doktora, by imponoval postavením i jměním, ale když to nešlo, sám se připojil k mínění synovu a dodal: „Škoda peněz. Jakoby je do větru házel.“

Viktor se stal pojednou „slušným jinochem,“ doprovázel rodiče do divadla, kde doplňoval v loži trojlístek rodinný, matce nosil plaid, a byl jí společníkem na hostinách ve vyšších domech, kde se poněkud neuhlazeně choval a proto vědomosti v tom oboru z „Galanthoma“

si doplňoval. Také matka přispěla bohatými zkušenostmi svými a doma nejednou poučovala Viktorka, jak se má ve společnosti vznešených lidí otáčeti, by nemusila omlouvatí jeho nezkušenost a — flegmaticnost.

Otci musil vypomáhati v účtech a v knihách, kde byla přílišná jednoduchost. Na jedné straně bylo napsáno s hora: „Má dáti“ a na druhé: „Dal.“ Pak následovala řada nájemníků v Blaníkových domech. Jindy bylo v pravo: „Půjčil jsem,“ v levo: „Splatil — úroky — nedobytné.“ Tato poslední rubrika byla nejméně popsána.

Papínek zasvětil syna ve státní papíry, a naučil ho odstřihovati malé úzké papírky — kupony, jež pak Viktor proměňoval v směnárně. Zvláště k posylkám potřeboval Blaník syna a Viktor několikrát denně přeměřil tu neb onu čtvrt města. Obstaral vše správně.

Z dlouhé chvíle doma čítal. Zálibu ve čtení zdědil po svém učiteli Košateckém. Četl, co se mu líbilo. Nikdo ho nekontroloval, sám si docházel do knihoven veřejných a za malou částku zálohy a příspěvek měsíční vypůjčoval si knihy rozmanitého druhu. Trochu hrál, učil se kouřiti a tak mu čas pomalu ucházel. Práce užitečné udělal málo. Vždyť nepotřebuje syn bohatých rodičů pracovati jako chudák.

Ještě otec nutil syna k nějaké činnosti,

by Viktor obezřetně jednou spravoval, co mu sám nashromáždil. Jmění samo se bude množit, úroky z úroků stoupati, však nutno rozsáhlý majetek starostlivou myslí chrániti před možnými pohromami a pilnou rukou aspoň v knihách kontrolovati a spravovati. Obezřetný otec proto zasvěcoval syna v praktiky, jichž musí užívati domácí pán oproti svým četným nájemníkům, aby ze solidních „partají“ bral slušné „kvartály;“ poučoval Viktora, v který čas nejlépe stříhati kupony, jaké losy kdy mají cenu a podobně. Viktor dobře věda, že všeho toho jednou plnou měrou bude potřebovati a nemaje právě lepšího zaměstnání, naslouchal bedlivě výkladům otcovým, když po obědě zasedli do měkkých křesel a Blaník přeskočiv v novinách sloupce politické, feuilletony, zprávy denní a směs z celého světa, zamířil k burse.

Blaník byl starší pán, usedlý, pohodlný měšťan, neveliký, široký v ramenách, s parukou na hlavě, bezvýrazného obličeje, v němž očka pichlavá vynikala. Šatil se slušně dle módy na venek, doma nosil starý župan vybledlé látky a oškubaných střapců.

Zapáliv si doutník, usedl naproti Viktorovi, vytáhlému jinochu zakudrnatělých vlasů, červených lící a poněkud ospalé, lenivé tváře. Oba přeložili nohy, Viktor si udělal cigaretu a otec se chystal k poučné přednášce. Syn bral do

ruky francouzský román, by pokračoval, kde před obědem přestal. Nečetl ho v originále, ale v překladě — německém. — Než našel záložku, otec odfouknuv kouř, zeptal se :

„Četl jsi dnešní noviny?“

„Ráno v kavárně. Nic kloudného. Ani na říšské radě řeči se nevyšinuly nad prostřednost.“

„Ale co je nového na burse? Jistě že jsi pro samou politiku bezúčelnou a klepy maloměstské ani si nepovšimnul, jak stouply akcie severozápadní dráhy. Dobře že jsem minule několik těch papírů koupil lacino. Papíry výnosných dráh si musíme opatřit. Cukrovary klesnou, z hor se uhlí na dobro vybere, jen dráhy budou stále dovážeti. Česká západní pracuje s velmi pěkným výsledkem a Plzeň s Prahou nedostanou tak hned konkurenta. Podívej se, jak akcie ty stojí?“

Mladý pán dlouho hledal v německém listě, který větší váhu kladl na cenu bavlny než vysokou politiku. Ale nemohl najít na dvanácti stranách hustě potištěných žádoucí rubriku. Čítal vždy v novinách feuilletony a pikantní zprávy.

„Je viděti, že dosud nejsi praktikus v novinách,“ řekl Blaník a ruky obratem měl „z Víduě závěrečné úřední kursy.“

„Losům z roku 60. přiskočilo, anglobanka klesla a česká západní dráha vykazuje 290. Mimo kreditní nejlepší akcie,“ mluvil spíše pro sebe než pro syna horlivý bursovník. Viktor pramálo ještě těmto řečím rozuměl. Ve francouzských románech nečetl o tom ani kapitoly a také na študiích k podobným vědomostem nepřišel.

„Musíš si nyní všeho dobře všímati. I kdybys na burse nehrál, přece musíš znáti kursy, bys uměl v nejpříhodnější dobu koupiti.“

Nyní Blaník měl přednášku, pro peněžníka znamenitou, však pro dvacetiletého jinocha nudnou a suchopárnou. Ale musil naslouchati, naposledy provedena praktická zkouška a neobstál-li Viktor, byl vaděn a hodina se prodloužila, až vstoupila paní Blaníková a zvala ke kávě.

Viktor počítal, měnil renty, kupoval „papíry,“ vyhrával na losy, až byly okraje všech dvanácti stran v novinách popsány. Když otec činil závěrky, oko Viktorovo již těkalo po sloupcích, aby mrtvé číslice oživil nějakou šťastnou zprávou z jiné rubriky. Oko jeho váhodou přišlo na malou lokálku.

„*Chudá vdova*, matka pěti dítek nedospělých, prosí úpěnlivě o pomoc. Je vydána bídě nejvyšší a každý dar jí bude vhod. Bydlí v dlou-

lé třídě, číslo 15., poschodí III. Administrace tohoto listu přijímá dary, za něž jmenem humanity děkuje hned předem.“

Viktor četl lokálku nahlas, když otecskončil přednášku. Čítával často hlasitě noviny při svačině.

Blaník mávnul rukou; podobné zprávy slyšel nerad.

„Kdo pracuje, nemusí se doprošovati podpory a almužny. Zase nějaký podvod. Člověk se nesmí ukvapiti, jinak by přišel o všechno. Jmenem humanity! Jsem u spolku dobročinného přispívajícím členem a dělám dost pro chudinu. Naposledy bychom neměli nic jiného na práci, než starati se o chudinu. Tím se podporuje lenost.“

„Ale zde je vdova s pěti dětmi nedospělými,“ namítal Viktor.

„I co vdova! Byl jsi přece na „Dobrodinci ptáčat“ v divadle! Pamatuješ se, jak bývalý služebník okrádal svého pána, který chudým peníze posýlal. Také volal nebohý o pomoc, také prosil nezaopatřený a v bídě postavený, a když se známý dobrodinec přesvědčil, našel místo nebožáka veselou společnost v nejbujnější zábavě. Pak se obrátil, nedůvěřoval ani svému ševci, svému sluhovi, své ženě.“

„Byl jsi, otče, v „Národním“ až do konce?“ ptal se Viktor s úsměvem ve tváři.

„Do konce nejsem v divadle nikdy. Ani to nepatří k dobrému tónu.“

„Pak bys byl poznal, že se onen dobrodinec ptáčet přesvědčil o opaku, že byl nedůvěřivým, když kousky cukru počítal, že i toho litoval, když ševce -- toho nevinného anděla — v podezření měl.“

„Hlouposti! Jsem již ve spolku, který se stará o chudé, platím celoročně napřed, aby neřekli, a více se o chudinu nestarám. Mám jiné starosti.“

„A jak se jmenuje ten dobročinný spolek?“

„Věru ani nevím. Až sem přijde sluha pro peníze, zeptej se ho. Nyní čti, co dělá Bismark, první státník v Evropě.“

Viktor vyhledal zprávy z německé říše a předčítal. Při tom myslil na chudou vdovu a činil si předsevzetí, že jí pošle zlatku jako neznámý — dobrodinec ptáčet.

II.

Docela v jiném ovzduší byl Viktor u své matky. Blaníková příliš milovala svého syna, ani mu nejmenších starostí k srdci nepřipouštějíc. Poněvadž se otec málo účastňoval v rozmanitých návštěvách, bálech, procházkách, di-

vadlech a jiných zábavách, Viktor byl matce průvodcem. Blaníková se totiž ještě nemínila vzdáti všech požitků světských, ač ji zdobilo již ctihodné stáří, Blaník však nejraději doma sedal při džbánu, leda že k svým bursovním přátelům anebo četným nájemníkům cestu konal.

Viktor rád sloužil matce a změny, jež mu její společnost poskytovala, s povděkem přijímal. Jenom visity mu nebyly po chuti. Slyšel jenom prázdné fráse, známé klepy, viděl stále stejné tváře (dámy si návštěvy oplácely) starších paní a slečen, které pozbyly naděje výhodných vda-vek. Na procházkách setkávali se přece s lidmi jiného druhu. Viktor zvláště miloval tváře veselé, neboť se rád zasmál vtipům a slovným hříčkám, jimiž se společnost menších rozměrů pravidelně bavila, zvláště když v ní byly dva navzájem se potírající náhledy.

Když Viktor tak špatné osvědčil vědomosti otci ve světě bursovním, po svačině vyšel s matkou na Letnou, by se pokochali krásami probouzející se přírody. Viktor vypadal jako švihák, který věnuje všecken čas a všecku práci jenom úpravě svého šatu, svého těla, jako pravý bohatý darmošlap předních ulic pražských. Lehký, úzký jarní oblek měl na sobě poprve, manšety a límec jak alabastr, zlatý řetěz s příslušnými přívěsky, malý bělavý klobouček

a mezi ukazováčkem a prstem prostředním otáčel holí se stříbrným kováním. Šel-li s matkou, nekouřil, ale převlékal si stále žluté rukavičky

Vedle jinocha šla paní matka, obstarožní dáma širokých rozměrů. Na čele sice snažila se zahladiti vrásky, ale nadarmo. Blaníková byla o několik málo let mladší svého muže a na tom „mládí“ si mnoho zakládala. Šla těžce, oddychovala a zpáteční cesty konala zpravidla omnibusem anebo po tramvaji. Byla tělnatá, sotva se valila. Kráčela hrdě a namáhala se nemotornému tělu dodati svěžesti a čilosti.

Oděna byla hedvábným šatem a modistka její nešetřila okrasami pro vzácnou zákaznici. Klobouk jí slušel k tlusté tváři. Nosila jezdecký s vycpaným ptákem po straně. Ani péří nemožných ptáků se nenedostávalo. Aby si dodala půvabnosti, nosila skřípec a zlatý řetěz jí objímal hrdlo.

Vlastností paní Blaníkové bylo, že ráda stále mluvila, ať stál předmět řeči za něco nebo za nic. Viktor často upomínal matku, že se všechno za předmět rozmluvy na živých ulicích nehodí, ale Blaníková jen krátkou dobu dbala tohoto upozornění.

Jako pan manžel, tak i choť jeho docházela všudy pozornosti a nestačila se ani ukláněti. Tuto pozornost si hleděla také uchovati, by pražské obecenstvo na její vzácnou osobu ne-

zapomnělo. Objevovala se co den na Příkopech, v divadle musila býti, když se dávalo něco zvláštního nebo herečka přední řady měla příjem, na žádné slavnosti nebo výstavě nescházela její osoba, a že vynikala nade všechny, vzbudila hned pozornost.

Nyní, když měla tak švarného průvodce a nadějného ženicha, zvláště mladší ženské pokolení si všímalo paní Blaníkové. Pro tak poslušného syna a bohatého dědice jistě matka sama zvolí nevěstu, a což kdyby šťastně padl los?

Zjevem svým působila znamenitě paní Blaníková, však duchem ukazovala četné mezery v hlavě i srdci svém, mezery, jež bylo třeba zlatým tmelem vyplniti, by se nezkazil celkový příznivý dojem. Nyní tuto mezeru měl doplniti Viktor.

Blaníková byla k Viktorovi příliš shovívavou. Chránila ho již před žalobami domácích učitelův a gymnasijských profesorů, vytrhla ho ze suchopárných přednášek otcových a když syn potřeboval peněz, dříve se pravidelně utíkal k matce než k otci. Mnoho si také matka na synu zakládala. Všechno mu promíjela, ač se také Viktor jiným než nějakou dvojkou ze škol dosud neprovinil, byla pyšna na jedináčka a všudy ho stavěla v popředí: „Já a můj syn“ —. Když viděla společnost ryze českou, vlastenec-

kou, říkala „Vítězoslav“, jindy prostě „Viktor.“
Člověk musí znáti svět a každému vyhověti.

„Překrásný den!“ začal Viktor duchaplnou rozmluvu.

„Báječně pěkný! Škoda, že jsme si nevyjeli do Stromovky!“

„Když papínek lituje na drožku!“

„Víš, hochu, papínkova šetrnost je také k dobrému. Vždyť hospodaří pro tebe.“

Viktor na tuto jemnou omluvu umkl a shlížel na velebné město, ozářené jasným slunečným. Báně vynikaly, věže se leskly a Vltava plynula jako tekuté stříbro. Pohled na Prahu s Letné je vždy okouzující. Veliké město, vroubené čelenkou jasné Vltavy, leží u paty nadšeného diváka. Stranou zelený Petřín jako kadeř vodní rusálky. Hradčany jako zámek křišťálový. Nad městem klid, jenom Vltava jakoby pěla smutnou píseň nebo trilkovala vesele dovádě.

Paní Blaniková neměla pro podobné romantické pohledy mnoho smyslu a když ji Viktor upozornil na vyhlídku, zvolala vesele: „Vidím odtud a poznávám všechny tři naše činžáky.“

„Báně chrámů se třpytí jako ze zlata!“

„Našeho domu štít nade všechny vyniká.“

„A „Národní“, onen chrám umění!“ deklamoval Viktor v nadšení.

„Předplatíme se podruhé na první galerii. Pěkná tam odtud vyhlídka a co ušetříme!“

„Parníky projíždějí Vltavou a voda se čeří za nimi jako perly. Musíme se také někdy po vodě někam podívat. Třeba na Zbraslav. Uděláme si celodenní výlet.“

„Pojedeme, Viktoru, pojedeme. Pozvu několik známých, aby nám cesta lépe ušla, a podnikneme výlet do lesa. Vždycky jsem tak ráda na venkově dýchala pryskyřici prosycený vzduch a voněla k celým záhonům mateřídoušky. Toho všeho člověk v městě musí postrádat.“

„Za to máme jiné výhody, ale my si té radosti můžeme dopřát a na léto se odstěhujeme někam do Zbirova nebo k Turnovu na Hrubou Skálu. Tisíce krásných míst zve k letnímu oddechu.“

„Papínek nepřivolí. Takové vydání! Leda bychom se někdo ze špatného městského vzduchu rozstónali. Já dostávám již beztoho migrénu.“

„A mně slábne zrak. Pozoruji to příliš patrně.“

„Slabý zrak se nejlépe léčí zelení, když se člověk dívá do trávy, na stromy, na keře a podobné. Přistavím ti ke stolku několik hodně listnatých fikusů a palem, abys mohl na nich oči si osvěžiti. Také nesmiš tolik čísti.“

Blaníková měla více o jednu starost. Aby se tak Viktor rozstónal jenom třeba zánětem

očí. Musí hartusiti na muže, by aspoň jednou najal letní byt, když nechce nikdy do lázni na léto. Vždycky „se pekli“ v Praze a ničeho ne-
užili, leda že na večer chodili po nábřeží a v neděli seděli u Tomáše pod oleandry. Však nyní musí starý povolit k vůli — synovi. Blaníková byla sice šetrna, ale dávno ji mrzelo, že se nemohla pochlubit, kde strávila „báječně pěkné“ léto. Nemusí to býti hned v mořských lázních, známá Štrosberkova villa u Zbiroha postačí.

Blaníková často se setkávala se známými paničkami, s nimiž se zastavila, celovala a jim také Viktora představila. „Zde můj syn Vítězoslav —“

S obou stran hluboké poklony, obvyklé: „Těší mne, že mám čest —“ a když byla opět bohatá paní se synem o samotě, mrzela se, že nemůže k pěknému jménu křestnímu přidati titul nějaké hodnosti, na př. professor mediciny nebo práv doktor, iuženýr nebo podobné. Netajila se s náhledem tím a hádala hned, jak by se tomu nedostatku odpomohlo.

„Měl bys aspoň někam vstoupiti do praxe, pak někde v cizozemsku za peníze mohl bys nabyti doktorátu třeba jenom lučby. Takto nejsi ničím.“

„Pěkná poklona, mama; ale odkud jste čerpala vědomosti ty? Což mně nedává dost

veliký titul naše jmění? Vždyť se mohu nazývatí bohatým Blaníkem, králem domovníků, domácím pánem a podobně!“ smál se Viktor.

„Nežertuj při vážných věcech. Můj strýc byl doktorem práv. Pobyl v Itálii rok a vrátil se s titulem doktora.“

„Nebo mohu vyniknouti jako veliký dobrodinec,“ pokračoval Viktor, nevšímaje si poznámky matčiny; „pak inne budou nazývatí „štědrým“, „dobrodějem.“

„Prosím tě, přestaň s takovými návrhy. Musím ještě o té záležitosti promluvití s otcem.“

„Ten řekne, že je škoda peněz.“

Po cestičkách procházeli se lidé rozličného útvaru. Jedni lapali čerstvý vonný vzduch a otvírali ústa, by co nejvíce užili pružného, teplého vzduchu pro zdravé nebo chorobné plíce. Odpočívali na kamenných neb dřevěných sedátkách, bavili se, četli nebo dřímali. Jiní tlustí, vypasení pobíhali jako splašení. Ráno „vložití tři krejcarů“ do samováhy, zapsali si přebytečná kila a s několika lahvemi „kysyblůvky“ vydali se na Letnou, kde užívají vzdušných lázní.

Mezi churavými procházeli se zdraví, kočkovala mládež a básníci zamyšlení přecházeli, hledající látku k jarním znělkám. Blaníkovice pozorovali celý rej pražského obyvatelstva, jak proudilo, se bavilo a navzájem se pozdravovalo.

V tom přistoupila k paní Blaníkové chudě

oděná žena. Vyčihala si ji v záhybu za křovím, kam přísné oko strážníkovo nedohlédalo. Opatrně se ohlédla a jala se prositi :

„Milostpaní, prosím uctivě o malý dárek. Jsem chudá vdova, mám pět dětí.“

Na ženě bylo znáti bídu v každém rysu. Byla kost a kůže.

Blaníková se ohlédla po synu, dávajíc mu znamení, by dotěrnou žebračku odehnal. Ten však hledal již v kapse, by ženu obdaroval. Uchopila se tedy milostpaní sama obrany.

„Nevíte, že zde nemáte obtěžovati lidi? Mám zavolati policajta?“

„Kdybych nebyla tak potřebna, neodvážila bych se. Domnívala jsem se, že vidím paní dobročinnou, která mne nevydá k vůli malé almužně policajtovi.“

„Zde máte a jděte.“

„Tisíceré Zaplať Pán Bůh! mladý pane. Aby vám Pán Bůh požehnal.“

Žena se rychle vzdálila, tisknouc křečovitě dar v ruce.

„Takovou poběhlici budeš podporovati! Otec je ve spolku, který podporuje ty, kteří jsou opravdu chudí. Navyknou si na tebe, a budou si tě podávati.“

„Aspoň budu míti zaměstnání,“ usmál se Viktor, „a titul také dostanu.“

„Nezlob zase a vrať se, bychom ještě za šera se vrátili do Prahy.“

„Nepojedeš, mama? Tamhle je drožka.“

„Ta mnoho stojí, půjdu raději pěšky.“

Mladý Blaník pozoroval dobře u svých rodičův úzkostlivou šetrnost. Nechtěl o rodičích říci, že by to byla krvelačná lakomost, ale dobře věděl, že zvláště otec čím větším vládne jměním, tím více šetří. V duchu si připomínal, jak často odpuzoval otec od sebe nájemníky, kteří prosili za slevení nebo poshovění v přízemních a podzemních bytech. Ale pořídili málo kdy. Však když nějaký agent z prvního poschodí prchl, zanechav velmi málo nábytku četným věřitelům, Blaník zuřil a velice se hněval. Od těch dob často prohlíží svršky svých nájemníkův.

Jindy se dostavil do pracovny dlužník. Otec pravidelně v tom okamžiku Viktora propustil a pryč odeslal, někdy však přece byl svědkem prudkých výjevů.

„Je to kříž s těmi dlužníky. Když vypůjčují, jsou med, mají-li platiti, počínají si jako jed. Však to poznáš.“

Viktor se ptal, o kolik zlatých běží. Slyšel, že o čtvrtletní úroky, asi o šest zlatých. Nabídl se, že je snadno uspoří, když nebude týden kouřiti. Otec se mu vysmál.

Blaník neznal žádného citu k bližnímu.

Sobě přál všeho, co hrdlo ráčilo. Také rodině a zvláště Viktorovi dopřával, ale přece jenom sebe sama miloval nejvíce. Proto měl a stále víc a více bohatl. Domáci vydání nepřesahovalo desetiny příjmů. Na sebe ukazoval s pýchou nejednou, že si sám dobyl, čím vládne. Po rodičích zdědil malý domek, však pracoval jako mistr koželužský s několika tovaryši, až si vydělal na dvě poschodí. Svým nájemníkům pak byl domovníkem a donášel jim jako veřejný posluha, čeho si kdo přál. Každý krejcar uschoval a ničeho nadarmo neutratil. Sám si vařil a celé hospodářství vedl.

Brzo koupil místo pro druhý dům. Poněvadž neměl peněz na první poschodí, oženil se a za nevěstino věno stavěl dále. Na třetí poschodí si vypůjčil. Pak výhodně dům prodal a stavěl znovu. Dlouho hledal stavitele, poněvadž mu nikdo nechtěl stavbu vésti. Blaník spočítal každé prkno, každý hřebík a vedl vlastně celou stavbu sám. Dělníci myslili, že také přivede ženu jako nádennici, však Baruška čili nyní paní Bábi zůstala doma při hospodářství.

Blaník dosud provozoval výnosné řemeslo a mnoho měl tovaryšů, kteří vlastně všechno vedli. Mistr neměl času. Při stavbě prý se každý hřebík třese, když tam není.

Také počal půjčovati na vysoké úroky, taj-

nou měl spořitelnu, zastavárnu, kupoval nedobytné podíly a dobyl jich, vedl obchod s dřívím a čímkoliv jiným, až měl tolik, že řemesla nechal nadobro. Všechny zákazníky nejstaršímu tovaryšovi — odprodal. Nyní si hleděl jenom velikých obchodův a půjček. Mezitím postavil jiné dva domy, jeden hned zpeněžil výhodně, druhý činžák opatřil nájemníky.

Tak rostlo jmění Blaníkovo. Paní Bábi manželovi byla všudy vydatnou pomocnicí. Šetrnou byla jak on. Vždyť si své věno zpolovice sama nastrádala.

Posléze Blaník se vzdal obchodu a špekuloval s losy, hrál na burse, stříhal kupony a půjčoval jenom na slibné podniky. Vedl si v tomto oboru velmi opatrně a promyslel dříve všechny okolnosti, než otevřel svoji kasu. Tak vydělal hodně při jedné příční dráze, jakémsi parním mlýnu a jiných podnicích. Podnikatel dal návrh, Blaník založil peníze a tak se dělili polovičkou o výdělek. Že také časem prodělal, dá se snadno mysliti; však tím opatrnější byl pro budoucnost.

Jednou ho navštívil též kterýsi spisovatel, by převzal náklad jeho spisů, že by i zde byl pěkný výdělek, ale hned utíkal z domu Blaníkova a držel si rukama uši, poněvadž mu v nich nepěkně dosud znělo — —

„Půjdeme po lávce?“ ptal se Viktor, když sešli z Letné.

„Můžeme jít přes Kampu na kamenný most. Je bezpečnější,“ odpověděla paní Blaníková.

Viktor pustil do kapsy dva krejčary, jež ušetřili.

III.

Zdraví starého Blaníka bylo valně podkopáno pracemi v mladších letech a neustálými starostmi o bohatství, jež se snažil nejen v celosti udržeti, ale také rozmnožiti usiloval. Práh jeho domu nepřekročil lékař, leč když si jednou nešťastným pádem Viktor ruku vymknul. Všechny neduhy léčil hospodář sám. Migrénu ženinu vyléčil tím, že jí splnil přání, jež náhlou nemoc předcházelo, souchotiny kapes Viktorových také znal zapuditi nějakou částkou na útratu a děvečkám uvařil zvláštní nápoj a ušetřil dietu takovou, že hned vstaly, medicínu vylily oknem a hlásily se jako zdravé. „Heřmánek“ Blaníkův byl postrachem všech a vynutil by prý kapky potu i na mrtvém.

Když nikdo nechtěl býti pacientem, pil heřmánek s rozličnými přísadami sám, ale jindy osvědčený lék nepomáhal. Nemoc byla hlubší, základy sahaly až do těch dob, když Blaník

mnohonásobně byl zaneprázdněn. Však dlouho se vzpíral své chorobě. Ani mu na mysl nepřišlo, že by mohl tak pěkně zařízené zboží světa tohoto zanechat a se vším se rozloučiti.

Však přece uznával, že musí se sebe svaliti také poslední tíhu starostí a proto tím pilněji poučoval Viktora, by za otce převzal všechnu práci a do všeho se brzo vpravil. Na letní byt nebylo ani pomyslení. Blaník neviděl žádných výhod ve venkovském domku, plném nepohodlí a nedostatků. Jak jinak si pohoví doma ve svém! Také neuznával potřebu dvou bytů. Aspoň kdyby se mohlo patro na léto pronajati. Však to nešlo, poněvadž měl pokoje zařízené dle svého vkusu a pohodlí.

Jednoduše bylo rozhodnuto, že zůstanou všichni v Praze a na neděli podniknou výlet buď na venek do nejbližšího okolí do hostince, kde jsou po stěnách namalované Krkonoše, Alpy, Šumava, Sázavská údolí, české Švýcarsko a jiné partie i s protěží a pestrými potůčky.

Viktor se nezlobil, venkov mu byl nudným, v Praze najde spíše sto radovánek než na venkově jednu příliš naivní a jednoduchou zábavu. Zrak jeho pro přírodu nebyl otevřen a tichých radostí rodinných mnoho nemiloval. Divadlo, kavárna, Příkopy, výstavy a podobné byly jeho vnadidlem.

Poslední dobu si přece více než jindy všímal domácnosti a ve všem byl otci povolným. Při své slabé dozíravosti přece viděl, že se otec mnoho tratí, že chřadne a snadno si vypočítal, že to s ním dlouho nebude trvati. Jednak z lásky zůstal u otce, by mu ve všem vyhověl, jednak si chtěl laskavost jeho nakloniti pro případ, že by dělal poslední vůli. Velmi šetrně se staral o pohodlí otcovo; pozval známého lékaře, přítele otcova, jako náhodou by se zastavil a Blaníka prozkoumal. Lékař poznal hned chorobu starého pána a šetrně Blaníka upozornil, aby se šetřil, ulehl a předepsal recept do lékárny.

Blaník se bránil ještě nyní všemožně a Viktor musil násilím otci vydrati péro z ruky říka, že povede sám veškery účty, že navštíví nájemníky, jejich svršky také prohlédne, opatří opravy všech domů a vůbec postará se o veškeru administraci. Blaník měl z horlivosti synovy radost a povolil. Viktor obstarával vše ku spokojenosti otcově, zanechal na čas i oblíbených románův a zřídka se objevoval v kavárnách. Pracoval za otce. Když bude takto vždy se starati, myslil si Blaník, pak svěřím jmění své do bezpečných rukou. Byl spokojen.

Blaníkova choroba nemizela, spíše se množila. Lékař radil lázně a Blaník na domluvu manželčinu probíral se v programech všech

českých lázeňských míst, kde by nejlaciněji žil a se koupal. Dlouho se nemohl rozhodnouti, až také Viktor usiloval, aby pro své zdraví nešetřil. Otec považoval vždy všechny lázně za luxus, za zbytečné se okazování a peněz utrácení. Nyní vida, že je zle, přece se odhodlal do Františkových lázní. Ale co tu bylo starostí než odejel, aby Viktor nezapomněl na prvního sebrati nájemné, by uložil činži do spořitelny na tu a tu knížku, by dal pozor, losy aby stopoval, vyjdou-li, by pozoroval kursy a každého domovníka vyhnal, kdyby žádal za opravu na domě.

Viktor všechno si musil napsati, každý týden podá účet ze svých prací a kdyby se stalo něco neobyčejného, ať telegrafuje. Paní Blaníková byla by ráda jela s mužem, poukázovala na svoji migrénu, ale muž nechtěl ani slyšeti. Dva by utratili jednou tolik a obtylná paní nemá lázní zapotřebí.

„Však já ti nevěrným v lázních nebudu,“ smál se starý lakomec. „Pro tloušťku ani Františkovy lázně nejsou a chceš-li se trochu sádla sprostiti, pusť jednu děvečku.“

Paní Blaníková by se byla rázně opřela proti podobnému svého vzácného těla léčení, ale vidouc chorobu mužovu, spolkla hořkou pilulku a najala drožku pro Blaníka. Ráda by

mu byla posloužila a tou se kojila nadějí, že za mužem do lázní pojede, až se tam usadí.

Blaník se léčil v lázních, žil dle předpisů lékařových, koupal se a všech možných lázeňských prostředků užíval, aby ztraceného zdraví opět nabyl; však nadarmo. I Blaníková přijela, muž sám pro ni telegrafoval a navrátil se do Prahy dříve než byla saisona ukončena. Viktor zatím spravoval celou domácnost.

Otec si poležel nějaký den doma, zavolal si profesora a požádal ho, by mu řekl pravdu, uzdraví-li se čili musí-li v nejbližších letech opustiti své — bohatství.

Příčinou professorovy odpovědi poslal pro notáře a učinil poslední vůli, dal se zaopatřiti sv. svátostmi a čekal s lehkým svědomím, co se s ním stane. Viktor a Blaníková stále byli u nemocného. Ve farním chrámu bylo denně za něj modlení; lékař přicházel dvakrát denně. Blaník věděl, že mu není pomoci, však přece užíval všech prostředků, přijímal rady a platil recepty.

Dvěře se netrhly, návštěvy se střídaly a Viktor musil každou chvíli vyhoditi některého agenta pohřebního ústavu.

Ještě poručníka musil Blaník opatřiti, poněvadž jediný syn nebyl plnoletým. Že měl mnoho známostí, nebyla volba těžká. Však Blaník, jako byl vůbec ve všem vypočítavým

a na všechny okolnosti dával náležitý pozor, tak uvažoval dlouho, koho by Viktorovi za poručníka zvolil, aby byl nejen jeho jmění dozorcem, ale otcem starostlivým a opatrovníkem svědomitým.

Posléze i toho našel ve vládním radovi na pensi, věrném příteli z mladých let a svědomitým mužem. Ten se bude jistě náležitě o Viktora starati a vdově bude rádcem a těšitelem.

Spořádav tak všechno ku své spokojenosti, Blaník tiše vypustil duši. Jedna byla o něm řeč, že byl mužem, který si prací a přičiněním vydělal mnoho peněz, na těch však lpěl duší tělem. Tato lakota dá se omluviti jenom tím, že shromažďoval pro svého syna a sám si vše uhospoďariv, znal cenu peněz.

Pohřeb bohatého Blaníka odbyt slavně, na Olšanech zakoupeno místo pro rodinnou hrobku a v novinách velké inseráty oznamovaly díky zarmoucených pozůstalých. Celá čtvrť byla na nohou, četné spolky doprovodily zemřelého a všichni nájemníci šli za rakví. V novinách se mluvilo mnoho o muži práce, o svépomoci, vytrvalé přičinlivosti a jiných vlastnostech Blaníkových.

V čas smutku bylo v Blaníkově domě ticho až mrtvo. Paní opravdově želela manžela, na nový sňatek ani nepomýšlejí, ač hokynářka

tvrdila, že bohatá vdova dlouho „tak“ nezůstane. Paní byla již hodně při letech a nápadníky odmítl všechny nebožtík svojí poslední vůlí. Byl sám všeho majetníkem, nedalť nikdy manželku jako spolumajetnici připsati, by ušetřil na taxách a nyní všechno téměř odevzdal Viktorovi, choti ponechav toliko vdovský výměnek ovšem slušný a patřičný. Blaník i tu dobře počítal. Mnohými odkazy by vzrostly taxy a pak by bohaté dědičce hrozilo pokušení. Takto vnitřní klid vdovin nebyl z venčí vyrušován, když obsah kšaftu byl znám.

Viktor, dosud v poručníkově moci, byl majitelem všeho jmění. Také nosil nejen na klobouce ale i v srdci smutek a spravedlivě pokračoval v pracích, jež za života otcova zaujal. Žádné nebylo na něm znamenati změny, nezpyšněl, ano, více doma prodléval než dříve, ač by ho byli soudruzi rádi přivítali mezi sebou a dědictví jeho náležitě oslavili. Vyhnul se dotěravcům a brzo v příslušných kruzích kolovala pověšť, že bude pravým svého otce zástupcem.

Ale nebyl; ukázal to hned prvý den po otcově smrti. Dlouhá řada žebráků pravidelně se přihrne k domu, odkud byl nebožtík vynešen na svaté pce. Zármutek budí útrpnost nad bídou spolubližních. Mnozí doprovodili mrtvolu, pomodlili se za nebožtíka a žádají almužnu v hojnější míře.

Blaníková se zhrozila takové řady a chtěla podarovati všechny jak obyčejně v pátek. K udržení pořádku by zavolala policajty, kteří ne daleko obcházel. Však Viktor se opřel. Při pohřbu dostávají žebráci nejméně po desetníku, v domě Blaníkové by mohli býti dvacetníky podělení. Paní se zhrozila takového vydání, Viktor však se nechtěl zahoditi. Žebráci dostali po desetníku a syn musil vyslechnouti od matky kapitolu o marnotratnictví a schudlých boháčích.

„Kdybychom se nebránili, brzo bychom přišli na mizinu. Všechno na nás ulehne. Do smělych špekulací se nesmíš pustiti. Otec byl obezřetný a snadno se nedal. Ty jenom spravuj, co nám zanechal.“

„Hra na burse beztoho se mně protiví.“

„Ale pomohla nám. Koželužství tolik nevynášelo. Ale rozum musí býti na pravém místě a štěstí-li přeje, pak při klidné rozvaze a vypočítavosti lze něco vydělati. Až dospěješ, seznáš, že to je hra velmi odvážná. Jednou by byl nebožtík mnoho ztratil, nespal starostí několik dní a jenom šikovnou manipulací hrozící neštěstí zažehnal. My budeme spořiti jinak —“

Viktor udiveně se podíval na matku.

„Nepozoruješ, že tento byt je pro nás veliký? Pět pokojů, kuchyň, špižírna, čtvrt půdy,

sklep, čeledník a zahrada. Mohli bychom polovici pronajati.“

„Ale nač bychom se k vůli několika zlatým tísnili? Otcův pokoj zůstane na památku a ze zadních nelze udělati celý byt.“

„Zůstaneme v nich tedy my“.

„Nemožno. Tolik nábytku! Ze tří domů si ponecháme jenom dva pokoje? Styděl bych se za takový byt. Poslední náš nájemník by měl lepší. V tom ohledu mnoho neušetříme.“

Zůstalo sice při starém bytě, ale nejednou v jiné příčině matka se synem se nepohodli. Tato vštěpovala stále a stále Viktorovi, jak by nejvíce šetřil, jmění otcova užil a při tom při všem vystoupil jako bohatý dědic. Matka hleděla syna uvést do těch kolejí práce a strádání, v nichž se Blaník tolik let pohyboval a velikého jmění se dodělal. Než tato snaha se potkávala u Viktora s nejistým úspěchem.

„A to chceš stále žíti jako klášterník? Ty veselý náš spoludruh?“ Těmi slovy zastavil Viktora na Příkopech dávný přítel Vondráček, trochu přistárlý mládenec, lev společnosti a pořadatel četných zábav a veselostí. V humoru byl nevyčerpatelný, oplýval frásemi a z pravidla se mu nedostávalo peněz. S kým jel jedinou stanicí, s tím si tykal a dopisoval. Rád se dal pozvati na oběd a na masopust i na venek. „Věčně“ studoval a sklepnice mu říkaly „pane

doktore“ s ironickým úsměvem. Dle těla byl slušný, uhlazený, každou vadu dovedl šetrně zakrýti, stále si zakrucoval vousy a tři čtvrtě dne prochodil po Příkopech. Byl synem kupce z předměstí a dle obecné fráse „měl budoucnost svoji za sebou“.

„Proč nechodiš ani do divadla, ani do kaváren, ani na procházky? Kdybys věděl, jak jsi všudy postrádán. Zvláště krásná pleť nadarmo se ohlíží po tobě. Bohatý dědic, studovaný pán, hezký jinoch — to je brilantní partie!“

„Ještě jsi tím starým lichotníkem?“ po-
usmál se Viktor, vzpomínaje na zlatky, jimiž často Vondráčkovu chudou tobolku zakládal.

„Upřímně řečeno, nelhu. Znáš mne přece dávno a tolik máš rozumu, že snadno si vy-
počítati můžeš, jakou jsi — těžkou rybou. Kde stále vězíš? Ptáme se druh druhá, kde je pan domácí Blaník, po tom však ani slechu ani vidu. Už i jazyk uštěpačný o tebe se brousil. Že prý staviš čtvrtý činžák, větší než Platejz a chceš jmění otcovo zdvojnásobiti. Ale nepochodil! Pomlouvače jsem odbyl pojednou. Vždyť tě přece znám“.

Blaník čekal, nyní že přítel Vondráček pustí pravou pumu a začne dle známého receptu: „Půjč mi pětku;“ ale Vondráček jevil jenom opravdovou péči o Viktora, by neza-

nikl ve své samotě; neboť pokračoval s větším ještě rozhorlením:

„Čas smutku minul, pro muže trvá šest neděl; proto se zase navrátíš v naši společnost. Jednoho člena jsme ztratili. Artur se oženil a teď ho drží choť všemi deseti. Nesmí. Však nových asi pět přibylo. Jenom ty jsi dosud scházel.“

„Měl jsem mnoho starostí; teď vše vedu za otce“, omlouval se Viktor, když se ke slovu dostal.

„Starosti puť z hlavy! Vždyť je paní matka k tomu, by vše opatrovala. Ani by ti vrásky neslušely. Chceš-li, pomohu ti v účtech“.

„Děkuji“, rychle zvolal Viktor. „Matka by nedovolila. Když vše otec sám obstarával, podivným by se jí zdálo, že také já toho nedovedu“.

„Jak chceš, mám dost své práce“, stavěl se Vondráček uraženým. „Já měl toliko tvůj prospěch na paměti. Jenom když opět k nám se přidružíš, pak dnešní den, kdy jsem tě ulovil, za nejšťastnější budu pokládati.“

Oba dosud stáli na chodníku, překážejíce volné pasáži. Když byl nával větší, musili ustoupiti až na kraj. Aby ušli rozličným štulcům a nepříjemnostem, dali se stranou.

„Kam pak spěcháš?“ ptal se Vondráček.

„Teď právě domů.“

„Tu nic nevadí, bysi zašel se mnou do kavárny.“

„Nemohu; slíbil jsem matce, že se do večera vrátím s vyřizením.“

Vondráček se usmál.

„Tedy spěchej, chlapečku, pěkně domů. Hezká jest to věc poslouchati rodiče, ale takový člověk, jakýmjsi ty, měl by již býti také samostatným.“

Vondráček se poroučel a rychle odešel.

Posledními slovy dal Viktorovi největší ránu. Chvilí se díval za soudruhem. Jak ho oslovil, jak ho nazval? Chlapečkem! A že není samostatným? Vždyť je pánem tří domů, vybírá činži, úroky a spravuje veliké jmění. To není samostatnost? Čím déle uvažoval Viktor o slovech soudruhových, tím více v nich viděl posměch a cítil, že je přece nevolným a v domě otcovském za podobných poměrů nesamostatným.

IV.

Vdova Blaníková, ač po muži dosud tesknila, navštěvujíc často nádhernou rodinnou hrobku na Olšanech, přece byla v hoři svém upokojena tím, že v domě všechno ve vzorném pořádku

kráčelo v obvyklých mezích a Viktor místo otcovo jako usedlý muž zaujal.

Jenom jakási tesknota ji jímala, že nikoho teď nebude v domě, kdo by kapitál rozmnožoval. Blaníkovíc měli sice veliké jmění, ale i to se může větším menším vydáním roztrousiti, zvláště kdyby nenadálá příhoda přišla a mocně zasáhla v poměry bohatého Blaníka. Silná ruka spočívá v hrobě a mladý Blaník zdali pak by dovedl ubrániti se kvačící zhoubě?

Proto se paní Blaníková stala příliš opatrnou, ano až lakotnou z obavy, by Viktor v takovém nadbytku mohl žíti jako otec, aby jmění zůstalo neztenčeno.

Poručník vládní rada Hrudíčka měl dosud velmi snadný úkol a spíše na návštěvu k Blaníkovým docházel než za úřední záležitosti. Ob čas se přece přišel podívat na svěřence své a hokynářka naproti při rozsáhlém svém obchodě hned napjala síť, by seznala, proč ten starší pán často do domu vchází. Trochu se jí přece zdál pro paní Blaníkovou obstarožným. Vdova by dostala jinší. I šviháci by se o ni a její majetek hlásili. Snad je prostředníkem jenom a dohazovačem. Ženichy sice s sebou nevodí, ale nosí snad jejich podobizny, vychvaluje vlastnosti a ukazuje úředně stvrzené výtahy z hypotéky.

Vládní rada, i na pensi muž zákona, zpřímá si vykračoval ob čas kolem hokynářky a na pozdrav, jímž jej častovala jako známého, odpovídal zdvořile.

„Bůh sám ví, do čeho se na něm bohatá vdova zakoukala,“ mínila vůbec známá paní Máry, obtylná hokynářka s červeným obličejem a ještě červenějším nosem. Podepřela si boky na prahu svého krámu a myš by kolem neproběhla, jak hranatou postavou svoji dvéře zahradila. Malá očka těkala prudce a když se smála, celé tělo se třáslo. Paní Máry byla ráda vesela a často si postála s některou zákaznicí před krámem. Pak se její smích po ulici hlučně ozýval.

„Je vychrtlý jako křížala, vlas má jako mléko a z tváře mu kouká sedmdesátka.“

Paní Máry zastavila děvečku z Blaníkova domu. Snad ta něco ví a zvědavost její ukojí. Ale děvečka nemohla ničím posloužiti! Se služkou paní Blaníkové se hněvá od poslední neděle, kdy se nepohodly na procházce, v domě je ticho a paní domácí málo vychází z prvního poschodí, kde bydlí se synem.

„Pro peníze si nikoho vzítí nemusí, poněvadž má sama dost. Ale tak to bývá, že, kdo hodně má, chce ještě více.“

„Naši páni povídali, jak jsem náhodou zaslechla, že se Blaníková vdávati vůbec nebude.“

Spíše mladého pána ožení," řekla děvečka a rychle přehlédla okna, nedívá-li se paní do ulice.

„Kdo ví? Vdovy se někdy ženou do vda-
vek horlivěji než muži. Já sama bych se byla
provдалa. Nyní toho nelituji, že jsem zůstala sa-
mostatnou.“

Hokynářka se podívala hrdě po svém krá-
mě, z něhož vykukovala zelenina nejrozmani-
tější a drobnosti, v kuchyni hlavně potřebné.

„Toni, kdybyste něco zaslechla, neopo-
meňte mně to oznámiti,“ volala ještě za dě-
večkou, která v okně spatřila tvář své paní a
rychle spěchala domů se zeleninou. Kývla je-
nom hlavou a již byla v domě, kam před ma-
lou chvílí vešel vládní rada.

Paní Máry ještě jednou přehlédla okna, za-
vrtěla hlavou a vešla do krámu, kde čekalo
děvče, žádajíc za krejcar zeleniny k masu.

Zatím pomalu stoupal Hrudíčka po scho-
dech. Kdo by ho nyní viděl odpočívati na ka-
ždém třetím schodu, jistě by ho za ženicha ne-
považoval. Ob chvíli zakašlal a v záhybech se
zastavoval na delší dobu.

Děvečka z druhého poschodí doběhla starce
v polovici. Brala tři schody najednou. U odpo-
čívajícího pána se zastavila. Hlavou jí prolétla
myšlénka: „To že by byl také ženich? To je
můj kaprál jinší chlapík.“

„Mladost — radost,“ řekl rada, vida běžeti mladou dívčinu.

„Však by mohla paní Blaníková také bydleti v přízemí,“ řekla služka Toni, litujíc kašlem se dusícího pána.

„Nebudu sem dlouho choditi,“ zamumlal rada.

„A pak prý je ženichem!“ myslila si Toni a nabídla své ramě dýchavičnému starci.

„Děkuji, nějak mne to chytilo, ač jindy běhám statně.“

„Takový statný pán v nejlepších letech mohl by ještě přikleknouti s mladou nevěstou k oltáři,“ narážela děvečka.

„I vy hříšná osobo! Ani šedin si nevážíte? Hleďte sama, byste se za pořádného muže dle zákona dostala. Já nemám již k podobným radostem ani chuti ani naděje.“

Toni odběhla a rada pokašlávaje pomalu se bral nahoru. Po chvíli zaklepal a byl vpuštěn po důkladné prohlídce okénkem ve dveřích.

Paní Blaníková byla doma s děvečkou.

„Všechno při starém? Nic se nezměnilo? Něco zvláštního a mé rady vyžadujícího se nepříhodilo?“ tázal se rada, usedaje na pohovku ve vkusně zařízeném salonku. Viktor nejen že nedovolil zmenšiti byt, také usiloval, aby starý nábytek lepším, vkusnějším byl nahrazen. Dal přemalovati pokoje a staral se všemožně, by

aspoň salon se vyrovnal bytům přednějších rodin pražských. Tuto změnu pozoroval rada s patrným účastenstvím. Svitlo mu v hlavě a podezřele zamrkal očima. Přehlédl salon s bohatými záclonami na oknech, tlustými koberci na podlaze a vykládanými skříněmi.

Paní domu se omlouvala. „To tak Viktor všechno pěkně si zařídil.“ Ale rada nevěřil. Přejel si lysinu rukou a prohodil:

„Ovšem nějaký pokoj pro hosty musíte mít. Celé zařízení jistě stálo pěkné peníze.“

„Já mnoho návštěv nedostávám, ale Viktor častěji si přivede známého.“

„Pro takové mladé pány je této úpravy škoda. Nejsou šetrni. Spíše nějaký ženich by se sem hodil.“

Vdova zkoumavě pohlédla na poručníka. Rada se usmíval a očka mu z pod víček sotva vykukovala.

„Ach vím, kam narážíte! Ale jste na omylu. Bylo zde sice několik nápadníkův a sprostředkovatelů svateb, ale všichni odešli s nepořízenou. V té příčině vás, pane rado, nebudu obtěžovati. Já padesátnice!“

„Není tak zle; paní Blaníková vypadá statně. Snadno jsem se mohl nadíti, že se ženichové dostaví. Ale že jim paní vdova odpřela, to slouží jenom k vaší cti a chvále. Také jsem se mohl podruhé oženiti, ale nedbal jsem.“

„Smýšlím podobně. Spíše abych na synovu svatbu pomýšlela. Dospívá vůčihledě.“

„A jak se chová?“

„K úplné spokojenosti. Ani jsem nemyslila, že se starostí otcových tak rázně chopí. Žije jenom pro domov. Ani do spolků nedochází. I na divadla zapomněl. Sama se tomu divím. Býval veselý a bujný, rád se pobavil, zatoulal, ale od smrti otcovy stále dlí doma. Kéž by takovým zůstal!“

Rada vážně potřásl hlavou.

„Jen aby se nezměnil! Má jeho obrat pevný základ? Co ho doma zdržuje?“

„Pracuje v otcově kabinetě a pilně čte. Vydržel by u knihy celou noc. Někdy ani při jídle si nedá pokoje. Bůh sám ví, kde se v něm taková ve čtení horlivost vzala!“

„Poněkud slabé pouto, jímž k domovu a tichému životu vázán. Měli bychom něco silnějšího vyhledati. Na ženění nepomýšlí?“

„Ani slovem se nezmínil,“ dosvědčovala matka. „O nevěstu by nebylo.“

„Rád věřím,“ pousmál se rada. „Takového ženicha si každá musí přát. K pohledání. Mladý, hezký a bohatý. Kdyby dostal hodnou, dovedla by ho udržeti v tom pořádku, který nyní zachovává. Přešel by klidně do stavu manželského v plné síle a zachovalosti. Nejen

pověst, ale i bohatství vašeho domu by stouplo o mnoho procent. Plán ten by stál za zkoušku.“

„Pokusím se o to, jakmile čas smutku mine.“

„Pak bych měl malou práci s poručenstvím. Beztoho sem těžce stoupám. Ale nedalo mně to, bych se sem nepodíval. Vezme-li kdo nějakou povinnost na sebe, musí ji plnit.“

„Mnohými díky jsme vám, pane rado, zavázáni.“

„Kde pak je Viktor?“

„Odešel za úřední záležitostí. Musí prohlédnouti nějakou správkou na domě, pak má co dělati na radnici a ve směnárně.“

„Jako otec! Jenom za starostmi a žádnou zábavou.“

Matka se libě usmívala, byla hrda na svého jedináčka.

„Před polednem přijde dojista. Račte zůstatí zde na oběd a dočkáte se ho. Aspoň se potěší.“

„Děkuji uctivě, na oběd nezůstanu, ale přece chvíli posečkám.“

Pak rozmlouvali o všemožných všedních věcech. Hokynářka nadarmo vykukovala ze dveří a čekala na prahu. V tom něco vězí, myslila si, když tak dlouho nejde.

Pan rada několikrát se podíval na zlaté hodinky jako muž pořádku zvyklý a také paní

Blaníková se otočila ke stěně, kde pendlovky tiše cvakaly. Těmito pohledy nebyla z počátku rozmluva pranic rušena.

„Snad již paní matka pro syna vyhledala nevěstu?“

„Věděla bych o jedné, která by se k Viktorovi hodila. Ostatně ponechám volbu synu, jak rozhodne.“

„S tím bych úplně souhlasil. Aby se neodstrašil, když by mu nevěsta byla přímo podána. Na bohatství nemusí hleděti.“

Paní Blaníková se potutelně usmála. Na to ona klade největší váhu.

„Jenom ať si najde nevěstu pořádnou, zbožnou, rozumnou, aby se Viktorovi vyrovnala co do vědomostí a sama mu poskytla duševní zábavu svými rozhovory. Ať je vzdělaná, zná trochu hudbu a Viktor se s ní všude může představit.“

„To všechno slečna nynějšího věku musí věděti a znáti.“

Oba se podívali opět na hodiny. Bylo půldvanácté. Viktor nepřicházel. Matka rychle zapředla řeč, aby host, jemuž před malou chvílí pořádnost synovu vychvalovala, nebyl v této víře zviklán.

Však rada se nedal obelstít a vyslovil se přímo.

„Dnes se Viktor zdržel dlouho ve směrnárně.“

„Snad byl veliký nával nebo si nechal mnoho vyřízení k jedné cestě,“ omlouvala matka syna.

„Nemohu se déle zdržeti, dám-li slovo, že přijdu k obědu o dvanácté, musím to splnit. Pořádek dělá muže.“

Rada dal na poslední slova důraz a domácí paní vycítila z nich výčitku.

Poručník se poroučel, vzkázal pěkné pozdravení panu Viktorovi a odcházel. Na schodech se opět setkal s dívčinou. Jako známá pozdravila a naškrobené její šaty zašustěly kolem rady.

„Poslouchala,“ volal rada přidušeným hlasem. „Zná mladého pána tohoto domu?“

„Jak bych neznala! Je to slušný, špásovitý pán.“

„Kdy pak chodí v poledne a večer domů?“

Toni se podívala na rada přísným pohledem a řekla: „Co je starému pánu po tom? Nejsem domovnicí, bych každého stopovala.“

„Ale ona to přece dobře ví. Jsem poručníkem pana Viktora a mám velikou odpovědnost.“

Tedy jenom poručníkem? To musí hned oznámiti paní Máry a dostane za tu zprávu nejméně dvě hrušky.

„Což nedostanu odpovědi?“

„Ach, vy se ptáte na mladého pána? Je moc hodný a že si někde chvíli zůstane, což na tom? Tam ani vaše poručnické právo nesa-
sahá.“

„Vy jste šelma,“ řekl rada a spěchal po ulici. —

Tedy není vše tak jasno, jak Blaníková se chlubila. Viktor není tak usedlým a pracovitým. Kdo ví, v jaké směnárně se baví a peníze proměňuje! Nejlepším lékem tedy na něj bude, když se co nejdříve ožení.

Paní Blaníková netrpělivě přecházela pokojem. Na stole bylo prostřeno pro dvě osoby, děvečka již přistavila mísu s kouřící polévkou, ale musila ji opět odnésti do kuchyně. Paní počká, až se vrátí mladý pán. Vždycky býval v domě za nebožtíka nejvzornější pořádek a to především s jídlem. Třikráte denně se celá rodina sešla v jídelně a kdo se nedostavil, byl podroben četným otázkám. Blaník zvykl vídati všechny u stolu, zvláště když celá rodina ze tří jenom údů záležela. Viktor si dovolil některé odchylky vždy, však k obědu se dostavoval pravidelně. Na večeři matka také mnoho nehleděla.

Co však ho zdrželo právě dnes, když takovou návštěvu mají a matka se před radou musila kompromitovati? Blaníková byla na

syna rozhořčena. Schválně počká s obědem, aby Viktor věděl, jak jí dnešní jeho nepřítomnost byla nemilá.

Žádná práce ji netěšila, občas vyhlédla oknem na pustou ulici. Také hokynářka zasedla vedle ošatek a klímala. Tu a tam trousila se děvečka pro pivo, spěchal student, zevloval dělník anebo úředník se bral za svým povoláním. V této části města bydleli nejvíce lidé pohodlní, ticha milovní a ti po obědě zpravidla dřímali na pohovce.

Druhá hodina odbila na věži a Viktor ještě nešel. Blaníková již chystala na syna slova ne mnoho lichotivá. Také se jí zdálo, že poslední dobu příliš se prochází, dlouho domů se nevrací a v pracovně spíše nad románem než nad knihami obchodními prosedí. Stále kouří, přijímá četné návštěvy a chodí do divadla. Snad syna radovi přechválila. Něco na proměně té bylo pravdou, něco vzbudila podrážděná mysl.

Ke třetí hodině se Viktor posléze vrátil. Šel přímo do svého pokoje. Matka poslala pro něj, aby se dostavil k obědu. Mrzutě vstoupil do jídelny. Děvečka v hodnosti kuchařky přinášela polévku.

„Proč pak jsi, matko, čekala?“

„Což pak ty nebudeš obědvati?“

„Já již jedl“ — odpovětil Viktor.

„Od které pak doby stravuješ se v hostinci?“ tázala se matka přísně.

Viktor však nechtěl uznati přísný ton a nejrady by byl vše obrátil v žert.

„Sešel jsem se s několika přátely, zahráli jsme si na kulečnicku a abych nemusil odpovědne jít dodělat partie, zůstal jsem na oběd.“

„A my zatím čekali. Pan rada Hrudička zde byl do půl dvanácté.“

„Tak jsi ho mohla pozvati na oběd a měla bys společníka místo mne,“ smál se Viktor.

„Ale co si pomyslí! Já tě chválila, zvláště jak jsi pořádný.“

„Na to pan rada drží. Starý úředník“ —

„A hned se přesvědčil o opaku,“ dodala matka vyčítavě.

Viktor byl z příjemné nálady pojednou podrážděn. —

„V tom přece není žádný nepořádek, když jeden den věnuji svým přátelům. Dříve jsem si odbyl nutné záležitosti.“

„Aspoň na poledne přicházej pravidelně. Znáš radu.“

„Však dlouho mým poručníkem nebude.“

Vdova se ulekla.

„A ty si přeješ co nejdříve býti samostatným?“

„Takové přání má každý člověk. Co je poručníkovi do toho, zůstanu-li někde déle, nebo

jdu-li do divadla? Ať se stará o mé finance a soukromý život ponechá mně úplně bez pedantského dohledu. Nejsem malým chlapcem.“

„I velký časem pochybí.“

„Ale pak ho nezadrží ani deset poručníků.“

„Pana rady si musíme vážiti, že se tak přímo otcovsky o nás stará. Otec moudře Hruďičku volil.“

Oběd minul šťastně. Matka se synem sice mluvili ostře, v mnohé věci si odporovali, však přece si vyhověli. Viktor neopíral se všem názorům matčiným, třeba s nimi nesouhlasil.

V.

V domě pana Laurina bylo vždy hlučno na svátek sv. Cecilie. Bohatý fabrikant zval k „večírku“ své přátely a vzácné sousedy. Ač celý rok spořil a dělníky své přetahoval, jednou do roka se ukázal jako boháč, jemuž nejde o nějakou stovku. Cecilský večírek měl mimo pýchu Laurinovu ještě jinou příčinu. Zvány byly především ty rodiny, kde by se našla skvělá partie pro dvě dcery továrníkovy. Ač je mohl pěkně vypraviti, přece se ženichové nehrnuli. I to mělo svůj háček.

Také Blaníková s Viktorem byla pozvána, by přítomností svojí dodala věnečku lesku.

Neběželo právě o tlustou soukromnici — takových matron bylo v saloně několik — ale Viktor byl uznán všeobecně jako výborná partie pro některou z dcer továrníkových. Tři domy s čistou hypotékou, ohnivzdorná pokladna s cennými papíry, spořivost Viktorova a jiné vlastnosti táhly znamenitě. Blaníková jsouc si vědoma této převahy, hrdě se nesla salonem, zavěšena jsouc v rámě Viktorovo. Zvědavé zraky pominuly vdovu a pozorovaly jinocha vkusně oděného, zdravím kypícího, ušlechtilé tváře, rázných pohybů, jiskrných očí Mnohé srdéčko pod atlasovým živůtkem mocněji zafukalo a dvě hlav se ukrylo za rozevřeným vějířem k poznámce lichotivé. V meziokních, na pohovkách, ve skupinách dám a pánů nastalo myslí vzrušení, když Blaníková vstoupila v průvodu svého syna. Ukláněla se na všechny strany, usmívala se a ruce obě podávala hostiteli, který přichvátel i s paní a dcerami.

V celém sále bylo znáti velikou tuto pozornost a dvě obstarožní slečny pod oleandrem s papírovými růžemi zřejmě si vyměnily náhledy. Byly v ústraní a nepozorovány.

„Pan Blaník je těžkou rybou; proto takové přátelství.“

„Kterou pak husu by mu tatík uvázal asi rád na krk?“

„To se ví, že Otilii. Napřed se musí provdati starší, by nezůstala na ocet.“

U prostřed sálu zatím vyměňovány nejpeštější fráse a zdvořilosti. Jakoby listy galanterie obracel po pořádku.

Továrník, malý silný pán s ublazeným vlasem a širokou tváří bavil se výhradně s paní Blanikovou. Manželka pranic nebyla žárliva a obrala si za předmět pozornosti „drahého Viktora.“ Dcery dělaly vzadu štafáž. Starší Otila byla blondýnka po tatínkovi, mladší Leokádie brunetka po matce. Otila i Leokádie nebyly právě doma, když Pán Bůh krásu rozdával, což ovšem na srdce a povahu nemá žádného vztahu. Ale o fabrikantových dcerách šla pověst, že si jejich přirozený zevnějšek pranic s vnitřními vlastnostmi neodevzdá. Bylo na nich znáti pýchu a hrdost v nejvyšším stupni. Domácí lidé by mohli něco více vypravovati a také sestry by na sebe lecos věděly, ale v takový slavnostní den se podobné věci seškrtnou.

„Těší nás velice, že milostpaní ze vdovského sídla svého se vybavila a nás přítomností svojí poctila.“

„Pan Viktor stále v ústraní pracuje. Ani na Příkopech se nyní neukáže. Všichni vás postrádáme. Že, děvčata?“

„Ano, postrádáme pana Viktora,“ řekly obě dcery najednou jako ve škole.

„Celý mladý svět po vás dychtí. Ale vy na vzdor málo se ukazujete.“

Hovorné hostitelce musil Viktor odpovídati jenom poklonami. K slovu se nedostal.

„Prosím, milostivá, mnoho práce,“ sotva měl času vykoktati.

„Práce a samá práce! Mladý pán a mnoho práce! Je krásná věc, když člověk záhy práci se oddá, však proto nás nesmíte zanedbávati. Slyšela jsem, že spíše stále v knihách vězíte, že jste pilným čtenářem jako mé dcery, zvláště Ottilie.“

Oslovená se zapýřila a řekla: „Ale, mamá, nevyzrazuj všeho.“

„Proč bych nepověděla, co je pravda? Pan Blaník také rád čte.“ Shodli byste se, spolkla ještě v čas. Hned by se prozradila.

„Tedy se zde, dětičky, bavte, my s paní Blaníkovou se posadíme na pohovku. Než produkce začne, můžete se procházeti, ale ať se nepohašeteříte,“ koketně hrozila prstem. —

Úklona v levo, úklona v pravo a továrník osamotněl. Přecházeje salonem, počítal, kolik ho dnešní zábava stojí. „Aby se nemohli jinak dohodnouti, než při plesech a koncertech! Já svoji poznal u Františkánů na rorátech.“ Tenkrát Laurin nebyl ještě továrníkem, ale knihvedoucím v předním závodu, kam časně zrána docházel a tak si známost onu zjednal.

V sále zatím šustělo hedvábí, a hudebníci zkoušeli nástroje za improvizovanou oponou. Známí se scházeli, dámy koketovaly, páni usedali a mládež se nenuceně bavila. Vybraná společnost vedla učené i frásovité rozmluvy; srdečnosti bylo ve všech skupinách pramálo. Domácí pán se objevil hned tu, hned tam, na rtech všech účastníků se jevil přívětivý úsměv, třeba srdce přetévalo žlučí. Několik přátel si srdečně stisklo ruce, také asi dva párky měly zde dostaveníčko a cítily opravdovou radost, ostatní panstvo udržovalo na venek eleganci a odměřenou vážnost.

Ještě produkce nezačala, když Viktor matku vyhledal. Seděla sama za zeleným skupením. Domácí paní jako bedlivá hospodyně musila odskočiti do vedlejšího pokoje.

„No co? Proč se nebavíš?“

„Ale mamá, to jsou hloupé husy.“

„Pro bůh, mlč!“ hrozila se paní Blaníková a na všechny strany se ohlédla, neposlouchá-li někdo. „Snad se ti tak zdá. Byly v pensionátě a budou prý dnes účinkovati.“

„Kdyby zpívaly jako slavici nebo hrály jako Paganini, přece jsou a zůstanou —“

„Prosím tě, mírni se ve výrazech. Považ, že má každá věnem padesáte tisíc a po otcově smrti právo na nový podíl.“

„Pěkné věno, ale peníze nejsou všechno. Otilii bych nechtěl, ani kdyby měla sto tisíc.“

„A což mladší, Leokádii? Ta je hezčí.“

„V tom ohledu nechci rozhodovati. Tu bych nechtěl vésti od cltáře ani s dvojnásobným věnem. Jen ať se přidrží obě pánů důstojníků.“

Viktor pohodil hlavou po slečnách, k nimž se dva lajtnanti blížili. Pan Laurin jako vypočítavý továrník chtěl dnes hnáti útokem a jedním výdajem zaopatřit dcery. Proto pozval nadějně ženichy z rozličných stavů v civilních i vojenských šatech, mladé i starší -- v nejlepších letech, bohaté kapitalisty i úředníky, jimž nezbyvalo. První pašť byla na Viktora. Couvne-li, nahradí ho někdo jiný.

„Ale pomysli, že je škoda pustiti tak bohatou nevěstu. Ani nevím, může-li se jim která z přítomných vyrovnati.“

„A což se potřebuji ženiti? Mám času dost.“

„Ovšem, ale neškodilo by. Sám rada tak mínil.“

„Já si však dosud ani nepomyslí. Nemám ještě ani právních let.“

„To neškodí. Však nechme řeči a přisedněme blíže. Produkce počíná.“

Již zde byla také paní Laurinová, by své nejdražší hosty odvedla ke křeslům v první řadě. Vdova poslechla, Viktor však raději zů-

stal vřadu, by mohl nepozorovaně a pohodlně zívati při produkci domácích umělců — ochotníkův a po případě stranou pobavil se s jiným stejně nevděčným posluchačem.

Opona se vyhrnula a za pianem se objevila Otila, padesátitisícová nevěsta, by ku svému věnu přičinila také hudební vzdělání a tím spíše splnila přání svých rodičův.

Umělci, účinkující na večírku Cecilském, nestáli továrníka mnoho. Domáci slečny hrály na klavír, žačka zpěvické školy přednesla několik skladeb, na nichž dosud lpěl školácký prach, zneuznaný v časopisech básník přednášel básně — Rubešovy pro obveselení a ku pláči, některý účastník zábavy na rychlo sehnal představení o smrti, zedníku, pražském Pepíku nebo jinou odrhovačku a jako ku zbarvení jednotvárného programu byla pozvána herečka nebo herec od divadla, který nejmenší role hraje v Národním a nejvíce účinkoval v soukromé zábavě. Jako pro vyplnění místa a pro tanec objednan kvartet za denní mzdu. Byli to z pravidla nejšikovnější dělníci z továrny Laurinovy.

Všem účinkujícím silám se dostalo pochvaly a potlesku, zvláště herečce slečně Novotné, která si zde mnohem nenuceněji počínala než na prknech divadelních. Uchvátila dámy svým zpěvem, na pány pak účinkovala více zjevem svým. Lajtnanti ji poctili názvem „okouzlující“ a starší

páni mluvili o ní jak o „čarokrásné“. Laurinová se dívala po svém muži, není-li také v řadě chvalořečníků.

Viktor stál v zadu. Opravdu zíval při deklamacích, nudných skladbách na pianě a houslích a poněkud oživnul, když Novotná zpívala. U divadla účinkuje od nedávna. Poněvadž ředitelství talent její málo zaměstnává, čekajíc až studiem vynikne, vypomáhá na kruchtách pražských kostelů a ráda se dává zváti do soukromých zábav, není-li v divadle v podřízené úloze zaměstnána. Slečna zajímala více postavou štíhlou, údy plnými, krásou tváře než zpěvem. Uměla se svůdně smáti a oči její těkaly rovněž jako se dovedly utajiti pod dlouhými řasami. Byla červená, že ani líčidla nepotřebovala a dva důlky v plných a svěžích tvářích mile se vyjímaly.

Viktor z dlouhé chvíle činil porovnání mezi duchaplnou a krásnou Novotnou a tvarohovými a zabeđenými slečnami továrníka Laurina, s nimiž se jen půl hodiny bavil a hned se mu zprotivily řehtavým smíchem, příliš naivními odpověďmi a nezralými úsudky. Z pravidla opakovaly obě najednou, co sám dříve řekl.

Když bylo po produkci, několik dělníků přestrojených za lokaje odneslo křesla a pohovky ke stěnám, kvartet zaujal místo na divadle a hrál vyzývavé kousky k tanci. Zatím přinášena

studená večeře. Domácí slečny, vystrojené jako hospodyně, obsluhovaly společnost.

„Ale vy nás, slečny, přivádíte z překvapení do překvapení,“ mínila paní Blaníková. „Nejprve jste nás uchvátily bohatou toileto u, pak rozkošnou hrou a nyní jako pečlivé hospodyňky.“

Slečna Leokádie se usmála a nabízela vdově zmrzlinu.

„Děkuji uctivě. Již si nevezmu. Na mého syna pamatujte spíše; bude asi hladov.“

„Není v sále, milostpaní. Už jsem ho hledala,“ přiznala se Leokádie.

„A kde by byl? Snad se nedal do hry a chce zanedbati tak rozkošná stvoření? Hned bych mu to zapověděla.“

„Nebuďte tak nemilosrdnou, milostpaní. Pan Viktor se zajisté někde výborně baví. Při hudební produkci zíval a chce si nyní všechno nahradit.“

Továrníkova dcera jak byla přihlouplá tak byla upřímná.

„Snad se slečnou Otilií —“

Ta právě šla sem. Blaníková nevydržela na svém místě. K vůli továrníkovým dcerám sem Viktora přivedla. Nesnese, by se dvořil jiným dámám zdejším, poněvadž žádná z nich neměla ani dvacet tisíc věna. I v tom ohledu to továrník dobře narafičil. Rud' domácí některou pceru nebo žádnou. —

Kdyby byla paní Blaníková náchylna k mrtvici, jistě by ji byla ranila. Sotva totiž odstoupila od stolu, spatřila, jak Viktor, její nadějný syn, uvádí do salonu herečku Novotnou. Před chvílí tleskala svýma masitýma rukama, když Novotná pěkně trylkovala, teď nenáviděla herečku zavěšenou v rámě Viktora, dědice tří domů a ohromného bohatství. Že se tak jenom zahazuje!

Blaníková by se byla hned dala do syna, kdyby nebyla vzpomněla na vážnost místa. Viděla škodolibý úsměv na tvářích dvou obstarožních panen v zákoutí, pozorovala pichlavé pohledy paniček, zvláště paní Laurinové a jakoby slyšela posměšné poznámky, ač byly tajeny.

Aby nebyla předmětem posměchu, vrátila se na své místo. Neslyšela rozmluvy sousedních pánů a v duchu se hněvala na Viktora a domácí paní, že „takovým lidem“ volno do její společnosti. Než musila hostitelku omluviti. Herečku a zneuznaného básníka bylo přece nutno pozvati. Jinaké mzdy nevzali za své plody. Všechna vina tedy připadla na Viktora.

Zítra celou Prahou kolovati budou zajímavé historky.

Hudebníci spustili valčík, oba lajtnanti zahájili kolo s domácími dcerami a hned za nimi Viktor s herečkou Novotnou. Blaníková se třásla zlostí. Nechtěla mu dovoliti baviti se s jinými

než se slečnami s bohatým věnem a zatím Viktor tančí s takovou žebračkou! Soukromnice cenila lidi dle domů jejich, dle výnosného postavení a hypoték. Umění nemělo ani u Blaníka ani choti jeho velké ceny.

Když valčík skončil, dala si Blaníková syna zavolati. Než ten byl chytrý. Aby se vyhnul všem nepříjemnostem, obrnil se tím, že vzal herečku s sebou. Že matka zachová slušnost před lidmi, o tom byl přesvědčen.

Představil „proslavenou a znamenitou“ herečku Lauru Novotnou, člena Národního divadla a zpozorovav rozpaky matčiny, poukázal hned na bohatého strýce hereččina.

„Těší mne,“ řekla suše Blaníková a k synu dodala: „Abys dal zapřáhnouti. Mne zde dusí vzduch.“

„Vyjdi tedy na balkon,“ usmál se Viktor.

„To velmi dobře prospívá, milostpaní,“ připojila se do rozmluvy herečka.

„Ne ne, zde mně nic nepomůže. Pojedeme domů.“

„Chceš-li opravdu, doprovodím tě.“

Matka vrhla na syna pronikavý pohled. Nepoznává, proč chce odjet domů? Chce ji pouze doprovoditi? Míni se sem vrátiti, kde hrozí nebezpečí srdci a ruce jeho?

„Jen račte, milostpaní, posečkati,“ prosila Novotná.

Blaníková na herečku ani nepohlédla.

„Starším dámám zde nesvědčí. Jistě vaše, slečno, společnice si vyhledala jiný útulek než salon, kde se tančí,“ narážela paní Blaníková v nepřirozeném postupu řeči.

Herečka se usmála.

„Já jsem zde sama. Čeká mě drožka.“

„Sama?“ vyrazila ze sebe Blaníková. „Bez gardedámy?“

„Lidé našeho druhu musí býti sami sobě ochranci a průvodci.“

„Viktore, pojď rychle domů. O mne se pokouší zavrať,“ uutila Blaníková. Aby tady zůstal sám a bavil se s dámou, která nemá žádné společnice! Aby ji doprovázel a uvízl v její tenatech!

„Ale já nepůjdu!“ postavil si hlavu.

Blaníkové nezbývalo nic jiného než zůstatí. S mdlobou to nebylo tak zlé. Ani na balkon nevyšla, by nespustila syna s očí. Tak byla poražena — herečkou.

VI.

V pražských kruzích kolovala k osvěžení suchoparného podzimku zpráva, která vůbec sluje škandální historkou. I do novin se dostala ovšem jenom jako stín jsouc podkladem veselého feuilletonu. Mnohem více se o ní ho-

vořilo zvláště ve společnostech, továrníku Laurinovi nepříznivých a mezi lidmi, kteří z nedostatku slušné práce věnují drahý čas klepům.

V pokoutní kavárně, která vždy s večerem poněkud se oživovala, probrán večírek Cecilský do podrobná. Pravý život v kavárně „u dubu“ nastal po divadle a, když v hlavních hostincích portýři přivírali vrata. Společnost nebyla právě vybraná, ale veselá a nekoukala na krejcar. „U dubu“ se svítilo do rána a policejní hlídka musila zde přimhouřiti oči. Za hustými záslonami nebylo viděti.

„Ta švanda stojí za groš,“ oznamoval hned nejbližší večer po slavnosti statista z divadla, který denně hubený svůj honorář zde probíjel. „Starý myslil, jak uloví bohatého ženicha, uhodil se přes kapsu, ale nepomohlo mu to. Posléze byli jenom lajtnanti přece dobří.“

A nyní vypravoval vše, co se u Laurinů přihodilo, jak to slyšel od lokaje, vlastně dělníka továrníkova.

„Také paní Blaníková doufala, že syna ožení a babičkou se stane. Na nevěstu je trochu stará, na babičku mladá. Snad by jí to lichotilo. Ale přepočítala se. Pan Viktor má ducha a hned si nějaké nemehlo nevezme. Dnes byl v divadle a tleskal — mně.“

Společnost se dala do smíchu a statista se napil.

„Tleskal, ale někomu jinému.“

„Vím, že chodí do divadla k vůli Novotné, ale z té má málo radostí. Také dnes hrála špatně. Snad byla přítomností svého tanečníka od Laurinů rozechvěna. Kdyby chtěla takhle pokračovati, pak by nám nic nezbývalo, než abychom ji propustili ze svazku divadelních umělců.“

„Kdo znal starého koželuha Blaníka a vzpomene si, že jeho syn je ve spolku s herečkami, ten musí věřit v převrat celého světa. Otec šetřil každý krejcar a syn posílá nádherné kytice herečkám. Jen aby pan Viktor neprobil, co starý perně nashromáždil!“

Slova ta pronesl starší muž, ale byl mladšími zakřiknut. Co jim je po Blaníkových penězích a rozmařilosti Viktorově! Toužili seznati všechny podrobnosti pikantní historky a proto se obraceli na osvědčenou firmu — divadelního statistu.

„Rád bych viděl kyselé tváře všech těch, jež Blaník oklamal. Starý továrník zuřil, dcery krčily nosičky a což vdova Blaníková?“

„Pozorovala syna při každém kroku a hartusila na rychlý odjezd. Tušila, jaké čihá nebezpečí. Večírek byl pokažen a jenom pozvaný básník si liboval. Nalezl duševní i tělesnou potravu. Najedl se notně a sebral látky ke třem básním.“

Nový smích se ozval prostrannou světnicí. Plyn blykal, kotouče kouře se vznášely ke stropu, a sklepníci podřimovali.

„Možná, že se celá událost dostane co nejdříve na divadelní prkna pod názvem „Zklamání“ a Novotná bude hráti přirozeněji.“

„Jen aby tam bylo po pět jednání místo pro silného statistu,“ narážel kdosi.

Tak se bavila společnost při laciném víně, punči a horkém čaji, nikdo nedbal, jak rychle hodiny ubíhají. V kavárnách utrácí jedna část lidí Bohu čas ve dne a druhá sobě síly potřebné večer. Hosté podřimovali a jenom hodně opepřený vtip je vyrušil z otrlosti. Historika od Laurinů již nestačila. Klesající síly umdleného těla potřebují k oživení vždy pepřejšího koření. Příroda volá po svém právu a boj je těžký. Když té se zlomí časem pravidelný chod, jinou cestou jde za svým požadavkem. V kavárně „u dubu“ vydržela společnost dlouho do noci — — —

Paní Blaníková věnovala nyní více pozornosti Viktorovi než dříve, když ho považovala za syna usedlého a ve všem všudy vzorného. I nyní byla na Viktora hrda, o jeho bezvadnosti přesvědčena, však řídila se pravidlem, že opatrnosti nikdy není nazbyt. Zpozorovala k nemalé žalosti, že není vše při něm v pořádku, že se mnoho odchyluje od svého vzoru, šetrného

to a příčinlivého otce. Společnost, jakou si oblíbil, mnoho se jí nelíbila, také nepřicházel často domů k večeři a pozdě v noci se navracel z procházek. Celý svůj zevnějšek změnil dle nejnovější mody, v šatech ukazoval marnivost, prádlo denně měnil, odhazoval rukavice, v jakých si otec ještě liboval, činil veliké objednávky na mnohých stranách a velmi často vyhnal učeníka s věcí, která se mu právě nelíbila nebo vhod mu nebyla. Starý Blaník dostával věci podobné laciněji, když měly tu neb onu vadu.

Pracovna Viktorova pojednou se podobala toaletnímu stolku, kde bylo plno zrcadel, hřebců, kartáčů, škatulek s pomádami, mašliček a jiných věcí, potřebných k zušlechtění tváře a celého zevnějšku. Na knihách ležela krabice s objednanými kravatami, šátky, rukavicemi, manšetami a v almarách plno šatů dle ročních počasí a rozličných příležitostí.

Matka také viděla, že Viktor si nevypůjčuje knihy z veřejných bibliotek, ale že si kupuje sám celé svazky k ukojení své zvědavosti a touhy po čtení. O podporování literatury neměla ctihodná paní ani poněti, považujíc knihy a noviny za věc zbytečnou, tak jako nebožtík manžel blahé paměti.

Ve všem všudy bylo znáti, že Viktor se změnil, že příliš mnoho hledí na svůj zevnějšek a že nešetří. Matka ponechala hlavní kasu a

vůbec všechny peníze v rukou synových a právem tak učinila, poněvadž byl Viktor vlastním majitelem všeho; teď viděla, že nemají peníze v rukou jeho takové ceny jako v rukou otcových, že se přepočítala ve svých úmyslech a náhledech. Viktor činí vydání veliké na věci nepotřebné.

Blaníková se ostýchala kontrolovati všechno v bytu synově, jen pootevřela a rychlým pohledem se přesvědčila o stavu věcí. Byla nerada, že musí Viktora upozorniti a varovati podruhé. Nejprve syna upomenula, když se ze známého večírku po půlnoci navrátili. Však nepochodila.

Domnívala se, že v domě vše musí v těch jíti kolejích, které položil nebožtík, měla za to, že právo má a povinnost Viktora napomenouti. Jako matka starostlivá musí se syna zastati, jako matka musí Viktora zachytiti, by neklesl. Povinnost mateřská jí to káže a neodpustila by si nikdy, kdyby tak neučinila. Však Blaníková si nepočínala dosti opatrně a nevolila vhodných prostředků. Hned na poprvé vyčinila Viktorovi za to, že s Novotnou se bavil. Nepovážila, že Viktor vospěl v muže, že má nepoddajnou hlavu, již si dovede na vzdor postaviti, že není naučen na slovo poslouchati. Kdyby byla užila prostředků, jež jí podávala láska mateřská, dobře by byla pochodila. Viktor nebyl nepřístupným.

To však jej nejvíce mrzelo, že matčinou a Laurinovou vinou celá událost na veřejnost se dostala. Trpce vyčítal matce, že byl veden do večírku jako na trh.

Odtud začala v Blaníkově domě nedůvěra. Matka nevěřila synovi a Viktor nemluvil tak upřímně k matce jako dříve. Matka se chystala rozhodně promluvit se synem a příležitost se jí brzo naskytla.

„Viktore,“ přivítala Blaníková syna, když se z procházky navrátil, „máš již odřené poněkud rukavice. Dej si je vyčistiti.“

Mladý pán se usmál. „Ty za to nestojíš. Odhodím je.“

„Proč by nestály? Rukavic se může několikrát použiti, vyprání nestojí tolik jako nové. Tím způsobem musíme hospodařiti. Mně se však zdá, že mnoho vydáváš za šaty a prádlo. Dovol, abych sama spravovala tvoji toaletu.“

„Nač bys sobě takovou starost o mne připouštěla! Můj krejčí a švec se o tu práci podělí. Ledá chceš-li jejich účty zapravovati.“

Matka vidouc, že Viktor vše béře na lehkou váhu a spíše ze slov upřímných smích si tropí, hned vpadla do plného proudu.

„Chtěla jsem s tebou, Viktore, dávno porozprávěti.“

„Já také, matinko. Co pak mně chceš říci?“

„Zdali pak si píšeš vydání? Ne? To je chyba. Zhrozil bys se summy, jakou vydáváš na svůj zevnějšek. Nejsm proti tomu, bys se slušně dle mody šatil, ale nesmíš býti mrhavým. Hleď, teď jsi zásoben, jak jsem pozorovala, na dlouhou dobu; proč bys činil nové objednávky?“

Viktor si nedbale sedl na pchovku a bubnuje na stůl, poslouchal s úsměvem na rtech.

„Již nemáš ničeho na srdci, mamá?“

„Mnoho bych ti ráda řekla, však zdá se mně, že si nebéřeš k srdci slova moje. Zanedbáváš mne. Mnohdy prosedím celý večer, čekajíc až se vrátíš z hospody, však nedočkám se tě. S mnohými pak starostmi odcházím na lože.“

„To proto, že si umíniš čekati mne.“

„Stravuješ se v hostinci a já doma pro tebe chystám. Nadarmo vyhazuješ peníze. I v tom ohledu se musíš uskrovniti.“

„U nás jsou všech řečí ozvěnou — peníze,“ mrzel se Viktor.

„Neznáš jejich ceny. Kdo by si nás všimnul, kdybychom neměli bohatství? Otec byl moudrý muž; věděl, kde spočívá těžiště slávy světa, odkud se prýští spokojenost, vážnost, bezstarostnost, úcta a všechno ostatní. Jsou to peníze, které světem vládnou.“

Znovu se usmál Viktor.

„Kdybychom nebyli bohatí, musil bych se sám o sebe starati a byl bych spokojenější. Kdybychom [neměli peněz, ani bych dnes nemusil toto kázání poslouchati. Chci užívati peněz a spolu vyhledati si zaměstnání, okolnost nebo zábavu, jež by mne těšila. Dosud jsem jenom ukládal úroky ke kapitálu, měnil kupony a vybíral nájemné; peníze byly u mne mrtvým kovem; byly mrtvou látkou v ruce dělníkově. Však bohatství, má-li člověka blažiti, musí mu poskytnouti duševní práci, tělesnou rozkoš, příjemné potěšení. —“

„Viktore, já tě nechápu.“

„Jsme-li bohatí,“ pokračoval Viktor, ne-
dbaje leknutí matčina, „musíme také dle bohat-
ství svého žiti. Dosud jsme žili jako v klášteře.
Teď si však chci zařídit ekvipáž, koupiti loži
v divadle, zváti známé a pořádati hostiny. Z
bohatství svého musíme podporovati nemajetné,
účely dobročinné, zájmy vlastenecké. Abychom
i chudým poskytli pomoc, rozmnožíme služeb-
nictvo —“

„Třeštíš, Viktore? Ty chceš otcovo jmění
rozmrhati? Jmění těžce nastřádané, bohatství
mozoly vydělané?“

„Nechci býti marnotratníkem, ale mám v
úmyslu žiti dle svého stavu, dle svého jmění, a
v tom mně nikdo nemůže brániti.“

Blaníková se křižovala nad synem. Každý krejcar vždy šetrně ukládala a teď slyší, co se s úsporami těmi státi má. Že je Viktor všeho schopen, o tom byla přesvědčena, vždyť již začal žít po velkopansku, již svůj zevnějšek tak upravil a proměnil.

„Ze všech těch nesmyslných věcí ani jedné neuskutečníš.“

„Dobře, že mám ve spravování svého jmění volnou ruku.“

„Cože? Volnou ruku? Což pak já tu nejsem? A poručník? Já zase povídám a tvrdím, že naše jmění se nesmí rozházeti! Naposledy snad s herečkami a prostopášnými soudruhy? —“ Viktor věděl, kam až zašel a zalekl se. Kdyby byl prchlým, byl by matce nadále odporoval, však uznal potřebu ustáti. Litoval, že úmysly své tak příliš otevřeně vyjevil, a zlobil se sám na sebe, proč tiše neprováděl pomalu, co zamýšlel, a nerozvážně všechno vyjevil.

Již delší dobu se ustanovoval, že vystoupí ze svého zátiší, že žítí bude jako bohatý měšťan. Prostředky mu toho dovolovaly. Chtěl vstoupiti do světa. Nemínil mrhati peníze, ale zhnusilo se mu stálé jich opatrování, ukládání, úročení a špekulování. Soudruzi ho k tomu pobádali, vlastní vůle se k tomu klonila, příklad jiných ho povzbuzoval. Dávno měl podobné předsevzetí. Naraziv na odpor matčin, poněkud

se zarazil, ale neupustil od svých snů a plánů. Čítaje rozličné povídky a statě o lakomcích, sebe na jejich místo stavěl; chtěl tedy přetíti pásmo, které ho obtáčelo.

Několik dní bylo v domě ticho. Vdova si stranou poplakala, Viktor málo mluvil, většinu času protrávil ve svém pokoji. Bylo nutno pilněji pracovati a dohoniti, co obmeškal. Při obědě předčítal noviny a to zvláště zprávy, jež matku zajímaly. O politiku se ani sám mnoho nestaral.

„Co pak dnes dávají?“ zeptala se Blaníková, když Viktor probíral poslední telegrammy.

„Hloupý kousek,“ veselehu ve čtyřech jednáních od Františka ze Schönthalu s p. Puldou, Slukovem, Seifertem, slečnou Pospíšilovou a — Novotnou. Měli bychom jíti. Pěkné to dílo a člověk se našim komikům s chutí zasměje. Hraje Frankovský i Mošna.“

„Já nepůjdu. Nejsem pro veselohru naladěna.“

„Já naopak dnes jsem se rozhodnul. Abych trochu ze suchopárných cifer se vytrhl a na jiné myšlénky přišel.“

„Spíše bychom měli nějakou návštěvu udělati. Pan Laurin nám opět vzkázal.“

„Tam nepůjdu už nikdy. Páni lajtnanti couvli, továrník by mne opět svými dcerami pronásledoval.“

S večerem prohlásila paní Blaníková, že, ač jí není do smíchu, přece do divadla půjde. Viktor dobře pozoroval, proč se matka rozhodla a byl rád, že se usmířila.

Po šesté hodině čekala u domu drožka. Blaníková se zarazila, však před lidmi ani slova neřekla. V drožce nejela dávno. Proč je v Praze rozvětvena laciná tramvaj? Dvířka bouchna, dláždění zadunělo a paní Blaníková se hrdě rozhlédla. Je to drahé svezení, ale jaký hned to dělá dojem?

Hokynářka potřásala hlavou. Že rada není nápadníkem bohaté vdovy, již věděla. Ale nyní si nemohla v hlavě srovnati tuto změnu v domě, kde se každý krejcar žmolil a šetrnost bezpříkladná panovala.

„Buď sama chce někoho uloviti nebo má podivné úmysly s mladým pánem! Ta drožka něco znamená,“ uvažovala paní Máry a dlouho hleděla za ujíždějícím povozem.

VII.

„Pánové, tento náš přítel byl ztracen a opět jest nalezen,“ volal povýšeným hlasem jinoch, vyžilý hejsek, u prostředního stolu v pivovare „u pinty.“

Celá společnost, čítající šest jinochů, povstala a šest sklenic přituklo ku sklenici Blaníkově.

„Ať naše přátelství žádnými rodinnými svazky není rozpoutáno! Buď si kdo z nás ministrem, spisovatelem, kramářem nebo profesorem, zde jsme svoji. Stav nás nerozloučí,“ deklamoval dále bledolící jinoch, sklenici stále pozdviženou drže.

„Stav neuškodí naší společnosti, toliko bohatství a ženy,“ ozval se starší muž, úředník od dráhy. „Kapouna jsme ztratili ze spolku „veselých mládenců,“ když se oženil. Teď mu žena na krok z domu nedovolí a zvláště náš spolek mu je zapovězen, poněvadž jsme mu svatbu vymlouvali a blázen, i s tím se ženě za dobré chvíle svěřil. Bohatství pak by nám bylo odloudilo zde milého člena Blaníka Viktora.“

Všech zraky byly obráceny ke ztracenému a opět nalezenému.

„Nejen několik těch bankovek, jež jsem zdědil, by mne o vaši vzácnou společnost připravilo, také jsem měl následovati Kapouna neblahé paměti,“ řekl Blaník rozveselený a zapíjel notnými doušky řeč svoji.

Prostřední stůl u pinty slul „mládeneckým“ a deset členů řídilo se nepotvrzenými stanovami, předpisujícími co nejdéle si uchovati svo-

bodu a co nejvíce černého vypiti piva. Kdo se oženil, byl vyloučen. Stůl ten byl znám pro vtipy členův a obětavost na dobročinné spolky. I Blaník se k němu dostal a byl jako vzácná kořisť pevně držení, poněvadž tak bohatých členů se k mládeneckému stolu hlásilo málo. O diurnisty, studenty a podobné nebyla nouze.

„Blázen, kdo se ve dvaceti letech žení,“ znovu se ozval nádražní úředník Změnka. „Připravuje se o svoji volnost, zahrabává svobodu a uvaluje na sebe starosti. Jsem čtyřicátníkem a neudělal bych ještě takovou hloupost.“

„Jenom až to na tebe sedne,“ smál se vychrtlý jinoch. „Jsi nyní na řadě — nejstarší. Což abychom ti dali tělesní stráž? Vozíš všelijaké nebezpečné třaskaviny; aby se tě něco nechytlo.“

„Buď o mne bez starosti. Stanovám, jež jsem sám sestavoval, nevěrným se nestanu. Spíše ty dej pozor a Perlovou ulicí stále neprocházej.“

Nový smích se ozval u „mládeneckého“ stolu a na mladíku, účetním z velkého obchodu, bylo, by se ospravedlnil. Zima se začervenal a všelijak vymlouval.

„Myslím, že nás nejdříve opustí pan Opatrný. Najímal si byt o dvou pokojích a výhradně chtěl s kuchyní. Takový byt je podezřelým znamením. Zvláště ta kuchyně.“

Od vedlejšího stolu přistoupil tlustý pán a dříve než se Opatrný z obvinění vypletl, posmíval se pán za stolicí Blaníkovou.

„Pánové, mám za to, že se vaše stanovy příliš rozviklaly. Potřebují revise jako francouzská ústava. Vynechte první paragraf a přidejte si při „posledním pivě.“

Několik sto!ů věnovalo pozornost „mláden-
cům.“

„Nikdy. První odstavec je nejhlavnější. Do padesáti let se nesmí nikdo z nás oženiti, a kdo nedostojí stanovám, je zrádcem. Také poslední puntík, že při „posledním pivě“ každý je uom jednu sklenici si může dáti, zůstane. Musíme všichni společně domů, druh na druhu dává pozor, aby se nezatoulal. Mládenci stojí jeden za všechny a všickni za jednoho!“

„Pěkně za sebe stojíte a pozor dáváte. Jeden obchází Perlovou ulicí, druhý vzdychá ve Stromovce, třetí navštěvuje dámské večírky a jiný Bůh ví kde se potuluje. A tady nám dvakráte za týden budou deklamovat o svém mládenectví,“ smál se pán.

„To všechno je znamením sebezapření a přemáhání“, zastal se místopředseda mládenec-
kého spolku. „V tom právě záleží naše stateč-
nost, že se dovedeme přemáhati. Nás neohra-
žuje čínská zeď, my máme zajištěné existence,

jsme lidé slušní, ale do padesáti let se neženíme.“

„A kolik jste již takových bláznů — chtěl jsem říci přistárkých ženichů vychovali světu?“

„Já budu první,“ hlásil se úředník od dráhy.

„Vás žádná nechce,“ smál se nezvaný host. „Vaše dráha každou chvíli se vyšine z kolejí a přes den se srazíte . . . Vaše žena by byla brzo vdovou a vdávání by jí ani za to nestálo. Padesátníka si vezme leda nějaká ochechule pro — pensi, kterou co nejdříve po svém muži dostane.“

„Mládenecký“ stůl byl pobouřen nad takovou řečí, ač se mu podobných lekcí často dostávalo zvláště od tatíků, kteří mnohými dcerami byli obdařeni a tyto právě ku vdavkám dospěly.

„A co pravíte, pane sudí, zde o našem milém členu Blaníkovi? Všechny nástrahy překonal, ze všech tenat vyvázl a pouta přetrhal různě, jenom aby mohl býti s námi, aby se stanovám našim nezpronevěřil.“

„A vy panu Blaníkovi věříte?“ ptal se sudí potměšile. „Jenom kdyby se nahodila nevěsta, která by vedle tisícového věna měla také ušlechtilou tvář a vzdělaného ducha, hned by vám unikl a snad vás ani na svatbu nepozval.“

Než bohužel u nás bývá jmění bez ducha, duch bez krásy a krása bez peněz.“

„Peníze nejsou všechno, pane sudí,“ ozval se Blaník.

„Nevděčný synu hodného otce! Peníze jsou vším na světě. Kdo se domůže bohatství, za tím jde celý svět, dle jeho vůle všechno se děje a otáčí. Jak si vás zde tito „mládenci“ váží, že také zlatou rybu mezi sebou mají. Kde jaký spolek, jakákoliv spořitelna, podnik, všudy touží po bohatém kapitalistovi, by pomáhal, svými penězy zatlačil a podporoval. Duch sebe bystřejší a dovednější bez peněz není ničím. Znam lidi, kteří by s bohatstvím oslňovali svět svými nápady a výzkumy, bez peněz hynou jako ztracené existence.“

Ze žertů dostali se do vážné rozmluvy. Pan sudí si předsevzal napravovati mladým lidem u vedlejšího stolu hlavy a utekl-li jim některý člen, přičítal si to za zásluhu.

„Na koho pak má dnes pansudí namířeno?“ smál se člen Změnka, odfukuje pěnu.

„Na vás ne. Vy tady nebudete sedati ani dva měsíce. Kdo tak jako vy o svoji kravatu dbá, ten obrací oči k některému oknu a vzdychá. Vy jste chycen dávno.“

„To je lichá domněnka.“

„Dnes mně jde o pana Blaníka. Vlákali jste ho mezi sebe a chudák neví si nyní po-

moci. Je mužem cti a nechce zrušiti slovo. Přišel mezi vás jako beránek mezi vlky. Ale, pane Blaníku, tady neplatí slovo. Odsedněte si od tohoto stolu k nám. Zde pro vás místa není. Bylo by vás škoda, kdybyste zde uváznul jenom jeden rok. Varuji vás jako přítel váš a vašeho otce dobrý známý.“

Rozmluva byla vedena s humorem, ač mnohé slovo bylo doopravdy.

„Jdi si za panem sudím. Však on ví, proč tě chce k sobě vlákati. Je prý nyní mimo svůj úřad sprostředkovatelem sňatků. Pěkné zaměstnání. Ale u nás nepochodíte. Všechna řeč marna, my se nedáme ošáliti. Svoboda jde nám nade všechno,“ odbýval sudího člen Zima.

Sudí se však nedal odbýti. Nejmladšího úda „mládeneckého“ stolu obral si dnes za předmět. Právě když soudruzi opět nalezeného Blaníka oslavovali, sudí všemožným způsobem se ho snažil vylákati od prostředního stolu.

„Pane sudí, nepokoušejte nás —.“

„Každá ctnost ma projíti zkouškami a pokušením. Jinak není pevná a osvědčená.“

Podobným způsobem vedena řeč dále. Blaníkovi taková vzácnost lichotila. Tím více lnul ke společnosti bez vládního potvrzení, ke spoiku spíše pro žert a zábavu zřízenému.

Aby se vyrovnal svým soudruhům, pil jako starý, v duchu se posmívaje malým sklenkám,

do nichž mu doma matka nalévala, pilně je počítajíc, aby Viktor nepřebíral, což se při laciném pivu a malých dávkách v dlouhých přestávkách ani nemohlo státi.

Mladý Blaník se oddal veselému živobytí. Omrzelo ho stálé počítání a zapisování peněz, jichž nesměl ani užítí, jež se měly jen úročiti a hromaditi. Šetrnost matčina přesahovala všechny meze. Jakoby nyní teprve tuto vlastnost plnou měrou po nebožtíkovi zdělila.

Proto Viktor málo se doma pozdržel a byl-li ve svém pokoji, čítal pro zábavu. Hněval se sám na sebe nejednou, že nedostudoval a nyní nemá zaměstnání, jež by ho zaneprázdnňovalo. V sebe menší povídce dočítal se o lidech, kteří více méně pracovali pro lidstvo, shromáždili si zásluhy a v práci své nalézali spokojenost, slávu pozemskou a poklid duševní. Jakých si dobývá Viktor zásluh tím, že jmění otcovo spravuje, úročí a hromadí?

Z těchto myšlének a úvah bylo znáti ducha odkojeného četbou mnohých spisů. Viktor se často chtěl vžítí v dobrodince, vylíčeného v románu, ale vždy nalézal mocné úskali, kde zůstal vězeti. Z ideálů klesal v praxi opáchnou. Nemohl, nesměl. Kdyby obrátil jmění ku svým výmyslům, ve prospěch lidí a k zjednání zásluh, byl by považován a snad i prohlášen za marnotratníka.

Duševně pracovati neuměl a zaměstnání neměl. Bloudil jako netečný člověk. Nevěděl, kam se má vrhnouti, kde stanouti, kudy kráčet. Viděl v sobě prázdnotu i při třech domech a velikém bohatství.

Z nedostatku vhodné práce chytal se Viktor starých druhů, chodil do hospod mezi veselé společníky a také na „mládenecký“ stůl si vzpomněl. Denně se toulal po hospodách a kamarádi se hlásili. Viktor dodával jejich nechvalným pověstem lepší svěžesti a za nemajetného svojí tobolkou ručival. Mladý Blaník byl všudy rád viděn. Sám sládek nebo hostinský se mu poklonil a nezřídka ho i obsluhoval, což při známých zdvořilostech zvláště v pivovarech a zahradách oleandrových, kde je vždy plno hostí, něco znamenalo. Tato mnohostranná úslužnost Viktora zajímala. Byl aspoň na chvíli zaměstnán a vnutkalo se mu mínění, že přece peníze dávají lidem ceny a vážnosti.

Však brzo byl z toho klamu vyveden. Matka se chystala k dlouhé řeči proti nočním pitkám, chtěla užítí mocných prostředků, by syna odvrátila od hospod a ke krbu domácímu ho přinutila, však Viktor byl dříve vyléčen, než paní máti počala.

Jenom jednou odepřel příteli větší půjčku a již ho opustil. Přestal platiti celé řady a byl osamocen, dával zpropitné jako jiní obyčejní

smrtníci a s tváří mizel úsměv lahodný, ponechav místo ledové lhostejnosti. I výčitku slyšel, že je lakomcem jako otec, že je držgreší a nastoupí do šlépějí skrbíků. Viktor sice nadále se držel druhů, nadále marnil dlouhé večery v hospodách, ale — nevěřil úklonám a lichocení.

„Mládenecký“ stůl brzy poznal, že člen spolku, na němž si nejvíce zakládali, špatně navštěvuje dva obligátní večery v týdnu své kolegy. Blaník zatím byl již údem zpěváckého spolku „Harfy,“ který večery prozpíval, proplachuje vypráhlá hrdla dobrým ležákem. Blaník ani nevěděl, má-li sluch, hrál špatně na piano a na gymnasiu nebyl přijat do žádného sboru. Ale k „Harfě“ byl přijat v okamžiku. Zde byli veselí kumpáni a dobří pijáci; jeden byl Blaníkovým spolužákem.

Kde jaká píseň i jarmareční se objevila, hned byla zapsána i s notou do velikého zpěvníku, který byl jediným majetkem „Harfy.“ Ani tento spolek nebyl vázán přísnými stanovami. Jenom když člen přizvukoval.

Tak činil i Blaník; súčastnil se všech slavností, pil jako statný zpěvák, bručel také, ale spíše pozoroval, co se kolem děje. Mnohá píseň se mu zhnusila svým obsahem. Společnost pěla hned „Kde domov můj?“ hned „o zajíčkovi,“ „Hej Slované“ vedle „Dva kováři v městě“ a

po písni „Bývali Čechové“ — trivialní „Já ubohá děvečka“ a tak do nekonečna.

Těmto písniím zvláště se společnost smála a zpěváky obklopovala. Blaníkovi se zdálo, že pod ním půda hoří.

„Výborně, výborně, harfo, bručíš!“ ozývalo se v susední světnici. „Harfa“ měla svůj lokál, stálý zpěv by ostatní hosty omrzel. Jen někdy se otevřely dvěře a celá společnost naslouchala „nejnovější písni pro mládence a panny.“

Co „Harfa“ činila nejmoudřejšího bylo, že vybírala na „Matici.“ Každý musil zazpívati nějakou píseň, kdykoliv předseda na něj ukázal a to vždy píseň novou, která se ještě nezpívala.

Nemohl-li vzpomenouti, nebo špatný byl písně nápěv, byl pokutován krejcarem na „Matici.“

Kdykoliv přišlo na Blaníka, zaplatil desetníkem. Nechtěl zpívati. Sousedé jeho z nedostatku nových slušných písni nebo pro žert zpívali nechutné odrhovačky nebo trivialní popěvky.

I tuto společnost Blaník záhy opustil. Byl mravně dobře vychován a dvojsmyslné písně se mu protivily. „Harfa“ co nejdříve postrádala bohatého člena, který si mohl přízeň národních pěvců zlatem vykupovati.

Pak se toulal bezúčelně po pivovarech a hospodách. Sedal sám nebo se vmísil do rozmluvy, čítal noviny nebo jenom pozoroval, co se mluví u sousedních stolů. Veliká nuda ho uchvacovala, že nevěděl, jak si ukrátiti dlouhou chvíli. Všude titěž lidé, tytéž prodavačky s řetkvičkou, kluci s preclíky a tajní s pomeranči a fíky. Mnohá společnost ho vábila, vyhraženo mu přední místo, ale Viktor nenalezal nikde ducha ukojení. Prázdnota se neplnila.

Opouštěl dříve hostince a časně se navracel domů nebo bloudil ulicemi. Matka se těšila, že se Viktor již vybouřil, že se brzo navrátí v klidnou domácnost. Již již hořkovala nad synem, i slzu uronila, již se nadála, že musí přivolati na pomoc poručníka, Viktorovi opět dáti lekci přiměřenou; a zatím Blaník se dostavoval i k večeri a uchyloval se ke svým knihám. Mluvil málo jako jindy, byl zasmušilý, jako by ho tajná nemoc trápila, také tvář jeho byla bleďa.

Matka byla až ve starostech o syna. Hned chtěla upravití nebožtíkův osvědčený heřmánek, ale Viktor zamítl každý léčivý prostředek. Omluvil se, že necítí žádných obtíží, že je úplně zdráv a jedině mysl jeho zastíněna nějakými chmurami, z nichž se nemůže vybavití. Slovem je nespokojen a touží po změně života.

Paní Blaníková se jenom usmála. Že prý

ví, co Viktorovi schází a po jaké změně touží. Však se o to v prospěch jeho hned postará.

Viktor si narážky té ani nepovšimnul.

VIII.

Dobrá paní Blaníková opět přišla k synu se starou písničkou. Měla několik nevěst v záloze, bohatých a hodných, hezkých a pořádných, neboť jinaké nevěsty ani nejsou. Připravila se k dlouhé řeči a také aby ukázala, že chřadne a pomoci by potřebovala, připjala si čepeček s modrými pentlemi, v němž staře vypadá i dítě.

Ale sotva starostlivá matka byla hotova s úvodem, že vésti domácnost takového domu je na ni trochu mnoho, že by se všechno mělo dostat do rukou mladších a čilejších; Viktor, jak už byl nešetrným, dal se do smíchu.

„Zajisté opět máš nevěstu za lubem, nevěstu, již rozum, srdce i krásu nahraňuje zlatý kov v papínkově nedobytné. . . . Kterou pak jsi tentokráte vybrala?“

„Jak jsi bezohledným!“ vyčítala Blaníková. „Vidíš přece, že všeho nezmohu, že mně ruce klesají.“

„Proč jsi pustila druhou děvečku? Žádá

někdo od tebe nejmenší práce a starosti? Chtěl jsem ti také ekvipáž poříditi, bys ani na krok pěšky nemusila. Buď živa jako každá paní z takového domu, vyhledávej zábavu, dělej, co tě těší.“

„Kam bychom přišli!“ zapomněla se matka. „Najatí lidé nikdy neudělají ničeho tak, jak si přejeme.“

„Moje budoucí žena,“ smál se Viktor, „mnoho by ti nepomohla. Nesmím přece žádati, by byla děvečkou, zvláště přinese-li pěkné věno.“ Mladý Blaník se potměšile usmíval.

„Kterou pak jsi mně, matinko, vyhledala?“ ptal se úlisně.

„Budeš spokojen. Vyžádala jsem si den, kdy učiníme u pana Zováka návštěvu. Ovšem že půjdeš se mnou. Vybrati si nemůžeš jako u Laurinových; však budeš spokojen.“

Viktor hned věděl, kolik uhodilo, ale z nedostatku jiné zábavy povolil. Uraluven den, vystřídaly se navštivenky a od Blaníků opět vyjela drožka. Tenkráte hokynářka upjala zrak ne tak na vdovu, jako na pana syna. Ač vždy dbal velice svého zevnějšku, dnes bylo patrně znáti, že se má představití jako ženich. Cestou kynul Viktor několika členům spolku „Harfy“ a „mládeneckého“ stolu.

„Co to je za pány?“ ptala se matka.

„Moji soudruzi ze študentských let.“

„Ten zadní vyhlíží jako starý mládenec.“

„Předsevzal si, že se neožení do padesáti let.“

„Blázen!“ utrhla se Blaníková.

„Takoví jsou lidé.“

Tenkrát si drožkář vydělal pěkný peníz. Vezl „pány“ až na Královské Vinohrady a zastavil před pěknou villou. Několik jeho kamarádů právě odtud odjíždělo. Měli kyselé tváře Nejspíše padlo málo zpropitného. V tom ohledu Blaník byl znám jako štědrý pán, ale málo kdy mohl vzácnou a milou vlastnost tu osvědčiti. Paní matka platívala sama.

„Pan Zovák má návštěvu.“

„Snad k vůli nám pozvali malou společnost, po které netoužím.“

Viktor byl rád. Aspoň něco zví a nepůjde to tak do tuha.

Ani zvonití nemusili. Hned byli uvedeni do salonu samým domácím pánem, bohatým soukromníkem, který vyhrál před lety na los několik sto tisíc a špekulacemi rozmnožoval pěkný kapitál. Společnost byla opravdu pozvána. Několik starších dám a dva páni. Domácí dcera měla v této společnosti vyniknouti. A potřebovala tohoto pozadí. Viktorovi se nelíbila hned svým zevnějškem. Dokazovala, že jednou otec neměl na Vinohradech villu a mnoho peněz, že byla vychována v chudobě a ve vzdělání

mnoho se jí nedostávalo. Tyto nedostatky chtěla zakrýti jiným způsobem.

Slečna Zováková kladla těžiště jmění otcova v bohatou toaletu, strojí se nádherně jako loutka, jíž chceme všechny možné skvosty pojednou navěsiti, nebo jako věšák ve výkladní skříni. Drahé prsteny zdobily její prsty — nejslabší a nejvkusnější ráda bysi byla s Viktorovým zaměnila. Dukáty místo naušnic, těžký zlatý řetěz u hodinek, šat atlasový dle nejnovější mody obepínal neforemné a neladné tělo.

A jakou nádherou vynikala slečna domu, takou se třpytily všechny pokoje, salon, chodby a zahradní pavilon. Bohatý peněžník jak zručně peníze vydělával, tak snadno je dával na přepych v domácnosti. Sám nemohl zapomenouti na bývalé časy a strojí se jednoduše. Žena však a dcera se odívaly co nejnádherněji.

Blaníkovi prolétlo hlavou, když v saloně na pohovce odpočíval, zdali v tomto domě vynaloženo bohatství užitečným způsobem? U továrníka Laurina poznal, jak skvělý ples utopí mnoho peněz, po hospodách viděl, jak jiným nemnoho chvalným způsobem peníze se utrácejí, sám také často otevřel štědřeji ruku buď pro své pohodlí nebo pro své přátely, bavil se ve spolcích a užíval slastí rozmanitých, však dosud byla nerozřešena v hlavě jeho otázka, která ho pronásledovala: jak by nejvhodněji užil

bohatství svého a spolu tím záslužné si zjednal zaměstnání?

Naslouchaje šustotu hedvábí a dívaje se na vysoká zrcadla ve zlatých rámech, těžké čalouny, vykládané skříně, sametová sedadla s vyřezávanými lenochy . . . porovnával vše s lesklou skořápkou bez jádra. Usmiřoval se docela v duchu s matkou, že se opřela přání jeho, žítí skvostně mezi drahým nábytkem, úslužným služebnictvem a lichotivými hostmi.

Z nedostatku jiné práce nebo zábavy prohlížel si na stěnách obrazy. Ty ho aspoň zajímaly, ač byly rámce dražší než premiové kopie uměleckých děl. Společnost čekala ještě několik pozvaných, kteří se neomluvili a tudy se jistě dostaví.

„Jak se bavíte?“ tázal se domácí pán, malý mužik pichlavých očí a se stálým úsměvem v tváři.

„Znamenitě,“ lhal Viktor. „Porovnávám vaši villu s naším starosvětským domem v městě.“

„Domácnost náleží mým ženským. Snad by i váš dům dovedly upravit, ač je-li toho zapotřebí.“

Viktor si v duchu nepřál této proměny a také by se Blaníková křižovala nad vydáním, aby jejich příbytek tomuto se vyrovnal.

„Jak pak manipulujete, příteli, s penězi?“
ptal se bankéř.

„Nemnoho; otec si nikdy nepřál, abych se pouštěl snad do hazardních půjček. Ukládám vše do spořitelen a státních papírů —“

Zovák mávnul rukou.

„Ach, to nic nenese! Kdybyste se mnou vstoupil v obchodní spojení, vydělal byste každý rok o několik tisíc více. Těch několik procent nestojí za starosti.“

„Ale spořitelny pomáhají potřebným a z výtěžků podporují dobročinné účely —“

Bankéř se usmál. „Jste idealista. Já také podporuji ústavy, dávám práci řemeslníkům, poskytuji peníze velkým podnikům, však především musíme každý dbáti o sebe. Vaše zásady o lásce k bližnímu jsou pěkné, ale nehodí se do skutečného praktického života. Mne také nikdo nešanuje, a kdybych dnes nebo zítra padl, nikdo mně pomocné ruky nepodá. Takový je nyní svět.“

„Velmi smutné poměry!“

„Proto musíme počítati se skutečností. Potřeboval bych nyní mladšího společníka, bych se nemusil se vším sám trmáceti, a rád bych mu poskytl slušný podíl. Vás pak znám jako člověka rozvážného, studovaného a obezřetného. Vstupme tedy ve spojení obchodní a —“

Bankéř Zovák příliš daleko zašel a byl rád, že ho manželka volala, by milého hosta uvedl do jídelny. Z malé svačiny byla hned bohatá hostina. Blaník obdržel místo naproti slečně Lauře, však rozpřádal hovor mnohem více se svojí sousedkou, než aby duchaprázdný smích domácí dcery podněcoval. Vedle Viktora seděla velmi vzdělaná dáma prostředních let, která do všelikých oborů věd zabíhala. Byla to paní professorová, dříve učitelka na vyšší dívčí škole. Blaník neměl dosud příležitost s takovou učenou paní jednati, proto rozpředl s ní hovor o všelikých vědách, jež velmi špatně jako student studoval a nyní sotva o nich měl zdání. Bavilo ho to slyšeti učené rozmluvy z úst mladé dámy a v duchu si ustanovoval, že spíše než aby na burse a v bankovních domech se pohyboval, studovati bude astronomii, metafysiku nebo praktickou filosofii. Z četby, již pěstoval, vzdělával více cit — srdce než ducha, kochaje se v románech a povídkách. Ale až by začal o skvrnách na měsíci nebo horním útvaru, pak by došel obdivu a přiměřeného zaměstnání.

„Kterou vědou se ráčíte zabývati?“ ptala se paní professorová Viktora v proudu řeči.

Blaník si hned nevěděl ani rady, jakou by dal odpověď. Paní matka pohněvána, že se Vik-

tor místo se slečnou s professorovou baví, odpověděla za syna podrážděně:

„Leda peněžní vědou.“

Paní professorová se usmála, Viktor pozoroval úsměšky také na ostatních tvářích vyjma bankéře, který potvrzoval výrok paní Blanikové. Professorová bojíc se podobných úsudků, spustila na Blanika francouzsky. Viktor byl v nemenších rozpacích. Čítal rád francouzské knihy, ale jako mnozí v německém překladě. Dovedl však přece odpovídati jednoslabičně a spojoval velmi kratinké věty dle mluvnických pravidel.

Hned zpozoroval, že vzbudil živější zájem. Společnost ho obdivovala a také Laura s větší pozorností naslouchala, ač nerozuměla ani slova. Přiznal se paní professorové a bývalé učitelce, že nerad sahá po přísné vědě a jenom pro zábavu čte belletrii. A sliboval, že bude pěstovati aspoň zeměpis a to hned prakticky. Bude cestovati. Při tom si všímáti bude jako pravý turista všeho, co se naskytne.

Snad zde nalezne bod, odkud by počal svoji činnost. Pro tu chvíli cítil se povoláním cestovatelem a rovněž zajímavým cestopiscem.

Jen aby nastoupil na cestu krajinami dosud neznámými, by svými cestopisy zbudil podiv. Cařihrad s Palestinou je mnoho popsán, Afrika procestována, obě točny známy, dojmy

na všech mořích vycítěny; prozatím aby se vrhl na nejbližší okolí Prahy, jež touhy slavných cestovatelů opomíjejí z přílišné dychtivosti po cizině. Viktor chtěl býti čistě národním. Snad najde novou bylinu, podivuhodný útvar, neznámého dosud brouka na české půdě a jméno nálezcovo bude slavné. Svým jméním bude podporovati vědy a stane se mecenášem umění. —

„Račte si posloužiti, pane Blaníku, čokoládou;“ byl pojednou vytržen prosaickou řečí ze svých ideálů.

Paní professorová když poznala, že posluchač její je nepozorným, obrátila se na druhou stranu a vykládala o supinech v české mluvnici. Paničky byly v rozhovoru, jak se nakládají okurky a je-li potřebí k nim přidávati modrou skalici. Z toho přešla učená paní na mineralogii a tvrdost drahokamů. Viktorovi byla tato řeč už protivná. Professorová budila obdiv, ale málo kdo ji poslouchal. Paničky přikyvovaly, však naslouchaly rozmlouvám sousedek.

„Děkuji, slečno; já čokoládu nepiji.“

„Ale, pane Blaníku, každý zápor se pojí s genitivem,“ opravovala učitelka, když ztratila všechny posluchače. Byla by ráda opět v jiný obor přešla, ale Viktor si ukul zatím v hlavě plán, zkusiti učenost professorčinu s jiné strany.

Paní Blaníková se až podivovala, jak se Viktor pojednou znamenitě bavil se slečnou Laurou o domácím hospodářství, zvláště o drůbežnictví. Byla již přivykla rozličným podivným rozmarům synovým, že by se však tak hospodářství ujímal, o tom nevěděla. Slečna Laura měla v tomto oboru praktické vědomosti a Viktor právě vysvětloval, že k vylihnutí kuřat není třeba kvočen. Laura se podivovala a Blaník poukázal na paní professorovou.

„Učená moje sousedka důvodům mým dodá váhy důkladnými vědomostmi. Máme malý spor zde se slečnou,“ a ochotné professorce vyložil, oč běží, prose ji, by slečně veškero zařízení umělého lihnutí kuřat vysvětlila.

„Že tomu zákony přírodní nikterak v cestě nestojí, toho jsem si vším právem vědoma; však s bližšími toho druhu věcmi vůbec se nezanáším,“ vymlouvala se professorová.

„Já bych myslil, že paní především hospodářství věnovati má svoji píli a drůbežnictví jí má býti milejší než astronomie a chybný krok zamilované slepice nápadnější než špatný genitiv.“

Celá společnost tuto poznámku professorové přála. Bankéř se hlasitě zasmál.

„Ach vyčítáte ženám nynějšího století, že hlouběji nahlížejí do věd; nedivte se, pane: když muži tak málo se starají o rozšíření

umění a věd, my ženy se toho úkolu chápeme," řekla pichlavě professorová.

„Vším právem, ale nesmějí při tom zapomínati na kuchyni, aby mužové neměli každý den připálenou polévku," nato odpověděl se smíchem Blaník.

„Lituji vaši budoucí paní, že ji odsuzujete jako zločince do kuchyňského žaláře. Kde paní pěstuje vědy, tam se stará o domácnost řádná kuchařka.“

Blaníková dávala synu znamení, by mlčel a nemilou situaci nepřiostřoval. Bankéř zakončil rozmluvu vtípnou poznámkou a společnost se rozcházela po pokojích, zahradě a saloně. Každý se bavil dle libosti. Mládež se skupila kolem piana, Laura hrála a Viktor obracel noty. Bankéř rozmlouval se svým právním přítelem, ženy pokračovaly v klepech a profsorka v učených floskulích. Ač Blaník uměl hráti na piano, přece zapomínal často obrátiti, jakoby neznal not. Jeho básnický duch se vznášel v jiných končinách. Zahanbení, jehož se mu dostalo poznámkou, jakoby si nevšímal věd a umění, ho mrzelo a předsevzetí jeho mohutnělo, že v ten obor obrátí nyní své jmění i svůj vtip. Musí studovati.

Laura se domnívala, že Viktor je tak unešen, že místo notám úbělu její tváře a krásným vlasům věnuje všechnu pozornost.

Také paní matka se shodla s Zovákem, že by syn a po případě zeť mohl vypomáhati bankéři v četných pracích.

Všichni mimo professorku byli upokojeni, každý se domníval býti u svého cíle. Nejvíce Viktor. Hned si objedná nejnovější mapy ku svým výzkumným cestám. Laura v sladké naději vyprovázela hosty před villu. Bankéř měl kompagnona a paní Blaníková po starostech, až Viktor bude upoután růžovým poutem ku své domácnosti. --

„No jak se ti líbila Laura?“ ptala se cestou.

„Slušná a bohatá nevěsta. Kdo ji dostane, může býti šťasten.“

„A proč bys nebyl jím ty?“

„Pro mne se nehodí. Hnala by mne na bursu, naše úroky by jí nestačily na toaletu.“

„Vždyť dostane věno —“

„To může padnouti na burse za den.“

„Zdá se mně, že se jenom vymlouváš —“

„Pravda, Lauru nechci. Spíše zůstanu celou padesátku let u spolku veselých mládenců, než bych se dal pod moc bankéřovu. Pak bych teprve z peněžních starostí nevyvázl.“

IX.

Mladý Blaník opět byl doma ve své pracovně řídkým hostem. Nedbal uslzených zraků matčinyh, poznámek sousedů, ba ani nedal na dopisy vládního rady Hrudičky, který svěřence svého varoval. Častěji se dostavil, aby Viktorovi domluvil a vzor šetrného a pořádného otce na mysl mu přivedl; však Blaník nebylo z pravidla doma. Jakoby mu někdo dával před kázáním výstrahu.

V očích ctihodné vdovy a bohaté matrony upadl Viktor do většího nebezpečí, než když kupoval kytice herečce Novotné, platil za druhy „U dubu“ nebo „pinty“, podporoval spolky rozličné, kupoval si lože v divadlech, jezdil v kočárech a jiným způsobem sobě zábavu a dědictví úbytě vyhledával. O Blaníkovi se proslýchalo, že se stal mecenášem věd a umění. Blaníková nedopřála synu nové knihy, neřku-li by rozhazoval na kožích vydělané peníze na sochařství, malířství nebo písemnictví. S hrůzou četla do podrobná kvitované dary, jimiž se buď členem zakládajícím nebo přispívajícím a činným stával. Také — díky velikým žurnálům — se dovídala, kde v kterém spolku večer trávil „bohatý soukromník, věhlasný Vítězoslav Blaník, obětavý mecenáš“. — Hned trnula, co asi tato pochvala stála.

Blaník dnes poslouchal učenou přednášku o „palaeontologických poměrech uhlonosných vrstev“, zítra se účastnil rozpravy o „hrázích vedních ve středověku“, jindy vyslechl řeč o „rotačních strojích“ a přítel Vondráček, který z nedostatku jiného zaměstnání a peněz také literatury se chytil, zavedl Blaníka také na přednášku o falsifikátech.

Všemu tomu Blaník mnoho nerozuměl. Bylo to u něho pouhá hříčka okamžitá. Vyslechl všechno, tleskal rukama k pochvale, platil, ale bavil se zpravidla mizerně. Paní matka se nadarmo strachovala. Viktor brzo ochaboval v tomto rozběhu ku vědám. Postrádal předběžného vzdělání, překáželo mu pohodlí, v jakém se přímo topil. Lahodilo mu to, když četl v novinách své jméno, když mu otvírali dvěře v učených společnostech. Však zevní lesk nemohl vyplnit vnitřní prázdnotu. Platil a dost. Členové ani snad od něho jiného nežádali. Blaníkovi prospěly tyto styky v tom ohledu, že se seznamoval s mnohými závažnými osobami. Spolu smíтал s jména svého nařknutí, jakoby byl stejně houževnatým na krejcar jako zvěčnělý otec.

Při suchopárných přednáškách, v jichž obsahu se jiní kochali, bloudil jeho duch daleko. Vzpomínal na svoji knihovnu doma, na divadlo a milé procházky. Zatím matka se soužila, pan

rada sestavoval nový dopis a v redakcích přemýšleli, jakým novým přívlastkem by mecenáše titulovali.

Posléze odmítal Viktor všechna lichotivá pozvání. Přednášky se mu zdály ještě učenější. Zimní saisona minula. Blaník se opět ukazoval na Příkopech a ve Stromovce. Nyní z pravidla bez matky. Ptali se po ní, postrádali ji, však Viktor vždy ji omluvil. Posléze ani nemohl odpovídati pěším, poněvadž jezdil na koni. Známi se usmívali a za Viktorem si šeptali: „Čeho pak se ještě pan Blaník uchytlí! Dosud nelítal v baloně.“

Rozličné choutky jinochovy byly známy celé Praze. Domnívali se, že chce ubíti čas a užiti peněz, že se chce udělati světoznámým. Kde se co vrtlo, tam byl první, všeho se chápal a opět to zapuzoval.

„Podivná povaha! Na čem se ustálí?“

„Snad na ničem. Napodobuje šlechtu a měšťáctví se mu věší na paty, chce býti učencem a v hlavě má mezery“.

Paní Blaníková nemohla pochopiti, že nedocházejí žádné nevyplacené účty, když přece Viktor hodně vydává a sám ničeho si nevydělá. Čekala nadarmo. Při první takové nemilé zaslce chtěla Viktorovi notně vyčiniti. Vždyť by se nemohl syn vytočiti, když by svědectví držela v ruce. Ale Viktor měl, jak se jí zdálo,

veliký úvěr. Však mnoho platí hotovými, kde tedy běže peníze?

Paní matka se již neostýchala překročiti práh synova příbytku. Často zde hledala a zkoumala. Především jí běželo o to, udržuje-li Viktor nějakou známost. Však nadarmo hledala dopisy milostné, dárky z útlých ruček anebo dokonce fotografie.

Nyní zrak její těkal po jiných věcech. Ač se mnoho v umění literním neznala, přece se namáhala ostrými brejlemi vystihnouti bilanci účtů ve velikých knihách. Viktor dosud spravoval jmění tak, jak je z ruky otcovy obdržel. Až dosud mu matka úplně důvěřovala. Teď se však chtěla přesvědčiti. Na první pohled poznala změnu v účtech. Myslela si, že syn položky jednoduší, ale brzo s hrůzou poznávala, že Viktor mnoho příjmů do knih ani nezapsal, že jeho vydání je ohromné. Na konci měsíce se nesrovnával příjem s vydáním.

A ještě větší zděšení ji pojalo, když seznala, že Viktor svědomitě vybírá úroky, tyto však nedává zapsati ve spořitelnách a vůbec jich neukládá. Ustříhoval kupony a za peníze vyměňoval; na kmenové jmění sice ani nesáhl, však je také nerozmnožil.

Paní Blaníková byla nad tímto nálezem všechna zoufalá. Křičovala se a naříkala. V jejich domě takové peněz utrácení! Sotva nejnnutnější

pořízeno, peníze stále jen úročeny. „Z čeho pak bude Viktor živ?“ uvažovala. „Otec rád šetřil, uměl s penězi manipulovati, za mladých let vydělával, však Viktor jen utrácí a rozhazuje. Aspoň kdyby byl vešel s továrníkem Laurinem ve spojení nebo s bankéřem Zovákem společně pracoval! Teď je bez zaměstnání, úplně bez výdělku. Kam to povede?“

Blaníková litovala, že jenom na peníze spoléhala a synu žádného zaměstnání neopatřila. Kdyby byl vystudoval, mohl zastávat úřad výnosný, také v řemesle by byl prospěl a aspoň krám nějaký v některém domě mohl si zařídit. Tak však zůstal úplně bez zaměstnání a utrácí peníze.

„Něco mu musíme vyhledati,“ rozhodla se. „Takto bychom přišli v nivec“.

Napsala list panu radovi, vše obšírně a důkladně vysvětlila, žádajíc o radu a napomenutí Viktorovi. Pan Hruďička byl zde jako na koni. Blaníková mu vše tak vyličila, jakoby již poslední krejcar Viktor utrácel. Hokynářka se až podivila spěchu radově. Na schodech ani jednou neodpočíval.

„A teď zde musíte zůstat, až se Viktor vrátí. Poučíte ho. Nyní pozdě vidím, že jsme chybili, žádného zaměstnání mu neopatřivše. Má dlouhou chvíli. Čtení ho omrzelo, doma ho všechno pálí.“

„Vždycky to říkám, že není nad státní službu. Tam jde všechno jako hodiny a ani nezbude času k podobným hloupostem. Co pak nyní pan Viktor z dlouhé chvíle provozuje?“

„Posledně mluvil o šermování.“

„Ten projde všechny stavy. Velociped ho brzy omrzel.“

„Bohužel. Učených přednášek nechal dávno.“

„Příliš těkavá povaha! Na čem se ustálí? Zlého srdce nemá, ale dlouho nechce zvažněti.“

„A nám se zdálo, že se záhy usadil —“

„Člověk se klame. Pan Viktor byl otcem držen příliš zkrátka, a teď, dosáhnuv svobody, chce se vybouřiti.“

„Jaké, myslíte, bychom mu opatřili zaměstnání?“ pojednou se otázala starostlivá matka.

„Na to jste měli dávno pomýšleti! Takový strom těžko ohnouti. Pan Blaník se domníval, že synu zanechává dosti, když mu dal tři domy a něco peněz. Ale toto vše by se mohlo záhy rozkutáleti. Viktor nezná ceny peněz.“

„Jaká by to byla bývala rána pro otce, kdyby to všechno viděl! Tak šetřil a namahavě pracoval a teď syn plnýma rukama rozhazuje —“ bědovala Blaníková.

„Ještě není tak zle. Viktor nevydával peněz na žádnou špatnost. Potřebuje zaměstnání. Jeho rozum není omezen, touží po přiměřené práci. Nebožtík otec myslil jenom na peníze,

obzor Viktorův je více rozšířen. Hledí jasně do světa. Jak jsem se dočetl, i své spisovatelské síly zkouší. Popsal cestu do Berouna. Nebylo to tak zlé. Kdyby byl škrtl narážky proti úřadům, dráze a jiným instancím, bylo by to výbornou statí pro studenty. Z toho viděti, že pátrá světem, kde by se uchopil stébla.“

„Kdybyste ho tak dostal do kanceláře, jenom aby byl zaměstnán. O výtěžek nestojíme. Ať prokouří, co si vypíše.“

„To je těžko. Písařská místa jsou oblehána. Viktor by tam nevydržel a snad by ani nastoupil. Styděl by se.“

Paní Blaniková s radou uvažovali dlouho, načby se Viktor vrci měl, aby měl práci a v zahálce penězi neplýtvat. Hrudička stůj co stůj musí se dočkati Viktora, by mu přednesl promyšlenou řeč, jako poručenská povinnost mu kázala.

Zatím mladý pán několikráte se chtěl dostat domů. Spěchal z kavárny všecken rozradostněn, že druhá jeho práce, povídka z pražského života, tiskařské černi byla svěřena. Šikovný redaktor špekuloval spíše na podpis práce než její obsah. Však hokynářka vždy mu zastoupila cestu.

„Mladý pane, ještě máte návštěvu onoho starce, s nímž si nepřejete styku.“

Pak se Blaník otočil a znovu se procházel

ulicemi. Opatrně se vyhnul předsedovi mládežnického stolu, neodpověděl na pozdrav jednatele „Harfy“ a hlubokou poklonou si zjednal úsměv předních krásků pražských.

„Na zdar, kollego!“ ozval se za Blaníkem známý hlas. Ohlédl se a spatřil Vondráčka, příležitostného básníka a novellistu.

„Gratuluji a již předem tě v kruh spisovatelů zvu. Panenská tvoje práce se výborně zdařila. Na čem nyní pracuješ?“

„To byla jenom hříčka rozmaru,“ omlouval se Viktor.

„Znamení práce! Naším kritikům nelze věřiti. Já nyní tvořím velkou tragedii pro „Národní.“ Právě jsem si prohlížel mašinerii. Všechno tam uvedu a můj kus potáhne. Bude to spolu výpravné, básnické, historické a časové.“

Blaník jako „mladý, nadějný“ spisovatel musil z kolegiality vyslechnouti samochválu Vondráčkovu. Při dobrém víně se mu jazyk rozvázal a zasvěcoval Blaníka ve všechny poměry a intriky literárního světa. Huboval na nakladatele, kritiky a směr, jaký nyní panuje v české literatuře. Poněvadž právě proti směru tomu pluje, nemůže se s nikým pohodnouti a přenáší své práce z redakce do redakce.

Znovu se ukázal Blaník před domem, v němž hokynářka svůj stan měla.

„Ještě neodešel,“ volala zdaleka.

„Co pak u nás chce? Na oběd vždy chodil domů.“

Viktor odcházel loudavým krokem. Měl hlad a zašel na oběd do hospody. Usedl k prázdnému stolu a nikomu nevěnoval pozornosti. Jedl málo a byl zamyšlen. Také by nyní mohl psátii tragedii jako Vondráček.

K Viktorovi přisedl mladý uhlazený pán a bavil ho po celý oběd. Blaník ho dobře znal a divil se, že právě tento agent jemu pozornost věnuje. Čas jsou u něho peníze. V důvěrném hovoru zmínil se agent bohatého peněžníka, že by ochotně Viktorovi vypomohl, kdyby právě nechtěl měniti při malém kursu. Blaník se zarazil. Jak se opovazuje tento člověk k němu? Není sám boháčem, nevládne pěkným kapitálem?

Vzpomněl si, že snad veliká dobročinnost jeho byla někomu trnem v oku, že přišel do pověsti jako marnotratník. Musí tedy nadále ustoupiti s jeviště a spíše potají podpory udělovati.

Nanejvýš rozrušen a rozzloben spěchal domů. Paní Mary ho opět varovala. Však nedbal. Co by rada tak dlouho v domě dělala? Na schodech potkal Tony, na pozdrav jí ani neodpověděl. Zazvonil a již stál naproti vládnímu radovi, svému poručníku.

Po obapolných pozdravech a úklonách rada hned přikročil pro pokročilost času k jádru

věci. Připomenul Viktorovi šetrnost otcovu, poukázal, že jenom úroky lze kapitál množit, neopomenul dodati, jakou starost a žalost matce působí životem ne sice lehkovážným, ale příliš bujným. Sklamal naděje, jež v něj kladli všichni, zarmoutil matku atd.

„Jako přítel vašeho pana otce, jako poručník a rádce váš přišel jsem vás napomenout a chci vám upřímně říci, byste sestoupil z této dráhy a jiný způsob života si zvolil. Poslechněte nás a važte si rad matčiných. Klidný život v domácnosti bude pro vás šťastnější než těkavý a nepokojný, jaký nyní provádíte.“

Viktor se mnoho nezalekl. Spíše se usmíval k slovům radovyn. Matka trnula.

„S díkem přijímám rady vaše, ctěný pane poručníku, chci nastoupiti na jinou dráhu, však prosil bych vás, ayste mně laskavě určil cíl, za jakým by se můj život bral a spolu udal prostředky k němu; slovem, prosím vás, určete mně práci, jakou mám dělati.“ Pan rada byl touto odpovědí poplepen.

„Práci? Jiný touž po odpočinku, po životě bezstarostném.“

„Připouštím, však k těm lidem nechci náležeti já. Každý člověk je údem velikého tělesa, jež se lidstvem nazývá. Těleso pracuje stále, tudy i součástky jeho musí dělati. Neužitečný úd bývá odstraněn. Kdytch úročil své peníze

a zdvojnásobil otcovo jmění, čím jsem prospěl lidstvu? Zhola ničím. Já však chci býti členem užitečným, chci pracovati, chci pomáhati, moudře jmění zděděného užívat. Nebyl jsem ničemu vyučen, proto musím sám pátrati a hledati. Dosud jsem nenalezl přiměřeného zaměstnání, proto budu hledati dále.“

„A všechno jmění nám probiješ —“ řekla Blaníková vyčítavě.

„Ani prstem nesáhnu na váš podíl, matko. Kdybych vás mohl svýma rukama živiti, bylo by mně to milejší. Mně jsou peníze naše na překážku.“

„Na překážku? Mozoly otcevy —“

„Drahý zvěčnělý otec byl při tom vhodně pro svoji povahu zaměstnán. Viděl ve svých penězích výtěžek ze své práce. Pro mne jsou chladným kovem a bezcenou věcí. K jmění musí přijíti duch, který by smrti onu ovládal. Tělo bez duše je mrtvé. Podobně i peníze bez ducha, který by je k užitečným věcem obracel, jsou mrtvé.“

Rada se podivil rozumu Viktorově. Matka však byla čím dále, tím více pohněvána.

„Nesmysl! Peníze jsou vším. Kdo má peníze, je pánem světa.“

„Totiž peníze jsou jedním z prostředků, jež mnoho zmohou,“ opravoval Viktor matku.

„I kdo by rozumě tvým ideálům! Peníze

jsou peníze. Zavolala jsem a poprosila pana poručníka proto, by se s tebou smluvil, co přijmeš měsíčně na útratu.“

„Vy mne tedy chcete sekvestrovati jako marnotratníka?“

„Dokud je čas. Až bysi všechno rozházel, bylo by pozdě.“

„Díky šlechetnému otci! Z této hanby mne vyprostil. Nedám si určovati útratu, jsem pánem svého jmění.“

Paní Blaníková se ulekla. Dávno čekala tato slova.

„Chceš se tedy vymknouti z poslušnosti k matce a k poručníkovi?“

„Ctím matku svoji, ale svobody se nikdy nevzdám. Nadále budu jednati volně a k dobru jiných jmění svého užívati.“

„Pak tě dám prohlásiti za marnotratníka,“ vyhrožovala matka.

„Jak vám líbo. Pak si aspoň vyhledám jiné zaměstnání.“

Než se Blaníková a pan rada vzpamatovali, Blaník byl již ze dveří.

X.

Viktor dlouho chodil bez cíle. Myšlenky jeho těkaly Bůh sám ví kde. Tak daleko to tedy přivedl, že si matka na něj zavolala poručníka, a pověst o něm koluje jak o marnotratníku! Pravda, počínal si výstředně, vydání jeho bylo veliké, ale vždyť má jmění a nerozhazoval na žádné špatnosti. Což nesmí libovolně penězi svými vládnouti? Takovým jest otrokem svých domů, svých peněz?

A upokojení ducha svého rovněž nenalezl. Byl mrzut, a nepřál si se žádným známým setkat se. Avšak mu přece neušel.

Až kdesi pod Vyšehradem zastavil Viktora mladý kněz. Byl rád, že svého spolužáka ze studentských let spatřil, proto nedal Blaníkovi vyváznouti.

Viktor vodil z pravidla známé, jakmile se s nimi setkal, do kavárny nebo hostince, kde zastával na chvíli místo štědrého hostitele, však Vitouš, katecheta na školách pražských, odporoval.

„Projděme se raději po ulicích. Nestojím mnoho o dusný vzduch v hostincích. Jsi srozuměn?“

„Já za tou příčinou vyšel z domu, bych se prošel. Mrzí-li mne něco, jsem-li pobouřen,

vždy tímto způsobem schladím podrážděné nervy. Jak se ti vede?“

Viktor vždy Vitoušovi důvěřoval. Ve škole seděli celý rok vedle sebe, až Blaník propadl a pozadu zůstal. Vitouš měl do sebe cosi milého a příjemného. Zevnějšek jeho byl uhlazen a celý život vzorný. Studoval dobře, nikdy nepropadl. Paměť jeho nebyla výtečná, ale cit velice vyvinut. Když potkala někoho nehoda, první s ním sdílel soustrast, všem spolužákům gratuloval k svátku a pro každého měl milé slovo potěchy a přátelství.

„Jak se mně vede? Buď Bohu chvála, ujde to. Práce mám dost a času málo. Někdy nevím, kde mně hlava stojí.“

„Já právě naopak, nevím kam s dlouhou chvílí.“

„Na tu je nejlepší lék práce a starost. Lenost je poduškou hříchu.“

„Rád bych dělal, ale nemám co.“

„Tobě ovšem přála Štěstěna, jsi bohat.“

„Ale nespokojen. Přiznám se ti, Josefe.“

„Tak, tak, při takovém jmění a pěkném postavení? Co bych měl říci já, který učím třicet hodin týdně vedle jiného zaměstnání. Každou neděli mám kázání a časně z rána sloužím mši sv. v klášteře. Celý týden mám rozdělený, všechno jde jako hodiny.“

Teď vypravoval Viktor, co dělá. Začal od

té doby, kdy odešel z gymnasia a hned předem nazval celý život svůj bezúčelným. Co rozličných prošel zaměstnání, čeho se všeho chápal, aby došel pokoje. Však nadarmo. Vyznal se ze všeho a ulehčilo se mu.

Zašli po silnici daleko za Vyšehrad. Vitouš naslouchal každému slovu s patrným účastenstvím. Jednak vypravování samo, jednak že to byl přítel Blaník, který vše to sám prodělal, zajímala ho každá sebe menší událost. Zasmál se, jakou pastí měl býti Viktor udržen v tichém životě peněžnictví nebo jak se vrhal na učené přednášky.

„Taková věc se nedá přes koleno zlomiti. Přírozeaný vývoj se jí musí ponechati. Jsi příliš romantický. Mnoho jsi četl a v jednání hrdinů románových se vmyslil. Však bych věděl o zaměstnání, jež by bylo povaze tvé vhod.“

„Díky bych ti byl nemalými zavázán.“

„Práce není jenom z povinnosti, ale také z lásky.“

„Chceš mně opakovati nedělní kázání?“
usmál se Blaník.

„Bez předmluvy není rady. My musíme především pracovati z povinnosti, bychom se uživili. Však ani při té práci nesmíme zapomínati na záslužné dílo z lásky. Vy však, jimž nebe poskytlo dosti prostředků k výživě, že nepotřebujete se o chléb starati, vy především

z lásky k bližnímu máte pracovat. Chudina k vám obrací své zraky, vás čekají tisíce nebožáků.“

„Proč se každý nestará sám o sebe? Můj otec také mnoho neměl, ale pracoval.“

„Vedle bohatých jsou všudy chudšasové. Nižší třídy pracují svým spolubližním, ale mzda nebývá v náležitém poměru. Jiné zastihne neštěstí, pohroma nějaká, některý sám se vrhl bídě v náruč a pak želí toho, někomu nepřálo štěstí hned od kolébky; slovem chudiny máme ve velkých městech i po venkově mnoho a zraky všech obracejí se k boháčům, aby se smilovali.“

„Opravdu appelleješ na mé srdce jako kazatel. Proč se v podobně mícháš záležitosti, když máš tolik práce ve školách?“

„Někdo musí býti prostředníkem mezi chudinou a kapitálem. Boháč by chudinu odehnal, proto prosíme my za ně. Abychom pak mohli pracovat soustavně, spojili jsme se ve spolek. Jsem jednatelem spolku toho.“

„Kolik ti jednateleství to vynáší?“

„Nejméně desítku měsíčně — ztráty.“

„Jak to? Tomu nerozumím.“

„Pracujeme úplně zdarma. Ano platíme vedle obvyklých, pravidelných příspěvků i mimořádně. Sbíráme podpory osobně, archy sběracími a v novinách. Mnohdy musíme trpě-

livostí mnoho se obrniti, poněvadž tato práce přináší často nevděk. Kdybys nebyl mým přítelem a neměl špatné ponětí o našich pracích, ani bych se ti o ničem nezmiňoval, poněvadž pracujeme skrytě, vystupující na venek jenom tolik, kolik toho vyžaduje prospěch spolku.“

„A jak se jmenuje váš spolek? Jsem v několika členem.“

„V našem jistě dotud ne. Náš spolek sluje *sv. Vincence z Pauly*.“

„Ty jsi tedy Vincencián?“ vyrazil ze sebe Viktor.

Kněz Vitouš se nedal vyrušiti z klidu. Byl otužilý a nepodráždil hned svých nervů.

„Poznávám, že jsi přece něco zaslechl o Vincenciánech.“

„Chci býti také upřímným. Slyšel jsem o nich, pravda, ale ne mnoho lichotivého. Jedni je zvali sobci, druzí jim přičítali pýchu a touhu po slávě. Že prý se Vincenciané rádi na cizi účet dělají dobrodinci a lidumily. Ovšem, když vidím, že ty jsi v předních řadách jejich, poznávám, že na pověstech mnoho pravdy není.“

„Kdybys měl chuti, rád bych tě obeznámil s vnitřním zařízením spolku a činnosti.“

„Prosím tě za to. Mnoho jsem již prodělal, ale také jsem leckdes našel mnoho pozlátka bez vnitřní ceny. Půl Prahy mne zná, však

také jsem našel valnou část prospěchářů, jimž jde více o zisk, než o dobrý účel a bližních blaho. Má-li tedy spolek váš v sobě vniternou ceuu, rád seznám jeho zřízení a stanu se i jeho členem.“

„Ty bys —? Ó tím by velice náš spolek získal! Nechci tě mučiti rozebíráním stanov, ale několika praktickými příklady tě poučím. Pak tu a tam přidám vysvětlení. Jsi srozuměn?“

„Uplně!“

„Tak aspoň poznáš jasné i stinné stránky. Máš beztoho dlouhou chvíli a nalezněš se mnou zaměstnání. Budeš zprvu jenom jako divákem. Znáš salony pražské, býval jsi hostem v bohatých domech, jídal jsi v lahůdkářských krámech, jsi často v „Národním divadle“ — slovem znáš Prahu z části lesklé, zářivé; teď však se podíváš na život se strany druhé. Z prvního poschodí sestoupíš do sklepa a divadlo, kde se vše třpytilo a lesklo, zaměníš za skutečný život. Jako vším oplývající boháč poznáš chudobu, jako štěstím obklopený jinoch poznáš bídu v její pravé podobě. Nelekej se předem a nech všude mne jednati.“

Oba muži zatím přišli zpět do Prahy. Viktor ani nevěděl, jak mu rychle cesta ušla. Nejel koňmo, ani se nevezl, ale šlapal bláto

statečně. Cele byl zaujat vypravováním Vitoušovým.

Lucerny již svítily a ruch velkoměstský proudil ulicemi. Zvony zněly a lid se procházel v podvečer Karlovým náměstím, kde také Vitouš s Viktorem se zastavili.

Vitouš vytáhl zápisník a prohlížel četné adresy. „Dnes musíme navštívit Vaňousovou. Příteli, následuj mne.“

Kněz se zapjal až po krk a vyndav malou lahvičku, nakapal sobě a Viktorovi do šátku.

„To počíná nějak tajemně. Zajisté vstoupím do nějakého sálu, že mne tak opatřuješ vonavkami. Prosim tě, počkej, já si zaskočím do nejbližšího krámu pro rukavičky.“

„V našich salonech se nehledí na etiketu. Jenom pojď za mnou.“

Vitouš zašel do vedlejší méně osvětlené ulice a pilně pozoruje čísla, zašel do vysokého domu.

Blaník se zastavil v průjezdě.

„Pojď dále!“

„Příteli, musíš mně říci, kam mne vedeš. Tady není ani kavárny, ani hospody, ani krámu jakého. Co máme dělati v tomto činžáku?“

„Spolehej se na mne, že tě neuvedu do špatné společnosti. Hned promluví před tebou s domovníkem.“

Pootevřev dvéře, zavolal: „Pane Josefe, co pak dělá Vaňousová?“

„Chcete za ni platiti činži?“ ozval se nemnoho příjemný hlas.

„Jenom bych rád prozatím seznal její stav. Žádala za podporu na vyšších místech. Zaslужuje toho?“

„Ta? Neplatí činži a co nejdříve ji vystěhuji. Taková partaj nepatří do pořádného domu. Co má? Pět dětí. Ostudu dělají panu domácimu.“

„Je chudá?“

„Tož se pojdte podívat, může-li kdo býti chudší. Vdova jako Lazar a děti stále hladové. Nemají v domě kouska nábytku a šatu. Dobře, že jsem jí nepůjčil ani krejcaru.“

Ještě několik otázek Vitouš dal domovníkovi a pak všichni tři stoupali po schodech do tak zvaných sklepních bytů. Domovník zaklepav a oba do světničky vstrčiv, řekl hlasem přitlumeným: „Ale do ruky jí nedávejte peníze, nedala by je na činži.“

Viktor zůstal státi u dveří. Hned si přiložil šátek k nosu. Nemohl vydechnouti. V malé světničce byl vzduch na čisto zkažený. Na okně blikala malá lampička, sotva bylo poznati na loži nemocnou ženu a po podlaze pět dětí. Největší děvče se chystalo právě se sir-

kami po hospodách. V kamnech studeno. Ode všad zírала bída a nouze nejvyššího stupně.

Vitouš zatím stál již nad ložem a kladl otázky. Vypтал se na jméno, příjmení a domácí poměry.

„Čím pak se živíte?“

„Ach Bože! To vám sama nemohu říci. Čím se živím? Žebrotou a pro tu jsme pronásledováni. Prodali děvče sirky, máme na snídani, na oběd si musíme vyprositi. Večeři zaspíme.“

Nemocná vypravovala, že se její muž zabil, že nemá pense a již deset neděl leží. Na lékaře si nemůže ani vzpomenouti.

„Ale proč sem, drazí páni, do naší bídné světničky přicházíte? Co vede vaše kroky sem?“

„Chceme vám pomoci. Slyšela jste o Vincenciánech?“

„Domovník povídal, že mně nejspíše zadrželi almužnu. Pan arcibiskup je tak hodný, jistě mne neoslyšel. Také jiní páni mně jistě poslali podporu, ale Vincenciáni si vše ponechali pro sebe.“

„Těm, kteří si podpory nezasluhují, Vincenciáné zadržují všechny peníze. Potřebným však a opravdu chudým je zdvojnásobňují. Čeho máte vejdříve zapotřebí?“

V tom přistoupil Viktor a v ruce nesl bankovku.

„Počkej, příteli, my podporujeme jinak. Nejsme nadarmo Vincenciáni.“

Žena se ulekla a odprošovala Vitouše. Byl tak zahalen, že v něm kněze ani nepoznala.

„Zde máte lístek ke kupci, kde vám budou vydány řádné potraviny, zde na ten lístek dostanete uhlí a touto zlatkou upokojte zatím domácího pána.“

„Bůh vám zaplať, šlechtní dárcové, stonásobně!“ děkovala žena na lůžku a vztahovala pravici po ruce Vitoušově, by ji políbila.

„Jenom nechte, uvidíme, co se dá pro vás udělati. Za dva dni sem přijdu opět.“

Než Vitouš odešel, zastavil děvče se sirkami a zeptal se: „Ráda chodíš po hospodách?“

Desetiletá útlá holka zakroutila hlavou.

„A co vyděláš na těch sirkách?“

„Prodám-li je všechny, mám deset krejcarů výdělku. Někdo mne také ošidí.“

„My ty sirky koupíme, a zůstaneš doma.“

Teď dovolil Vitouš Viktorovi, by koupil a dobře zaplatil sirky. Děvče vesele vyskočilo. Cesta po hospodách nebývá jí mnoho příjemnou.

„Zaplatíte za ni činži?“ ptal se domovník.

„Buďte nějaký čas shovívavý. Vaňousová vám dá zatím zlatku. Ostatní zaplatí spolek sv. Vincence co nejdříve.“

Když vyšli na ulici, Vitouš schválně mlčel.

Viktor byl velice dojat. Nikdy nebyl v takové světničce, nikdy nepoznal takové bídy.

Ukázal-li se žebrák na ulici a snad ho zastavil, hned tu byl policajt a Viktor ani nevyšlechl žádost. Přišla-li žebračka do společnosti, v níž se bavil, hned byla zahrnána a domácím pánem na schodech podělena. Do domu jejich také se chudina mnoho netáhla.

„Ani jsem nemyslel, že tolik chudých a zbědovaných lidí v Praze.“

„Na sta rodin, na tisíce lidí. My jich známe sotva třetinu. Stydí se za svoji bídu a trpí tiše. Také tuto ženu teprve veliká bída vybídla ku prosbě.“

„A proč jsi nedovolil, abych ji náležitě podaroval?“

„Tak náš spolek nepodporuje. Členové se nedají uchvátiti prvními dojmy, ale skoumají, prohlédají, zdali chudý skutečně potřebuje podpory. Bývají také švindlíři, kteří by se rádi na účet boháčů a podpor jejich v lenosti své dále živili. Některým pak lidem jsou peníze jedem, nedovedou jimi hospodařiti, proto podporujeme chudé nejvíce stravou, na niž lístky vydáváme.“

„Toť moudré zařízení! Když jsem už jednou peníze obětovati chtěl, ponech si je pro spolek. Co míníš dále počíti s Vaňoušovou?“

„Nejdříve se poptáme po příčinách její bídy, pak — zaslouží-li toho — z chudinské

kuchyně dostane denně pro sebe a své děti tři obědy, zaplatíme za ni činži a z nezdravého sklepení ji musíme dostat do pořádného bytu. O nemocné zpravím okresního lékaře, by ji prohlédl. Taková nemoc bývá ze starosti a bídy. Po případě přijde do všeobecné nemocnice a děti zůstanou někde v opatrování.“

„A co vás ke všemu tomu pobádá? Vždyť nejsi s Vaňousovou ani znám ani příbuzný?“

„To dělá láska k bližnímu. Tak pracuje Vincencián.“

„Ku podivu!“

„Jindy se musíme dovolávati pomoci pro své chráněnce v denních listech a ty nejsvobodomyšlnější nám odepírají podporu, nebo učiníme sbírku, Vaňousové seženeme práci, děti dodáme do opatrovny a do školy . . .“

„A za to všechno —?“

„Dostane se nám často nevděku. Však nikdo toho nedbá. Nepracujeme pro slávu světskou, nedbáme pochvaly, nestojíme o poctu, my máme na mysli jenom vzor sv. Vincence a chudé, kteří volají po chlebě. Jdeme stále za svým cílem, neohlížejíce se ani v pravo ani v levo. Vedle pravých zásluh jsou nám slzy a vzdechy, díky a blahořečení nejlepší odměnou.“

XI.

Kněz Vitouš byl nejen ve škole ale i doma mnoho zaměstnán. Jednatelství spolku sv. Vincence mnoho mu dalo práce. Musil denně několik hodin psát, pořádat žádosti, počítat v knihách a vše to dělal zadarmo, z lásky k bližnímu.

Právě upravoval žádosti, jež došly od šlechtice, který je znám svojí dobročinností a také hojně o podporu je se všech stran dožadován. Vitouš znal mnoho podepsaných osob, neznámé kladl stranou.

V tom kdosi zaklepal a po obvyklém vyzvání vstoupil Blaník.

„Buď mně vítán, milý příteli!“ Vitouš podával Blaníkovi obě ruce. „Jak se vede po včerejší procházce?“

„Pomysli si, Josefe, v mém domě bydlela právě tak bídná rodina jako je Vaňousová. Domovník, který mně vybírá činži, krutým způsobem naléhal na nebohého ševce. Co já utratil ve vínárně za hodinu, o to se domovník s chudákem hrdlil celé čtvrtletí. Jaká to pro mne hanba! A nikdo mi na to nepoukázal, nikdo mne nepoučil!“

Vitouš se usmíval.

„Věru, včerejší naše setkání k dobrému bylo. Je viděti, že jsi již sám chudé vyhledá-

val. Však musíme býti opatrní. Nemá tvůj nájemník práci?“

„Jenom přištipkuje. Nestačí ani na rodinu vydělávati. Bůh ho obdařil četnou rodinou a žena je poněkud churava. Odpustil jsem jim nájemné.“

„Poptám se jiných chudých a hned se dovím, zasluhuje-li podpory. Některý Vincencián dojde se přesvědčit a je-li opravdu bídný, dostane se mu podpory.“

Blaník se posadil a pročítal jednatelskou knihu. Ani vlastním očím nechtěl věřit, kolik již toho roku bylo chudých poděleno, peněz sebráno, pokrmů rozdáno a z jakých pramenů čerpán veškerý příjem.

„Co pak děláš?“ ptal se po chvíli.

„Prohlížím žádosti. Kníže X. právě poslal spolku všechny žádosti, které ho za měsíc došly. Je jich slušná řada. Některý žadatel nezasluhuje podpory a proto mu ji hned zabavíme ve prospěch opravdu chudých.“

„A to se děje se svolením knížete?“

„Ovšem. Všechny jeho podpory jdou našima rukama. Zde čti:

„Vaše Excellenci! Já nížepsaný, dnou a jinými těžkými nemocemi sklíčený otec, který šest dětí nedospělých a na smrt nemocnou ženu vyživovati musím, nádenictvím se živím a nyní

úplně jsem bez práce, prosím pro Boha o nějakou almužnu . . .“

„Zajisté velmi potřebný to člověk!“

„Švindlér! Dlouho i nás klamal a podváděl. Děti a ženu svou předstírá jenom k vydírání lidí. Doma však děti na žebrotu posílá a žena po domech posluhuje. Sám je dobře živ a o nic se nestará. Umí trochu psát a přemýšlí, kde koho ještě neobtěžoval. Vyhledali jsme ho a „dncu a jinými nemocemi sklíčený“ byl na mol opilý a s dětmi se pral. Právě přišel z hospody. Žena jeho nás prosila, bychom mu nic neposílali, že všechno utratí, abychom to spíše dali jí —“

„A kníže mu přece udělil podporu?“

„Dostanou za ni děti prosebníkovy v kuchyni jísti, on však ani krejcaru. Ať dělá a stará se o rodinu!“

Blaník umkl a četl ještě několik žádostí. Všechny byly psány dle jednoho vzoru. Nápis byl při všech stejný: „Excellenci, Eminenci, Výsosti, Jasnosti atd.“ Mnoho nemocných bylo sklíčeno dnou, mnoho otců prosilo pro sirotky a jedna vdova za nemocného muže.

„Tyto žádosti jsou psány téměř všechny jednou rukou,“ pronesl Viktor, domnívaje se, že učinil nález nějaký.

„Z chudých se živí opět chudák. Nejen boháči ale i chudí mají své advokáty a písaře.

Ovšem tito bývají všichni beze zkoušek. Advokáti přijímají větší palmare a vyhotovují žádosti rozmanitého obsahu, tito písaři se spokojí s odměnou menší, prosby však sepisují dle jednodušejší šablony.“

Blaník o něčem podobném dosud neslyšel. Byl zvědav a Vitouš musil vypravovati o celém zařízení kancelářském pokoutních písařů, jak z pravidla na sudech v kořalně, na prknech na dvoře nebo dokonce i na stěně pracují od kusu, pak odměny hned propijí, poněvadž jsou piti nakloněni.

Kolem písaře jest často hned celý cech prosebníků, kteří, ač nepotřebují podpory, poněvadž mají zdravé údy, vymýšlejí rozličné adressy na něž by své udice házeli. I na venek zasahuje činnost jejich. Dříve vždy první gratulovali k jakémukoliv povýšení, připojujíce hned žádost o podporu.

„Teď jsme jim však zafali žílu,“ dodal Vitouš. „Varovali jsme venkov v novinách před těmito dotěrnými gratulanty. Kterí jsou opravdu chudí, trpí velice těmito lidmi, kteří nestydlostí svojí všudy proniknou. —“

Kdosi zatukal hodně hřmotně. Vitouš se přitočil ke stěně, kde visel malý revolver. Však usmáv se, poodstoupil do prostřed.

Do pokoje vešel malý, zavalitý muž v roz-

trhaném šatě. Tvář jeho byla červená, odulá, oči podlité a sporé vlasy rozouchány.

„Co si přejete?“ vešel mu vstříc Vitouš.

„Co si přeji? Co mně patří a je moje. Dostal jsem almužnu a vy mně ji zadržujete. Chci tedy hned všechno, co jsem dostal.“

„Odbuď ho,“ žádal Viktor a sahal po tobolce. Z muže zapáchala kořalka a zjev jeho byl přímo hnusný.

Vitouš dal znamení, by se zdržel, že chce sám s opilcem jednati.

„Vy jste tedy žádal o podporu nebo vlastně o almužnu. Máte toho zapotřebí?“

„Do mých záležitostí nikomu nic není,“ osopil se surovec.

„Také dobře. Tedy jděte s Bohem, odkud jste přišel.“

„Já chci svoji podporu. Však mně to povídal hraběcí lokaj, sem že pan hrabě všechno poslal. Od takových pánů dostávám pětku.“

„Jste zdráv, práce dostanete dost, vydělejte si. Vám určená almužna bude rozdána mezi opravdu chudé.“

„Že tady stropím rámus!“ vyhrožoval opilec.

Vitouš otevřel vyhlídku. „Jenom písknu a jste za mřížemi. Nechcete-li odpovídati, nač se vás táži, tedy jděte.“

„A to jste kněz, když si necháváte peníze, které vám nepatří? Však vám je nedarují.“

„A teď již jděte! Rychle!“

Vitouš se naklonil oknem a opilec vyrazil ze dveří. Nepřál si, prospati se za mřížemi.

„Takových lidí se nebojíš? Ani do pokoje bych ho nepustil,“ řekl Viktor, když osamotněli.

„Pro všechny případ mám revolver a pod oknem se prochází strážník. Tento není ještě z nejnebezpečnějších. Až vystřízliví, přijde opět a pak s ním bude řeč. Horší jsou ženské, dovedou zuřiti, by dostaly, čeho nezasluhují. Ale člověk se musí obrnit. Budeš-li zde nějaký čas, shlédneš mnohé věci, o jakých jsi ani neslychal.“

Viktor četl dále žádosti a Vitouš počítal v účetní knize obecní kuchyně. Několik příkrmů se mu nedostávalo.

Blaníkovi padla do očí pěkně napsaná žádost rukou dovednou a slohem květnatým. Byla podepsána: „Marií Růžičkovou v Barvířské ulici číslo 580.“

Již se chtěl poptati po žadatelce, když se opět kdosi dobýval do pokoje.

Vstoupila žena, na níž bylo znáti stopy největší bídý. Kolem očí modré pruhy, nos zašpičatělý, pleť žlutá jako mrtvola. Oděna byla velmi chatrně, přímo s ní cáry visely.

Viktor se až zalekl. Nikdy neviděl na blízku tak bídnou postavu lidskou.

„Prosila bych uctivě o svatou almužnu,“ zašeptala žena ve dveřích.

„Kdo jste?“

„Vdova po dřevaři Vonáskovi, mám velikou bídu.“

„Již jste se někdy obrátila o pomoc k našemu spolku?“

„Ba ne, já dosud nežehrala. Na poledne jsem byla několikráte v klášteře na Slovanech. Teď mne odkázali sem.“

„Máte děti?“

„Mám, ale velké. Důkud jsem je měla u sebe, pomáhaly mně, teď se z nich nikdo ke mně nehlásí. Chlapci jsou stále na vodě a Marie se vdala. Tak to bývá! Ve stáří opustí člověka i vlastní krev.“

„Tadyhle máte prozatím malou almužnu, udejte mně byt a číslo a my se přesvědčíme, jak je s vámi zle.“

„Ale prosím, račte přijít, až nebude syn doma. On je proti všem pánům. Kdyby byl chtěl, mohl jím také býti, ale to si vlastníma rukama štěstí zapudil. Teď je prostým dřevařem.“

„Dobře, dobře; teď jděte. Až se přeptáme, dostanete podporu větší.“

Chudá žena odešla a Vitouš řekl: „Něco v tom věz'. Hodný syn snad užívá matky, by

ho žebrotou živila. Však se podíváme v neočekávanou dobu. Stará by zasloužila podpory.“

„Nebojíš se vcházeti do domu, kde i osobní nebezpečí hrozí?“

„Dosud se žádnému Vincenciánu nic nestalo.“

Znova se otevřely dvěře a vešla žena úhledného zevnějšku. Oběma chtěla políbiti ruku a počínala si jako doma.

„Prosím, velebný pane, byla jsem odkázána na spolek sv. Vincence, že zde mám od knížete pána malý příspěvek na živobytí. Tedy jsem si pro něj došla.“

„Vy jste Hradilová, která nás půl roku šálila. Dávali jsme vaší rodině obědy, zaplatili jsme za vás činži, pomohli vám do pořádných domů, kde obsluhovati jste měla za pěkný peníz svobodné pány, starali jsme se všemožně, až jste si pomohla. A jak se nám odplatila?“ obrátil se kněz k Viktorovi. „Sotva se zde ukázal falešný prorok, který jakési bludy hlásal a penězi lidi vábil, první byla Hradilová, která se přihlásila za pilnou posluchačku.“

„To je zase jedna lež a nepřízeň lidská! Jistě klepy tyto na mne nadělala osoba mně nepřiznivá a nepřátelská.“

„Víme vše z bezpečných úst. Zapřítí to nemůžete. Kdo takto svojí věrou šantročí, ať si

béře podporu od svých proroků a ne od knížete pána. Jsme hotovi, můžete jít.“

Ale Hradilová se nedala.

„A to by byla pěkná spravedlnost pod sluncem! Já si mohu poslouchat, koho chci a peníze přece dostanu.“

„Až budete pořádnou ženou.“

„Že tady stropím pekelný rámus!“

Vitouš pootevřev dvěře, zavolal: „Pane Josefe!“ V okamžiku zde byl hranatý ševcovský tovaryš s potěhem v ruce. Jen se usmíval a svoji oběť si prohlížel.

„Vystrčte ji.“

Hradilová nečekala, ale rychle s panem Josefem zmizela z pokoje. Vitouš přecházel pokojem. Byl rozčilen. I holubičí povaha se rozpění.

„Dnes jakoby jsi byl přišel na nejlepší. Podivně ten den začíná. Takové vyhlídky tě jistě odstraší.“

„V kaleidoskopu jsou obrázky rozmanité. Jenom se divím, že všechnu obtíž si béřeš zadarmo na sebe.“

„Na druhé straně slzami vděku, vzdechy a slovy diků býváme usmířeni. Však se o tom sám přesvědčíš.“

Ještě několik přišlo žebráků. Vitouš rozdával almužny a zadržené hned rozděloval mezi potřebné. Také ještě jednou bylo mu zavolati

pana Josefa, by ho sprostil nemilé společnosti. dotěrného člověka.

„Kdybych volal hned policajta, zavřeli by je; takto mám doma za malé zpropitné i výkonnou moc.“

„Již jsem se chtěl dvakráte tázati, vždy jsem byl vyrušen. Či pak je tato žádost?“

Kněz vzal do ruky arch papíru a pohlížel udiveně na čistě psanou žádost. Byla poslána na budějovického p. biskupa a vyřízena štědře.

„Tato žadatelka není ještě v našem seznamu. Ani písma neznám. Žádný pokoutní advokát nepsal žádosti té. Patrně dosud neznámý chudák. Obrátil se dříve na venek. Doma se stydí ukázati chudobu svoji. Jsou chudí, jež nutno dříve vyhledati. Kdo pak to prosí?“

„Pokud jsem poznal z prosby, dcera žádá podporu pro svoji matku nemocnou prý a velice schudlou. Sama nemůže tolik vydělati, by obě byly s dostatek zaopatřeny.“

„Snad nějaká dříve bohatá a nyní schudlá osoba. Dcera v přepychu se nenaučila práci, již by nyní sebe a matku živila. Máme mezi svými chráněnci na mizinu přišlé bankéře, velkoobchodníky, domácí pány, lidi kdysi v nejlepším postavení. Mezi chudinou jsou řemeslníci, stavitelové, učitelové, studenti a jiní a jiní. Buď přišli o místo, buď sami svojí vinou sběhli s dráhy a teď se nemohou vyšinouti; tonou a zápasí o chléb.“

Jsou to vůbec smutné postavy, pozadí velikých měst. Snad by klesli ještě hlouběji, kdyby se jim aspoň skývy chleba nedostalo. Jsou k činnosti další otupělí, nezastali by nyní to, v čem dříve byli znalci a výbornými odborníky. Bída působí na duševní vlohy velice.“

„Tato žadatelka ukazuje vkus, má pěkný sloh, vypsanou ruku, zná pravopis důkladně.“

„Mohla by býti v některé pisárně neb výpravně,“ hned navrhoval Vitouš. Každého poněkud řádnějšího člověka chtěl dostat na přiměřené místo. Ať se sám uchytí a obživí. „Několika podobným písařům jsme v kancelářích místo vyžádali. Škoda každé vlohy, která je zakopána.“

Viktor posud držel žádost v ruce. Některý člověk se nám písmem a úpravou svých dopisů zamlouvá. Milujeme ho, ač jsme ho neviděli. Z písma jeho dýše něha, vláha a život.

„Podíváme se tam,“ rozhodl Vitouš.

Oba muži si zapsali ulici a dům. Kněz potěšen pohlédl na Viktora. Měl radost, že ho tak zajímá chudina.

„Jsem zvědav, kdo je ona žadatelka.“

„Také se připrav na možný podvod, kdybychom byli sklamáni. Písmo žádosti vybízí k opatrnosti.“

Viktor se již chystal k odchodu, když do-

šel ještě vysoký muž a nepozdraviv, začal zhurta:

„Však já vím, že jsem měl dostati peníze a vy jste mne odbyl kabátem. Povídali mně to.“

„Co se stalo?“ tázal se Viktor svého přítele.

„Dal jsem mu starý kabát a on nyní mě v podezření má, že jsem si peníze nechal a kabátem ho odbyl. Spolek mu nechce dáti zhola nic, poněvadž může pracovati. Tento si vylévá zlost na mně, jiní na ostatních členech spolku.“

Neotesanec zatím nadával až hrůza. Kořalka z něho čpěla a cáry z vesty mu litaly. Jedině kabát měl dobrý. Osudný kabát!

Blaník se naklonil do okna, otevřel vyhlídku a zavolal.

„Co počínáš?“ přiskočil Vitouš.

„Dám ho zavřítí.“

„Tím škodíš jenom mně. Domácí pán mně dá beztoho co nejdříve výpověď, že prý se za mnou do jeho domu chudina táhne a jemu se o římsy otírá a prahy otlouká.“

Když byl trhan odveden, řekl Viktor na odchodné: „Dostaneš-li výpověď, přestěhuješ se ke mně. Vždyť mám tři domy.“

XII.

O čtvrté hodině obcházel mladý Blaník kolem ústavu, kde Vitouš jako professor působil. Kněz ještě mnoho chtěl svému neudáale nalezenému příteli ukázati ve spolku, o nějž se Viktor pojednou tolik zajímal k nemalé radosti Vitoušově. Blaník byl zaměstnán. Mnoho prošel stavů, chudiny si dosud nevšímal. Jeho citu plné srdce klonilo se valnou měrou k těm, kteří si učinili životním úkolem zachraňovati nebožáky před bídou a podávati pravici tonoucím.

Blaník byl nedočkavý. Přeměřil několikrát ulici a prohlížel všechna okna kol kolem. I sám nezůstal nepovšimnut. Na tatíka, který by měl v ústavu nadějného syna, byl příliš mlád; koho tedy vyhlíží?

V tom naproti němu spěchal básník Vondráček. Zdaleka se usmíval a kýval. Blaník, který již nechal Musy ležeti ladem, nebyl mnoho příjemně překvapen.

„Jak se daří? Co pak píšeme?“

„Teď zhola nic. Mám jiné starosti.“

„Škoda, že takový talent odpočívá. Snad zatím rodí a pak vydá na světlo věc výtečnou. Čekáte zde někoho?“

„Ano, profesora Vitouše. Jistě že ho znáte, Vincenciána.“

„Ovšem, ovšem. Výstřední člověk. Má da-

lekosáhlé plány, je pln illusí a klamu. Chce soustřediti všechny dobrodince v jeden spolek. Dle mého rozumu všudy má býti volnost a svoboda. A zvláště dobročinnosti nelze stanoviti ušlapanou cestičku. To je věcí jednotlivce —“

„Který však snad sám na ulevení bídy pranic neposkytuje. Vždyť ani pravé chudiny neznáme. Hleďte kolem sebe, všudy všechno se leskne krásně, i ulice, kudy stoupá naše noha, i příbytek chudákův zastřen záclonami. A přece jsou rodiny, jež umírají hladem.“

„Je znáti, že jste už byl posluchačem Vitoušovým.“

„Nezapírám, ano těším se tomu, že jsem Vitouše bližze seznal. Kdo má cit v těle, musí pracovati ve prospěch chudiny, když jenom poněkud sezná bídu, která zvláště v zimě mezi lidem panuje. Kde kdo mohovitější, kde kdo v lepším postavení, každý by měl býti Vincenciánem, to jest měl by soustavně a výdatně podporovati své spolubratry v chudobě.“

„Náš majitel a šefredaktor světového žurnálu odepřel Vincenciánům podporu ve svých sloupcích. Jsou prý v tom jiné záměry a úmysly. Vincenciáné pod rouškou, jakoby stírali slzy z očí nebožákův, utvrzují své zpátečnické zásady. V chudinských kuchyních musí býti kříž, společná modlitba —“

„A proto svobodomyšlný váš denník odepřel

jim mravní podporu? Kolik věnuje do roka váš závod chudině? A váš šefredaktor z lidu je živ a lidu nechce sloužiti. Pěkná v tom svobodomyslnost! V chudině zakotviti víru je šlechtnou snahou. Bez víry, bez naděje by si zoufali.“

„Na chudině, již podporují, vyžadují křesťanský život. Manželům neoddaným neposkytují ničeho. Včera byl u nás člověk nějaký, který dostal prostřednictvím spolku sv. Vincence od hraběcí rodiny almužnu a Vitouš ji zadržel. Takových stížností máme již několik v redakci a vystoupíme s nimi, až nám bude Vitouš nepohodlným. Někam na víno nepůjdeme?“

Vondráček už byl netrpěliv.

„Za takovou podvratnou činnost mohli byste se v redakci styděti. Víte dobře, že Vitouš působí zdárně, i slepec musí uznati, že činnost jeho velmi užitečna, že celý spolek znamenitě zasahuje v poměry sociální, a přece čekáte, až vám bude nepohodlným, byste vystoupili proti němu s klepy a bourali těžce postavenou budovu? Kde je vaše svobodomyslnost i proti nepřátelům?“

„Nechme toho a pojďme —“

„Musím počkati na Vitouše. Máme dnes v úmyslu prohlédnouti několik sklepních bytův a vyšetřiti stav nebohých rodin. Nebylo by líbo připojiti se k nám?“

„Děkuji, nemám kdy. Musím do redakce. Do večera potřebí napsati několik článkův o chudinství v Anglii.“

Blaník se usmál a Vondráček se poroučel. Študenti se hrnuli na ulici.

„Čekal jsi dlouho?“ ptal se Vitouš Viktora, v zápiskách hledaje příslušné adresy.

„Jenom chvíli. Půjdeme dříve někam na svačinu. Na obchůzku se vydáme s večerem.“

„Jak ti líbo.“

Blaník vypravoval, jakou měl rozmluvu s redaktorem listu, který nepřátelsky chce vystoupiti proti spolku.

„Když to nic nevynáší, když nekyne jim prospěch hmotný, uzavírají nám své sloupce. Kdyby se naše chudina mohla na noviny ty předplatiti, hned by se svých abonentův ujali. Obstojíme i bez jejich pomoci. Naše kuchyň se tak letos zmohla, že jsem mohl dnes také třiceti chudým študentům rozdati poukázky na obědy.“

„I sem sahá činnost spolku?“

„Sahala by ještě dále, kdyby bylo možno. Také ztrátu jsme poslední dobu utrpěli. Půjčili jsme bez úroků třicet zl. chudému řemeslníku na nádobí a surovinu, by se mohl do řemesla vpraviti. Začal pěkně, nechali jsme mu peníze ještě nějaký čas a teď se dovidám, že se vystěhoval na venkov. Nejspíše přijdeme o všechno.“

„I Bůh mu požehnej peněz těch!“

„Rádi bychom takovým způsobem pomáhali, však brzy bychom přišli v nic. Musíme být nyní opatrnější.“

Přátelé se bavili v kavárně na krátko. Viktor se hrabal chvíli v novinách a ukázav Vitoušovi denní zprávy, řekl: „Zde také nějaký ubožák prosí štědré dárcce a lidumily.“

„To náš spolek dává chudé do novin. Občas vyličíme bídu toho neb onoho poctivého a nešťastného člověka, udáme do podrobná adresu a dárcové se přihlašují buď v administraci novinu anebo jdou přímo do bytu. Takové právě zprávy jsme chtěli podávati do všech listů, bychom budili útrpnost. Však byli jsme odmrštěni ve svobodomyšlných listech. Že prý tak líčená bída nemile působí na čtenáře a odráží předplatitele. Lépe v soudní síni líčiti bídu tu s humorem a prošpikovati list lživými zprávami, které táhnou čtenáře. V tom ohledu se páše veliký hřích a dělá křivda ohromná.“

Zatím co se přátelé bavili, přecházely děti od hosta k hostu, nabízejíce rozličné maličkosti ke koupi. Málo kdo si všimal úpěnlivé prosby: „Kupte, dám lacino.“

„Zde také kus bídy,“ prohodil Vitouš, „zde semeníště pro socialní proudy. Vždy se mně zdá, že tyto děti chudiny sbírají zrnka ze společnosti lidské pro svůj další život. V ho-

spodě je člověk ve své pravé podobě, mluví co si myslí, celá společnost se baví v té míře, jak je naladěna. To vše vidí a slyší tito tvorové, z nichž jednou bude nejnižší třída obyvatelstva. Sami si je tedy vychováváme“.

Blaníkovi se zdálo, že Vondráček měl pravdu, nazvav Vitouše přílišným idealistou. Uvažuje však o výrocích a náhledech jeho, poznával, že mluví čistou pravdu. Každý ideál musí býti povznesen nad všednost. Má jádro dobré ve slupce, jádro, které skutečnost obrousí a pravidlem života učiní.

„Abychom již šli. Stmívá se.“

Venku rozsvěcovali lucerny. Slunce se ztratilo v podzimní mlze. Na ulicích bylo živěji. Velké město miluje podvečer a na podzim chce si každý přispíšiti, by užil pěkné pohody. Na nábřeží si pohrával vítr listy, lavičky byly prázdné, jen tu a tam odpočíval dělník s nákladem. Každý se raději procházel, protože foukal studený vítr od Petřína.

„Nejdříve se podíváme k Vaňousové, pak zamíříme k Vonáskovým a pak —“

„Prositelka s pěkným písmem nám zbývá.“

„Ah tak; málem bych byl zapomněl. Kdo to asi je?“

„Již jsem se poptával v okolí. Nikdo jí nezná.“

„Však ji seznáme co nejdříve.“

Opět prošli několik bytů se špatným vzduchem, spatřili mnoho bídy a přesvědčili se, že prosby nelhaly. Bylo vše vylíčeno dle pravdy. Klam nebyl ani možný. Viktor sám hned udělil almužnu a Vitouš mu nebránil, poněvadž uznával pomoc za nejvýše potřebnou.

Vstoupili do označeného domu v Barvířské ulici. Vitouš se vždy nejprve poptával po domovníku, by se poněkud informoval, ač tito lidé neradi bez odměny ústa otvírají.

„Bydlí zde Růžičková vdova?“

„Ve čtvrtém poschodí,“ oznamoval domovník. „Ale nechytají se zábradlí, je nedávno nově natřeno.“

Kráčeli po točitých schodech, domovník stál v rotundě a pozoroval cizince. Blaník zakašlal a zdola ozval se hlas: „V pravo je plivátko.“

„Nepotřebuješ domovníka?“ usmál se Vitouš. „Já myslil, abys tohoble pětškou přeplatil. Neocenitelný.“

Z druhého poschodí šli pomaleji. Slabě sem doráželo světlo z ulice. Vitouš hledal v notesu patřičnou cifru pro dvéře, ale nenalezl jí. Šli tedy na zdařbůh do prvních dveří. Růžičková tam nebydlela. Klopýtli o škopíček a zafukali na pravém místě. Ze světnice ozval se slabý hlas: „Dále.“

Vešli; v malé světnici byla dosud tma. Nebylo ničeho viděti.

„Rozsvěťte, bychom nemusili zůstatí u dveří.“

„Chcete nám zabavit poslední peřinu? Ó Bože!“

„Nejsme exekutory, přicházíme za jinou záležitostí. Znáte spolek sv. Vincence?“

„Nebeští poslové! Marie, rychle rozsvěť!“

Blaník již škrtal sirkami. Nenáviděl tmu. Brzy rozbřesklo se světlo po světnici, oba muži se zarazili. Nebylo zde vlhko a plno špíny a nečistoty jako v podobných příbytcích chudiny. Nábytek sice nejskrovnější a nejjednodušší, ale čistotný. Na stěnách obrazy, lože ustlané, u kamen pořádek a podlaha jako křišťál.

U okna stál malý šicí stroj a kolkolem bylo rozloženo mnoho bílého plátna.

Dvě ženy seděly u kamen. Teď vstaly, starší urovnávala sobě čistou sukni a mladší upravovala lampu. Proud světla jí ozařoval tvář. Byla mladá a hezká. Bohaté vlasy černé barvy splývaly jí po zádech, tvář měla pravidelnou, kulatou, jenom že přibledlou a kolem černých očí pod dlouhými řasami hnělé pruhy. Tělo její bylo souměrné, štíhlé, rámě kulaté, ňadra vyklenutá, ale i zde bylo znáti stopy bídy. Šat dívčin jako vše kolkolem jednoduchý, ale čistý.

„Žádala jste o podporu?“ začal Vitouš ob-

vyklý výslech, zatím co Blaník pilně dívku pozoroval.

„Přiznávám se. Dlouho jsem se nemohla odhodlati. Trpíme nedostatkem, ač nežebřeme, a neprosíme o slitování. Nemohla jsem se déle dívatí na to, jak moje dítě chřadne při úmorné práci. Dnem a nocí šije a nemůže vydělati na chléb a činži.“

„Pro koho pracuje?“

„Pro firmu Abeles a Löwy.“

„Pověstná firma“, odlehčil si Viktor. „Koristí z bídy lidské. Má práci přímo zadarmo a prodává lacino. Tím poškozují obchodníky. Slz a mozolů dělníků na díle není viděti.“

„Den ode dne strhují. Od košile platili dvacet krejcarů, nyní čím dále tím méně. Že mohou býti tak nesvědomití lidé! Tak utahují dělníky! Vědí, že práci vzíti musí, jinak by mřeli hladem.“

Růžičková se dala do pláče.

„Snad nám z toho nic zlého nevzejde. Poprosila jsem jenom několik hodných lidí, o nichž vím, že chudině udílejí almužnu.“

„Buďte bez starosti, my jsme se přišli jenom přesvědčit, zda se vše s pravdou srovnává, co jste psala. To je vaše dcera?“

„Jediná dcera Marie, moje živitelka. Kdyby vstoupila někam do krámu, vydělala by mnohem více. Však já jsem nemocna stále a Marie mně slouží. Pokud mohu, pomáhám jí. Však časem

musím nadobro ulehnouti a pak je s ní nejhůře. Všecko na ní spočívá. Je se mnou nebohá.“

„Ale, maminko, proč to těm pánům vypravujete?“

„Rádi bychom všechno zvěděli. Taková obětavost zasluhuje pochvaly. Zajisté jste vděčnou dcerou.“

„Vždyť to je moje matka,“ řekla Marie důrazně a postoupila od světla.

Blaník postoupil, zatím co Vitouš s matkou rozmlouval, až k oknu. Prohlížel si práci a pochválil ji.

„Ale vždyť máte, slečno, stroj nejšpatnější soustavy.“

„Musím i na tom pracovat. Poněkud je těžký.“

„A nedostatečné při této lampě osvětlení.“
Blaník schválně zapřádal řeč.

„Chudý člověk se musí bez mnohých věcí obejít. Mám dobrý — chvála Bohu! — dosud zrak.“

„Vypovězte Abelesovi a Löwymu a pracujte pro mne. Zamlouvám si hned dva tucty košil a ráno pošlu látku.“

„Jak ráda bych pracovala rukama a ne tímto strojem! Však nyní není zákazníků. Vaše košile ušiji večer a firmě nadále sloužiti musím,“ zasteskla si Marie.

V tom od kamen k lampě přistoupila Rů-

žičková. „Ukaž pánům některý sešit, rádi by viděli tvé písmo.“

Vitouš se již matce zmínil, jaké by zaměstnání rád dobré písaře zjednal.

Marie odhrnula malou záslonu, až se objevila almárka se samými knihami a sešity.

„Zde celá bibliotéka!“ zvolal Viktor.

„Moje dcera ráda čte v neděli; jindy ani nemá času. Knihy dostala od strýce, který byl účetním v knihkupectví. Jiné má po nebožtíku otci. Nemůže se od nich odloučiti. Mnohdy jsme je již chtěli prodati do antikvariátu,“ vypravovala a spolu se omlouvala Růžičková.

Marie sáhla po sešitě. Otevřela, ale rychle opět zavřela desku.

„Básně!“ zvolal Blaník a chtěl přidržeti ruku na knize. Však vzpamatoval se a čekal, až Marie sama vybrala písmo, jež by svým obsahem bylo nezávadné a vystaveno býti mohlo na podívanou.

„Pěkné písmo a bezchybné. Však uvidíme, co se dá dělati.“

„Buďte tak laskav, velebný pane. Tento starý stroj usmrtí moji dceru, moji radost.“

„Abych nezapomněl. Moje košile budou prací jenom ruční. Zde závdavek a zatím, než vám zde můj přítel místo opatří, já vás úplně zaměstnám. Mám známosti. Ale vše musí býti pracováno pouze rukou,“ ukládal Marii Blaník,

prohlížeje knihy až na sešity, jež Marie nechtěla ukázati.

„Zde vám donáším podporu od budějovického pana biskupa. Máte se za něj modliti,“ řekl na odchodné Vitouš.

„Věděla jsem, že poslové nebeští šli ke mně. Tisíceré díky! Budeme se s Marií modliti za všechny dobrodince.“

Vitouš nerad slyšel slova diků, proto táhl Blanika rychle ke dveřím. Tomu se z útulné světničky nechtělo. Bylo zde tak příjemno při vší chudobě a jednoduchosti. Lépe se mu zde líbilo než někde v paláci nebo v domě boháče Laurina.

„Buďte s Bohem!“

Vitouš rychle a Blaník pomalu spěchal po schodech. Jakoby jakési kouzlo zpět ho táhlo a příjemný dech srdečnosti a prostoty ho až sem ovíval.

Dole čekal domovník.

„Odstěhuje se ta partaj?“ ptal se drze. „Platila dobře činži. No teď se jí polehčí, když se jí takoví páni ujmou.“

„Jste ničema!“ řekl Vitouš.

„Však já se domyslil všeho. Takoví pánové bývají štědrější. Za mlčenlivost se také platí.“

Oba vyběhli na ulici, jako by jim nad hlavou hořelo.

„I tak trpí chudina!“

„A její ochráncové“

Pak šli mlčky. Blaník vyprovodil přítele. Stisknuv mu ruku, spěchal dále, zašel však maně do Barvířské ulice. Našel dům i okno a chvíli se díval nahoru. Pak jakoby slyšel drzý smích domovníkův, kvapil rychle k domovu. Cestou se zastavil v několika krámech a poručil látky donésti na příslušné místo.

Nikoho si nevšímaje, kráčel hlučnými ulicemi. Zašel schválně do stínu, by nebyl nikým vyrušen. Zabýval se vlastními myšlenkami.

XIII.

V poledne bylo před chudinskou kuchyní velmi živo. V Praze je několik míst, kde chudina jednou denně ukrotí nemilosrdný hlad. Na prvním místě jsou to fortny klášterní. Poslední dobou humanita velice se stará o nasycení a ošacení chudých dětí školních. Spolky sv. Vincence zařizují kuchyně obecné a chudinské, kde se obědy v zimě lacino prodávají, nebo zdarma rozdávají.

Blaník schválně vyhledal Vitouše o polednách v kuchyni, kde tento byl inspektorem. Již dříve poslal do kuchyně zásoby potravin, které u paní Máry naproti objednal.

Vitouš zdaleka kynul. „Dnes máme něco pro tebe. Hrachovou polévku a knedlíky se zelím. Dříve však než tě zavedu k našim hodům, děkuji ti za potraviny, jež jsi nám daroval. Právě se nám hodily, však my kupujeme lepší, vydatnější a zdravější. — Nečiním ti výčitek, ale upozorňuji tě na to, že hokynářka neobstarává dům váš nejlepšími věcmi. Pojď dále.“

Viktor se na dnešní vycházku jinak než obyčejně ustrojil. Vypadal vážně v dlouhém kabátě, s deštníkem v ruce a hluboko stlačeným kloboukem na hlavě. Ještě se poněkud ostýchal vstoupiti do světnice, kde se chudina nasycuje.

„Dosud zde není nikoho. Prohlédneš si vše.“

Vešli do jídelny, kde stálo několik hrubých stolů a stolic. Jídelna byla spojena oknem s kuchyní. Vzadu je komora. Na stěně byl kříž, obraz sv. Vincence z Pauly a podobizny císaře pána a císařovny.

„Kdo vám obstarává kuchyň?“ ptal se Viktor.

„Zde se koná všechno zdarma. Vážené paní a slečny se střídají ve vaření, obsluhu konají ženy, které pro celou rodinu porce dostávají. V obecných kuchyních se jednak pokrmy prodávají za nejmenší cenu, jednak se rozdávají zdarma. Chudinské kuchyň poskytuje potravu svým lidem úplně zdarma.“

„Zač přijde jeden oběd?“

„Spolek jej dává za patnáct až třináct krejcarů. Při každém má půl krejcaru škody. To se uhradí sbírkami.“

„Neslycháno! Za takový peníz se může člověk nasytiti?“

„Docela. Záleží jenom na tom, čeho kdo ku svému nasycení užívá.“

„Když jsem vzal někdy některé soudruhy na večeři, platil jsem až dvacet zlatých a někdy ještě více.“

„U nás dělník za tak malou částku se o-hřeje a nají do syta. Jídelní lístek uvidíš v kuchyni. Nezapomeň, že dáváme vše zadarmo. Zde jsi v kuchyni chudinské. Jindy tě zavedu do obecní. Tam se pracuje — jak se říká — ve velkém. Viděl jsi doma u mne a na obchůzkách, že jsem opravdu chudým rozdával lístky. Na ty nyní dostanou obědy, pro kolik osob právě potřebují. Hledíme spolu na to, by se každý před jídlem pomodlil. Děti se modlí společně. Najde-li se zvláštní dobrodinec, přilepšíme i chudým. Tak se děje v den otevření a zavření kuchyně, na štědrý den a o masopustě. Pak dostanou chudí maso nebo rybu. I vánoční stromek jsme dětem vystrojili. Tvoříme zde kolem kuchyně malou rodinu chudých.“

„Jak mnoho jich sem dochází?“

„Dnes bude poděleno přes sto osob. Do

roka rozdáme nad šest tisíc polévek a skoro tolikéž příkrmů. Všechno je zapsáno v knize. Můžeš se přesvědčiti.“

„Nejsem inspektorem,“ usmál se Blaník, „jenom jsem si chtěl udělati pojem. Obdivuji se vám.“

„V obecních kuchyních pracují jinými prostředky. Do roka vyprodají tisíce polévek, příkrmů, masa, chleba a také čaje. Při tom podělují také chudinu zdarma. Malá to dosud činnost ve prospěch chudiny, ale za krátký čas dost vydatná při skrovných prostředcích, jimiž vládneme. Vždyť jsme odkázáni jenom na almužny a žijeme pouze den ode dne.“

„Jako chudina sama.“

„Kdybychom měli základní kapitál, snadněji bychom si počínati mohli. Takto musíme co rok obtěžovati dobročinnost a štedrá ruka se také unaví. Než pojďme do kuchyně!“

Zde několik kuchařek ruče se otáčelo. Nejstarší udělovala rozkazy.

„Hosté již čekají.“

„Hned budem hotovi. Ten pán jde také na oběd?“ usmála se paní, která z ochoty kuchyni řídila.

„Hladu mám dost a z tak sličných rukou by mně dobře chutnalo.“

Dvě slečny, které kuchařce pomáhaly, se ohlédly a jedna vesele zvolala: „Ach, pan Bla-

ník to tak daleko přivedl, že musí do naší kuchyně na oběd? Ani veliké bohatství mu nepomohlo.“

Blaník také poznal slečnu, s níž se v zábavách nejednou vyrážel.

Vynikala zvláště případnými vtipy.

„Vy jste to také daleko přivedla, až za kuchařku.“

Vitouš udělal brzo konec rozepři a slečna podala okusit uvařených pokrmů. Oběma chutnala polévka i knedlíky. Dáno znamení a chudí přistupovali. Každý podal dvě nádoby kuchařce a inspektorovi lístek. Ten vypíchl počet obědů, kuchařka nabrala polévky a příkrmu a obdarováný odcházel. Odnášeli oběd jednak pro sebe, jednak pro celou rodinu. Mnohý celý den nejedl, leč co dostal v kuchyni.

„Cicvárek má opět nečisté nádoby.“

„Ještě jednou a odepře se mu všechna podpora,“ oznamoval inspektor Vitouš.

Napadený se omlouval. Byl odstrčen jiným. Rozdávání šlo rychle. Blaník stál stranou a díval se. Také si prohlížel jídelní lístek. Četl: „Kroupová polévka, knedlíky s povidly. Druhého dne: Bramborová polévka s kroupami a rejžová kaše.“

„Podívej se;“ šeptal Vitouš, „muž, který nyní přistupuje, byl stavitelem. Ranila ho

mrtvice a bohatí přátelé mu v nouzi odepřeli podporu.“

Za starcem přistoupilo malé děvčátko.

„Já se jmenuji Jaroušová, maminka stůně, proto mne poslala,“ ohlašovalo se děvče.

Dostalo oběd a na řadu přišla Vaňousová, kterou Viktor již znal. Počínala si nesměle, byla nováčkem v kuchyni. Řada prořídla, nikdo se nehlásil. A přece. Z kouta vystoupila Hradilová, která se spolku odvděčila špatně tím, že chtěla k sektě Irvingiánů přistoupiti.

„Vy nedostanete ničeho,“ oznamoval Vitouš.

„Pro Boha prosím, nemáme sousta chleba,“ úpěla žena. Nouze ji dohnala na jinou vlnu. Kolísala se dle podpor.

Vitouš neodpověděl a kuchařka naplnila ženě obě nádoby až do vrchu. Inspektor zaznamenal porce do rubriky „cizích.“ Přihlásilo se jich ještě několik a dostalo se všem.

Jedna slečna postavila na stůl mísu s polévkou a do jídelny se přihrnulo několik dětí. Pomodlily se a jedly hltavě.

Ještě kdosi přešlapoval přede dveřmi. Kuchařka ho zavolala a za prvním studentem přišlo ještě několik jinochů s knihami pod paží. Sedli si stranou, by je nebylo z ulice viděti.

Dostali dobře omastěné knedlíky a děkující hlasitě, vytratili se. Zbytky rozdány několika

žebrákům a sirotkům, jichž kolem kuchyně vždy plno.

Kotle vyčistěny, jídelna umetena, vše srovnáno a pro jeden den činnost kuchyně skončena. Vitouš ještě ukázal zásoby ve špižírně, vypravuje, kdo co daroval.

„Některá rodina mnohem více spotřebuje —“

„A my tím uživíme sta lidí. Bůh rozmnožuje skrovné zásoby naše a vzbuzuje nám štědré dárce.“

Odcházely kuchařky, vykonavše pro chudinu kus perné práce.

„Abonoval jste se na celý měsíc?“ žertovala veselá slečna.

„Měsíc by nestačil; chci se u spolku abonovati na celý život.“

Jenom Vitouš rozuměl této odpovědi a stisknul příteli vděčně ruku.

* * *

Zatím co Blaník s Marií u stroje rozmlouval, vypravovala Růžičková Vitoušovi krátce své osudy. Byla vdovou po úředníku, který u soukromé společnosti místo knihvedoucího zastával. Když společnost se rozpadla nedostatkem financí, byli úředníci propuštěni bez pense.

Růžička si odnášel z vlhkých kancelářů neduh, který vyčerpal všechny nastřádané peníze.

Zemřel za několik let u prostřed své rodiny, tuto zanechav v nouzi. Dokud si dobře stáli, Růžička dbal velice o vzdělání a vychování své jediné dcery Marie. Chodila do vyšší dívčí školy, učila se hudbě, tanci, střihu a jiným vědomostem, s nimiž by jako vzdělaná slečna do světa vystoupila. Marie také vzbuzovala pěkné naděje a rodiče měli radost z dcery své. Než smrtí otcovou všechno ustalo. Marii bylo vystoupiti z ústavu, přerušila všechny hodiny a ohlížela se po prostředku, jímž by matce vypomohla. Mnoho uměla, však v žádném oboru nebyla tak utvrzena, by v něm učitelkou státi se mohla.

Uměla francouzsky, mohla vyučovati na ceteru, v literních vědách snadno by mohla hodiny dávat, byla by dobrou učitelkou v bohatém domě, však nedostávalo se jí odporučením, známostí a také neměla dostatečných vysvědčení, když učení tak náhle přetrhla.

Chtěla aspoň šíti, nedostávalo se jí však práce.

Když nouze více zaklepala, Marie se přihlásila jako dělnice v jednom modním krámě, kde ihned práci dostala. Byla spokojena, vydělala si pěkný peníz. Jenom když potkala jako dělnice své šťastné družky, s nimiž seděla v lavici, když tyto do krámu vstupovaly, byla zasmušena.

Ale ani zde nemohla zůstat. Růžičková se

rozstonala a Marie musila zůstat doma. Tehdy se doprosila práce domů v známém závodu. Ale musila dáti zástavu. Což aby svěřené plátno zastavila nebo prodala?

S večerem odnesla do skladu milovaný nástroj, svoji citeru. Aspoň chvíli večer dříve hrála, sebe i matku potěšila, však nyní se musila rozloučit s citerou, již byl Růžička dečeři pro obveselení koupil. Nerada tak činila, ale musila.

Z dobře zásobené rodiny ostatně i jiné věci byly odprodány, také lepší šaty zaměněny. Ani by se neslušelo, by nyní v nádherných šatech s čtvrtého poschodí sestupovaly.

Marie měla jedinou útěchu v knihovně otcově. S tou se nechtěla dlouho rozloučiti, tu chránila pevně. Študovala v prázdných chvílkách, jichž bylo ovšem po skrovnu, nespouštějíc se naděje, že opět vědomostí, k nimž byl základ podán, bude potřebovati.

Ještě jednu měla zábavu, o níž nikdo nevěděl. Psala básničky. Jednak je opisovala, jednak sama skládala a do sešitů je spisovala. Že by s nimi na veřejnost kdy vystoupila, ani na mysl jí nepřišlo. Ukládala sem pouze city mladého srdce.

Když Vincenciáné opustili byt těchto skromných žen, celý příbytek jakoby se změnil. Vše zůstalo sice na svém místě, ale jak matka tak

dcery byly velice rozechvěny. Naděje, již oba muži ženám podali, vyrušila je z klidného života. Matka vzkládala všechnu naději ve svoji dceru, ve své dítě. Bolelo ji, že tak perně musí dobývat si chleba, že chřadne u těžkého stroje. Byla určena pro jinší práci, otec z ní chtěl mít vychovatelku. Teď však všechny plány byly rozbity.

Vitouš jistě najde Marii zaměstnání lehčí a případnější. Když jim poskytl takovou pomoc peněžitou, také se postará, by vyplnil slib svůj.

Nebylo nic hroznějšího, než když matka viděla vlastníma očima, jak dcera den ode dne si nemoc na sebe uvaluje. Teď bude po všem. S nouzí Růžičková se již spřátelila, nedostatku přivykla, však Marii ráda by zbudovala lepší a snažší budoucnost. Sama již odumřela světu a ničeho od něho nečekala, do Marie však skládala všecku naději.

Jako matka podobně i dcera byla vyrušena návštěvou Vincenciánů. Přání její, by navrácena byla v postavení, z něhož ji smrt otcova vytrhla, ji vyhouplo opět na vrchol vědomí, tužby její do života oživily.

Dlouho se nemohly po odchodu Vincenciánů vzpamatovati. Vše jim připadalo jako sen. Zvláště Marie byla jak ckouzlena.

„Sám Bůh nám poslal dobrodince ty.“

„Ani nemohu uvěřiti, že by vše bylo pravdou. Tak vlídně se mnou mluvil!“

„Tak soucitně se na všechno vyptával! Bůh jim odplat a žehnej spolku, jehož jsou, jak řekli, údové.“

„Pán ten ponechal mně závdavku více, než vydělám za měsíc. Chtěl nám dáti jenom almužnu, proto si objednal prádlo. Nemínil nás uraziti. Co nyní počneme?“

„Snad dostaneš lepší místo. Proto se ptali po tvém písmě. Jak ráda bych odklidila tento stroj, který zdraví tvé podkopává! Nyní snad přece se moje vroucí přání vyplní.“

„A já ráda vypovím Abelesovi. Beztoho jsem tam pro smích, když tam přijdu. Jenom kdybych si mohla vyplatiti citeru! Otec za ni dal třicet zlatých.“

„A dvacet jsme dlužni. Půjde to ztěžka.“

Matka s dcerou hovořily dlouho do noci. Marii jen lítala jehla a Růžičková také jakoby byla obživla. Za darované peníze ještě téhož dne nakoupeno uhlí a pokrmů.

Když matka s modlitbou na rtech usnula, Marie odložila práci, odhrnula záslonu a vyndala své zamilované sešity. Rychle psala, co se dnešního dne v tiché světničce událo. Také několika verši opěvovala štědré dárci. Seděla dlouho do noci a když ji sen v náruč pojal, před očima jí tanuli muži, kteří je vytrhli z bídy. Zvláště

tvář Viktorova, poněvadž s ním déle mluvila, utkvěla jí v paměti.

Časně ráno dostavil se sluha z předního krámu a odevzdal slíbené plátno. Růžičkové to nedalo, by se nezeptala, kdo posílá látku.

„Však panička ví velmi dobře. Pozdě večer objednal vše mladý pan Blaník, bohatý soukromník.“

Matka s dcerou uděšeně na sebe pohlédly

„Opravdu, pan Blaník, bohatý dědic?“

Posluha udiveně kroutil za dveřmi hlavou. Tomu nerozuměl. Sije a neví pro koho. Dobře, že již čekal dole domovník. Jako dobře známí kamarádi a hosté od „velryby“ záhadu tu brzo rozřeší.

„Opět do větších divů upadám. Kdyby nebyl s bohatým Blaníkem onen kněz, podkládala bych návštěvě jeho špatné úmysly. Vždyť přece známo bylo, že starý Blaník lakomcem a syn po otci zdědil nejen bohatství, ale i jeho vlastnosti. Blaník byl členem rady, která předsedala společnosti, v níž můj muž úřadoval. Vypravoval tehdy o Blaníkovi často.“

„Pán ten tak příjemně a vlídně s námi jednal.“

„Ale jak jenom s knězem tím přišel do spolku? Podobní lidé nenavštěvují místnosti chudých lidí. Proč sem tedy přišel?“

Nikdo nemohl uhodnouti.

Když Marie jak obyčejně s prací odcházela, domovník se zubil ve dveřích.

„Já myslil, že se milostpaní s milostslečnou vystěhuje. Náš dům pro tak vznešené panstvo není.“

„Činži máme zaplacenou, proto nemáte práva mne zde zadržovati. Budete-li se nám ještě jednou posmívati, povedu si stížnost u domácího pána.“

„Aj, aj. Kde pak nabyla slečinka pojednou zmužilosti? Inu ovšem, když má takové nápadníky.“

Marie vyšla na ulici všechna zlostí rozpálena. Div nezavravorala na prahu. Byla vychována v poctivosti a neměla se světem dosud žádných styků. Studený vítr ovanul její tváře. Nikoho si nevšímajíc, spěchala hlučnými ulicemi za svým cílem.

XIV.

Blaník byl nyní věrným přítelem Vitoušovým. Spolu vyhledávali chudinu, donášeli podporu, zkoumali stav v ochranu vzatých a Viktor byl knězi všudy vydatnou podporou. Blaník vedl i knihy, vyřizoval žádosti, přijímal ná-

vštěvy, zatím co Vitouš vyučoval ve školách a plnil jiné své povinnosti.

Mladý, ničím nezaměstnaný muž byl rád, že má práci, která ho zajímá. Zde se mu otevřel nový svět. Z obvyklých kolejí sestoupil do neznámých dosud krajin. Jeho těkavé mysl bylo zde vyhověno. Každou chvíli se mu zjevovали jiní lidé a slyšel o jiných událostech. Dal si vyprávěti minulý život od žadatelů podpory a tuto udílel hojně i na vlastní vrub.

K domu Vitoušově, kde Blaník s přítelem „úřadoval“, hrnula se chudina všeho druhu a všech odstínů. To nebylo po chuti domácím pánu, proto dostal Vitouš neodkladnou výpověď. Nedá si prý majitel domu otloukati prahy cizími lidmi, mazati schody, lámati zábradlí a obléhati dům všelijakým lidem.

Vitouš se stěhoval velmi často. Ještě že neměl mnoho nábytku. Platil dle přání, však ani to nepomohlo.

„Teď půjdeš ke mně do bytu. Mám právě prázdné pokoje v prvním poschodí.“

Vitouš přijal s vděkem toto nabídnutí.

„Jenom bude-li tam náhrada za pana Josefa, který mne návštěv nemilých zbavoval,“ usmál se Vitouš.

„Tu službu zastane můj domovník. Dám ti zaříditi k němu z pokoje telefon. Tam rozvineme uřnost dle libosti.“

Blaník nebyl ještě zapsán za člena spolku sv. Vincence, však působil v něm již horlivě. Pro četné zaměstnání zapomněl na salony, v nichž se s elegancí vzornou kdysi otáčel, na četné nevěsty, samé partie s penězi, jež mu matka vyhledávala, na poručníka svého, před nímž ho paní Máry varovala, na divadlo a zákulisní historky, jež kapsy jeho vyprazdňovaly, na spolky veselé i vědecké, jichž byl členem a ozdobou. Viktor zapomínal na mnoho jiných a jiných zábav, jimiž život svůj vyplňoval, při nichž se nudil.

Teď seděl u malého stolku za haldou žádostí osob, jež se podpory u spolku doprošovaly. Byly zde nejrozmauitější zastoupeny stavy, žádáno v rozličných okolnostech a všech byl jeden cíl. Nedostatek na všech stranách.

Viktor uvažoval, na jak slabé nitce toho neb onoho veškera existence závisí. Nadějný študent, který podal opis vysvědčení, prosí o podporu na kolejné. Stravu dostává v klášteře. Za byt vyučuje. Jiný mladý muž žádá za půjčku, by mohl složití taxy a podstoupiti zkoušku, na niž jest úplně připraven a která rozhodne o životě jeho. Řemeslník prosí o bezplatnou půjčku. Vdova prosí pro Boha, by jí poskytnut byl příspěvek na uhrazení vydání pohřbu svého manžela. Na žádosti je „cito“ třikráte podškrtnuto. Jiný žádá za ochranu nebohého sirotka,

který ulicemi se potlouká, u cizích lidí mnoho zakouší a nikoho nikde nemá.

Nad žádostmi těmi klonila se hlava Viktora. Byl mnohdy dojat upřímnými, nelíčenými slovy ubohého žadatele. Byl by dlouho uvažoval, ale musil si popílit. Ústřední rada má dnes schůzi, nutno dnes předložiti listiny.

Žádostí stejného obsahu ani si mnoho nevěšmal. Jenom zvláštní ho dojímaly. Rychle přečetl prosbu chudé rodiny, by jí byly nyní na zimu peřiny ze zastavárny vyplaceny, žádost nemocného, by mu byl zaplacen lék, který mu je předepsán atd. Bída ve všech odstínech byla v žádostech těchto popisována a barvami až křiklavými vyličována. Ani by nevěřil žádostem a prosbám, kdyby se byl sám osobně na mnohých místech nepřesvědčil. Však Blaník viděl vše na vlastní oči, slyšel to z mnohých úst, proto byl přesvědčen, že mnoho bídy mezi vysokými domy, bohatými krámy a skvostně ošacenými lidmi. Jako stín pohybuje se bída ta a málo nalézá těch, kteří by ji zažehnati hleděli.

Blaník pátral mezi žádostmi po pěkném, kulatém písmu, však nenalezl ani památky. Žádosti byly psány od veřejných pisařů na prázdných sudech, od dětí, jimž otec diktoval slovo za slovem, od nebožáků samých, kteří mnoho dohrodiu školy nepožívali.

Marie však nepodala žádosti žádné.

S večerem se vrátil Vitouš ze školy.

„Myslil jsem, že budu se vším hotov, však jedna záležitost zůstane nevyřízena.“

„Která pak? Já všechno pročetl a roztřídil.“

„V žádné pisárně nemohu nalézt místo pro Marii Růžičkovou. Všichni jsme pátrali nadarmo.“

„Snad by se pro ni hodilo jiné zaměstnání?“

„Všechno všude plno. Nyní těžko uloviti nějakou službu. Na vše mnoho lidí dovedných a pracují za nejmenší mzdu. Měli jsme mravného chlapce na starosti, hledali jsme mu pořádného mistra truhlářského, však všude plno učňů. Musil se spokojiti krejčovinou. Zvláště kde se pracuje perem, všechno obléháno žadatelí. Růžičková musí zůstatí při šicím stroji firmy —“

Blaník se zasmušil. Přemýšlel také, kam by Marii dostal, aby byla zachráněna.

„Musíme jíti, rada bude pohromadě.“

Uzavřeli byt a vyšli. Vitouš nesl jednatele-
ské knihy, Blaník balík žádostí a rozmanitých
papírů. Jindy měl k nesení dvou límců veřej-
ného sluhu.

Vitouš uvedl Viktora do Ústřední rady jako
hosta. Blaník se usadil stranou a byl spíše di-
vákem. Schůze byla v soukromém bytu. Spolek
sv. Vincence má výbornou správu. Dělí se na
konference, kde hlavní život se soustřeďuje.

Jsou v jednotlivých oddílech města a spravují své chudé. Nad konferencemi je Ústřední rada, která všechny pobočné spolky v sobě soustřeďuje a řídí.

Viktor viděl známé šlechtice, duchovní, měšťany, řemeslníky, úředníky, soukromníky a jiné. Divil se, nebo tito lidé málo vystupují na veřejnost, mnohý z nich za lakomce před světem platil, jiný do žádných nevstupuje spolků. Blaník seděl opodál úplně nepozorován.

V Ústřední radě byl předseda, místopředseda, tajemníci, pokladník, předsedové a náměstkové jednotlivých konferencí a jiní členové. Rozmluva všech byla vážná, promlouváno o věcech důležitých.

Na dané znamení počala porada. Předseda, bohatý a vážený šlechtic, poklekl první, ostatní za ním do posledního. Také Blaník si klekl. Jindy vykonával modlitby stoje. Všichni se pomodlili a pozdravili se po křesťansku.

Viktor, který oddávaje se jezdeckým choutkám, leckdy míval i se šlechtou styky, neustál se diviti. Měl vždy šlechtice za pyšné lidi, nad všechny zájmy povznešené, kteří vybřednuvše pomocí rodu a peněz ze všednosti na prosté občany s vrchu hledí a jich potřeb si úplně nevšímají. Tak o tom také četl ve svobodomyšlných listech, které šlechtě vypovídaly nepřátelství a vyčítaly mnohé chyby.

A teď vidí bohaté šlechtice klečeti na zemi, ani vzývají Ducha sv., aby jim pomohl vyhledávati prostředky k ulehčení bídy chudých spolubratrů! —

Po modlitbě čten protokol z minulé schůze. Jednatel připomenul, co bylo přijato a rozdáno. Poslední rok obnášely příjmy 16.654 zl. a 6 kr. a vydání dělalo 14.425 zl. 75 kr. Za deset let vydala Ústřední rada chudině vedle šatstva, prádla, soukromých podpor a naturalii v kuchyni jenom na penězích 117.815 zl. 87½ kr.

Tolik peněz, divil se Viktor, sebráno, tolik podpor věnováno a česká veřejnost o tom skoro ani neví.

Nyní ohlašovali předsedové jednotlivých konferencí, jak se tužili a ve prospěch chudých pracovali. Řada došla také na Vitouše. Jeho příjem a vydání dosahoval mnoho set zlatých. Na konec pak pravil: „Podařilo se nám získati velmi štědrého a pilného člena. Jméno jeho dosud zatajím. Věnoval chudině za několik týdnů jistě dvě stě zlatých. Jeho podpory nejsou pojaty do účtů, poněvadž udílí almužnu soukromě.“

Všichni členové se divili. Sám šlechtický předseda věnoval této zprávě patrné účastenství.

„Chvála Bohu! Naše snahy docházejí úspěchu. Dvě venkovská města a jedno místo průmyslové žádá o stanovy, by zařídily také konference.“

Teď přišly na řadu žádosti, které přímo Ústřední radě byly zaslány.

„Starý invalida prosí o příspěvek na kolovrátek, jímž by se obživoval na hlavních silnicích.“

„Invalidé mají dostati sice podporu jinde, ale přidejme mu na ten hudební nástroj deset zlatých. Aspoň nám zahraje a obveselí nás.“

„Přidáme, ale s podmínkou, že si jenom slušné opatří kusy a vnitřek kolavratu necudnými nevylepí obrázky.“

Přijato jednohlasně i s podmínkou.

„Vdova jakási prosí, bychom jí zaplatili činži. Dluhuje za půl roku a domácí jí zabavil všechny věci.“

„Zaplatíme jí činži, ale někdo by mohl vyjednávat dříve s panem domácím, neslevil-li by částku.“

„Bydlí u pana Opatrného a ten je jako kámen k nájemníkům. Přišel jednou o pětku u jednoho, a od té doby se tak zatvrdil. Nadarmo bychom jednali.“

Ještě několik vyřízeno žádostí.

„V závodu továrníka Laurina přišel jeden dělník k úrazu, nebyl pojištěn u kasy a teď je celá rodina v nebezpečí zahynutí. Otec se vydal do krejcaru; je mrzákem a žena neví, jak vyživí pět dětí. Je k politování a obrací se s prosbou k nám.“

V radě bylo ticho.

„Zde potřebí pomoci výdatné.“

„Továrník nechce ho přijati k lehčí službě. Za jednoho mrzáka dostane prý deset zdravých.“

„Od Laurina nelze nic jiného čekati. Dělník onen by snad dobře zastal s manželkou práci v malém hokynářském krámě. Zařídíme mu jej.“

„Na tolik pokladna naše nestačí,“ hlásil se pokladník.

„Zde můj dobrovolný dar.“

Za předsedou přidávali jiní a existence zmrzačeného dělníka byla pojištěna. Několika členům ustanoveno provésti dále, nač bylo sebráno.

Došly žádosti z jednotlivých konferencí, které tyto nemohly vyřídit. Převyšovaly prostředky anebo konference o nich nemohly jednati. Předseda konference svato - Stanislavské žádal, bylo-li by komu známo místo, kde by našel zaopatření bývalý statista v divadle, nyní muž opuštěný a beze vší pomoci.

K jiné konferenci se utekl písař bez zaměstnání. Ve svém životopise také udal, že dlouhá léta pracoval u bankéře Zováka, nyní je s rodinou na mizině a neví, co si počne.

Ke schůzi té tolik se sešlo důležitých žádostí, že vyřízení jejich dlouho do noci potrvávalo. Několik méně důležitých odloženo.

Vitouš se svojí žádostí ani se nevytasil. Spolek nemá peněz a všichni jsou unaveni. Ještě na písaře se skládali.

Z kouta vystoupil host a na talíř položil bankovku. Všech zraky spočinuly na něm. Poznali ho všichni a kdo ho nezahlédl, otázel se souseda.

„Mladý pan Blaník.“

Viktor nešel již na své místo, ale pokloniv se, odcházel z pokoje.

„Toť ten štědrý dobrodinec a můj spolupracovník“, oznámil Vitouš.

„Nebude asi stálý,“ prohodil měšťan stranou, „prodělal za krátký čas mnoho. Podobá se včele, která sotva se dotkne květiny, odlétá.“

„Doufám, že tentokrát našel pan Blaník vhodné pro sebe zaměstnání a zůstane nám věren. Zajímá se o spolek velice.“

„Dej Bůh, abychom měli hodně podobných mecenášů!“

Opět se všichni pomodlili a rozešli. Pro mnohé byl uchystán kočár. Noc byla jasná, nebe poseto hvězdami.

Vitouš ohlížel se na ulici po Blaníku. Věděl, že bude čekati. Odešel jenom, aby se vyhnul rozpakům.

Viktor přecházel na horním konci ulice. Vitouš rozloučiv se se známými pospíchal k němu.

„Jak se ti líbila naše valná hromada? Jsi přece znalec podobných schůzí. Býval jsi ve vlasteneckých, zábavných i vědeckých spolcích.“

„Tato schůze mne dojala. Zde jsem viděl rozřešený socialismus. Kněz, dělník, šlechtic, řemeslník, úředník, soukromník — všichni jdou za jediným cílem. Jako jedna rodina sloučení jsou svazky lásky křesťanské. Každý vzdává sousedu svému náležitou čest, snahou všech jedinou pomoc spolubližním. Ale proč jsi o mně mluvil?“

„Dobře jest tajiti se svými zásluhami, však zjevená ctnost je pro dobrý příklad. Tím se utužuje a rozmáhá horlivost.“

Vitouš vyprovázel Blaníka. Cesta obou byla částečně tímže směrem.

„Všem jsme nemohli pomoci,“ začal opět Viktor. „O Růžičkových jsem se ani nezmínil —“

„Dobře jsi udělal.“

„Jak to?“

„Pomůžeme jim sami. Ani by si snad ženy nepřály, bychom jejich nouzi odhalovali a pytváli. Byli kdysi v lepších poměrech.“

„Ale jak jim pomoci? Tolik prádla nepotrháme, bychom Marii stálou práci zjednali —“

„Dám jí něco přepisovati, zatím si pořídím zásoby košil. Nějaké místo se přece naskytne. Budu rodinu tu sám podporovati.“

Vitouš se podíval na soudruha s patrným účastenstvím.

„Takových obětí spolek nežadá. Pamatuj na matku, zdali by ti takové vydání dovolila.“

„Jsem pánem svého jmění neomezeným. Mohu vydati, co chci. Platil jsem jindy za celý stůl svých přátel, proč bych nyní nějaký čas nesnesl takové vydání?“

„Pan rada tě dá prohlásiti za marnotratníka,“ usmál se Vitouš.

„Takových operací se již nebojím. Rozhodnuto. Ale já nemohu dodávati Marii podpor peněžitých. Starost tu musíš převzít na sebe sám. Řekneš, že ji podporuje spolek sv. Vincence. Lháti nebudeš, jsem beztoho již duší tělem Vincencián.“

Vitouš mlčky pozorně naslouchal. Nevytrhoval přítele.

„Zasluhují lepšího osudu. Otec její byl užitečným členem společnosti lidské. A věnuje-li jednou více chudině, splácím to, co můj otec zanedbal. Když mu Bůh popřál jmění, měl pamatovati na chudé. Činil tak jako na statisíce jiných, odbýval krejcarem prosebníka od prahu, nezkoumaje, zasluhuje-li vůbec almužny a jak veliké pro zvláštní případ. Tak jsem činil i já, tak dělá dosud moje matka. Odbyl jsem syčáka desetníkem a nevšímal jsem si nuzně oděné ženy, která se neodvážila žebrati.

Zapudil jsem chlapce, který mně nabízel kytičku se slzami v očích a dotěrné děti jsem odbýval několika krejčary. A měl jsem za to, že plním svoji povinnost, že podporuji chudinu, udílím almužnu —“

Vitouš přisvědčoval. „Chudinství u nás je dosud špatně organisováno a náš spolek se objevil jako bludička —“

„-- která se promění ve slunce, jehož paprsky daleko široko budou padati. Spolek, který má takové základy, v samé víře spočívající, bude pevně státi. Aby pak rozkvétal, potřebí mu pružných a obětavých sil —“

Oba muži stanuli před Viktorovým domem. V těchto končinách bylo ticho. Ještě chvíli rozmlouvali, dívajíce se na hvězdnaté nebe, odkud přichází všechno nadšení, všechny ideály a tužby. Nebe rodí vznešené myšlenky a pěstitelům jejich dodává síly a zmužilosti.

Několik oken bylo osvětleno.

„Paní matka ještě bdí —“

„Čeká mne.“

„Tedy jí věnuj ještě část večera, bude potěšena.“

Přátelé se rozloučili. Vitouš šel k Vltavě, by se prošel na nábřeží. Všudy klidno a ticho. Jenom voda hučela a vlnky šplouchaly. Tu a tam se mihl stín a na protějším břehu šuměly sady.

Vitouš myslil na přítele. Radoval se, jakého dobrodince získal pro spolek, však spolu se obával, aby náběh nebyl příliš prudký a tetiva nepraskla. Musí přejíti ještě úskalí, o něž může klopýtnouti a pak by byl ztracen pro spolek.

XV.

Paní Blaniková měla jedinou starost o svého Viktora. Pro něj žila, jemu věnovala i všechny své myšlenky. Ale nebyla s ním spokojena. Pokazil jí mnohé přání a zhatil nitky utkaného plánu. Neřídil se radou, jakou mu dávala, nechtěl se hned oženiti a do šlépějí otcových vstoupiti.

Matce se zdálo, že je mnoho „do světa“. Všechno přičítala četným soudruhům Viktorovým. Ti prý ho svedli, v jejich tenatech uvázl.

Posledně však Viktorovi úplně nerozuměla. Co den ptal se ten neb onen starý přítel a soudruh po Viktorovi. Dávno prý se neukázal „u dubu“, „u pinty“ a v jiných hospodách a kavárnách, darmo se po něm sháněli v „Harfě“ a u „mládeneckého stolu“; ani v domech soukromých se neukazoval a přece doma byl málo kdy.

Začasté Vitouš navštívil Blanika. Matka se podivovala tomuto novému přátelství a jeho

původ a příčinu nemohla vystihnouti. Kněz býval s Viktorem v pracovně, málo se pozdrželi a hned oba odcházeli. Blaníková nebyla proti tomuto spolku, ale ráda by věděla, co znamená. Blahořečila by Vitoušovi, kdyby Viktora po jejím smyslu docela obrátil a napravil. Ale Viktor nového přítele matce ani nepředstavil. Proč se také s ním tají?

Prohlédla finance synovy a shledala, že se nezlepšily. Pak dokonce příruční kniha se ztratila se stolku. Nevěděla, ukládá-li syn úroky nebo obrací-li je na běžná vydání. Jindy aspoň tak činil z pravidla.

Od domovníka zvěděla, že se páter Vitouš přistěhoval do Viktorova domu a tento stále v bytu jeho prodlévá. Za Vitoušem prý se táhne řada chudiny. „Někteří odcházejí vesele,“ označoval domovník, „jiné vyháním. Tito bývají silní a práce jim nevoní.“

„Snad je ten kněz boháč,“ mínila paní Blaníková, „anebo almužník či tajemník některého velmože. Jen aby se s ním mnoho Viktor nepřátelil.“

„Nezdá se mně, odstěhovali jsme ho za půl hodiny nahoru. Jeden pokoj zůstal hodně prázdný,“ dodal domovník s úsměvem.

Blaníková byla ještě více spletena v náhledech svých, když byl dodán pro Viktora v kuchyni tučet pěkně vyšívanych košil. Práce

se paní líbila, ale kdo objednal košile? Za krátkou dobu byl dodán tučet krásně označených šátků a za nedlouho donesla děvečka škatuli límců.

Proč se stal Viktor pojednou tak o sebe starostlivým? Nikdy si prádla na sebe neřídil. A teď vzkaz za vzkazem, že mladý pán dal si ušiti košile, límce a jiné věci.

„Kdo pak donesl límce?“ ptala se Blaníková v kuchyni.

„Jakási mladá dívka,“ odpověděla děvečka.

„A kde je účet? Proč jste ji sem ke mně neposlala?“

„Všechno prý je v pořádku a zaplaceno hned napřed.“

To bylo přece mnoho. Záhada za záhadou. Blaníková nařídila, by příště mladá dívka k ní byla odeslána. Sama se jí zeptá a pravdy se doví. Však při nejbližší návštěvě, dříve než děvečka rozkaz vyřídila, byla poslice již na schodech.

Blaníková teď měla porady kde s kým. Tony z vrchního poschodí tvrdila, že je ona švadlena slušným děvčetem, paní Máry chválila její čistotnost a jiní také viděli na tajemné osobě pěkné vlastnosti. Jenom Blaníková nevěděla zhola nic.

Právě doneseno několik nových košil. Byly velmi krásně pracovány a bohatě vyšívány. Ve

všem všudy praktická Blaníková takových okras nemilovala.

Aby se dověděla pravdy, schválně čekala, až se Viktor vrátí. Cetla v novinách. Pomalu ubíhala hodina za hodinou a čekáný nepřicházel. Blaníková odložila noviny a zrak její těkal v prázdnu, až utkvěl na pěkně řezané milostné soše Rodičky Boží na stěně pod sklem připevněné. Blaníková byla ve svém vdovském stavu zbožnou matkou. Co den chodila do chrámu a doma mnohou trvala hodinu na modlitbách. Modlila se především za Viktora, za pokoj v srdci jeho, za klid v domácnosti, by syn brzo zmoudřel a vážným a rozšafným člověkem se stal.

Která matka by se nemodlila za dítě své?

Když ještě chvíli poseděla, ozvaly se kroky a Viktor vstoupil.

Blaníková si dobře povšimla, že milý Viktor sice zmužněl, ale že tvář bleďa a jaksi starostmi zastřena. Dříve býval snílkem, teď postavou i tváří nabýval dospělosti a vážnosti. Však patrná starost děsila matku. Co opět provozuje syn, k čemu upoutal své myšlenky? Již mnohými se obíral věcmi

„Tak dlouho bdíš, matko?“

„Jindy jsem čekala déle — nadarmo.“

„Proč nejdeš tedy do divadla?“

„Včera jsem byla. Dávali „Dobrodinec ptáčet“. Znamenity kus. Podporoval chudinu, vy-

řizoval četné žádosti, až se dověděl, že byl špatnou cháskou klamán. Pak nedůvěřoval nikomu. Ovšem na konec se všechno obrátilo, jak to bývá obyčejně v kusech divadelních.“

„Na ten kus se musím také podívati. Však jej budou jistě opakovati.“

„Je velmi poučný. Dávno jsem něco tak pěkného neviděla v našem divadle. Mnohý horlivý dobrodinec jakož i nedůvěřivý pán by se měl v něm poučiti, že nejedná dobře, vlastně že je velmi často šizen a klamán“

Blaník byl touto novinou z divadla překvapen. To jakoby schválně byl dáván kus ten a matka jakoby již věděla něco o spolku, v němž pracuje.

„Zajisté byl „Dobrodinec ptácat“ náhradou za nechutné a nudné balety, jimiž až přespříliš obecenstvo týráno.“

„Mně se zdá, že jsi rád na balety chodil. „Excelsior“ jsme viděli několikrát,“ podotkla Blaníková.

„Všechno se znechutí, čeho je mnoho. Nyní se dívám na divadlo jinýma očima.“

„Divadlo je miniaturou světa; snad i ty naň jinak teď patřiti budeš?“

„Přiznám se, že ano.“

„Sem snad dlužno přičísti hospodárnost s jakou své prádlo opatřuješ v takovém množství, že by je ani rodina nesp^otřebovala?“

Blaníková dovedným obratem řeči uvedla Viktora tam, kde ho míti chtěla. Nyní se nemohl vymknouti. Matka utkvěla na Viktorovi ostrým pohledem. Na něm bylo, by vypravoval, co teď počíná. Viktor však byl málo sdílným a v duchu se bál, aby matka nerozkotala, na čem se ustálil. Znal její spořivost.

„Objednal jsem větší zásobu prádla proto, poněvadž známá mého přítele profesora Vitouše v citelném byla nedostatku. Pracuje pěkně a levně,“ řekl lhostejně.

„A proč si pan professor nepodporuje sám své známé? Vždyť prý je velikým boháčem.“

„Záleží na tom, dle čeho o bohatství soudíme. Někdo je boháčem na ctnosti, jiný na vzácné vlastnosti, umění —“

„Podporuje prý mnoho chudinu, až se táhne za ním.“

„V tom ohledu je boháčem opravdu,“ usmál se Viktor. „Četl jsem kdysi, že světec jakýs byv na bohatství otázan, ukázal na chudinu jako na statky své.“

Blaníková nerozuměla tomuto porovnání.

„Má-li bohatství, proč by neuděloval? Ale ať si počíná rozumně! Zajisté i příbuzenstvo jeho vládne pěknými statky a sám má zabezpečenou budoucnost. Ty prý mu vedeš knihy.“

„Ano, přiučuji se od něho mnohým vlastnostem.“

Blaníková se ulekla.

„Ty se nemůžeš k němu přirovnávat. Oženíš se, budeš mít potomky, a pak nemáš žádné služby.“

„Což pak o službu! Budu domovníkem v některém svém domě,“ smál se Viktor.

„Nežertuj v tak vážných věcech. Dost jsi utratil daremně, teď bys mohl trochu šetřit. Co pak platí pan Vitouš činže?“

Viktor se nemohl hned upamatovat.

„Ani nevím, ale předešlou partaj přepíatil desítkou,“ tlumeným hlasem oznamoval Viktor, co si právě vymyslel.

„Takový boháč by mohl mnohem více platit. Má pěkný byt a kvůli němu jsi dal mnohé opravit. Pak prý jeho spěřenci znešvařují dům náš.“

Viktor slyšel starou píseň, s kterou ho již Vitouš dříve obeznámil. Je pronásledován proto, že do jeho bytu přicházejí chudí, kteří často místo lakýrek mají bačkory, motouzem svázané.

„Mama,“ po chvíli se ozval Viktor, „nepotřebovala bysi něčeho, bychom chudou hodnou dívku onu ještě na čas podporami vydrželi, dokud jí nebude jinak spomoženo? Velmi pěkně pracuje.“

„Já již nebudu si nic řídit. Vystačím se vším do své smrti.“

„Za společníci bys jí také nevzala?“ osmělil se tiše pronést Viktor.

„Ani té nepotřebuji. Před pomluvami chrání mě léta moje a domácnost s děvečkou sama spravím. Ale proč se dívky té tolik ujímáš?“

Matka zkoumavě pohlédla na syna.

„Já jsem jenom prostředníkem přítele Vitouše. Dívka zasluhuje podporu tím spíše, poněvadž živí práci rukou svých nemocnou matku. Takovou šlechtnost nutno uznati a odměniti. Nebude-li brzo pomůženo dívce té, vezme zkázu na zdraví při těžkém stroji.“

Blaníková se chvíli zamyslíla a pak řekla:

„Když je tak známa s panem Vitoušem a potřebuje ochrany, proč si ji pan professor nevezme za hospodyni? Zařídí-li si svoji domácnost, bude to užitečné zdraví jeho a příbuzným pomůže. Beztoho si stěžuje na hospody.“

Touto řečí byl Viktor překvapen. Bylo by to možno? Marie by jistě hned přijala nabídku. Pak vzpomněl na sebe a byl rád, že Vitouš neví, co mu starostlivá matka chystá.

Ještě dlouho rozmlouvali o tom a onom a Viktor vzav noviny, odešel do svého pokoje. Sedával dlouho do noci při knize. Přisednuv s křeslem ke kamnům, četl noviny. Začal s denními zprávami a přešel také sbírky na podniky národní, náboženské a humaní. Skoro na konci spatřil poznámku velmi jednoduchou:

„Schudlé rodině Růžičkové věnoval nejmenovaný 1 zl., paní Folková 50 kr., hosté veselého kroužku 2 zl. 50 kr. O další přízeň prosí a za všechny sebe menší dary děkuje administrace t. l. jménem Marie Růžičkové v Barvířské ulici č. 580.“

Viktor přečet tuto zprávu hněvivě vyskočil s pohovky.

„Vždyť jsem se přece ustanovil, že rodinu tu podporovati budu sám!“ zvolal nahlas. „K čemu potřebuje této sbírky, která ji snižuje za prostou žebračku?“

Patrně stalo se tak buď omylem anebo přílišnou horlivostí některého člena. Vitouš přednesl v konferenci, v jakém je Růžičková stavu a prosba se dostala do novin. Zajisté v předcházejícím čísle byl vylíčen zubožený stav schudlé úřednické rodiny.

Blaník vyhledal příslušné číslo a nemusil dlouho hledati. Zpráva byla tak sepsána, že prolomila by snadno i tvrdé srdce lakomcovo. Pisatel měl v úmyslu sehnati Růžičkové kapitál malý, na němž by pak si zbudovala živobytí. Marie by zastala malý krámeček, do něhož by většinou dílo sama obstarala.

Viktor musil uznati, že pisatel měl nejšlechternější úmysl. Jinak by ani vdově nemohlo býti pomůženo. Na soukromou podporu jeho nelze na dlouho počítati.

V hlavě Blaníkově to viřilo. Nevěděl, co počítí. Rád by byl zachránil rodinu před pomluvou světskou, ale nemohl se na ničem rozhodnouti. Hned ráno půjde do redakce. Oznámí, že jméno nebylo dobře udáno. Almužny přenesse na jinou osobu. A pak —

V tom si vzpomněl na Vitouše. Ten musí pomoci. Poradí se s ním a jistě zkušený kněz nalezne lék, jímž by na pravou míru uvedl rozbouřenou mysl jeho.

Viktor dlouho nemohl usnouti. Časně vstal a že byla ještě tma, pořádal své knihy. Bylo nutno tu a tam přiložiti ruku, ty a ony papíry proměnití, půjčky vypovědětí, příjmy od vydání odečísti. Pracoval až do rána.

Na podzim dlouho se nerozednívalo. Viktor chtěl ještě ráno s Vitoušem mluvit. Bylo však pozdě. Dojde zatím do redakce. Po snídání odešel z domu a namířil do tiskárny. Vstoupiv do redakce, přednesl svoji žádost.

„Na zdar! příteli,“ ozval se Vondráček od stolku.

„Ty jsi nyní zde?“

„Špatně tam platili. Svobodomyslnost nese zisk jednomu a my brali almužnu.“

„Ale přesvědčení?“

„To se změní ruky obratem. Jak šéf velí, tak se píše. Právě pracuji úvodní článek. Do poledne musí býti vše vysázeno do večerního

čísla. Tvé žádosti bude vyhověno. Kde pak se sejdeme?“

„Třeba „u dubu“.“

„Dobře; pobavíme se. Na zdar!“

Blaník ani neměl pokdy přemýšlet o tom, jak snadno a rychle Vondráček dovede svlékati a oblékati kabáty přesvědčení naprosto si odporujícího. Nenašed Vitouše doma, bloudil chvíli ulicemi bez cíle. Také do Barvířské zabloudil ulice a náhodou neb zúmýslně těkal zrak jeho po oknech čtvrtého poschodí č. 580. Zdálo se mu, jako by jiné záslony kryly okna známého bytu.

„Má úcta, mladý pane,“ ozval se naproti hlas domovníkův. „Už uletěly,“ smál se potutelně.

„Kdo pak?“

„Ty tam nahoře. Od té doby, kdy jste je návštěvou poctili, vjel do nich opět hrdý duch. Vypjaly šíje, div stačil jsem jim otvírati. Ta mladá dostávala dost práce a pěkný plat, stará vůči-hledě ozdravěla. I citeru si vyplatily a bouřily hudbou nájemníky.“

„Slečna Marie hrála na citeru?“

„Ta všechno uměla. Dalo se to poslouchati. Ovšem já mám radši buben a talíře.“

„A kam odešly?“

„Vystěhovaly se nadobro. Bůh sám ví, co se to stalo. Kolik let si jich nikdo nepovšimnul a je nenavštívil. Teď nejen váš posel donášel

jim práci, včera tady zastavily i dva kočáry. Stará paní ptala se po rodině Růžičkové. Držela noviny v ruce, jakoby tam bylo všechno popsáno. Věděla, kde bydlí. Nahoru nemohla, ale dala si zavolat Marii do mého bytu. Vypyťovala se jí, jak se jí vede a zdali je všechno pravda, co noviny píší.

Marie si přečetla zprávu, začervenala se a sklopivši oči, řekla, že je to všechno pravdivé.

Tu paní otevřevši tobolku, darovala jí desítku. Pro nic za nic deset zlatých. Já na ně musím sloužiti čtrnáct dní. Ani si nemohu vše vysvětliti a proto číhal jsem na někoho, kdo by mně vše mohl objasniti. K neuvěření!“

„A kdo byl v tom druhém kočáře?“ tázal se s patrným účastenstvím Viktor.

„To je ještě podivnější! Marie nebyla ještě na schodech, když nový přihrčel kočár. Vysoké štíhlé dámě a malé hezké slečince pomáhal z kočáru premovaný sluha. Hned jsem je vedl do své světničky, ale paní s dcerou běžely jako srnky po schodech. Nelenoval jsem si za nimi, ale šel jsem nadarmo. Mluvili podivnou řečí. Umím také trochu německy, ale ta řeč to nebyla. Jakoby bičem práskal —“

„Tedy umí také francouzsky.“

„Rychle jsem seběhl, jako když nejštědřejší nájemník večer zvoní, bych se služebného personálu oné paní poptal, proč ji Růžičkova ro-

dina zajímá, ale zde jsem také mnoho nevěděl. Lokaj mne — domovníka — nepovažoval za rovného sobě a proto jsem se musil spokojiti jenom úryvky rozmluvy.

Paní jeho prý dobrodějkou, podporuje chudinu a za tou příčinou také sem přijela.

Než jsem se mohl poptati na jméno a stav, již bylo slyšeti na schodech hlasy v oné podivné řeči. Marie doprovázela paní a děvčátko vedla za ruku. Postavím se, jak se sluší, do posice a pozoruji neočekávaný výjev. Lokaj pomohl paní a vysadil děvče. Bouchla dvířka a já ze všeho všudy poznal, že na kočáře byl šlechtický znak.“

„Co říkala Marie?“

„Oznámila, že se hned vystěhují a mají přece zapláceno do posledního.“

„Nevíte, kam se odstěhovaly?“

„Jistě že vám s sebou vzaly nějakou látku. Té již nedostanete. Nikdo mně nemohl říci, kam se poděly. Posluhové je vystěhovali pojednou. Marie odešla dříve v nejlepších šatech a s matkou se loučila, jako kdyby se obě rozdělily. Sluha nesl za ní kufřík, ostatní nářadí si vzala matka.“

„Ku podivu! Tak na rychlo!“

Blaník odměnil hovornost domovníkovu a ten byl spokojen i při nedostatečných zprávách o rodině Růžičkově. Jinak bylo s Viktorem. Odešel ani nevěda jak. Na mysli měl jenom

poslední událost. Všechno tak rychle postupovalo, že se nemohl ani na každou maličkost upamatovati. Zdálo se mu, že to snad ani není možno. Jindy vše uvažoval, maje dosti času k tomu, teď se nemohl vzpamatovati. Poznával, že nyní teprve opravdově zasáhl účinně do života.

XVI.

Vitouš klidně vyučoval již čtvrtou hodinu náboženství. Ubývalo mu od hodiny k hodině hlasu, až někdy jenom sípal. Vykládal právě podobenství o bohatci a Lazarovi. Zde žákům vyšších tříd mnoho pověděl ze skutečného života a měl vděčné posluchačstvo. Vitouš nabádal žáky k dobročinnosti a jiným šlechetným vlastnostem. Nejednou poukázal na četnou bídu mezi lidem, jak mnoho na světě Lazarů nebohých a boháčů nelitostných.

Jako zkušený katecheta počínal si opatrně, nevybočiv z mezí, v nichž se musil pohybovati. Však přece řekl svým svěřencům mnoho, povzbuzuje jich, by nezavírali srdcí svých před nuzným. Považoval to za svoji povinnost, aby jako Vincencián i zde pro spolek pracoval.

Pohlédnuv náhodou oknem, viděl, že ko-

lem budovy školní přechází Viktor. Co asi mu Viktor nyní v poledne chce? Zajisté má důležité zprávy. Chodil rychle a v několika vždy minutách se mihnul pod oknem. Byl upjat až ke krku a klobouk měl vtlačený do čela.

Vitouš maně se upamatoval, jak se Viktor změnil ve svém zevnějšku. Dříve se chtěl vyrovnati každému šviháku, chodil jako vystřížený z modního listu, teď však se strožil jednoduše, ale slušně.

Poslední čtvrt hodinu byl Vitouš velmi roztržitý. Rád uslyšel hlas zvonku a rychle skončil. První vyšel ze dveří. Viktor hned k němu spěchal.

„Snad nechceš ještě choditi do školy?“

„Ne, ale mám důležité zprávy. Četl jsi včera v novinách o Růžičkově rodině?“

„Jak bych nečetl, když jsem to psal. Jinak jsem jim nemohl do příští valné hromady pomoci. Snad se najde několik dobrodinců, kteří se schudlé rodiny ujmu.“

„Ale vždyť jsem slíbil, že se o ně postarám sám,“ řekl Viktor s jemnou výčitkou.

„Už máš dost prádla a trochu podobné starosti musíš nechatí budoucí své paní. Spolek nemůže od jednotlivce takových obětí žádati. Jenom to jsi mně chtěl oznámiti?“

„Měl jsem za to, že bude rodina podobným odkrýváním ran kompromitována, proto jsem

v redakci z Růžičkové udělal Vaňousovou. Růžičkovic již ani podpory nepotřebují. Ztratily se.“

„Co to slyším?“ zaradoval se Vitouš. „Tedy zpráva účinkovala. Buď Bohu chvála, že se dobrodinec našel. Tento způsob se dobře osvědčuje. Občas dáme do novin nejpotřebnější rodinu, udáme její byt a bývá zpomoženo. Přijede boháč, přesvědčí se a dá podporu sám. I šlechtici se zastavují na procházkách v podobných rodinách. Tedy Růžičkovým pomohla malá zpráva ta? A jak rychle!“

Viktor nesdílel se s Vitoušem o radost. Ten pokračoval v samomluvě:

„Teď vyličím poměry nemocné ženy Jaroušové. Dostane se jí zajisté i pomoci lékařské. Znameníť to byl nápad! Jen aby nám všechny noviny tak sloužily! A kam se poděly Růžičkovic?“ obrátil se k Viktorovi.

„Nikdo neví. Domovník mně jenom řekl, že měly posledně vzácnou návštěvu. Kočár byl opatřen znakem.“

„Dostalo se jistě Marii přiměřeného zaměstnání.“

„A čím by byla?“

„Vychovatelkou. Vždyť dopis můj v novinách k tomu směřoval. Byla vzdělaná, i francouzsky uměla, hraje na citeru a piano, v literárních vědách se znamenitě vyzná, ruční práce

dovede všechny, je uhlazeného zevnějšku, příjemného chování, hodí se tudy znamenitě za vychovatelku. Zajisté zde bude ve svém živlu,“ těšil se Vitouš.

„Snad nám ještě oznámí, kde je. Nebo zapomene. V podobných okolnostech rádo se zapomíná. Čiň světu dobře, ale vděku nečekej.“

„Kde se stravuješ?“ ptal se Viktor, když stanuli na rozcestí.

„V hostinci „u dubu.““

„Také jsem tam chodil a dnes večer mám tam umluvenou schůzi s redaktorem Vondráčkem. Hostinec ten je středem spisovatelů. Půjdu s tebou na oběd,“ rozhodl se Blaník.

„Vždyť bude paní matka čekati doma s obědem?“

„Ta už uvykla mému nepořádku. Ostatně my obědváme později. Víš co, buď dnes mým hostem.“

„Přišel bych nevhod, nejsem ohlášen.“

„U nás se vždy ještě jeden nají a na rychlo se něco sežene. Zatím si v mé pracovně pohovoříme a při obědě matku poněkud upokojíš. Ujednáno. K našemu domu pochodem pochod!“

Viktor vzal přítele pod paží a šli.

„Tedy myslíš, že se Růžičková Marie stala vychovatelkou,“ začal Viktor cestou mluvit o témže předmětu. „Stav podobných vychovatelek nebývá mnoho závidění hodný.“

„Marie prošla pernou školou života a snadno se do všeho vpraví. Zakusila nouzi a přestojí mnohé panské podivínství. Spíše za štěstí si nové postavení, o němž nic bližšího nevíme, může pokládati. Při těžkém stroji by byla zhy-nula.“

„A kam se poděla matka?“

„Buď se uchýlila na byt poblíže dcery nebo šla k přátelům.“

„Já se chtěl o ně jinakým způsobem po-starati!“

„Krásné přání své a šlechetnou snahu svou můžeš na jiných chudých vyplniti.“

Zatím došli cíle. Vitouš měl radost, že zpráva v novinách účinkovala, Viktor se rmou-til, že Marie, s níž patrné cítil účastenství, ztratila se z obzoru.

Paní Blaníková byla potěšena, že se Viktor tak pravidelně k obědu dostavil. Také Vitouše vítala jako starého známého. Byl zde již něko-likráte. Takovou společnost Blaníková synu svému ráda dopřála.

„Jsme hladovi a proto dávejte brzo na stůl. Za půl hodiny přijdeme do jídelny,“ oznamoval Viktor, odváděje přítele do pracovny, kde po stolech, v regálech a také na zemi bylo plno knih účetních, vědeckých i zábavných v ne právě ladném pořádku.

„Tady je můj útulek, zde o samotě čítám a pracuji.“

Vitouš otevřel několik knih, kde vedle příjmů vydání bylo vedeno, kde každý nájemník správně byl zapsán, kde úrok z každé zlatky byl do krejcaru zaznamenán a řekl: „Vzorně vedl pan otec knihy své, ale jest záhodno, abys ho následoval. Mne jsi ani ještě do knihy nezapsal. Myslíš, že můj pobyt u vás bude tak krátký, že ani nestojí za zvěčnění v těchto listech? Právě si vzpomínám, že jsem ani závdavku nezaplatil, ani dosud nevím, co mám platiti.“

„Jen to nech, však se vyrovnáme.“

„Platím pravidelně čtvrtletně, o vánocích dostaneš peníze. Proč nevedeš knihy nadále tak jako tvůj otec? Zde vidím veliké mezery. A zde špatně počítáno vydání. Zmýlil jsi se o dvě stě zlatých. —“

„Za ty jsem koupil herečkám kytic, věnců, titěrek a vějířů,“ v duchu si myslel Viktor.

„Zde opět příjem úhrneční mnohem menší, než položky dokazují.“

„Za to jsem vyčastoval některou veselou společnost“ bušilo svědomí Viktorovo.

„A tadyhle vynechána činže několika nájemníků.“

„Potřeboval jsem peněz na koně.“

Vitouš počítal, přehlížel, účtoval a tužkou

po straně dělal poznámky a výtky. Byla jich celá řada za půl hodiny. Viktor poslouchal jako kající hříšník.

„Tyto knihy, jež otec založil a jich vedení mně na srdce vložil, jsou nyní mým špatným svědomím. Pravda, utrácel jsem mnoho, vydával jsem zbytečně. Knihy musím vésti a matka nesmí o vydáních těch vědět. Proto jsem tu a tam špatně počítal. Matka přehlíží jenom úhrn.“

Vitouš rychle obrátil několik listů do zadu na poslední účty. Hbitě přepočítal položky a řekl: „Teď, pokud tě opět znám a svým přítelem jmenovati mám čest, daremně neutrácíš, a přece opět špatně počítáš. Zde je chyba na poslední straně o padesát zlatých.“

„Vím o ní dobře. Ta mně však výčitek nečiní. Věnoval jsem peníze ty na chudé —“

„Ani o tom nesmí paní matka vědět?“

„Ani o tom —“

„Pak nepřijmu od tebe pro chudinu žádného většího daru.“

„Již jsem ti jednou řekl, že jsem všeho já majitelem, že mohu naložiti se vším dle vůle své. Knihy vedu k vůli matce a vědomě se tam chyby vloudily k vůli pokoji v domě.“

Tu byli zavoláni k obědu. Paní Blaníková byla samá šetrnost k Vitoušovi, Blaník pobízel, aby si počínal jako doma a všem výborně chutnalo. Domácí paní na rychlo poslala pro

jeden příkrm do hospody. Blaníková se divila, že Vitouš se na hospodě stravuje, když mu poměry dovolují, by si doma pohodlí udělal.

„Když tolik věnujete chudině, také sobě byste měl popřáti pohodlí.“

„Co dávám chudině, toho jsem pouze prostředníkem —“

„Tak?“ divila se domácí paní. „Zaslechla jsem, že vám Štěstěna popřála při službě ještě hojnost statků pozemských.“

Viktor vstav, ukazoval za matkou příteli, by přisvědčil.

„Každý člověk,“ pokračoval kněz, „má se považovati toliko za správce statků, jež mu Bůh svěřil.“

„Ovšem na věčnost sebou nevezmeme ničeho,“ dokládala paní.

„Proto máme moudře vládnouti statky svými na světě. Lze jich užiti k dobrému i zlému. Lakomci je bohatství hříchem. Na statky boháčovy reflektuje chudina. Továrník má nejlepší zisk z práce dělníků, povinnen jest tedy část chudině věnovati. Bohatý dědic nejen pro sebe ale i pro své spolubližní bohatství dědil.“

Blaníková mlčela k těmto výkladům. Viktor se usmíval.

„Pan professor mi mluví z duše. Statky jsou pro všechny lidi. A poněvadž nyní boháči upínají se až po krk před nuznými, tito se

snaží dobytí si náležitého dílu násilím. V tom všechen socialismus.“

„Láska křesťanská by jej snadno rozluštila,“ převzal slovo Vitouš, „předkové naši byli k trpícím bratřím milosrdnější a proto těchto novomodních žvlů neznali.“

„Což není nyní dost spolků k ochraně chudých? Můj manžel byl asi ve dvou a připlácel do posledního dne života.“

„Teď je mnoho spolků, by bylo hodně předsedů, starostů, velitelů, výborů a podobných šarží. Činnost spolku ať národního, ať humanního, ať zábavného končí jedním bálem a údové se na útraty spolku lacino napijí. Teď i literární kroužky pořádají maškarní plesy. Nechci odsuzovati všechny spolky, ale při mnohých je tomu tak.“

„Náš spolek neuspořádá také taneční zábavu?“ smál se Viktor.

„Jaký to spolek?“ ptala se Blaníková.

„Spolek sv. Vincence z Pauly.“

Vitouš musil vyložití paní účel spolku, zařízení, výhody, strasti a Viktor doplňoval soukromou přednášku. Blaníková o spolku tom nevěděla jako před nedávnem ani její syn.

„A ty jsi členem spolku toho?“ obrátila se k Viktorovi.

„Stanu se jím co nejdříve. Vnitřní hlas a cit mne k tomu nutká.“

Blaníková neříkala ani slova. Spolek se jí líbil, ale Viktor rozmnoží své vydání. Podporuje chudinu doma. Však ještě se synem o tom promluví.

„Myslíte, že chudobě srazíte hlavu, že všem pomůžete?“

„Na to se neodvažujeme ani mysliti. Však to nám již dostatečným upokojením, když aspoň poněkud pomůžeme spolubratřím, kteří lidské pomoci potřebují.“

„Dobře jste se, pane professore, spojil s mým synem. Také je neústupným a má rozličné ideály.“

„Za čest si pokládám, že jsem považován za přítele vašeho pana syna,“ uklonil se Vitouš.

„Také se tomu těším, doufajíc, že bude nyní vážnějším, že dbáti bude rady matčiny a jmění, jež otec těžce vydělal, moudřeji bude spravovati.“

Při obědě minulo několik hodin jako voda. Všichni se dobře bavili a Blaníková zvala Vitouše k častější návštěvě. Viktor se strožil doprovoditi přítele. Než odešli, donesla děvečka lístek, který jakási slečna v poledne v kuchyni zanechala.

„To byla Marie,“ zašeptal Viktor. Hned poznal její písmo. Četl lístek nahlas: „Děkuji Vám, velectěný pane, za dosavadní podporu a dovoluji si uctivě oznámiti, že další práce při-

jati nemohu pro nové zaměstnání. S hlubokou úctou oddaná Marie Růžičková.“

„Hleďme, jak je při své chudobě hrdou!“ mínila domácí paní. „Sama práci odmítne. Já vždycky říkám, jen se jim nepoddati. Za prstem chytí celou ruku a pak podporu odmítnou.“

V bytu Vitoušově našli podobné poděkování. Bližší adresy neudáno.

„Náš spolek,“ vysvětloval kněz, „nehledá díkův a také nikoho si nezavazuje k odplatě. Slušelo by se ovšem, aby ten, kdo od spolku podporu přijal a do lepších poměrů se dostane, také splatil dluh ve prospěch jiné chudiny. Tak by se stal kapitál jakousi Franklinovou půjčkou. Ten totiž půjčoval peníze s tou podmínkou, by dlužník do lepších se dostana poměrů, opět jinému chudáku posloužil.“

Vitouš studoval otázku chudinskou, odevzdav se cele prospěchu spolku. Viktor byl zasmušilý. Sedl ke stolu, kde bylo několik žádostí. Teď potřeboval hodně práce. Duch jeho těkal bez určitého cíle.

„Co pak je nového?“ tázal se Vitouš. Blánek měl již v rukou celou korespondenci.

„Zde děkuje jistá vdova, že jsme jí zjednali mnoho dobrodinců, kteří jí i dětem donesli šaty a potraviny.“

„Způsob prosby v novinách prospívá. Zvláště na svátky vánoční musíme na několik bid-

ných rodin poukázati. O svátcích těch otvírá se srdce lidské volněji a přístupno jest prosbám.“

„Vyličím stav nebohých a tím spolu upotřebím spisovatelské vlohy k dobru bližních,“ usmál se Viktor.

„Jednej, jak rozumíš. K blížícím se svátkům musíme napjati všechny síly. V kuchyni bude štědrovečerní oběd, pro děti stromek a také žádostí se více sejde. V kase peněz málo. K novému roku přijdou žádosti o zaplacení činže.“

Blaník přešel pokojem, jakoby rozvažoval. Zadíval se na bohatou knihovnu, ale žádné knihy nehledal. Pak se obrátil rychle a řekl: „Nejsem nadarmo Vincenciánem. Víím, co udělám. Mám času dost, obejdu své přátele a požádám je o příspěvek na spolek. Přátel se ke mně vždy hlásilo mnoho, a to bohatých a vážených; neodeprou mně podpory pro chudinu. Tak pomůžeme nebohým k hojnějším darům o vánočních svátcích.“

„Milý příteli, v kruzích, v nichž jsi se dříve pohyboval, není mnoho dobrodinců chudiny. Vydělávají sice mnoho mozoly dělníků, žijí a tyjí jako bankéři namnoze z lidí, ale neradi co obětují pro lidi bídné. Spolek sv. Vincence spoléhá především na šlechtu, duchovenstvo, řeme-

slníky a obchodníky nižší. Jinde býváme odmrštěni.“

„Ale když přijdu osobně, jistě jinak pochodím,“ troštoval se Blaník.

„A dostane-li se mi kde místo podpory nevlídného přijetí, moje hanba to nebude. Obejdu aspoň jednou opět své známé, jež jsem tak dlouho zanedbával.“

Vitouš se usmál a řekl: „Jsou prý mezi nimi také ty, jež paní matka ti vyvolila. Snad uvázneš někde v poutech růžových a pak jsi pro nás ztracen.“

„Neboj se, příteli,“ vyskočil Viktor, „neváznu, poněvadž se mně oči otevřely. Ve vašem spolku jsem se naučil rozeznávat zlatu od pozlátka. Jsem mnoho vyčtělý, mám podivné choutky a na své budoucí ženě budu požadovati upřímné, dobré srdce. Nevěsty, které mně dosud byly nabízeny, měly sice pěkné věno, však byly bez ducha, bez srdce, bez smyslu pro všechno šlechetné. Povrchní jenom pel brzo opadá.“

„Hleďme, v čem tě také v našem spolku nabyté zkušenosti obrátily a utvrdily!“

„Nehledám věna, ale ctnost a cit pro bližní u své nevěsty. Vlastnosti duševní ji odporučí.“

„A jsi snad na stopě podobné ženy?“

„Byl jsem, ale stopa ta se ztratila,“ řekl smutně Viktor a začervenál se v obličeji.

„Snad paní matka ji nalezne.“

„Ta pátrá pouze po věnu.“

„Dáme ji tedy novin?“ smál se professor.

„Ani ty by jí nenalezly. Moji nevěstu vyvolenou můžeš vypátrati jenom ty.“

„Já?“ divil se kněz. „Což je mezi chudinou?“

„Byla, ale není. Slyš, příteli, vyznám se ti upřímně. Cítím, že moje srdce bilo a bítí bude pouze pro jednu.“

„A ta je?“ dychtivě se ptal Vitouš.

Blaník byl opět bled, díval se na knihovnu a těžce oddechoval. Pak řekl pomalu a tiše:
„Tou je Marie Růžičková.“

XVII.

Viktor Blaník veřejně přistoupil za člena spolku sv. Vincence z Pauly a dovolil, aby tato zpráva také prošla novinami. Půl Prahy se pobavilo touto novinou. Jedni s pohrdlivým úsměvem potřásali hlavou nad podivinstvím Blaníkovým, druzí schvalovali skutek ten. Když přeje vědám, umění, rozličným spolkům, proč by se nestal také na čas dobrodincem chudého lidu? Že choutka Blaníkova potrvá jenom krátkou dobu, o tom byli všichni přesvědčeni.

Blaník méně dbal těchto pověstí a pomluv.

Jako člen chtěl se státi užitečným spolku a to zvláště k budoucím vánočním svátkům. Sepisoval provolání do novin, vyřizoval žádosti a spolu se chystal osobně navštívit přední rodiny, by je požádal o podporu.

Ve prospěch chudiny minili Vincenciáni pořádati velkolepý koncert a běželo tudy také o účinkující síly. Blaník si vzal na sebe i tuto starost.

Nejdříve šel k bohatému továrníku Laurinovi, jehož obě dcery i se značnými věny čekaly skvělé partie. Byl přijat s otevřenou náručí právě v tom sále, kde před časem vesele tančil a se bavil. Naděje se strany Laurinovy rodiny opět oživila. Ani ke slovu nebyl připuštěn, ale hned zván k obědu. Omlouval se, chtěje se dostat k cíli. Bavili ho, hráli mu, zpívali, obsluhovali ho do omrzení.

„Když slečny tak krásně zpívají a hrají, mohly by laskavě účinkovati při koncertě, by také veřejnost ocenila vzácné talenty,“ minil Viktor.

„Moje dcery vyučily se umění tomu pro úzký kruh rodinný,“ odpověděla paní Laurinová. „Ale kdyby slušná společnost žádala, proč by nezazpívaly?“

„Za tou příčinou jsem si také dovolil obtěžovati ctěnou rodinu vaši,“ dostal se do proudu Viktor a příležitosti rychle využítkoval. „Při-

cháším k vám jako člen užitečného spolku Vincenciánů —“

„Tedy to je přece pravda!“ pokrčila nosičkem slečna Otila. „Ani jsme tomu nevěřili —“

„Chceme k bližícím se svátkům vánočním pro chudinu, která nejvíce v zimě strádá, něco více učiniti. Naše síly jsou však slabé při největších obětích —“

„Ještě jsem mnoho užitečného o tom spolku neslyšel,“ utrhl se ne mnoho galantně továrník, pohrávaje si zlatým řetězem.

„O poslední valné hromadě jsme dali podporu vašemu dělníku, který v továrně se zmrzačiv, neschopným se k práci stal.“

„Ano, svou vinou.“

„Na to humanita nehledí. Vidí bídu a snaží se ji odstraniti. Vašemu dělníku jsme pomohli s pomocí Boží —“

Továrník odešel do vedlejšího pokoje a za chvíli se navrátil.

„Když jste takovým almužníkem, zde můj malý příspěvek.“

Laurin pedal Blaníkovi něco v obálce. Slečny od té doby, co se prohlásil Vincenciánem, rázem umlkly.

„Mohu se tedy těšiti, že uslyšíme váš líbezný zpěv, který přivolá mnoho posluchačů a obdivovatelů a spolu zjedná pěkný zisk pro spolkovou kasu chudých?“

„Nemohu vám, pane pokladníku chudých, ničeho slíbiti,“ řekla Leokádie a sestra souhlasila.

„Pak mně je velice líto a nic mne zde nezdržuje. Vykonal jsem úlohu svoji.“

Továrník zavřel za Viktorem dveře. Na oběd zapomněli docela. Blaník nebyl překvapen, Vitouš ho na všechno připravil. Na ples by vydal lakomý továrník sta, chudině nechce darovati krejcaru. Z mozolů lidských je živ, bídu její z přebytku svého nechce umírňovati.

„Ale vždyť jsem zapomněl,“ řekl v bytu Vitoušově, „nesu příspěvek.“

Roztrhli obálku a vyndali zlatku.

„Pan Laurin myslí, kdo ví, jaký udělal šlechetný čin,“ usmál se Blaník. „Přidrží déle dělníky v továrně a vydělá padesátku.“

Blaník se nedal odstrašiti. Budoucí návštěva byla určena bankéři Zovákovi. Však aspoň den počkal, by setřel dojmy z minulé návštěvy a na všechno poněkud zapomněl. Musil se také obrniti trpělivostí.

Jakého se dostalo přijetí Viktorovi u továrníka, s podobnými nadějemi byl uvítán u bankéře Zováka. Též slečna Laura dosud svobodna a k volnému zadání. Blaník hned začal přímo, by si domácí příchod jeho špatně nevykládali a pak nebyli sklamáni.

„Na špatnou jste, milý příteli, trefil firmu, chtěje býti dobročinným,“ začal bankéř. „Já

jsem již ve spolku, který pěstuje čistou humanitu, ve spolku, který převáží všechny ostatní.“

„A smím se tázati po jménu spolku toho?“

Bankéř se usmál a ukázal na malé kružidlo u řetízku.

„Spolek náš je v naší polovici říše zapovězen.“

„Svobodný zednář! A ten spolek má konkurovati a smí se stotožňovati se spolkem sv. Vincence?“

„Tak tomu jest. Podporujeme nejčistší a nejvznešenější snahy lidskosti. Nezuáme rozdílů rodu, národnosti, náboženství, jsme pravou rodinou křesťanskou na základech čistě lidských —“

„Pane Zováku, čítám mnoho, nejvíce knihy zábavné, někdy však i vědecké. Svobodní zednáři mne zajímali a byl jsem také toho názoru, že podporují šlechtivé zájmy. Pachtil jsem se po kterémkoliv článku a pojednání v oboru tom. Cítil jsem zmínky v románech i feuilletonech a všude jsem viděl dobročinné lidi, kteří pracují ve prospěch svých bližních. Však byl jsem vyveden z bludu, když se mně dostala do rukou jediná kniha.“

„A ta je?“

„Vyznání Leona Taxila, bývalého svobodného myslitele. Vyšla původně v jazyce francouzském. Taxil odhalil „šlechtivé“ snahy svobodných zednářů. Vy v nejvyšší třídě ani pojmu

nemáte, co vyvolenci počínají. Platíte jenom a jste upokojeni planými frásemi. Však vašich peněz používáno na vyvrácení víry, národností, trůnů, veřejného pořádku, mravnosti. O humanitě a podporování chudiny není zde poněti. Vždyť svobodnými zednáři chudí ani nejsou. V sech ten patří jednak nespokojenci, jednak lidé obmezeného rozumu, kteří poskytují peníze, nevědouce nač —“

Bankéř byl podrážděn. „Kdyby byl jmenovaný spisovatel vyzradil, co v tajném spolku slyšel, zaplatil by to smrtí.“

„Pěkná humanita svobodomyšlných zednářů. Poličkujete svobodomyšlnost, kde můžete. Náš spolek však, ač výhradně katolický, podporuje lidi všech vyznání a stavů. Nedávno zažádal váš bývalý písař a dali jsme mu podporu.“

„Nesvědomitých lidí já nepodporuji.“

„Aby se nedostávalo podpory lidem, kteří si toho nezasluhují, to je rovněž starostí naší —“

Paní Zováková chtěla ukončiti napjatost pánů, proto se vmísila do řeči, upozorňujíc Blaníka na dceru Lauru, která nedaleko spokojeně pletla punčochu. Však rozhořčenost byla na obou stranách veliká. Blaník se poroučel, a bankéř litoval, že promarnil vzácný čas, jímž mohl vydělati.

Viktor spěchal přímo do bytu Vitoušova. „Jdu od bankéře Zováka. Vážil jsem k

němu cestu až na Vinohrady," začal Viktor místo pozdravu.

„U které banky si máme od něho poukázku dát vyplatiti?“ smál se Vitouš, nad knihou skloněný.

„Viš, s kým nás porovnával? Se svobodnými zednáři! Už prý je při těchto, proč by platil nám?“

„To je drzost!“ vyskočil Vitouš. „Naše a zednářů snahy! Jaký to rozdíl! Jako voda a oheň. Ovšem nevědomost hříchu nečiní. Bankéř má jiné starosti, než zkoumati účel spolků. Mnoho lidí připlácí a nikdo z nich neví, nač. Peníze se rozmrhají zbytečně a ti, kteří je vydali, domnívají se, že udělali dobrý skutek.“

„Posekali jsme se, až doporučil jsem mu Taxila.“

„Nech těch návštěv u podobných lidí. Škoda cesty. Sestavíme později listinu opravdových dobrodincův a k těm se obrátíme.“

„Snad nejsou všichni stejni, s nimiž jsem dříve obcoval? Teď teprv poznávám svět.“

Viktor odešel domů. Na cestě mu dala paní Máry výstražné znamení, by se vrátil, že ho čeká poručník vládní rada, ale Viktor nedbal. Proč by se bál s ním se setkat? Nebyl si ničeho vědom, proto šel směle do svého příbytku.

Ani Blaníková neměla příčiny stěžovati si na svého syna, ani vládní rada o něm nic

špatného neslyšel. Matka poukázala svému příteli na podivinství Viktorovo stran spolku Vincenciánů, však musila pochváliti syna, jak časně večer domů přichází, jakého si nyní zvolil přítele a jak se o hospodářství stará.

Pan Hruďička mínil, že je Viktor nadobře cestě a že se spolek co nejdříve rozpadne, poněvadž nemá pevných základů a dobročinnost lidská se brzo vyčerpá. Kdyby byl ještě v činné službě, zostřil by dozor na valné hromady, poněvadž často pod pěkným jmenem se skrývá podvratný účel.

Slova poslední zaslechl Viktor. Vládní rada horlil tak proti všem novotám, že nepozoroval příchodu svého svěřence.

„Vzácný pane, na velikém jste omylu,“ počal Blaník hned ve dveřích. „Náš spolek má základy, které spočívají v lásce křestanské, v lásce k bližnímu. Ovšem u některých lidí se vyčerpá chuť k podporám; kdo však citlivé srdce v prsou má a bídu lidskou vidí, nadále nám bude pomocníkem a podpůrcem. Vy se díváte — odpusťte mi moji smělost v úsudku — na vše očima, zasklennýma paragrafy, my pracujeme volně jak nám cit a rozum káže.“

Vládní rada nepoznával Viktora, dřívějšího milovníka divadla, kaváren, bezkých tváří, koní, jinocha, který byl již nad propastí hýřivosti, marnotratnictví, o němž se mluvilo v rodinách

jako o bohatém ale lehkomyšlném, svého spovívého otce nehodném synovi.

„Právě jsem obcházel přednější rodiny pražské, své známé, bych rozmnožil kasu chudých a k nastávajícím svátkům sehnal trochu peněz —“

„Ty jsi chodil žebrotou?“ ulekla se Bláníková.

„Jak chcete podobné sbírky nazvati. Pořádá-li spolek mečířů bál a sepisuje-li hosty po domech, není-li to žebrota? A za jakým účelem? Aby se spolek lacino vytančil a snad i napil. Děje-li se sbírka na „Ústřední matici,“ není to také — po vašem smyslu — žebrota? Ale jaký zde je účel? Zachovati české děti národu. Záleží tedy na tom, za jakým účelem kdo žebře. Na světě mnoho je žebráků. My pak žebřeme za ty, kteří se buď žebrati stydí, nebo by sami nedosáhli, čeho potřebují.“

Hruďička vyskočil se stolice a procházel se pokojem. To je následek stálého čtení, ozývalo se mu v hlavě. Jeho střidmý a úzkoprsý duch nemohl snést takových řečí.

„Nestydím se a projdu všecky stavy pražské, šlechtu, duchovenstvo, úřady a dílny řemeslnické a všudy hlásati budu lásku, která nenechává mřítí hladem, ale poskytuje podporu bližním.“

„Ta hanba, ta hanba!“

„Policie musí zakročiti.“

„Nedělám to ani pro čest ani pro hanu, pracuji pro spolek a šlechetný účel jeho. Neohlížíme se ani v pravo ani v levo a spolu se učíme snášeti i příkoří a protivenství pro spolubližní.“

Blaníková se lekala. Jí byla dobrá pověst domu nade všechno.

„V našem spolku jsou již hrabata, biskupové, profesoři, vyšší úředníci, řemeslníci a jiní. Proč bych tam nebyl i já? Děkuji okamžiku, když mně nebe otevřelo oči a spolu dni, kdy jsem byl za hodna uznán, státi se členem tak znamenitého spolku.“

Matka i poručník trnuli nad ohnivě pronesenými slovy Blaníkovými a nad tváří, která sálala posvátným zápalem nadšení.

„Moje zodpovědnost zde přestává,“ pokrčil rameny vládní rada. „Můj svěřenec dospěl zákonitého stáří, proto skládám se sebe všechnu povinnost.“

Že Viktorovi je dnes 24 let, na to sám zapomněl. Hrudička však, jako muž zákona, pamatoval si všechno na hodinu. Nastal ceremonijní obřad díkův a skromnosti.

„Jsem vám, pane rado, mnohými díky zavázán za všechny služby laskavé, za ochranu mocnou a především za to, že jste mne — lehkomyslníka — neprohlásil marnotratníkem. Jak

často bych si byl toho zasloužil! Vaše vzácná rada bude nám vždycky vítána.“

Vládní rada se omlouval jak mohl, té cti že nezasluhuje a nyní ani nebude potřebí Viktora obviňovati, poněvadž ho matka chválí. Zajisté že vždy s jméním drahého otce moudře bude nakládati, když se v novém spolku nedá uchvátiti jenom citem, ale rozumu vždy chladně bude užívati.

Hrudička zůstal na oběd a v krámku paní Máry byla schůze klepen, jimž hokynářka své výzkumy našeptávala. U Blaníků prý bude zase zle, poručník schválně si došel na Viktora, by mu vycinkal. Sousedky byly rozdílných náhledů.

Část se ujímala Viktora, že takový mladý pán si může vyhoditi z kopýtka a část hájila paní matku, která má právo chrániti syna přede vším zlým a nepříjemným.

Ke skupině se přibelhala nemocná Jaroušová. Bída jí posud zírала z očí, však přece již mohla opustiti lože. Spolek se jí staral o děti, hlavní tíha s beder její byla sňata. Poslouchala chvíli a když zvěděla o kom je řeč, vmísila se jako nepovolaná do rozmluvy.

„Pan Blaník je z míry hodným člověkem. Ani nevíte, jak se snížil k chudé žebračce. Navštívil mne v nemoci a přivedl ke mně lékaře. Ten nezasluhuje slova pokárání. Bože, to je

pán! Nestydí se za žebračku a stará se o její děti.“

Pani Máry se sousedkami naslouchala s udivením.

„Ano, ano, mladý pan Blaník je také v onom spolku, který se chudiny ujímá. Nebýti andělů těch v lidské podobě, byla bych zahynula i se svými dětmi,“ dosvědčovala Jaroušová.

„Pan Viktor že je Vincenciánem? A pravda, objednával v mém krámku některé potraviny pro onen spolek. Ale vybíral si. Jakoby nebylo pro chudinu všechno dobré, ku podivu.“

Do krámu přišla také děvečka Tony.

„Jak jsme křivdily našemu domácímu pánu,“ začala hned ve dveřích. „Onu dívku podporoval, protože byla v nouzi. Poděkovala se nedávno, poněvadž přijala místo vychovatelky. Mluvila jsem s ní na schodech, je to nějaká řádná osoba.“

„Hleďte, jak se někdy člověk mýlí!“

„A ten starý kostlivec pana Viktora stále pronásleduje. Měla bych chuť zde si na něj počíhati a vycinkati mu.“

Když byli v nejprudším boji, vyšel z domu Blaník a pod paží vedl poručníka.

„Aby tomu šlak rozuměl,“ odlehčila si ho-

kynářka. „Páni jsou páni. Což my známe jejich spády!“

Blaník s poručníkem odcházeli docela smířeni.

XVIII.

Zahrady nejsou ani v zimě bez půvabu. Zelené listí, bělavé květy a zralé ovoce nahraňuje sněhový obal. Všechno jako z křišťálu. Jíní visí po větvích, jinde ohýbá sních slabší stromy až k zemi. Dotkneš se jich, sních se sesype a stromek se vymrští. Na chvíli nastane chumelice, vločky sněhové usednou na stromy vedlejší a je po radosti.

Ve Stromovce bylo rozkošně, když Blaník s Vitoušem kráčeli pěkně ušlapanou stezkou. Prostředkem silnice ujíždělo na saních panstvo, které by také rádo užilo zdravého, čistého vzduchu a pokochalo se zasněženou krajinou. Přátelé zašli daleko, kam vlny městského obyvatelstva méně dorážely. Bylo zde ticho a velebeno. Jen ob chvíli zavzněly rolničky.

Mluvili málo, pochvalovali si krásnou pohodu. Sních se třpytil jako perličky. Slunce hřálo, že musili rozepjati zimníky. Ve stínu mrzlo.

Stopa byla tak úzká, že musili jíti za se-

bou. Vyšlapali stezku onu jistě dělníci, časně ráno do práce spěchající.

„Ještě jsi na Marii nezapomněl?“ tázal se Vitouš vzadu, by rozmluvu, na chvíli přerušenu, opět rozproudil.

„Nikdy se mi podoba její z hlavy nevytratí.“

Opět chvíli mlčeli, Vitouš uhodil holí do obtěžkaného sněhem smrčku, až se obal sesypal a stromek se napřímil.

„Zdali pak jsi všechno uvážil?“

„Jaká úvaha! Každý musí uznati její přednosti. Vzdělanou je všestranně, snad více než jiné dívky, jež v německých frásích, klavíru a skákavém valčíku těžiště vzdělanosti hledají. Byla v ústavu, jak jsem se ptal, velmi pilnou. Mám tam odtud známou professořku, dámu do věd zakouslou. Marie zná hudbu, mluví francouzsky, je zdvořilá a především má šlechetné srdce. S nasazením života podporovala matku svoji několik let. Taková dívka zasluhuje uznání a vděku.“

„Ale něčeho se jí přece nedostává,“ usmál se Vitouš.

„Vím, co myslíš. Chceš říci, že Růžičková je chudá.“

Vitouš neodpověděl. Přítel hádal dobře.

„Vždyť si vzal Booz chudou Ruth za to,

že podporovala tchyni svoji Noemi a nikdy ji neopustila.“

„Však neví se, měl-li bohatý Booz ještě na živu matku, když sňatkem chudou dívku odměnil. Ty, věřím rád, že bysi nedělal žádných okolků; však co tomu řekne matka tvoje? Pokud vím, vybírala ti nevěsty z předních rodin, o nichž známo bylo, že dostanou veliké věno.“

„Máš pravdu, prošel jsem několika takovými ohni, ale vždy bez úrazu.“

„Myslíš, že na té podmínce paní Blaníková nesetrvá při volbě nevěsty? S tou okolností musíš dobře počítati.“

„Až posud jsem jednal vždy dle své vůle, i teď si vyvolím nevěstu sám. Nikdo mne nemůže nutiti. Včera mně bylo 24 let. Jsem plnoletým,“ řekl Viktor s důrazem.

„Tím se nic nezmění, neboť hodné dítě i po svém plnoletí dbá vždy rady svých rodičů. Ty pak jistě nebudeš chtít zarmoutiti matku svoji ve dnech staroby.“

Viktor mlčel. Holí uvolňoval obtíženým větvím a hlavu skláněl k zemi. Opravdu by nerad matku zarmoutil. Nadělal jí starostí dost a dost. Teď se na to rozpomínal. Nechtěl žít tak, jak si přála, vymykal se z její pravice již jako malý chlapec, nedbal její rad, zavrhoval její návrhy. Ovšem mnohé se přičily rozumu a čitu jeho. Otáčely se stále kolem rodného jmění.

Pravda, matka vyžadovati bude na nevěstě bohatství, ještě včera se radila s Hrudičkou, kde by věděl o vhodné nevěstě.

Aby přetrhl dusné ticho, řekl: „Vždyť ani nevím, kam se Marie poděla. Ani slechu není o ní.“

„To by bylo nejmenší starostí, vyhledati ji. Daleko nebude. Po případě bychom ji vyzvali v novinách. Napřed nutno odvaliti jiné kameny. Jsi přesvědčen, že tě Marie také miluje?“

„Nikdy jsem s ní o tom nemluvil. Ale poznal jsem v ní duši poetickou a šlechetnou. Jistě v chudobě své byla schována jako vonná fialka pod keřem šípkovým.“

„Ku podivu! V tolika společnostech jsi se otáčel, kde byly pro tebe krásné a vzdělané nevěsty přímo jako připraveny, a žádné z nich jsi nepodal pravice na společnou cestu života. Zde sotva jsi chudou dívku uviděl, již jsi pro ni zahořel láskou.“

„Tak silně nepůsobí ani tělesná krása, ani bohatství, ani vzdělanost a jiné vlastnosti, ale ctnost čistá a ryzí je tím kouzlem, které člověka opanuje. Již písmo její na žádosti mne očarovalo, jediná krátká rozmluva s ní postačila, bych ji sobě zamiloval.“

„Výčitky si nyní budu dělati, že jsem spolupůsobil“.

„Naopak, za to jsem tobě i spolku, do něhož jsi mne uvedl, nevýslovně povděčen, Bez

tebe posud bych se potácel ve vlnách jako loďka, neměl bych základu pevného a podivínství moje by stoupalo spolu s nespokojeností. Dobrá máť moje se domnívala, že sňatkem se stanu vážným a usedlým, zatím proměnu tu způsobil váš spolek, kde jsem nabyl mnoho zkušeností a nahlédl opravdově do života.“

Přátelé dlouho rozmlouvali a uvažovali. Vitouš předkládal Blaníkovi rozličné okolnosti, které se možného sňatku s Marií týkaly. Připomínal a spolu radil, aby matku pomalu připravoval na krok ten. Sám se také někdy zastaví u paní Blaníkové a v podobný obor řeč zapřede.

„Však přece se strachuji a že by vše dobře dopadlo, pochybuji. Je-li vychovatelkou, musíme ji dříve strhnouti z této dráhy.“

„O to se postará její matka.“

„Na čas nutno ji ubytovati v soukromém domě. Ani jako vychovatelku z paláce šlechtického, ani jako chudou dělnici z Barvířské ulice si jí nemůžeš vzít.“

Viktor chvíli přemýšlel, pak usmáv se, řekl: „Víš co, vezmi si ji za hospodyně a prohlas ji za vzdálenou příbuznou —“

„Já?“ podivil se professor.

„Matka nejednou navrhovala, že bys jako boháč nejlépe chudé dívce — Marii — budoucnost zajistil. Jsi-li již zvyklý samotě

a dosavadnímu pořádku, vždyť by rozruch v domě tvém netrval dlouho. Odvedl bych si Marii brzo jako choť.“

„Těmito návrhy mne překvapuješ, musím si vše rozmyslet.“

V tom ujížděly kolem saně. Oba muži se již vraceli ku Praze. Tak byli v hovor zabráněni, že se ani neohlédli, když rolničky zvučně zvolnily. Až teď, když jelo několik saní za sebou a z nich se ozývalo hlučné veselí.

„Veselá společnost!“

„Dle znaků několik šlechtických rodin.“

Dojely poslední saně s dětmi a Blaník rychle zvolal:

„Toť ona, moje Marie!“

Sotva se Vitouš vzpamatoval, aby hlasitě projevy přítelovy radosti zadržel; saně již kvapně ujížděly ku předu. Ale vychovatelka je poznala. Ohlédla se a když nadzvedli klobouky, děkovala kývnutím hlavy.

„Škoda, že nemám zde svého koně, byl bych jim stále v patách.“

„To by ti, příteli, málo pomohlo.“

„A jak je krásná! Teď teprve vybavivši se z nouze, vykvětla, jako když květinu uvolníme, by se mohla rozvíjeti. Poznala nás a růměnec polil její líce.“

„Jak patrně, jsi mnoho zamilován,“ usmál se Vitouš.

„Nevyléčitelně. Lásce se někdy člověk neubrání, kdyby se zavíral na devět zámků. Přichází sama maně a nenadále. Jindy, kdyby ji zval a volal, nedostaví se —“

Zamlčeli se a kráčeli rychle ku Praze. Sníh chrupal pod nohama, slunce se skrylo do mračka a studený foukal vítr. Upjali se až po krk a zahlubali se do vlastních myšlének.

Viktor měl radost, že opět spatřil Marii a duch Vitoušův bloudil v dalekých mlhavých krajinách.

Když vešli do města, stmívalo se.

„Přijdeš zítra do valné hromady?“ ptal se Vitouš, když se před domem Blaníkovým zastavili.

„Dávno se těším na přednášku. Bude asi zajímavá.“

„Jednati bude o účelu spolku sv. Vincence z Pauly, praxi úduv a zvláštních zkušenostech První část je pro nové údy, druhá pro starší členy, by nabyli nového rozhledu a dalších vědomostí.“

„Zastavím se pro tebe.“

* * *

Před valnou hromadou byla mše sv., již se všichni členové spolku sv. Vincence účastnili. Mnozí z ošetřovanců přistupovali ke stolu Páně.

Schůze opět počala modlitbou, šlechtický předseda byl přítomen od počátku. Blaník jako řádný úd a vážený člen usedl vedle Vitouše. Všichni ho znali, jeho štědrost oceňovali a jeho vážnosti při mládí jeho a bohatství se podívovali. I předseda s ním rád rozmlouval. Dověděl se, jak mimořádně obohacuje kasu, jaké podniká cesty mezi boháči a že chce zaříditi ve prospěch chudých velkolepý koncert.

Prvním číslem programu byla přednáška prostého sice ale bystrozrakého řemeslníka. Vypravoval v úvodu, proč spolek po sv. Vincenci z Pauly jméno má, jak tento světec a kněz církevní, ač v domě hraběcím bydlel, přece navštěvoval galejní otroky v žalářích Pařížských. Poznav bídný jejich stav a chatrné vědomosti náboženské, vyžádal si u velitele a též u krále Ludvíka XIII., by trestníky v jednom domě směl shromažďovati, poučovati a vzdělávati.

Tak se stal kněz Vincenc almužníkem a vrchním dozorcem všech galejí francouzských.

Co dobrého způsobil sv. Vincenc těmto nešťastníkům! Kolik nevinně odsouzených na svobodu vyprostil z pout žalářních, kolika ulehčil v bolech tělesných anebo duševních! Kolik jich navrátil opět řádnému životu! I nemocnici zařídil pro galejní trestníky, jichž stav byl opravdu politování hodný, kteří za vyvrhel lidstva byli považováni.

Svatý Vincenc výmluvným jazykem svým naklonil mnoho dobročinných paní, by jednak penězi jednak pomocí přispěli k ulevení bídy nemocných a chudých. Milosrdné sestry křesťanské lásky zaváděl do nemocnic, jež zakládal, aby sloužily chudobným nemocným. Za tím účelem sebral miliony.

Zařídil klášter Magdalenský pro padlé osoby ženské, společnost k oživení sv. víry, družstvo panen sv. Genovefy pro vyučování pracem ženským a opatrování nemocných, ústav pro šilence a pomatence, ústav pro nezdárné mladíky, všeobecnou nemocnici pro chudobné a churavce v Paříži, ústav nalezencův a jiné. Pro všechny sepsal pravidla, vyprosil dary, nakloňoval srdce lidská. Aby pak obsluha a opatrování ne pro zisk ale z lásky se dály, zaváděl do nemocnic, nalezincův a jiných ústavů osoby řeholní.

To všechno činil pro dobro lidstva počátkem sedmnáctého věku a my ve století osvíceném, ve století devatenáctém hledíme se aspoň přiblížiti k veliké činnosti světcově.

Proto jsme založili tento spolek sv. Vincence z Pauly, bychom se mezi sebou utvrzovali v křesťanském životě a zvláště skutky dokazovali lásku k bližnímu, bychom navštěvovali jako sv. Vincenc chudé a neduživé v jejich příbytcích, zkoumali jejich chudobu a poskytl

jim výdatnou pomoc v potravinách i na penězích, jak právě potřeba káže. Při tom nehledíme na osobu, všem stejně přispíváme, ať jsou jakéhokoliv stavu, rodu, náboženství, národnosti. Láska křesťanská nezná těchto rozdílů. Spolu chceme rozšiřovati knihy k poučení a vzdělání pravých křesťanů, by na cestě ctnosti setrvali nebo se na ni navrátili, když byli jakkoliv poklesli. A vůbec snažiti se chceme všemožnými způsoby prováděti skutky lásky křesťanské.

Ten cíl vznešený má spolek náš, za tím heslem chceme kráčet, pod práporem Kristovým bojovati. Pracujeme dle sil svých a ničeho si vroucněji nepřejeme, než aby naše řady se rozmnožily a to nejen v této královské Praze, ale i po venkově, by opravdu chudí došli podpory a pomoci, by na účet chudiny nedostávalo se almužny lidem nepotřebným a nevděčným . . .

V ta slova pokračoval dále řečník, obšírněji objasňuje hlavní účel spolku a později připomínaje praxi, jakou si sám obral, co zvláštěního viděl a slyšel, jakých zkušeností nabyt, jak se o stavu podporovaných přesvědčoval jakými je shledával, jaké pokroky našel, chyby pozoroval a podobně.

Když byl řečník za všeobecné pochvaly skončil, vyžádal si slovo Blaník. Bylo mu s ochotou uděleno. Mluvil takto :

„V nynějším světě hrozí sociální zlo čím dále tím blížeji se stavíc jako otázka, již nutno co nejdříve rozřešiti. Nejkratčeji a nejprůměrněji rozhodne tuto otázku palčivou láska sv. Vincence k bližnímu a těch, kteří si úkolem učinili životním následovati světce toho. Chudina bývá na pokraji zoufalství, nemajíc ani chleba vezdejšího ani nebeského, postrádajíc namnoze sv. víry. Ký div, že rozmnožuje řady nespokojenců a rozšiřuje všudy záhubnou rakovinu. Kdyby dnes žil sv. Vincenc z Pauly, pracoval by stejně jako před lety. Doba nynější je době, v níž působil, velice podobná. Humanita poklesává. Hesla mají mnozí pěkná na jazyku, žádné však není v srdci.

Světec, jež patronem náš spolek si učinil, vyprosil by i dnes výmluvnými ústy svými pro chudinu pomoc na lidech zámožných, bohatých a přepychem oplývajících. Jako před 200 lety podobně i dnes by vyhledával chudinu v příbytcích a pomocí křesťanské lásky by smířil chudáka s boháčem, dělníka s továrníkem, prostého s povznešeným. V nedostatku této pružiny, té životní zásady spočívá veškeré sociální zlo, které nyní vrstvami lidu hárá.

Spolek sv. Vincence má před sebou budoucnost; kéž by již nyní co nejdříve působil v celém svém rozsahu, by pronikl všechny vrstvy lidstva a naklonil srdce boháčů snahám

našim! Musím vzdáti především dík obětavé šlechtě, důstojnému duchovenstvu, ctěným řemeslníkům a průmyslníkům, kteří nás podporují výdatně při všech podnicích. Kéž všecky stavy brzo shromáždíme kolem sebe a snahy naše dojdou co nejširšího uznání!“

Blaník byl pochvalou odměněn. Předseda poznal v něm muže vzdělaného a ostrovtipného. Požádal jej tedy, by propracoval otázku, jak by spolek působiti měl v krajinách, kde továrny s četným dělnictvem bují.

Pak vyřízeny žádosti, čteny přípisy, rokováno o podporách, složeny příspěvky a na konec četl jednatel přípis, k němuž si zvláště vyžádal pozornosti.

„Slavnému spolku Vincenciánů v Praze!

Děkuji srdečně za všechnu lásku, již jste ke mně projevili, za podporu, již mně vd. pan Vitouš a vc. pan Blaník poskytovali. Dostala jsem se nyní do lepších poměrů, proto chci Vám náležitě všechno splatiti, co jste pro mne podnikli. Prozatím přiloženou částku — deset zlatých — račte laskavě rozdati potřebným.

Všeho dobra spolku na Bohu vyprošuje

Marie Růžičková, vychovatelka.“

„Šlechtná dívka!“ odlehčil si jeden z řemeslníků.

„Takými kdyby byli všichni chudí a aspoň

částečně splatili, když se lepších dodělají poměrů, pak by nám bylo dobře.“

Zatím co rozličné o dívce pronášeli úsudky vesměs pochvalné, Viktor požádal jednatele za přípis. Viděl opět ono krásné písmo, z něhož vanul pisatelčin šlechtický duch, ale marně pátral po adrese. Jakoby navždy zapadla v moře zapomenutí. Je snad tak spokojenou, že si nepřeje nic lepšího, že nevzpomíná na doby, kdy s matkou obývala malý pokojík a psala do zápisníku básně? Nic ji neznepokojuje a nevábí? Blaníkovi přišla maně myšlénka, že by měl zanechat dívku ve šlechtické rodině, kde se jí snad dobře daří. Ale nemohl se s myšlénkou tou spřáteliti. Aspoň se jí musí zeptati, musí poznati stav jejího srdce. Nepřeje-li si vystoupiti z místa pohodlného a pěkného, pak by odešel; necítí-li ničeho pro něj, nutiti jí nechce.

Viktor zbyl v sále téměř poslední. Předse-
da přistoupil k němu, laskavě s ním rozmlouval a na rozchod mu podal ruku i poctil pozváním k návštěvě.

Blaník byl touto blahosklonností velice potěšen. Nabýval vážnosti v novém postavení u nízkých i vznešených.

Aby zábavu spojil s užitkem, vydal se na sbírku či návštěvu i do šlechtických kruhů. Na mysli mu tanulo vyhledati milovanou dívku

a spolu zjednati chudinské kase co nejvíce prostředků peněžitých.

Poprvé přestupoval tyto prahy. Zatím znal život v palácích toliko z románův a nejasných zpráv.

Dočetl se a také rozum mu nasvědčoval, že by tyto paláce nějakým prostřednictvím spojeny býti měly s lidem potřebným.

Vitouš tu cestu naznačil. Jest to křesťanská láska o to především účinná láska k chudině. Ta by mohla překlenouti mostem propast, která se mezi chudinou a bohatstvím víc a více rozevívá. Na jedné straně kapitál a na druhé bída. Zůstává-li kapitál jako ledový balvan v daleké vzdálenosti předmětem nenasytné touhy, budí se v bídě závist a zášť. Dokud čas, nutno spojití tyto protivy a tmelem nejlepším a nejúčinnějším jest pravá křesťanská láska.

Takové kolovaly myšlenky v hlavě Blaníkově, když konal první návštěvu v domě šlechtice, předsedy spolku sv. Vincence. A myšlenka druhá byla na Marii. Kde asi vězí? V kterém paláci vyučuje? Zdaž-li je spokojena? Vystoupila-li by po jeho přání a ráda-li?

Blaník byl přijat srdečně. Pan hrabě hned s ním začal rozmluvu o spolku, domácích poměrech a hraběnka se ptala na matku. Viktor byl u vytržení. Vždycky si představoval šlechtu jako nedostupně, vyvýšenou nad ostatními.

Teď byl u vytržení. Společná snaha podporovati chudinu sloučila šlechtice a měšťana.

Slyšel, co kdo podniká pro chudinu na svém panství. Ovšem i hrabě musil mnohé své soudruhy kárati, že jsou k lidu méně citelnými. Však nalezal také čestné výjimky a z těch poznával Viktor, co by měla veškera šlechta činiti pro lidstvo.

Při tom nezapomínal Viktor na Marii a stále její stopu vyhledával. Však v tom oboru se mu nedařilo. Šlechtná dívka buď jakoby se schválně zrakům jeho skrývala nebo zapadla, kam ani Viktorova známost a příznivcova protekce nesahala.

Vážený předseda nejednou s Viktorem o důležitých otázkách pojednával a tu se také svěřil, že mnoho velkostatků na záhubu národa českého dostává se do rukou cizáků, kteří český lid a požadavky jeho nemohou pochopiti, nebo židů, kteří se nepřátelsky ku křesťanům vůbec a Čechům zvláště chovají. I vybízel Blanfka, by peníze, které ve spořitelnách má složené, stáhl a některý statek před hrabivostí nepřátel uchránil.

Viktor slíbil v tom oboru pracovati a byl by s výsledky návštěv velice spokojen, kdyby byl našel Marii, již hledal. Všechnu téměř ztratil naději, zbývala mu jenom útěcha, že přítel Vitouš stopu její snad vypátrá.

XIX.

Pani Blaníková poněkud churavěla. Ač byla dosud v nejlepších letech a ovdověla v plné síle, ač si mohla všeho dopřátí, přece její zdraví bylo podkopáno. Ukázaly se následky úsilovné práce v mladších letech, měla mnoho starostí a dosud uvalovala na sebe veškerou péči o domácnost. Jedinou měla děvečku, kuchyni obstarávala sama. Viktor nejednou poukazoval na to, usiluje, by v domácnosti zaměstnala více pracovních sil, ale matka nepřivolila.

Ještě že se nyní Viktor doma pozdržel, matku těšil a největší starost s beder jí sňal. Měla totiž největší starost o syna. Nyní se však změnil. Blaníková blahořečila Vitoušovi, vědouc, že on proměny té příčinou. Ráda ho viděla ve společnosti Viktorově a často nutila syna, by opět přítele pozval na oběd anebo na večeři.

Zvláště byla ráda, že Viktor zřídka večer odcházel a vyšel-li přece, že se brzo vracel domů. Děsila se dlouhých nocí, neboť ji spánek opouštěl; byla tudy velice povděčna, když Viktor s ní poseděl, jí vypravoval a bavil. Někdy přišel také Vitouš. Blaníková denně slyšela, že se spolu loučí na chodníku. Knězi také přičítala za zásluhu, že se Viktor netoulá.

Vitouš tu a tam opět se dotekl spolku sv.

Vincence, ale počínal si velmi opatrně. Paní neměla již pranic proti tomu, že Viktor je členem, vidouc, že mu taková společnost není na škodu ani k necti. Viktor rozprávěl delší o předmětu tom hovory, vysvětloval příklady, vypravoval, poučoval, až matka nabývala lepšího přesvědčení. Nejvíce ji usmiřovalo to, že Viktor, co rozdal chudině, na druhé straně ušetřil.

Když jednou večer opět seděli v pěkně vytopeném pokoji a prosincový vítr šlehal do oken, předčítal Viktor matce noviny. Denní zprávy ještě vyslechla, ostatní si četl Viktor tiše pro sebe.

„Poslouchej,“ vytrhla syna, „zase abych začala starou písničku. Vidiš, že mně zdraví mnoho neslouží, že bych potřebovala pomocné ruky.“

„Vyhledej si spolehlivou kuchařku,“ řekl Viktor, z novin zraků nepozvednuv.

„Celou domácnost bych ráda odevzdala do mladších rukou. Proč se nechceš oženit?“

Viktor se zarděl a rozpaky zakryl denním listem, který před sebou držel.

„Slečny Laurinovy i Laura Zováková dosud čekají —“

„A myslíš, matko, že by ti tato některá slečna byla výdatnou spomocnicí? Znáš snad přece rozdíl mezi ženou, chotí a paní v domě. Každá z těchto by byla paní a tato naše skromná domácnost by jí nestačila. Pak bysi teprve zažila

převraty v domě. Spomocníci by ti nebyla a bojím se, že bychom se musili odloučiti. Viš přece, jak to pak v domácnosti chodívá.“

„Já bych se radovala z tvého štěstí —“

„Snad by radost tvoje, drahá matko, byla skalena. V těchto slečnách nenalézám družky, která by mně porozuměla a s níž bych byl šťasten. Raději si vezmu chudou dívku, než s velikým věnem paní, která by se domnívala, že nám sňatkem prokázala milost. Víím, kdo jsem, znám původ svůj; otec nebyl žádným šlechticem ani milionářem a vydělal si pěkné jmění. Bůh nám žehná a také já se vynasnažím, abych nezahálel. Zakoupím si dvorec za peníze, které jsme vyhráli na los a budu hospodařiti. K tomu však potřebuji ženy, která by měla zálibu v hospodářství, neštitila se práce a především tebe jako mé matky si vážila.“

Blaník mluvil z přesvědčení. Uvažoval o tom dávno. Měl nechat peníze v rukou jiných, když může jimi sám těžiti? Zachrání pěknou některou usedlost před chabrusem, který by ji pohltil pro své zjištné rejdy. Podobný statek již si dávno vyhlídl.

Blaníková viděla syna vážného, proto hned neodporovala. Slova Viktorova nebrala ani do opravdy. Ten však nyní sám choulostivé otázky se dotekl. Bůh prý jim žehná již napřed. Paní vzala v poradu Hrudíčku; však ten, jak byl ve

správě jmění spolehlivý a obratný, tak si nyní nevěděl rady.

Viktor se držel svého přítele, který již svolil, že na čas Marii s matkou do bytu přijme a na oko domácnost si zařídí. Professor vynášel již Růžičkovou a podobné nabídnutí jí učinil, ovšem ani slovem se nezmnív, za jakým účelem si právě ji vyvolil. Růžičková se vymlouvala, že tak znamenitou kuchařkou ani ona ani dcera není a také se svěřila, že Marie nejednou si zasteskla. Nehodí se do vznešených společností, má mnoho práce s dětmi a učení nepokračuje tak, jak by si přála. Byla přijata též jenom prozatímně a vystřídá ji nová vychovatelka, která zná také anglicky.

Z té strany měl tedy úplné zajištění a napolo dostal již i slib od Růžičkové. Kád se podrobil těmto intrikám pro přítele, který ho neustal ujišťovati, že Marii z celého srdce miluje. Tolik udělal pro spolek! Nyní, když neměli kam umístiti chudinskou kuchyni a každý domácí před ní dvěře zavíral, Blaník i tu přijal do jednoho ze svých domů s ochotou.

Zatím co Vitouš obstarával svoji kuchyni, Viktor si vzal na starost velký koncert ve prospěch chudiny. Byla to jeho myšlénka, chtěl ji také provést. Jsa v nesnázi o zpěvačku, vzpomněl si na Novotnou. Ta by mohla vypomoci.

Ze staré známosti vymohl si slyšení u slečny

Novotné za kulisami. Byl přijat polo s výčitkou polo s radostí. Herečka rychle prohlížela ruce Blaníkovy, není-li tam nějaké kytice, jakými ji nejednou štědře obmyslil. Viktor drže se v uctivé vzdálenosti, přednesl svoji žádost. Novotná byla sklamána, což dala na jevo ve tváři. Pojednou se stala z přítelkyně pouze herečkou.

„Jaký mně nabízíte honorář?“ otázala se chladně.

„Ve prospěch chudých vše podnikáme zdarma.“

„Stakovými nabídkami mně jděte k šípku.“

Novotná vystoupila na jeviště a Viktor šel z divadla. Její zpěv by se mu nyní hnusil. Jsa rozhořčen, zašel do hospody, nepodívav se ani na její „heslo“ nade dveřmi. Slyšel zpěv a cinkání sklenic. Jakmile vstoupil, byl přivítán hlučným potleskem. Ani nevěda, co se s ním děje, šel z ruky do ruky, z náručí do náručí a sklenic mu podáváno najednou dvacet.

„Byl ztracen a opět je nalezen!“

Nyní poznal teprve, že zabloudil do pivnice „u pinty“, kde má sídlo své spolek veselých mládenců za „mládeneckým“ stolem a s „mládeneckými“ sklenicemi.

„Bratře, tedy jsi nás opět našel?“ volal účetní Zima. „Hleď, jak naše řady prořídly a opět svěžími jsou nahrazeny silami. Změnka, ten zrádce se již před adventem oženil a tu

smělost měl, že nás všechny pozval na svatbu. Pojď si sednout mezi nás.“

„Ne, k nám půjde!“ volal hlas z druhé strany a Viktor uzřel tenoristu ze zpěváckého spolku „Harfy.“ „My jsme se sem přestěhovali. U „pinty“ je dobré pivo a to zpěváci milují nade všechno. K nám si přisedni.“

„Mládenec nesmí opustiti své věrné. Na první místo!“

„Snad už je pan Blaník ženat —“

„Svoboden je a svobodným zůstane. Naším předsedou ode dneška. Opatrný sem také nechodí. V masopustě prý se ožení a teď cukruje jako holoubek. My však jsme a zůstaneme věrni.“

„Pánové, když dvou spolků zde jsem členem,“ ozval se Blaník, „dovolte, bych se tak posadil, abych na obě strany mohl mluvit. Sednu si tuto uprostřed!“

„Výborně! Na počest jeho zazpíváme: „Buď zdráv!““

Hospodou zazněla veselá píseň. I mládenci se přidali a také Blaník si zazpíval.

„A teď nám povíš, co stále děláš, proč nás zanedbáváš a světa se straníš?“ důrazně se vyptával Zima, když přezpívali.

„Ačkoliv, jak víte, jsem bez zaměstnání, bez služby, úřadu nebo něčeho podobného, přece mám práce dost a dost. Vstoupil jsem do

spolku Vincenciánů, jsem pravou rukou našeho jednatele a právě nyní se chystáme k velikému koncertu ve prospěch chudých —“

„Ty Vincenciánem?“ divil se Zima.

„Což to tak divno? Ovšem jednak i podivení tvé je oprávněno. U Vincenciánů jsou usedlí, vážní lidé a té vlastnosti neměl jsi příležitost na mně poznati. Pak Vincencián musí časem hodně sáček rozevřítí —“

„V tom ohledu není u tebe žádné pochybnosti. Jak jsi se, prosím tě, do toho spolku dostal?“

Celá hospoda poslouchala.

„Přesvědčil jsem se o pravé bídě lidské, poznal jsem vznešený účel spolku, viděl jsem zdárný výsledek. My sami nemáme ponětí, v jaké časem bídě jsou spolubratři naši, s nimiž jsme láskou vespolečnou vázání v jednu rodinu.“

Teď počal Viktor vykládati, co je spolek Vincenciánů, jak podporuje chudé, jak opatrně si počíná, co dobrého již vykonal. Blaník uznal za dobré, i zde ve prospěch spolku působiti.

Mnozí znali spolek pouze dle jména, jiní slyšeli nebo četli o něm ve zprávách, však nevěřili. Nejednen spolek, který celý rok nic nedělá, na konec přichází s bohatou činností v novinách.

Viktor mluvil vážně, přesvědčivě, ukazoval

na zjevné příklady a také hned provedl důkaz pravdy.

Do světnice přišla holka se sirkami. Za večer podobných prodavačů přejde hospodami na sta. Blaník se ptal děvčete, jak se jmenuje. „Jaroušová Marie,“ dala holka za odpověď.

„Kolik dostává tvoje matka obědů?“

„Pro nás všechny,“ odpovědělo děvče.

„Proč tě tedy posílá večer po hospodách? Řekni mamince, by si zadala žádost a spolek vás na vánoce ošatí.“

Viktor si vše zapsal.

„Tato rodina by byla zhynula v největší bídě, kdybychom se jí byli neujali. Matka stonala a děti hladových plno.“

Hosté pilně naslouchali. Přistoupil také pan sudí, který mládence si rád nabíral a řekl:

„Pánové, sebeřme něco mezi sebou pro chudé, pro spolek sv. Vincence!“

Sám vzal tácek a vybíral. „Mládenci“ a jiní hosté ukázali velikou obětavost. Každý platil, mezi stříbro mísily se také papíry.

„Zde máte na onen vánoční stromek, který chudině vystrojíte.“

Blaník přijal peníze, přiložil i svůj dar a povstav, poděkoval. Až musly do očí zaskočily.

„Právě dnes jsem žádal jednu herečku, by nám na koncertě zazpívala; žádala honorář, a když jsem poukazoval na účel dobročinný, byl

jsem odmítnut a ona herečka mnoho dobrodiní ode mne přijala.“

„Tu ránu, kterou mně necitelností k chudým učinila, vy jste laskavostí a dobročinností zacelili. Děkuji vám srdečně.“

Zábava kráčela odměřeným chodem. Viktor byl vyléčen, nedůvěřoval totiž dosud lidem, byv často odmrštěn se žádostí svojí, tato společnost ho napravila v úsudcích.

Ještě jednou působil zde ve prospěch spolku. Vyslechl malého drotara, který jako nevyučенý sirotek se toulal po Praze a prodával starším druhům, co urobili.

„Nechtěl bys se učití nějakému řemeslu?“

„A jak rád! Naši mne zanechají a já ničeho neurobím.“

Viktor udal mu místo, kde by ho zítra našel a drotar s radostí přisvědčiv, políbil „pánkovi“ ruku.

„Co s ním zamýšlíte?“ ptal se jeden z hostí.

„Dáme ho do učení k pořádnému mistru. Náš spolek vychoval a vyučiti dal mnoho sirotek a zanedbaných dětí. Z tohoto chlapce může býti dobrý řemeslník.“

Blaník se vracel domů rozveselen. Blažilo ho, že působil hodně pro spolek na svoji pěst a překvapí Vitouše darem, jaký vyzískal pro chudé na svátky vánoční.

Koncert byl již v proudu, pozvání tištěna, však jenom dámy, která by vyplnila dvě čísla, se nedostávalo. Blaník spoléhal příliš na Novotnou. Jedině tím byla mysl jeho kalena, když šel k Vitoušovi, by mu odevzdal sebrané peníze. Viktor byl tak zaneprázdněn, že zapomněl i na Růžičkovou.

Poněvadž mohl vstoupiti do bytu přítelova kdykoliv chtěl — klíč ležel u domovníka — šel o něco dříve, než se professor vrátí ze školy. Aspoň si prohlédne žádosti, které došly a příjem hned zanesse do knihy.

Vstoupiv do chodby, kde Vitouš bydlil, cítil vůni připraveného oběda. Tázav se po klíči, slyšel, že je otevřeno. Zazvonil, odšoupla se vyhlídka a dveře se otevřely. Viktor zůstal státi jako poražený bleskem na práhu. Před ním stála Růžičková.

„Račte, milostpane, dále. Pan professor přijde co nevidět.“

Růžičková byla nyní silnou, statnou ženou. Po chorobě ani památky. Stonala pouze nedostatkem. V tváři byla červená a zdravá.

„Vy zde?“

„Ano, jsem hospodyně pana Vitouše, vlastně moje dcera —“

Z pokoje již také vystoupila Marie. Lepší život i na ní učinil velikou proměnu. Vypadala

svěže. Červeň rozlila se jí po lících a na rtech se objevil úsměv.

„K radě našeho dobrodince opustila místo, kam se beztoho nehodila, a přijala službu v tomto domě,“ mluvila matka pokorně za dceru.

„Měl bych se na vás zlobiti. Unikly jste, že jsem vás nadarmo hledal.“

„Vy — milostpane? Vždyť jsme od vás mnoho již přijali dobrodiní.“

„Nemluvte o tom. Všechno budiž zapomenuto.“

Matka odskočila do kuchyně a Marie osaměla s Viktorem.

„Račte vejíti do pokoje, pan professor přijde brzo,“ ukazovala Marie Viktorovi do malého salonu, sama chtějí jíti do kuchyně. Považovala se snad přece v domě za — služebnou.

„Stýskalo by se mně tam; buď pojedte zahrát na citeru, nebo mně zapůjčte ony sešity, bych se měl čím baviti,“ usmál se Blaník.

„Čeká vás tam práce dost. Na stole jsou nové žádosti.“

Marie zavedla Blaníka do pokoje, kde na stole četně zásylek čekalo dosud nerozdělaných.

„Teď mně musíte pomáhati, slečno, a pak jistě vše rychleji půjde, čeho se vaše dovedné prsty dotknou.“

„Ubožákům těm,“ skočila Marie Viktorovi do řeči, „spíše pomůže vaše dobročinná ruka.“

„Jak rád bych ji někomu podal celou, by spojená s pravicí jinou, spokojeně budovala klidnou a tichou domácnost.“

„Vždyť máte matku —“

„Ale chtěl bych míti také ženu, věrnou družku života.“

„Ó, těch najdete sobě rovných mnoho!“

„Já bych však chtěl za ženu jenom, jenom — vás.“

V tom se ozvaly hlasy v kuchyni. Pan professor přišel. Marie si zastřela tvář oběma rukama. Nemohla utajiti rozpaky.

„Dáváte mně naději, slečno?“

„Nemohu se vzpamatovati.“

„Nemilujete mne?“ šeptal Blaník, aby nebylo v sousedním pokoji ničeho slyšeti.

„Ctím vás, vážím si vás —“

Otevřely se dveře a Vitouš vítal přítele do nové domácnosti. „Hleď, jak jsem si vše zařídil ku své spokojenosti!“

„Výborně. Co nejdříve budu míti vše také tak spořádáno.“

Marie vyšla ze salonu a Viktor oznamoval, co vybral a v jakých je úzkostech. Vitouš měl radost z příspěvkův a přítelovým rozpakům se jenom usmíval.

„Zůstaneš dnes u nás na oběd. Mám ti beztoho mnoho co spláceti.“

Při obědě, jehož se musila i Růžičková s

Marií účastniti za jedním stolem, rozmlouváno o koncertě a Vitouš prohodil: „Nač se doprošovati herečky? Zde slečna Marie nám zahraje i zazpívá.“

„Opravdu?“

Kdybys byl zpěvákem, zpívala by s tebou,“ usmál se hostitel, mluvě v jinotaji.

XX.

Viktor Blaník byl velice zaměstnán. Koupil skutečně veliký statek za výhodných podmínek. Nyní stahoval kapitály, vypovídal spořitelnám, hleděl dobře zpeněžití státní papíry, by statek mohl zaplatiti a spolu uvésti do pořádku. Objednal již mnoho strojů nejnovější soustavy, chtěl uměle zúrodniti vyssátou půdu, vysázeti stráně a kopce stromovím a jiné učiniti opravy.

Několikráte v týdnu vyjel z Prahy a doma stále psal a počítal.

Vitouš si nepřál, aby před svolením matčiným upřádal styky s Marií. Růžičková dosud o ničem nevěděla, v Marii pučela první láska, která se stydlivě skrývá jako vonná fialka. Nač poplésti ženám hlavu a srdce, dokud není jistoty se strany Blaníkové, minil Vitouš, jemuž

také mnoho starostí přibylo. Pravá ruka — Viktor se dostavoval málo kdy a přišel-li, spíše se bavil. Ještě že ho zastoupila Marie; sama zapisovala, vyřizovala, opisovala, co si právě Vitouš přál.

Koncert dopadl znamenitě, výtěžek byl skvělý. Marie hrála velmi dobře na citeře. Také zazpívala několik písní a líbila se všeobecně.

Zvláště pořadatel byl dojat a nešetřil ani chválou, ani penězi do spolkové kasy. Viktor přivezl s sebou také matku. Ač churavěla, přece k vůli synovi se dostavila. Věděla, k čemu se sbírá, proto bankovkou obvyklé vstupné daleko převýšila. Blaník se radoval, že srdce matčino roztálo. Snad i v jiném ohledu bude povolnější.

U prostřed koncertu byla poučná přednáška. Viktor již několikráte vystoupil veřejně, pracuje ve prospěch spolku, jehož se stal nejhorlivějším podporovatelem. Nyní nastřádané vědomosti z pilné četby a zkušenost jak veselého dřívějšího života, tak nynější z obcování s Vitoušem nabytá, velice mu prospívaly. Slynul jako řečník a přivábil vždy mnoho posluchačstva. Mnozí nemohli přesvědčivým slovům odolati a počali více méně ve prospěch chudiny pracovati.

Dnes chtěl ukázati, jak se královské město Praha o chudinu stará vedle spolků dobročin-

ných a jaké vůbec poměry v tomto oboru panují.

Vypravoval, že obec Pražská ročně přes 300.000 zl. věnuje, vydržujíc chudobinec, nalezinec, sirotčinec, vychovatelnu a jiné. Organizace, jak jsou podpory udělovány, odporučuje se i venkovu. V Praze jest 22 farních okresů, v každém jest farář okresním chudinským ředitelem, má chudinskou pokladnu a k ruce mu jsou účetní a tak zvaní otcové chudých. Tím způsobem lze poměry každého žadatele náležitě zjistiti, by se podpora spravedlivě udělovala.

Blaník se dobře poučil a teď líčil, jak Praha zaopatřuje své měšťany a měšťanky. Každý ošetřovanec v chudobinci dostává 18 kr. na oběd a 11 na večeři. Mimo to stojí do roka 20 zl. K snídani má kávu a housku, k obědu třikráte týdně maso.

„Kéž by tak venkov také dbal o své chudé! Jak špatný bývá pro ně byt v pastoušce, žebrácká hůl podporou a několik krejcarů s jakou obtíží si musí vymáhati a vyprošovati. I při těchto opravdu u nás v Praze skvělých poměrech přece mnoho jest chudiny, která jest dobročinnosti veřejné odporučena. My musíme pomáhati chudinským otcům, my připojujeme dary i zkušenosti své k tomu, co obec činí.“

Teď vyličoval Blaník příčiny tak četné nyní chudoby.

Co svět světem stojí, byla a bude chudoba zaviněná i nezaviněná, pocházející buď z nehod a neštěstí nebo z lenosti, již se člověk oddává. Jednak nedostatek vzdělání vůbec a odborného zvláště, jednak nehospodářský duch lidu našeho, jednak marnotratnost a lenost záviňují chudobu. Také nemoc mnohdy a příliš četná lidnatost v některých krajinách bídu přivodí. Opravdové chudině škodí zahaleči, lenoši, pobudové, kteří jako cizopásníci potem a prací jiných lidí se vyživují. Také živelní pohromy, neúroda na čas nebo delší dobu chudobu způsobují.

Kdo chce léčiti chudobu a bídu lidskou, musí především znáti příčinu a pramen její a pak přiřkládati hojivý balsám, musí rozeznávati chudobu zaviněnou a nezaviněnou a vyhledávati prostředky, jimiž by nemoc společnosti lidské odstranil.

Nejpřednějším lékem proti chudobě lidské jest opravdová láska k bližnímu. Tím způsobem byla snadno rozřešena otázka chudinství za dob apoštolských, kdy křesťané hojně věnovali podpor nemajetným a opravdu chudobným. Ale chudina se musí také sama vynasnažiti, sama pracovati, by se vymanila z neblahých poměrů a vybredla z poníženého svého postavení. Lid se musí vzdělávati, musí šetřiti, by při sebe menší nehodě nebyl hned vysazen

v bídu, musí se chápati díla rozmanitého, by se uživil. Ti pak, jimž starost uložena pečovati o chudinu, ať tento sobě svěřený úkol konají svědomitě, zvláště starostové v obcích a také ruka zámožných a dobře postavených ať se častěji otevře ke skutkům milosrdenství.

Nyní pak lepší svítá chudině naděje. Jsou spolky jako sv. Vincence, které pečují o nemajetné a pro dělnictvo a chudé řemeslnictvo založil sněm u příležitosti jubilea panování Jeho Veličenstva císaře a krále našeho fond s 500.000 zl. s tím přáním, aby se rozmnožoval a blahodárně působil ve všech poměrech chudiny lidské . . .“

Když Blaník domluvil, byl odměněn bouřlivým potleskem. Přemnohým posluchačům mluvil do srdce a dojem slov těch byl hluboký. Po přednášce pokračováno v hudbě, zpěvu a deklamaci. Vše se dařilo výborně. Vitouš byl velice se svým odchovancem a dnešním dílem jeho spokojen.

Koncert navštívili většinou třídy nižší a známí Vincenciáni jednak poslali vstupné, jednak s rodinami se dostavili. Všichni se dobře bavili, naposledy byl vyvolán pořadatel Blaník. Jeho nepřítomnost v tento okamžik omluvil Vitouš. Hosté poznali patrně Blaníkovu skromnost. I v tom ohledu se změnil. Nechtěl

před světem vyniknouti; tichá, tajená ale cenná práce mu byla nade všechno.

Po koncertě poznala paní Blaníková poprvé Marii. Tato ostýchavě a s tajeným chvěním přistoupila k Viktorově matce. Bála se jí. Vždyť tajila před ní to, co by Blaníkovou jistě velice pobouřilo. Domnívala se, že nezasluhuje té šetrnosti a laskavosti se strany bohaté a vážené soukromnice. I povoz jí nabídla, jí, která před nedávnem s nouzí zápasila.

Blaník s Vitoušem schválně dámy spřátelili a navzájem je představili.

„Jsem opravdu potěšena, že jste se ujaly domácnosti našeho přítele. Stále po hostincích se stravovati, musí se opravdu brzo zprotiviti.“

„Rády konáme, co nám pan professor poručí.“

„A ani se neukážete!“

„Již jsme tak doma navykly s dcerou. Malá procházka do trhu nám úplně dostačí.“

„Navštivte také nás. Jsem rovněž sama a ráda vidím společnost. Také Viktor bude potěšen. Má mnoho práce a starostí. S prospěchem mu bude, když se chvíli odprázdní.“

Páni zůstali ještě v sále, by vše dali do pořádku. Blaníková odvezla Vitoušovy „hospodyně“ domů.

„Jak jsi spokojen?“ ptal se Vitouš stranou Blaníka.

„Velice velmi. Akcie stoupají. Snad přece se dočkáme šťastného výsledku.“

„Nutno však počkati, až se časem všecko poddá. Tvoje paní matka snad sama přijde k tomu náhledu, že nepotřebuješ hledati štěstí v palácích. Marie ji sama oblomí.“

„Jak mnohým jsem ti zavázán díkem.“

Vitouš nerad slyšel díky, proto obrátiv se, řekl: „Počítejme raději kasu. Koncert vynesl hezký peníz. Chudině na vánoce zjednáme velikou radost.“

Marie často navštěvovala paní Blaníkovou. Tato opravdu postonávala a ráda u sebe viděla upřímnou, vzdělanou a slušnou dívku. Marie nejprve omezovala návštěvy své na pouhou zábavu, později tu i tam přiložila ruku ku práci. Snad tušila, jakou hraje úlohu, snad věděla, co na přízni, již si zjednati chtěla, záleží. Obstála k úplné spokojenosti.

Blaníková si Marii zamilovala pro vzácné vlastnosti, jimiž vynikala. Tato docházela do domu z pravidla, když byl Viktor mimo domov zaměstnán. S ním setkala se u Blaníkové zřídka.

Stará paní nejednou pronesla tiché přání: kdyby dostal Viktor za ženu dívku podobnou, jakou je Marie. Kéž by měla tato věno slečen Laurinových, kéž by pocházela z rodu tak váženého, jako Laura Zováková. Pak se Blaní-

ková kárala za takové přání. Marie je rodu poctivého, není na ní poskvrnky a vzdělaností, vědomostmi svými se vyrovná každé slečně z nejlepšího domu. Marie nyní teprve rozvinula své vědomosti. Ukázala, že rozumí stejně dobře hudbě a frančtině, jako kuchyňskému umění, že jako zná krásně a správně psát, tak dovede i košile žehliti, stejně výborně hraje a zpívá jako pracuje pilně v pokoji i v kuchyni. Slovem paní Blaníková vypožorovala, že je Marie perlou v domácnosti.

Když bylo potřeba, přiložila ruku k práci, když byla domácí paní zasmušilá, hned jí zahrála, děvečce vlídně poručila, paní radou se nevnucovala, ale jenom návrhy dělala. Byla citlivou pro každou bolest, za každý dar vděčnou, nevypínala se, ale skromně se chovala.

Blaníková Marii chválila před Viktorem. Vždy litovala, že nebyl doma, by se s „dobrou duší“ tou potěšil.

„Okřeji vždy, kdykoliv mne navštíví a pobaví. Jenom není-li to proti mysli paní Růžičkové, že vše musí udělati sama.“

„Takovou domácnost snadno zastane. Marie nemá doma mnoho na práci. Kdykoliv si budeš přát, navštíví tě. Také zde ráda prodlévá a v tobě druhou matku svoji vidí.“

Viktor si počínal opatrně. Mnoho o Marii nemluvil a jenom když matka začala, pochvalu

o ní pronesl. Jednou přišla odpoledne, když byl doma. Dělal, jakoby ženským nechtěl překážeti, ale matka ho zdržela na svačinu.

Marie sama připravila kávu a nalévala. Blaníková s patrným potěšením ji pozorovala. Ani se nemusila hnouti ze své lenošky. Všechno Marie obstarala. Byla již s celou domácností obeznámena.

„Jak zručně si počíná,“ chválila Blaníková, když Marie odešla do kuchyně. „Výborná hospodyně.“

„V každém ohledu. Kdo ji dostane za ženu, dostal veliké věno. Marie může nahraditi obchodníku písaře. Ve všem se vyzná. Vitoušovi vede knihy spolkové a nedávno mně oznámila, jaké jsou kursy.“

„I toho si všímá? Ku podivu!“

Marie vešla, nesouc z pošty došlé noviny a dopisy. Všechno položivši na stůl odešla a hrála na pianě.

„Chvilku si nedá pokoje.“

Viktor četl, ale mnoho nevěděl z přečteného. Poslouchal. Až když našel v novinách popis koncertu, upjal pozornost ku zprávě.

Zavolali Marii, by si také své jméno přečetla v novinách.

„Nestojím o to. Co jsem udělala, stalo se ve prospěch chudých. Jejich kase dluhuji ještě mnoho. Ani nevím, kdy to zaplatím.“

„Už jste dost učinila.“

„Vše musím splatiti ve prospěch jiných. Aspoň zlatku měsíčně odvedu. Kdo se zmohl, kdo se vyšinul z chudiny, povinen opět pro chudinu pracovati.“

Paní Blaníková si utřela oči. Takové šlechtnosti ještě neviděla, a tu šlechtnost pěstuje spolek sv. Vincence z Pauly.

Marie se zdržela až do večera. Když se chystala domů, matka vybidla syna, by jí doprovodil, „aby se nebála“. Marie děkovala, ujišťujíc, že jindy i u večer na ulici vycházela. Však ochotného ramene Viktorova nemohla odmítnouti. Když vyšli na ulici, paní Máry z krámků zvědavě vykukovala. To bylo opět nové překvapení.

Jasně nebe bylo pokryto lesklými hvězdami, sníh pokrýval stromy; z ulice byl pečlivě smeten a proudy Vltaviny spjaty byly ledovým poutem.

Viktor mohl jíti nejkratší uličkou, ale schválně si zašel. Bylo krásně v přírodě i v srdci mladých lidí. Nemluvili mnoho, ale přece si rozuměli.

„Kdy budeme moci předstoupiti před matku a vyznati se jí?“ zahovořil Blaník, když přišli na liduprázdné nábřeží.

„Vaše paní matka je sice velice dobrá, ale bojím se okamžiku toho. Počkejte ještě.“

„Okouzlujete ji. Dobře plňte svoji úlohu.“

„Nepřetvařuji se. Miluji paní Blaníkovou, ať přijdu kdy do vašeho domu nebo ne.“

„Vždyť vás znám.“

Blaník úžeji přitiskl pravici Mariinu.

„Nechtěl bych bez vás žíti —“

„Mnohým těžkostem přivykne člověk, a bidákem, kdo v zoufalství klesá v bolesti. Nesvolí-li vaše paní matka, musíme snášeti i tento krutý osud.“

Milenci šli vedle zamrzlé Vltavy. Na klužišti bylo živo při elektrickém osvětlení.

„Také jsem kdysi bruslila. Však tomu již dávno. Tenkrát jsme byli v lepších poměrech.“

„Nevzpomínejte mi časů těch neblahých. Ctnost je nejlepším bohatstvím,“ řekl Viktor a za chvíli dodal: „Však přece bych měl těm nešťastným poměrům blahopřáti, poněvadž jsou příčinou, že jsem poznal vás, kterou ze srdce miluji —“

Viktor zůstal chvíli ještě u přítele a pak spěchal domů, by, jak řekl, matka nezůstala osiřelou. Všichni jí věnovali všemožnou péči, každý se vynasnažil, aby jí oslazoval dny staroby. I nemohla si vynachváliti syna, Růžičkovic rodinu a profesora Vitouše. Nejednou doznala, jak jí blaží, že se ze škrobených a nucených společností a návštěv vybavila a mezi

domácími upřímné přátelství našla. Často pamatovala na obecnou kuchyni, mnohdy poslala peněžitý dar spolku, jemuž všechnu proměnu v domě přičítala.

Jednoho dne přišel jako náhodou Vitouš. Hledal přítele. Viktora nebylo doma. Domácí paní profesora zadržela, tázajíc se spolu, proč několik dní Marie k ní nepřišla, že se jí po ní stýská.

„Hodila by se pro vaše hospodářství,“ dokládal Vitouš. „U mne všechno zastane matka její s posluhovačkou.“

„Ráda bych ji přijala, kdyby Marie tím neupadla do lidských řečí. Protější hokynářka beztoho již její návštěvy všelijak posuzovala.“

„Slečna Marie by mohla zde býti beze všech pomluv a nařknutí.“

Vitouš se sám ulekl vlastních slov. Příliš daleko zašel.

„A jak to, pane professore?“

„Kdybyste přijala Marii za svou —“

Blaníková porozuměla. Odvrátila se na chvíli.

„Víte o tom něco bližšího?“ tázala se.

„Jenom tolik, že by slečna Marie učinila pana Viktora šťastným, a vám by byla pravou rukou.“

Mnoho se namluvil Vitouš, než své poslání vykonal. Paní Blaníková nechtěla dlouho svo-

liti. Proti Marii neměla ničeho, ale myšlénka, že by si měl Viktor vzít nevěstu bez věna, dlouho se nemohla ujati. Vše si tak krásně vy-
budovala ve své mysli . . .

Pozdě na večer přišel Vitouš domů. Tvář jeho zvěstovala, že pochodil dobře. Viktor čekal toužebně. Růžičková ani nemohla uvěřiti, jaké štěstí dceru potkalo, a sama že nyní povede profesorovu domácnost. Marie seděla u okna a v duši se jí střídala radost s netrpělivostí.

„Dnes oslavíme šťastné zasnoubení,“ oznamoval Vitouš.

„Sláva!“ zvolal Viktor a Růžičková dodala :
„Bohu díky!“

„A teď všichni pojdte k nám, ať dnešní večer strávíme u dobré matky.“

* * *

V chudinské kuchyni byl ohlášen slavnostní oběd. Nikdo z chudých ošetřovanců nevěděl, jaká toho příčina. Sešli se v četném počtu, dostali hovězí polévku, maso, příkrm, buchty a pivo. V duchu děkovali štědrému dárci.

Poslední přišla Jaroušová. Už by se bylo na ni nedostalo.

„Víte, kdo nám tohle všechno přichystal?
Pan Blaník se dnes žení.“

„Tedy přece si vzal jednu ze slečen Laurinových?“

„Ale kde pak! Našeho pana jednatele Vitouše schovanku. Všechno jsem vyzvěděla.“

„Jaké pak měla nevěsta šaty?“

„Zcela jednoduché; ale pan ženich pěkné prý věnoval dary dobročinným spolkům a také nám tutu hostinu připravil.“

Ještě nedomluvila, když do kuchyně vcházel pan Blaník s mladou ženuškou. Vitouš je doprovázel.

„Tady vám vedu novou spomocnici,“ oznamoval Blaník kuchařce, která šťastným novomanželům gratulovala.

„Tedy nám zůstanete na dále věrným?“

„Až do smrti. Hle, právě jsem dostal důtku od mládeneckého spolku, že jsem se mu zpronevěřil, také jiným neužitečným spolkům jsem dal vale, však co je záslužného a prospěšného, budu vždy a všude podporovati.“

„Ať žije náš Vincencián!“ zvolal Cicvárek a všechna chudina zvedala sklenice, provolávajíc svému dobrodinci přání všeho dobra, blaha, dlouhého věku a Božího požehnání.

9
Na statku a v chatrči.

Na statku a v chatrči.

Obraz ze života.

I.

U každého většího statku v naší krajině bývala na zahradě malá chaloupka. Buď měla obyvatele nebo jenom jednou do roka se v ní rozproudil život, když se sušil len a pak celý rok sloužila za komoru, kam se ukládaly rozmanité zbytečné věci. Na podzim všechno vyneseno na zahradu, do chaloupky nanoseno lnu, vytopena kamna a večer sedala kolem chasa, by přikládala a dala pozor, aby nechtylo.

Chaloupky ty slují pazderny.

Hůře, když měly celoročního obyvatele. V pazdernách zůstávali nejchudší lidé. Neplatili žádné činže. Ale na podzim bylo stěhování pod starou jabloň. Nářadí složeno na hromadu a rodina přespala kolem v trávě. Vařeno zatím ve statku nebo v pazderně při lnu. Když byl tento usušen, nastalo nové stěhování. Při tom také

vybíleno a všechno dáno do pořádku na celý rok.

Když v Komárově přestali pěstovati len jako v mnohých krajinách českých a moravských k nemalé škodě stavu rolnického a kolovraty odložili ke starému harampádí, pazderny přece zůstaly, ač se v nich len nesušil. Chudina je obydlela, nebo jsou proměněny v sušírny a chaloupky výminkářů. Mnohá pazderna byla zánovní, jiná, ač starší, byla tak pevně přilepena, že se hospodáři zželelo rozbourati ji.

Bydlil v ní z pravidla ženatý čeledín nebo podělkář, který byl pak na statku jako na zavolání. Zde vykázán byt děvečce jako odbytné, když se vdala nebo se do přestavené a upravené pazderny přestěhoval otec, když synu popustil statek a s nevěstou se nemohl srovnati. Málo která pazderna byla bez obyvatele. Byt zde byl teplý, světnice suchá a předsíňka se také udělala z prken nebo chvoje. Mnohá byla přikloněna ke stráni a pak sem nefoukalo ani při největší bouři.

Pazderny byly hledány.

Také při statku Koblásově byla pazderna. Dávno jí nebylo používáno k sušení lnu a také se sem výminkáři nestěhovali, poněvadž bydlili vždy v přístěnku. Pazderna byla jako malá chalupa. Klonila se k starému ořechu a neví se, kdo koho více podporoval. V čele měla dvě

malá okénka a předsíň prkenou. Ze strany byla kolna a chlívěk pro kozu. V předsíni seděly slepice a na střeše byl holubník. Z chléva vykukovali králíci.

V pazderně bylo hospodářství v malém, jenom tak pro potěšení. Králíky i holuby sem dal hospodář. Hospodyně v pazderně nasazovala husy a slepice; děti sem chodily na táčky, kdy se jim zachtělo. Obyvatel pazderny byl mnoho závislý na svém domácím pánu.

Obyvatelem pazderny Koblásovy byl starší hospodářův čeledín. Celá rodina sloužila na statku ode dávna, a když Jakub mínil proměnit svůj stav, požádal hospodáře o byt v pazderně. Byl mu dán sice dočasně s podmínkou, že se musí vystěhovati, „kdyby se něco stalo;“ ale Jakub bydlil na zahradě již dvacet let a nikdy ani na den nebylo mu vystěhovati se.

Len se nesušil, jeho místo zaujala pšenice a řípa, Jakub sloužil stále ke vší spokojenosti na statku, proto nebylo příčiny, by se vystěhoval. Poopravil pazdernu a opatřil vším potřebným, že se ani původní chatrči nepodobala. Jenom ořech nadále se klonil nad střechou a jedna strana chalupy přiléhala ke stráni.

Jakub sice sloužil stejně, ale více ho zastupoval syn Josef. Starý spíše jenom pomáhal na poli a Josef jezdil s koňmi, oral, svážel a

jiné polní práce konal. Koblása jindy míval čeledíny dva, teď Drtinové zastali všechno.

Že bydlili hned na zahradě, mělo pro obě strany nemalé výhody. Drtina jen odběhl nakrmit a hospodář si vzkázal pro čeledína, kdy se mu zlíbilo. Obyvatelé z chatrče doplňovali rodinu na statku, kterýžto doplněk zvláště v zimě byl vítán.

Jednou se stěsnali večer všichni v pazderně, podruhé odtud přišli na táčky do statku.

Vzájemnost tato byla tak pevná, že sedlák neviděl v Drtinovi čeledína, a tento tykal svému hospodáři. Byli v stejných letech a zvykli si tak za svobodna. Jenom před lidmi Drtina Koblásovi vykal a pantátou ho tituloval.

Z pazderny vyšel mladý junák, asi osmnáctiletý. Kdo by neznal časnou dospělost na venkově, hádal by mu nejméně pět a dvacet. Bylo nedělní odpoledne, proto Josef vyšel ne na práci, ale aby se prošel po masitém obědě, jaký jednou týdně v pazderně přišel na stůl. Byl bez kabátu, rukávy měl naškrobené a klobouk hluboko do obličeje vtlačený. Statný a švarný junák! Matka se vždy za ním ohlížela, když šel kolem oken.

Z dlouhé chvíle vyřezával cosi na bičišti. Ob chvíli se podíval ke statku. Stál od pazderny

asi dvě stě kroků na vrchu a byl schován v bujných stromech ovocných.

Mladý Drtina někoho čekal. Popocházel po zahradě, ale tak, aby nebyl viděn z chalupy. Starostlivá matka by ho snad zavolala, by mu dala napomenutí, že je dnes velká voda, by nechodil na řeku. Znala jistě slabou stránku svého syna, a ještě slabší toho, kterého Josef čekal.

Na vodě strávili nejednou celé odpoledne a na večer se pak v pazderně smažilo na rendlíku několik pstruhů. Na statku by byli nepochodili; ale nájemnice už k vůli synovi domácího hospodáře obětovala kousek másla. Nepřipravila tím snad mls, ale udělala „dětem“ radost, majíc při tom veliký strach, aby někdo nespokl kost a tím si neuškodil.

Josef byl netrpělivý. Vyšel po stezce až ke statku a vraty nakukoval na dvůr, kde všechno bylo v nejvzornějším pořádku a odpočívalo v nedělním klidu.

Za chvíli vyběhl ze statku Josefovi podobný jonák. Jako by si z oka vypadli. Byli v stejných letech a stejně velcí. Jenom že Jan měl lepší šaty a jemnější tvář. Synek ze statku nemusil tak pracovati ve všech nepohodách jako Josef. Také lepší strava šla mu k duhu.

Jan měl jiskrné oči a červené líce, pěkně klenuté čelo a přiměřeny nos. Platil za nejhez-

čího chasníka v okolí. Nejvíce mu dodával váhy bohatý otec.

Ale Jan toho všeho nedbal. Na dnešek bylo ustanoveno chytati v horském potoku pstruhy a proto se vytratil ze statku, ač mu otec nastrkoval noviny a zval ho mezi sousedy na pivo. Jan věděl, že je očekáván, červů že nachytáno do zásoby a všechno přichystáno k rybolovu.

„Však jsem myslel, že nepříjdeš,“ řekl Josef polohlasem.

„Nemohl jsem se dlouho vypraviti. Půjdou dnes ryby?“

„Snad půjdou. Kdyby nechtěly, pomůžeme jim.“

Jan se usmál. Rychle spěchali po zahradě kolem pazderny. Synek ze statku se podíval po oknech a sáhl po klobouku. Josef zaskočil do síňky a již přinášel potřebné náčiní; především vidlice, udice s dlouhými pruty, síť a nádobu pro ryby. Jan chtěl něco nésti, ale soudruh nedovolil. Znal svoji podřízenost.

Oba junáci rychle sestupovali k „řece.“ Zahnuhli kolem mlýna, přešli louku a byli na místě. Voda byla jako křišťál průhledná. Každý kámen bylo na dně viděti. Mlčky chvíli pozorovali ryby ve vodě. Byly to většinou malé bělice, jichž si všímali jenom z nouze. Hlavní zřetel obrácen pod splav, kde byla největší

hloubka. Voda málo přetékala po hladkých prknách. Mlynář ji všechnu hnal do náhonu. Jenom tu a tam srčel malý pramínek.

„Vidíš je,“ pojednou zvolal Josef a ukazoval právě v ono místo, kde kapala se splavů voda.

„Aha, jenom abychom je nesplašili. Kde jsou vidlice?“

„Já bych spíše vzal, ale chceš-li, bodni, dám pozor, kam se rozutekou.“

Jan se rychle chopil vidlic a opatrně mířil, aby stín nepadal na ryby. V tom rychle bouchnul a Josef se zasmál u řeky.

„Rozutekly se, ale dostaneme je.“

Když se voda utišila, skutečně viděl i Jan, že pod vidlemi je pouze hladké kamení. Voda ještě dělala veliká kola.

Josef zul boty a vyhrnul si kalhoty a rukávy. Věděl, kam ryby prchly pod kameny. Jan následoval přítele a za chvíli byli oba ve vodě, opatrně prohledávající všechny kameny. Za malou chvíli se mrskal v ruce Josefových notný pstruh. Do hrnce nalita voda a ryby ukládány pod splav na trám, kde byly také šaty.

Také Janu se podařilo chytiti pstruha. Měl velikou radost a zavolal přítele, by se přišel podívat.

Pak plašili pstruhy v děrách a nastavili síť. Malé pouštěli do vody.

Rybolov oba tak zaujal, že kolem sebe ničeho nepozorovali.

Jenom k vodě měli obrácený zrak a k hrnci, kde bylo pstruhů do polovičky. Každý nový soudruh je přivedl do nepokoje. Plácali ploutvemi, projížděli se kolem stěn, až se stišili.

Když olšina, kolem řeky se táhnoucí, dlouhé vrhala stíny, pomýšleli junáci na zpáteční cestu. Oblékli se, Josef vzal hrnek s rybami, Jan ostatní rybářské náčiní a šli.

„Dnes se nám podařil lov,“ libovali si.

„A jaká to bude pečínka!“ radoval se Jan.

V tom se oba zastavili. Bylo slyšeti hudbu.

„V horní hospodě je muzika.“

„Tatínek mne tam zval na pivo. Ale my měli lepší zábavu. Zdali pak šla Kristina?“

„To víš, že ji maminka nepustila beze mne.“

Zatím přišli do zahrady a namířili přímo k pazderně. Stromy šuměly a pryskyřice voněla. Na záspi seděla mladá dívka. Snažila se přemoci schylující se tmou a vyčísti ještě několik řádek z knihy. Když zaslechla kroky a hlasy, zavřela knihu a dívala se do zahrady.

Drtinovic Kristina bylo mladé, asi sedmnáctileté děvče, jako růže v rozpuku. Tvář

měla sličnou, vlas plavý, oči jako modř a tělo souměrně vyvinuté. Na tvářích dosud spočíval pel dětské nevinnosti.

„My mysleli, že jsi u muziky, a ty tady zatím slabikuješ,“ začal Jan z vesela. „To jsme nachytali pstruhů!“

„Ale pan otec sem vzkázal dvakráte pro tebe. Nevím, co chtěl,“ řeklo starostlivě děvče.

„Do rána na všechno zapomene a zítra nebudeme ani doma. Pojedeme do lesa. Teď rychle rendlík sem, budeme smažiti.“

Kristina vstala a spěchala s chlapci do malé světnice. Rozsvítila louč a chystala žádaný rendlík. Josef zatím upravil lampu.

Drtinova světnice byla velmi malá, ale přítulná. Na bílých stěnách obrázky svatých, po pravé straně dvě lože, v zadu veliká a rozložitá almara., v čele stůl s lavičkami a stolicemi. Za kamny bylo znáti také něco jako lože.

Kristina hned se stala hospodyní. Starý Drtina odešel do statku pokrmit, žena odskočila někam si pohovořit a Kristina hned se jala s pomocí obou junáků ryby kuchati a vymývati. Jan příkládal.

Veselosti bylo při té práci nemálo.

„Ale máslo,“ vzpomněl si selský synek. „Počkejte, hned donesu.“

„Maminka již zde přichystala. Stačí na všechny ryby.“

Za chvíli bylo cítiti ve světnici příjemnou vůni. Kristina zakryla okna a zavřela dvěře, by vůně nepřivábila nezvaného hostě, nebo nezbudila zášť proti pazderně, kde se takové mlsy připravují.

Posléze byly ryby připraveny. Kristina je přinesla na stůl.

„Ale pozor na kosti,“ napomínala starostlivě.

„Tak si přisedni,“ zval Jan.

Junáci se pustili s velikou chutí do ryb. Říká se, že kdo rád ryby chytá, nerad je jí, ale o našich jinoších se to říci nesmělo. I Kristina si vzala, když byla horlivě zvána.

Zatím v horní hospodě vesele vyhrávali. Společnost v pazderně toho nedbala. Měli „záživnější“ zábavu. Kristina doskočila ke studánce pro vodu a zatím chlapi dojídali.

II.

Kdyby sebe větší zábava v neděli mysl všech na venkově zaujímala, v pondělí ráno se vše musí vrátiti do obvyklých kolejí. Chasa od muziky jde přímo do práce. Nikdo si nesmí

přispáti, zvláště když je mnoho práce na poli nebo ve stodole.

Na statku Koblásově bylo vše vzhůru o páté. Pět sekáčů od ranního svítání kladlo bujnou pšenici; nutno všechno dáti v domě záhy do pořádku, by po snídani celá rodina mohla na pole.

Plán Janův s jízdou do lesa byl pozměněn.

Statný ještě hospodář Koblása časně ráno stál na zápraží. Dával rozkazy a dohlížel. Aby nezahálel, pokuřoval z malé dýmky. Musí prý si pokouřiti „do foroty“. Při sklizení obilí pak nikdo nesmí kouřiti. U Koblásy musil býti ve všem všudy náležitý pořádek.

Nejdříve se mihnul kolem Drtina starší. Také ještě silný muž. Šel krmit. Klátil rukama po způsobu všech vozků a těžce našlapoval.

„Dej Pán Bůh šťastné ráno, hospodáři,“ pozdravil, nazdvihnuv čepici.

„Dej tak Pán Bůh, Jakube. Jak jsme se vyspali po muzice?“

„No ušlo to. Děkuji za pivo. Když se tak člověk lacino a dobře pobaví, ráno je jako ryba. Hospodáři také hned z rána chutná“, ukázal čeledín na dýmku.

„A kde pak vězeli naši chlapeci? V hospodě nebylo po nich památky. Naposledy je my staří předěláme.“

„Což ti,“ mávnul Jakub rukou, „ti mají

jinší zábavn. Celé odpoledne chytali pstruhy a na večer jim je Kristina usmažila.“

„No špatného to nic není, ale vynechat k vůli rybám muziku, neprovést ani jednou děvčata, to je přece s podivením. Chuť je chuť. Za výživou by to řemeslo nemohli provozovati. O rybaření se říká, že je musí provozovati dva. Jeden chytá a druhý žebře, aby se uživili.“

Jakub se zasmál tomu výkladu a namířil ke stájím.

Kolem hospodáře přeběhly dvě holky s ospalýmá očima a v krátkých kytlicích. Šly se k pumpě osvěžit studenou vodou. Sotva ulehly a již je volal otec, aby vstávaly. Stokrátě slibovaly, že je lépe se náležitě vyspati než celou noc protančiti; ale nikdy nenásledovaly toho vnuknutí.

Koblása se smál na zápraží.

„To je zdravá lázeň. Dopoledne vydržíte a pak práce na novo. Proč jste nešly s námi domů? Pět hodin jste mohly spát.“

Ale děvčata si myslila něco jiného. Po půlnoci byla nejkrásnější zábava, když kolo tanečnicků prořídlo.

„A teď dobré jitro, tatínku,“ usmála se mladší rusovlasá Teresie. Starší blondynka Františka také přála otci dobrého jitra.

„Velmi moudře. Je viděti, že se bojíte, byste mne neumytou tváří neuhranuly. Ale já

nejsem z těch, kteří se hned leknou. Dejž Bůh dobré jitro! Dnes nás čeká kus práce. A j tady jde také pan syn“, usmál se Koblása, ukazuje na Jana ve dveřích kolny. „Jemu je naše muzika proti mysli.“

„Snad mu je sprostou,“ prohodila Teresie.

„Chytil celé půldne ryby,“ oznamoval otec dcerám.

„A pak mu v pazderně zaskočila kost a musil ji vyndávati. Proto vás nechal seděti. Teď se nedivím.“

Těchto narážek se strany sesterské si pramálo Jan všimal. Spokojeně vytahoval vůz a s pomocí skotákovou nasazoval žebřiny. Otec s radostí pozoroval syna, jak se tuží, až je červený v obličejí.

Když Jan až k pumpě přijel, podíval se na sestry a prohodil: „To jsou následky. Kdybyste zůstaly doma a vyspaly se, bylo by vám dnes jako mně.“

„Dobře, dobře; však bys byl také šel, kdyby tě v pazderně nečastovali,“ vyjela starší Frautiška.

„A kdyby byla Kristina večeri nepřipravovala,“ nadhodila sestra Teresie. „Pak se nedivme, že nepřišel.“

„A nám ostudu udělal. Musily jsme domů samy. Co řeknou lidé o nás a o tobě?“

„Já si spravím svoje a vy si také svoje

vyřidíte. To by bylo, tuším, nejlépe. Snad ještě bude kdo za to trpěti, že se nechce do rána trdlovati.“

Jan hodil žebřinou poněkud prudčeji.

„Pomalu, pomalu,“ volal hospodář. „Ať mně všechno nerozbiješ. Počkej, pomohu ti.“

Odložil dýmku nade dvěře do vyhlídky a šel k vozu. Děvčata se narychlo učesala a odběhla do stavení. Koblása poslal skotáka na pole a pomáhal sám synovi. Chvíli oba mlčky „strojili“ vozy.

„Už jsem slyšel, kde jsi byl včera“, začal Koblása. „Pořád se chceš ve vodě brodit? Vždyť nejsi chlapec. Půjdeš brzy k odvodu.“

„Chytati ryby není nic zlého. Malé pouštíme do vody, teď je už dovoleno lovit a činíme to také dovoleným způsobem,“ omlouval se Jan.

„Vždyť nepovídám, že by to bylo závadné, ale pro tebe se lovení už nehodí. Josef ať si chytá, dostane za pstruhy peníze a pomáhá si. Ty toho nepctřebuješ.“

„Chytám jenom pro zábavu.“

„Kdybys zašel mezi sousedy, také bys se pobavil. Ale to jakobys se společnosti stranil. To nesmíš dělati. Budeš jednou sedlákem v Komárově a Josef jenom tvým nebo někoho jiného čeledínem. Jako malí chlapi jste se sice spolu batolili a po lesích běhali, teď však musíš si

dát na sobě záležitosti. Také jsem byl s otcem Janovým jedna ruka; ale později jsem musil couvnouti a dělati hospodáře.“

Jan poslouchal napjatě. Ještě nikdy takových řečí neslyšel a s Josefem choditi mu nebylo bráněno.

„Já mám ještě na hospodáře mnoho času,“ řekl s úsměvem.

„Máš pravdu, ale musíš si zvykati záhy,“ ne bez rozmaru otec odpověděl. „Jak jste mnoho nachytali?“

„Včera se nám dařilo dobře. Kdyby bylo libo, několik jich ještě je v pazderně.“

„Děkuji, víš, že takové věci nejím a pak dnes ani není času na obírání. V poledne odбудeme oběd zkrátka.“

Hospodář byl usmířen, také Jan mluvil o tom a onom, ale přece mu nevyšlo z hlavy, že má změnit poměr, v jakém s Josefem a vůbec obyvateli v pazderně žije. Nikdy mu něco podobného ani do hlavy nepřišlo.

Přichystali vozy, naložili povřísla, vzali hrábě, vodu a jeli. Děvčata si nesedla jak obyčejně do žebřin, ale šla pěšky. Otec mínil, že to dělají z opatrnosti, by neusnuly, Jan však věděl, že se sestry zlobí na bratra.

Na poli bylo dopoledne pilno. Pšenice byla bez trávy, proto ji brali přímo za kosou. Slunce pražilo, ženci pospíchali a Jan s Josefem odvá-

želi vrchovaté fůry do stodoly. Celá rodina Koblásova byla na poli. Ráno i hospodyně vypomohla. K desáté odešla ustrojit něco k obědu. Hospodář nahrabával se ženskými. Došla i Drtinová s Kristinou a ještě asi dvě domkářky, jimž za to hospodář pole obdělal. Jakub Drtina vázal. V tom se nejlépe vyznamenal, poněvadž uměl roubíkem tak stáhnouti snop, že stéblo nepropadlo. Ale vadil se často se skotákem, že nerovně klade hromádky na povřísla.

„Při obžinkách mně nesmíš ani do kola,“ vyhrožoval.

„Jenom když dostanu buchtu,“ zubil se skoták. Co mu bylo po tanci? Dobré najedení měl spíše na paměti.

Děvčata by byla také žertovala, tady však v první radě šel hospodář a všichni mu musili stačiti.

Jenom když přijel vůz, obě dcery Koblásovy a Kristina odložily hrábě a spěchaly nakládat. Šly rády, mohly si proskočiti a za zády hospodářovými bylo mnohem veseleji. Jan i Josef zadali příčinu k smíchu, dovezli jablka pro občerstvení a něco veselého vypravovali.

Ale dnes ani u fůry nebylo příliš veselo. Oběma junákům nebylo do smíchu. Jan se mračil a Josef byl také zamlklý. Františka s Terezkou se daly do zpěvu.

„To je dnes nějak zamračeno,“ mínila veselá Teresie.

„Pak nejspíše už udeřilo nebo teprv udeří,“ smála se Františka.

„Myslíte, že tatínek dal něco na vaše přistívání? Však jste tenkrát nepochodily,“ bránil se Jan.

„Proč pak poslal Matějíčka z kolny? Proč?“

„Inu o něčem se zmínil, ale nebylo to tak zlé. Ale počkejte! Až na posvícení schválně zajdeme s Josefem do hospody na Škutinu.“

„Však pro vás nebudeme plakat.“

„A chasu odvedeme s sebou,“ vyhrožoval Jan.

„Něco jiného vás tam potáhne. Ale neperte se o ni.“

Terezka hodila hlavou na druhou stranu za vůz, kde snášela snopy Kristina. Jan se zarazil a rovnal mlčky snopy. Kristině je hned odebíral z rukou, sestry někdy musely dlouho čekati. Mrzelo je to a opět dělala Terezka narážky.

„Ty, poslouchej, mlč,“ zlobil se Jan, „a nechceš-li chvíli posečkat, jdi hrabat. Františka s Kristinou mně stačí.“

„Snad by jedna jenom postačila,“ mínila Terezka, o níž se často matka pronesla, že má jedovatý jazyk; ale rychle utíkala od vozu, snop na zem pustivši. Jan se sháněl po biči a také ještě Terezku nápletkou zasáhl.

Hned bylo po veselosti. Sestra se dala do pláče. To slyšela Kristina, obešla rychle vůz a ptala se starostlivě: „Co pak se ti stalo? Zadržela sis ostružinu? Ukaž, já ti ji vytrhnu.“ Tereзка nevěděla, má-li se smáti nebo zlobiti.

„Ten ošklivec,“ ukázala na vůz, „mrská po mně bičem.“

„To jenom ze žertu,“ omlouvala Kristina Jana.

„Dej pokoj a já si tě ani nevšímnu. To jí stále v hlavě vězí, že jsem nebyl včera u muziky. A nepůjdu, abyste věděly —“

„A já ho posýlala,“ přejala slovo Kristina. „K vůli rybám nešel.“

„Když jsi mu je tak dobře připravila,“ narážela Terezie.

„Jako je obyčejně smaží matka,“ odpovídala skromně Drtinova dcera. Ani zdání neměla, kam Tereзка míří.

„Nelelkujte,“ zvolal Koblása, vida, že vůz málo popojíždí. „Na mluvení času dost na večer.“

Pobidka ta postačila. Děvčata se rozběhla pro snopy. Jan rychle rovnal a skoták připravoval pavézu. Z druhé strany již přijížděl s vozem Josef.

„To je druhý rybák!“ poznamenala Terezie a rychle shrabovala s fůry klasy, by nespadaly na silnici. S fůrou doprovázela Jana Kristina,

by podržela za provaz, kdyby se vůz nápadně na některou stranu klonil.

Sestry zlobily nyní Josefa. Byl dobrým tanečníkem a také se nedostavil k muzice. Vymlouval se na nedostatek peněz.

„Až budou platiti všechno děvčata, pak půjdu jistě.“

„O takové tanečnický nebudeme státi —.“

Kristina šla za vozem a kde bylo třeba, zatáhla za provaz. Když všechno nebezpečí minuli, přiblížila se až k Janovi, který řídil obratnou rukou koně.

„Hleď, co jsi dostal. Podruhé poslechneš. Teď toho lituješ —“

„Kdepak?“ usmál se Jan. „Vždyť své sestry dobře znám. Všechno přejde —“

„Což pak sestry, ty brzo zapomenou, ale pan otec —“

„Otec?“ otázal se junák a zamyslíl se. Vzpomněl si na všechna otcova slova a zasmušil se.

„Tatínek to nemyslíl do opravdy. Proč by mně k vám zakazoval, když se u vás nic zlého neděje a v zimě k vám chodíme na táčky všichni?“

Těchto slov se zhrozila opět Kristina. Jan řekl mnohem více, než věděla. Tedy hospodář Janovi zapověděl choditi do pazderny?

Kristina měla slzy v očích. Ačkoliv fůra

rovně jela, uchýlila se do zadu. Přišlo jí to líto, že k nim docházeti zapovídají. Ovšem jsou chudí, v nájmu v pazderně, otec jenom čeledínem, ale neudělali nic zlého, proč by k nim někdo přicházeti nesměl. A zvláště ne Jan.

„Tady na čisté rovině neskácíme, nemusíš držeti pavézu,“ upomínal Jan. Kristina popošla několik kroků ku předu a utřela si oči. Jeli přes ves a tudy musí zahladiti před lidmi všechny stopy pláče.

„Tys plakala?“ obrátil se Jan. „Proč?“

„I ne, jenom oština mně přišla do oka,“ vymlouvala se Kristina.

Do večera byla pšenice ve stodole. Pohrabiny zbyly na druhý den. Hospodyně stáhla oběd s večeří a všichni ženci a žnečky se posadili za stolem. Hospodář na prvním místě. Když byla mísa na stole, vstal, pokřižoval se a začal: „Oči všech v Tebe doufají, Hospodine. . . .“ Ostatní se modlili za ním.

Při polévce bylo poněkud ticho, ale když na stůl přišly veliké perníkem sypané vdolky, kořenilo se jídlo vtipy a žerty, k čemuž hlavně oba junáci přispívali. Jenom Kristina byla nějak zasmušilá a brzo vstala, by pomohla hospodyně mýti nádoby ve dřezu.

Matějíček dostal dva vdolky a pojídal plnými ústy, div se nezadusil.

III.

V letě u večer se na venkově málo svítí. Každý se dost napracuje za celý den a večer není ani co dělati. Na podzim se bude klovati mák, vylupovati švestky a jiná práce konati. V letě však mysl všech obrácena jenom k úrodě, by se tato pohodlně a v suchu dostala pod střechu.

Večer tráví chasa i dospělí na záspi nebo na zahradě. Také od Koblásů se co den vypravili téměř všichni mladí k pazderně. Jenom hospodář odcházel brzo na lože. Ale mladí nevynechali nikdy. Drtina pro své návštěvníky udělal pod ořechem za chalupou několik drnových sedátek a dřevěných stolů, ale chasa dala přednost měkké trávě, kde si může narovnatí údy. Jenom ženské zůstaly na lavičkách a pokud jim oči sloužily, pletly punčochy.

Dospělejší chasa pokuřovala a Matějíček podřimoval. Když přšelo, odebrali se všichni do síňky. Také Koblásová se časem dostavila. Říkala, že jde jenom pro chasu, by šla spat, ale vydržela pak celou hodinu. Nikdy si neřekli a přece se shledali dojistá. V neděli bývala výjimka, chasa vycházela na náves. Josef si koupil harmoniku a pak bylo mnohem veseleji. Hrál a děvčata přizvukovala. Musí prý vyzpívati, čeho Josef nevyhraje. Tak se doplňovali.

Nejveselejší byla Terezie, znala všechny písně a udržovala ton. Nejméně přizvukovala Kristina. Byla spíše zádumčivé povahy. Leda vážnou a smutnou píseň si zanotila.

„A teď píseň naší Kristiny,“ oznamoval Josef čtveračivě a začal: „Loučení, loučení,“ nebo „Tamhle je kostelíček . . .“

Chasa hned vpadla zvučným hlasem. Kristina chvíli zpívala, pak se jí udělala kola před očima a musila ustati. Nemohla za sebe. Matka často říkala, že se do pazderny nehodí. Měla prý se naroditi v boháčově domě. Kristina ráda četla, ve škole se pilně učila a ke všemu ukazovala obzvláštní schopnosti. Na bratrově harmonice hned se naučila několika písničkám. Byla ducha vnímavého a příliš citliva. Každé sebe menší pokárání ji dojalo. Však nebylo toho ani třeba, poněvadž Kristina vše konala ku všeobecné spokojenosti.

Bylo-li potřebí družičky, která by paní hraběnku uvítala dlouhou řečí, vždy poslali pro Kristinu, poněvadž vynikala zjevem nad venkovská děvčata a všechno si hned zapamatovala. Zapůjčili jí bělavé šaty a hraběnka Kristině milostivě pokynula.

Na svatbu byla rovněž brána za družičku, zvláště když byl ženich z města, by se k němu hodila. Ve vsi říkali, že má Kristina do sebe cosi panského. Také se naučila všem „říkáním“

jimiž musí družička útoky tlampačovy odraziti. — Při obžinkách bývala Kristina také družičkou a podávala správci věnec z polního kvítí a obilí. Na pohřby za „pannu“ byla zvána daleko široko. —

Ale Kristina při všech těch čestných službách nezpyšněla a nezhrdla. Všudy se zachovala skromně a družek svých si všimala, že jí nezáviděly. Uznávaly její přednost a převahu duševní a tělesnou a utěšovaly se, že jim tyto dary vyváží bohaté věno, jehož čeledínova dcera nemá a mítí nebude.

Páni ji litovali a mravokárné ženy potřásaly hlavou, aby prý Kristině krásná tvář a ušlechtilé tělo nebylo osudným. Jiní ji posýlali do města na službu, tam že udělá štěstí, ale Kristina byla spokojena s chudobou, milovala rodiče a ráda zůstala v pazderně pod košatým ořechem. I těžká vesnická práce ji těšila a všechno ráda dělala, ať byla najata do kteréhokoliv stavení.

Nejvíce podělkovala s bratrem na statku u Koblásů.

Dnešní porada pod ořechem se týkala blízcích se obžinek čili dožinek. Koblása měl na poli již jenom malý kousek ovsa a na zítra byli pozváni sekáči, by jej položili. Takovou příležitost dovedli ženci náležitě oslaviti. Hospodář také mohl dát posekati oves, aby se v pátek

klidil, ale neudělal toho proto, by chasa mohla tančiti. V pátek by nedovolil.

„Matějček půjde do panské zahrady a poprosí mládence o několik jirín“ rozděloval Jan úlohy. „Děvčata upletou věnec a dají hodně pšenice, poněvadž se nejlépe urodila. My s Josefem upravíme vůz a maminka nám dá nějakou pentli na hrabiště. Ale kdo bude přáti a podá věnec?“

Mladý Koblása se rozhlédl po děvčatech. Věděl, koho by nejraději volil, ale mlčel. Žádná se nehlásila.

„Kdo jiný by byl družičkou než Kristina,“ navrhovala hospodyně Koblásová.

„Já nemám vyprané šaty a byla jsem družičkou po několik let. Teď to patří zde Terezii.“

„Ta by to pěkně vykoktala,“ usmál se Jan.

„Jen si nemysli,“ durdila se pohaněná. „Ale naschvál nebudu, abych všeho našemu pánovi nepokazila.“

„Utište se a dejte si pokoj,“ napomínala Koblásová. „Takhle hádkou ničeho nesvedete. Když nechce býti Terezie družičkou a na domácí by se to ani neslušelo, ať jenom jde opět Kristina. I v červených šatech jí to bude slušet.“

Hospodyně rozhodla, Kristina musila poslechnouti, když za ni také matka slovo dala.

Josef se hlásil, že bude hráti na harmoniku,

ale byl odmítnut. Kdo by tančil? Pozván bude flašinetář ze sousední vesnice a Matějíček opět dostal úlohu flašinetáře vyhledati a přivésti.

„O to ostatní se postaráme my,“ usmála se Koblášová a pohlédla na Drtinovou. „Musíte mně pomoci. S děvčaty nic nebude, jakmile zaslechla o muzice, a Kristina se musí připravit na řeč.“

„Té to mnoho práce nedá. Co si přečte, umí.“

„Ale jenom ne nic do pláče jako posledně na svatbě, když jsi nevěstě tak pěkné proslovení udělala, že jsme všichni slzeli. O dožinkách chceme býti veseli,“ připomínala selka.

„Musí mně to napřed přečísti,“ hlásila se Terezie, „já rozsoudím, k čemu nás to pohne. Všechno k pláči vyškrtáme.“

Kristina se usmála na svou zdánlivou protivnici. Vždy se jí zdálo, že jí mladší dcera Koblášova nepřeje. Byla příliš upřímná, co na srdci, to na jazyku. Františka se chovala vážněji a uměla se zalichotiti úlisnou řečí. Kristina k ní mnohem více lnula. Terezie vyčetla hned bratrovi, když si Kristiny více než sester všímal.

Zatím co se hospodyně radily, jaké napekrou buchy, navaří kávy a jiných připraví pokrmů, chasníci vyhledávali nejlepší místo k

tanci a Matějíček dostal novou práci, by dvůr čistě umetl a pokropil.

Děvčata zabrousila na šaty. Kristina si vezme červené, Františka bělavé a Terezie modré. Nesmí se zahoditi jako domácí před ostatními dívkami, které budcu k tanci pozvány. Pentlí do vlasů však pojednou poznaly veliký nedostatek, proto byl opět Matějíček volán, aby doběhl do města, ale ten již spal spánek spravedlivých.

* * *

Na dvoře Koblásova statku bylo hlučno. Chasa z celé vsi se tady shromáždila. Koblása slavil obžinky co nejokázaleji. Matějíček našel flašinetáře, který se dostavil i se ženou, by ho vystřídala, až mu obě ruce zemdlí. Celá ves byla na statku a hospodář jenom napomínal, aby nikdo nedhazoval sirky a nedopalky ke stodole.

Ženci přijeli na žebřinových vozech, poslední fůra měla kytku, a družička seděla na vrchu. Všichni výskali, ruce nad hlavu vztyčovali a všelikými výrazy radost na jevo dávali.

Ve vratech čekal hospodář a uvítal žence několika srdečnými slovy. Objeli dvůr dvakráte do kola. Uprostřed hrál flašinetář Radeckého marš. Pes vyl a lid výskal. Pak slézali s vozu,

Jan pomohl Kristině. Seskočila jako srnka, vzala věnec a šla k hospodáři. Uklonila se a všichni ji oblopili.

„Milý hospodáři a milá hospodyně! Skončili jsme s pomocí Boží letošní žeň a přicházíme vám přát, abyste všeho ve zdraví a spokojenosti užili. Práce a snaha vaše byla opět odměněna. Děkujeme nejprve Bohu za úrodu. Nebeský Pán proto vám také tak hojně ušetřil, byste i na jiné nezapomínal a almužny jim udělil. My zde také stojíme, žádajíc vás, abyste nám dovolil s vámi se radovati a zde pod lipami si zatančit. Zde jsme pracovali, zde si chceme odpočinouti.

Přijměte od nás tento věnec, v kterém jsme vám ukázali, jaké obilí se vám vydařilo. Vedle klasů jsou zde i kvítka vonná. Vedle práce budiž radost a veselost.

Přejeme vám vždy takovou úrodu, jaká letos byla a provoláváme vám z hloubí srdce slávu!“

„Sláva, sláva!“ ozvalo se na dvoře a flašinetář spustil „Beneschau“.

„Děkuji vám za všechno,“ odpověděl Kolása. „Teď si zde sedněte, a okuste, jaké jsou buchy z nového a pak si můžete zatančiti. Ale dejte pozor na oheň a aby někdo opět nevkouzl do louže jako loňského roku.“

Lidé se dali do smíchu. Vloni se skoupal

Matějíček, když se byl příliš od kola vzdálil a stranou zarejdoval.

Ženci vešli do světnice, by se najedli. Diváky zatím obveseloval flašinetář dojemnými kousky. Do kola hráti nesměl, poněvadž musí tanec zahájit hospodář s družičkou. Ve světnici si pochutnávali. Mnohá buхта proklouzla známému oknem a hospodyně asi dvakráte přinesla mísu koláčů na rozdanou. Ztratily se jakoby zaprášil.

Venku čekajícím byly hody ženců příliš dlouhé a neustáli napomínati, aby to už začalo. Josef pověsil na lípy dvě lucerny a rovnal na zásep stolice pro hospodáře. V síni ale postavil kozu a narazil soudek. Zavdanou dostane každý, ale čepovati bude jenom domácí chasa.

Posléze se všechno vyhrnulo na dvůr. Matějíček znovu pokropil a zároveň udělal kolo. Před jeho kropením musil každý rychle couvati, což mu dělalo velikou radost.

Flašinetář začal: „Proč bychom se netěšili, když nám Pán Bůh zdraví dá“ a Kristina šla pro Koblásu. Odložil dýmku a šel. Hned byli v kole. Nikdo se nepřidal. Chasa čekala, až hospodář dovolí. Koblása zatančil dvakráte kolem a zastaviv se, zvolal: „Chaso, do kola!“

Hned bylo plné a také Matějíček se točil se sousedovic skotačkou hodně daleko od louže.

Čím více se slunce schylovalo k západu,

tím byla zábava na dvoře veselejší. Tančila cela ves, staří mladí a Jan nejvíce s Kristinou. Nikdo si toho nevšímal mimo několika pomlouvачných tetek, jichž si nikdo k tanci nevzal, a proto se pustily do pomlouvání. Když se tmělo, zavolal hospodář Jana stranou a řekl mu pološepem:

„Přišly sem také ženské ze mlýna, musíš si také trochu Karoliny všimati“.

„Tančím se všemi, a padne-li mně náhodou do ruky, také ji vezmu,“ oznamoval rozjařený Jan.

„Jen s ní tancuj, má peníze.“

„Ale také pýchu. Ani by snad se mnou nešla.“

Jan aby poslechl svého otce, šel opravdu pro mlynářovu dceru. Byla nastrojena, naškrobená a dělala, jakoby tato společnost pro ni ani nebyla. Mladý Koblása se uklonil, ač na jiná děvčata jenom zakýval a vzav Karlu, točil se s ní v kole.

„Sólo, sólo!“ volal otec a chasa ustupovala. Jan se díval, kdo má solo a také se stavěl stranou. Zpozorovav, že ta čest náleží jemu, přetančil jednou do kola sám a sám, ale pak zavolal na chasu. Ze všeho měl spíše kratochvíli, však Karolina si ze všeho dělala velikou čest a tetky si šeptaly, to že by byla pro Jana nevěsta a ne z pazderny Kristina. Postaviv

Karlu, Jan šel na druhou stranu, obešel všechny kolkolem, jakoby po někom pátral. Nebyla k nalezení. Flašinetář hrál velmi veselou píseň, děvčata se přímo nabízela a Jan se ztratil na zahradě. Míhl se před ním nějaký stín směrem k pazderně.

„Kristino!“ zvolal. Byla to opravdu ona. Zastavila se.

„Proč odcházíš od muziky?“ ptal se.

„Už jsem se dost vytančila. Je mně chladno.“

„Jenom se nevymlouvej, vždyť je teplý večer a tanec rozehřívá. Vrať se a nekaz mně zábavu.“

Jan uchopil Kristinu za ruku.

„Za mne jich tam najdeš mnoho. Potůčkovic přišly k vůli tobě. Karolina se stále vedle tebe staví.“

Jan se zasmál.

„Co mně je po ní? Kdyby mne otec nenutil, však bych s ní byl sólo netančil.“

„Jenom se vrať, aby tě otec nehledal. Zase bys dostal k vůli nám!“

Kristina se chtěla vytrhnouti. Již byli pod starým ořechem, s něhož nyní padalo žluté listí.

„Nepůjdu bez tebe, Kristino, nic by mne tam netěšilo, poněvadž mám rád jenom tebe.“

Kristina se lekla slov selského synka a vši

mocí se vyškubla. Ani neodpověděla a prchala k pazderně. Jan se opřel o ořech. Jednou to říci musel, sice by se mu srdce rozskočilo. Jak se ulekla slov těch! Ale nemohl si pomoci.

Za chvíli se bral ke statku. Kristina ani nerozsvítla. Věděl, že se nevrátí, ani neotevře. Aby nevzbudil pozornost, přešel zahradou a vrátil se jako ode vsi. Tančil, ale jenom s vdá-nými. Také pomluvačné tetky provedl a tím si je usmířil. Obrátily ostré šipy proti jiným chas-níkům. Mlynářovic dcery brzo odešly. Schválně šly kolem Jana, ale ten dělal, jakoby jich ne-viděl.

Hudba trvala dlouho do noci. Flašinetář vystřídal všechny válce, chasa zpívala a tak vesele zakončily dožinky.

IV.

Po veselých dožinkách všechno se navrátilo do obvyklých kolejí. Na statku bylo práce dost, umláceli, sekali nať, sušili na lukách a ulamo-vali listí na řepě. Koblása poslal do pazderny pro ženské, ale přišla jenom Drtinová.

„Kde je Kristina?“

„Slíbila Dubkovým trhati len a hned ráno tam odešla.“

Hospodář se mrzel.

„Cožpak nemá tady co dělati? Kolik platí Dubek, dám také.“

„O to nejde, hospodáři. Snad Kristinu děvčata přemluvila.“

„Až bude hotova se lnem, ať jde k nám. Mám se zase po jiné dělnici ohlížeti?“

Kristina přišla, musila. Koblása si může svým nájemníkům poručiti, vzíti do práce jiné, on však přeje jenom Drtinově rodině. Kristina chodila na pole s domácimi dcerami, ale byla zasmušilejší než dříve. Terezie zpívala, Františka s jinými přizvukovaly, Kristina mlčela. Pracovala nejraději stranou nebo mezi staršími ženami.

„Proč pak jsi tak záhy utekla ze dvora?“ ptala se Františka.

„Nebylo mně nějak dobře,“ vymlouvala se Kristina.

„Tobě je vždycky něco. Dobře si počíнал Josef. S tím jsem se vytančila jako ty s naším Janem.“

Kristina zpozorovala v slovech těch nepřímou narážku. Aspoň si tak myslila. Začervenala se a mlčela.

„Půjdeš také na dožinky k Dubkovům? Budou v sobotu. Než nač se ptám, celá ves tam půjde —“

„Tu bych mohla ostati doma,“ usmála se Kristina.

„Musíš jíti, jinak bychom se tam ani my nedostaly,“ vmísila se do řeči Terezie. „Nebudeš-li tam, ani Jan nepůjde a bez něho my nesmíme.“

Terezie to myslila do opravdy. Františka se usmála a Kristina nevěděla, co studem dělati. Domnívala se, že již celá obec ví, co jí řekl Jan pod ořechem a Terezie že se jí vysmívá.

„Nikam nepůjdu. Vícekrát mne nikdo u muziky neuvidí,“ řekla Kristina a odskočila na druhou stranu, by s nikým nemusila mluvit.

Na statku ani mezi chasu se nevmísila. Pomáhala hospodyně umývati nádobí a Koblášová si nemohla Kristinu vynachváliti. Když všichni utekli na večer pod ořech na besedu, Kristina jí pomáhala všechno dáti do pořádku v kuchyni.

„Tak, teď si jdi, přijdu hned za tebou.“

Koblášová opravdu se dostavila, ale podivně si prohlížela děvčata.

„Kde pak je Kristina?“ zeptala se.

„Ještě nepřišla.“

„Ze statku je dávno pryč, kam se poděla?“

„Nevím, co se to s tou holčkou stalo,“ ujala se slova Drtinová. „Už je doma a snad na lože odešla. Vyhýbá se lidem a také obešla zahradu.“

Teď stále mluví o službě. Že prý tady nebude, ale někam daleko zajde.“

Všichni tiše poslouchali. Jan pustil dýmku z úst a Josef odložil harmoniku.

„Dříve se nechtěla z domu hnouti, teď naopak. A já ji tolik potřebuji. Vydělá si, má v čem choditi, nají se a přece není spokojena. To má z toho čtení.“

Kristina měla hned několik zastanců. Chválili ji a dodali, že se divili, proč nejde do světa udělat štěstí.

Kristina se netajila s úmyslem Komárov opustiti a do města na službu se vydati. Domnívali se, že touží po velkém městě a jeho radovánkách, že se jí práce hrubá zošklivila, že si chce vysloužiti na pěkné šaty a podobně.

Jenom Jan znal pravou příčinu.

Kolikráte chtěl si počkati na Kristinu, ale vždy se mu vyhnula. Na dožinkách u Dubků byla tak malou chvíli, že ji ani provésti nemohl. Otec totiž mlynářovic Karolinu mu vnutil na první písničku a když přehráli, byla Kristina ta tam.

Jan si zašel do pazderny, ale s Kristinou nikdy o samotě nemohl mluvit. Vyšla-li matka, brala se za ní ven a s ní se navrátila. Byla ještě zamklejší a zasmušilejší.

Ale jednou přece Janovi uniknouti nemohla. Čekal na ni, když se vracela z města. Byla by

se dala stranou, ale Jan ji už držel za ruku pevně, křečovitě.

„Netrap mne,“ zaúpěl, „a neprchej přede mnou. Musíme se domluvit.“

„Jaká domluva? Dám ti „s Bohem“ a odejdu — na vždycky,“ řekla rozhodně, ač se jí hlas třásl.

„Prosím tě, neodcházej, dokud jsem doma.“

„Ty budeš doma vždy, pánem statku, já vstoupím do služby a snad — dá Bůh — naleznu dobrou rodinu, kde bych zapomněla na — všechno.“

„Jak jsi nemilosrdna!“

„Nutno na všechno záhy pamatovati. Co by z toho bylo, kdybych zde zůstala, kdybychom se scházeli. Ty si mne nikdy vzít nesmíš. Lépe, když odejdu. Zapomeneš a až se oženiš s Karolinou Potůčkovou, pak se vrátím, abych rodičům posloužila.“

„Proč bych si nemohl tebe vzít, když tě mám rád?“

„Ani se nezmiňuj o takové nešťastné lásce; nadarmo bys otce proti naší rodině pobouřil. Ztratili bychom chléb a pazdernu. Umoudři se a rozvaž si všechno. Tvoje nevěsta musí přinésti věno tvým sestřím. Tak usoudila tvoje matka a nejednou to u nás řekla.“

„A pohrdnu-li statkem —“

„Pak bys kletbu na sebe svolal, rodiče na

smrt zarmoutil. Byla bych nevděčnou, kdybych tvým rodičům takový zármutek připravila za všechno, co nám dobrého udělali.“

Kristina mluvila klidně a přesvědčivě.

„Však budu vojákem na jaro a také z domu odejdu. Ale na tebe nezapomenu. Poprosím otce. Má tě tak rád —“

„Ale do pazderny choditi tobě zakázal.“

Jan svěsil hlavu.

„Aspoň tuto zimu zde zůstaň“.

„Nemohu. Za týden odjedu. Zavezeš mne s Josefem na nádraží.“

Kristina se usmála bolestně.

„A tím myslíš, že zapomenu na tebe, s kterou jsem vyrostl, která mně přilnula k srdci? To se mýlíš.“

„Pak budu míti aspoň čisté svědomí.“

„Kam chceš odjet?“

„Ani sama dosud nevím.“

„Tedy tak se chceš ukrýti? Ani nesmím zvědět, kde bych tě našel, až otec k našemu sňatku svolí.“

„Ten den nikdy nenadejde. Teď se dej v levo po lukách, já půjdu přímo. Nikdo nás nesmí vidětí pospolu.“

Kristina podala Janovi ruku. Stiskl ji a chtěl přitáhnouti k sobě. Vyškubla se a prchla na stezku. Tam si zaplakala. Ale přemohla se, utřela oči a oko klidně spěchala k domovu

Jak Kristina řekla, tak učinila. Prosby Janovy ji nezvrátily. Odmítla také všechny nabídky v místě a okolí. Koblása by ji také byl vzal do celoroční služby, ale Kristina poděkovala.

Drtinová nejdříve dceři zbraňovala a ji doma udržeti chtěla. Ale když se Kristina matce svěřila, usoudila, že dcera moudře jedná. Ze známosti té by nic dobrého nevzešlo.

Dříve než Kristina odešla, událo se ve vsi něco neobyčejného. Jan opět chodil s Josefem na ryby, ač o tom Koblása nesměl vědět. Stará náruživost syna neopustila. Josef ho zrazoval, aby poslechl otce, když si nepřeje, by syn rybařil, ale Jan se jenom usmíval.

Koblása se vyslovil před svým čeledínem, že vlastně Josef syna jeho svádí. Drtina došel domů a Josefovi přísně zakázal, hospodářova syna k potoku doprovázeti. Ale Jan neustal. Když se Josef schoval anebo vymluvil, Jan šel sám. Chytil sice málo, však o to mu neběželo, jenom když se mohl ve vodě brodit.

Jednoho odpoledne česali na zahradě ovoce. Obyvatelé z chalupy pomáhali. Hospodář se ptal po Janovi.

„Šel směrem k potoku,“ oznamovala Františka.

„Na ryby! Místo aby nám pomohl, štourá pod kameny,“ zlobil se Koblása.

„Voda je studená, nastydne,“ lekala se matka.

„Josefe, jdi se podívat k vodě, a řekni Janovi, by hned šel domů. Ale ne abys tam zůstal s ním.“

Josef vysypal jablka, odvázal zástěru a šel. Věděl dobře, kde Jana nejde. I zamířil na známé místo pod mostem. Voda se hnala po splavě proudem a v tisícových krůpějích se rozrážela. Ale po Janovi ani památky. Snad zašel dále. Mladý Drtina šel po vodě hodný kus cesty, ale přítele nenalezl. Kam se poděl?

Potkav mládka ze mlýna, ptal se, neviděl-li tady Koblásu. Neviděl.

Obrátil se tedy proti proudu. Snad nezašel až do výmolu, kde voda nejhlubší a točí se vírem. Tam sice hojnost ryb, ale chytání spojeno s mnohým nebezpečím. Jakoby ho někdo popoháněl, spěchal po louce k malé olšině.

Po dešti byla se voda zvýšila a hučela až příšerně.

Pod jednou olší spatřil Janův kabát. Tady je. Rozhrnul proutí na břehu a díval se po vodě. Po Janu ani památky. Hle, tu sítko uvázlo za kořen, jakoby ji někdo byl z ruky pustil.

Voda vířila a hučela.

„Jene, kde jsi?“ zvolal Josef.

Nikdo se neozýval. Za to však — rány Boží — nad vodou se ukázala ruka. Josef od-

hodil čepici a mžikem byl ve vodě. Chopil se té ruky a zápasil s vlnami.

Voda ho chtěla přemoci, ale nedal se. Za rukou vytáhl hlavu nad vodu a plaval ku břehu. Po nadlidském zápase se mu to podařilo.

Vytáhl na břeh omdleného Jana. Rychle použil všech prostředků, by ho vzkřísil. Třel ho a volal o pomoc.

Za chvíli přiběhla chasa ze mlýna. Jan byl zachráněn. Přišel k životu.

Poděpřev se o soudruha, krácel pomalu k domovu. Půjčili mu prádlo i šaty.

„Bohu díky, že jsi vyvázl z tak velikého nebezpečí.“

„Měl jsi mne tam nechati.“

„Nerouhej se, a děkuj Bohu.“

Když jonáci dovlékli se na zahradu a Jan se potácel, všichni vzkřikli úzkostlivě. Koblásová přiběhla k synu a ptala se úzkostlivě, co se mu stalo.

„Topil jsem se, a Josef mne vytáhl.“

„Nešťastné dítě!“

Mladý Drtina musel vypravovati, co se mu stalo. Zatím všichni doprovodili Jana do statku. Musí ulehnouti, by se zahřál. Koblásová hned sháněla lípový květ a děvčata se posadila mlčky kolem postele. Hospodář huboval na ryby a Josef nyní opakoval do podrobná, co a jak se stalo.

Starý Drtina chtěl zapřahati a přivést lékaře. Jan odporoval, již prý mu nic není. Ukázal na Josefa a řekl:

„Tuhle je můj doktor.“

Koblása přistoupil k mladému Drtinovi, podal mu ruku a řekl: „Děkuji ti, že jsi mého syna zachránil. Nikdy ti toho nezapomenu.“

„To byla moje povinnost,“ vylouval se jinoch. „Pro Jana bych ještě několikrát do vody skočil.“

Mezi děvčaty byla také Kristina. Dnes po dlouhé době opět vešla do statku. Byla bleďa a starostlivě se dívala od okna k posteli. Velice ji dojala nenadálá příhoda.

„Zítřka jsem chtěl jeti s tebou na dráhu,“ ozval se nemocný, „a kdo ví, budu-li moci.“

„Nad tím si, Jene, hlavu nelam,“ řekla Kristina, „buď mne odveze otec, nebo ještě počkám. Nemám zmeškáno.“

„Tak počkej,“ pronesl slabým hlasem Jan.

Po světnici se šířila vůně. Koblásová již měla uvařený nápoj pro pot. Na Jana přicházela dřímota, proto se Drtinovi brali domů. Napřed staří, za nimi Josef s Kristinou.

„Byl by se utopil?“ ptala se Kristina na zahradě.

„Ještě okamžik a bylo by po něm. Bůh ví, co dělal. Plavati umí a ve výmolu jak nebezpečno, dobře ví. A nestál mnoho o to, že jsem

ho vytáhl. Povídal cestou, že jsem ho tam měl nechatí.“

„Rány Boží! Co to myslil?“ dělala se Kristina.

„Však nám to později poví. Kdy pak odjedeš?“

„Až Jan povstane. Měla bych starost.“

Mladý Koblása se vystonal brzo. Otec mu zapověděl ryby chytati a Jan neodporoval. První jeho cesta byla do pazderny. Stavil se pro Josefa, by ho doprovodil do kostela. Také Kobláska s Drtinovou se vypravily a daly sloužiti mši svatou na poděkování za šťastné zachránění. Jan seděl v poslední lavici. Modlil se vroucně.

Za několik dní vyváželi junáci Kristinu na nádraží. Terezie vyprovázela svoji družku. Nemohla zpívatí, bylo všem smutno. Jan se častěji ohlédl s kozlíku do zadu a Terezie napomínala Kristinu, aby hodně často psala.

Na nádraží, když přijel vlak, všichni vypukli v pláč. Několik cestujících se pohrdlivě usmálo, z toho si však mladí lidé nic nedělali.

Jan stiskl Kristině ruku a řekl šeptem: „Nezapomeň na mne a brzo se vrať. Zatím se všechno změní.“

Kristina zavrtěla hlavou: „Nezmění; zapomeň a poslechni rady otcovy. Až se oženíš, vrátím se k rodičům.“

Konduktér neznal slitování a Kristina musila rychle do vozu. Bouchla dvířka, vlak se hnul a průvodčí dosud stáli na nádraží, kývající Kristině, jakoby jí ještě jednou svoji lásku ukázati chtěli.

V.

Odchodem Kristinčiným nastalo smutno jak v chatrči tak i na statku. Teď poznali všichni, co ztratili v Kristině. Rodiče výdatnou podporu; zvláště pak matka denně vzpomínala na dceru, která jí všudy zastala. Teď musila Drtinová často zůstatí doma, by domácnost obstarala. Otec nadarmo se ohlížel, kdo mu bude v neděli tak pěkně předčítati a vysvětlovati, čemu by nerozuměl. Josef ztratil zastankyni a přímluvkyni.

Také na statku bylo neveselo. Jan nemluvil a více se zdržoval venku než ve světnici. Děvčata také vzpomínala na přítelkyni a nejvíce Koblášová litovala, že Kristina odešla. Nikdo jí tak nevyhověl a nepomohl jak ona. Nejednou se pronesla buď žertem nebo do opravdy, že by s Drtinovou si holky vyměnila. Ale upokojila se tím, že její dcery budou selkami a nebude jim potřebí pracovati jako Kristině, která je na své ruce odkázána.

„Ale jenom co to Kristině vlezlo do hlavy, že se tak najednou trhla a do služby odešla,“ opakovala často Koblásová.

„Snad se zamilovala,“ narážela Terezie a usmála se.

„Takové holky neodcházejí do světa.“

„Kristina je velmi hodné a velmi rozumné děvče,“ pronesla vážná Františka.

Matka byla s dcerami sama doma. Spravovaly pytle, v nichž Koblása voziti bude obilí na trhy.

„To ví každý, že Kristina je hodné děvče. Jenom kdyby tolik nečetla. Na holku z pazderny se to ani nehodí. I matka její říká, že Kristina ze čtení má podivné úpady.“

„Kdyby raději zpívala,“ mínila Terezie.

„Kristina četla samé pěkné knihy a mnohému se z nich naučila. Chodila si pro ně na faru. Zapůjčil-li jí kdo něco špatného, hned to vrátila. Kdyby byla nečetla, ani by byla nyní z domu neodešla.“

„Zalíbil se jí snad svět, o němž se dočítala.“

„Nikoliv, maminko; Kristina odcházela s těžkým srdcem a ráda by byla zde zůstala, však nesměla. Pozorovala jsem ji dobře. Kristina nám uspořila mnoho nesnázi a snad i slz.“

Koblásová trnula.

„Za Kristinou chtěl choditi selský synek. Však dcera z pazderny dobře předvíдалa, co

by to bylo za hluk, jakby byla pronásledována a že by se do statku nikdy nedostala.“

„To nedostala,“ vypjala se selka.

„Proto přetrhala veškeru známost, nedala na prosby a hrozby a ač snad měla jinocha toho ráda, přece rychle odešla z domu. Tím přinesla rodičům obět.“

„Pravda, pravda, ale kdo pak to chtěl za Kristinou choditi?“ tázala se matka.

Sestry na sebe pohlédly a usmály se.

„Slibte nám, maminko, že se o tom nikomu nezminíte.“

„Slibuji.“

„Ani tomu, koho se to týká.“

„Co mně je po tom? Mám své starosti.“

„Tedy vezte, Kristinu chtěl náš Jan.“

Selka vyskočila a zahořela hněvem.

„Nezlobte se, teď je všechno v pořádku. Hleďte, jak je Kristina šlechetná dívka, kolik nám uspořila hořkostí. Nebojte se, nevrátí se pryč do té doby, až se Jan ožení.“

„Tohle si s nimi ještě vypořádám!“

„Nezapomeňte na slib. Kristina zasluhuje spíše odměny a Janovi nesmíte přidělovati bolesti. Je po nemoci a nad odjezdem Kristinčiným zarmoucen. Ještě by něco vyvedl, proto děkujme Bohu, že vše tak hladce dopadlo.“

Koblášová nebyla dlouho k upokojení. Jakoby zapomněla, jak je Kristina hodná, jak ji

sama vždy chválila, teď jenom pomyšlení, že by se mohla opovážiti na Jana mysliti, ji rozhořčilo. Františka hleděla matku upokojiti.

Však selka dlouho se nehněvala. První nával zlosti pominul a vracela se rozvaha. Musila i ona uznati, že Kristina jednala velmi šlechetně.

„Mně je Kristiny líto,“ ozvala se Terezie. „Kdo za to může, že ji miluje synek ze statku?“

Matka kárala mladší dceru.

„Co by řekli lidé, jenom kdyby něco tušili? Na svatbu ani nepomýšlím. Ani nevím, mám-li vše říci hospodáři. Bude se hněvati.“

„Však je dost času na to. Proč bychom mu kalili mysl?“

„Snad by to přece nějak uspořádal,“ ozvala se Terezie.

„I ty bohaprázdné děvče! Jak si jenom něco podobného můžeš mysliti!“

„Inu co se stalo Kristině, může stihnouti i nás,“ prořekla Terezie už jenom ve dveřích.

„Nemá rozumu,“ omlouvala ji matka. „Zdali pak to ví také Drtinová?“

„Bezpochyby, poněvadž dceru rychle pustila, ač dříve se bránila. Jako rozumná matka pak neodpírala.“

Koblášová měla nyní mnoho starostí. Stále myslila na syna a hleděla mu zaopatřiti nevěstu. Že nebude odveden, věděla dobře, poně-

vadž měl ploské nohy a Koblása to hleděl nějak „zaonačiti.“ Nejlépe tedy bude, když se Jan co nejdříve ožení. Zatím by mohla přijít Kristina a bylo by zle.

Každý den zaskočila do pazderny pod nějakou záminkou, by se pozeptala, co Kristina píše. Psaní nepřišlo dlouho, Kristina chtěla psát, až se ve službě usadí. Vypsala všechno věrně, co dělá, jakou má stravu a službu, kam chodí do kostela v neděli, co kupuje a podobně. Na konec pozdravovala všechny „na statku i v pazderně.“

Drtinová se tomu vtipu usmála a Koblásová byla spokojena. Prohlídla psaní důkladně a ještě se zeptala, neposlala-li Kristina nějaký zvláštní lístek některé přítelkyni.

„Byla samotářkou a ač měla všechny ráda, přece se žádnou veliké přátelství neudržovala.“

Selka dávala pozor, aby Jan nedostal zvláštního dopisu. Vstoupil-li listonoš, první mu vyšla vstříc a psaní od něho vzala. Ale nepřišlo nic na Jana. Ten si nešel ani přečíst psaní do pazderny. Byl mrzut a nejhůře dopadli ti, kdož mu radili, by se oženil.

„I dejte mně svatý pokoj. Já mám dost času.“

Koval práci na poli svědomitě, doma vše obstaral, ale pod ořech za pazdernu nešel. Ve-

čer se usadil na stráň a díval se do dálky. V neděli odpoledne si vždy vyšel do města.

Jenom Josef s ním býval. Věděl, co ho tísní, Jan se mu svěřil; spolu chodili a se bavili. Ale i o toho přítele měl přijíti. Jan nebyl odveden, ale mladého Drtinu „sebrali,“ sotva se na něj podívali. Musil se dostaviti a Jan osiřel na zimu nadobro.

Teď bylo teprv smutno na statku i v chatrči. Jenom občas, když přišly dopisy od Kristiny nebo Josefa, poněkud se život rozproudil. Koblása musil přibrati cizích mladců několik a co den se ozývala známá hudba na dřevěném mlatě — dupiti-dupiti-dup.

Zatím vážné se dály věci na statku. Františka se do vánoc provdala a Koblása mluvil cosi, že půjde na vejměnek. Dost prý se napracoval, ať nyní mladší síly hospodaří. Chtěl se odstěhovati do pazderny, ale nerad by byl dlouholetého obyvatele chatrče té vyhnal.

Proti tomu byl také Jan, aby Drtina, jehož syn mu život zachoval, vypuzen byl z pazderny. Byl by to nevděk a výminkáři mohou bydleti ve světničce na statku.

Ale Koblášová stála na tom, aby se Drtinovic vystěhovali. Jinam prý na vejměnek nepůjde. Měla k tomu patrně příčiny. Na blízku Jana nesmí bydleti — Kristina. Navrhla, aby

se Drtinovým ve vsi někde světnička najala a sama prý nájemné z vděčnosti zaplatí.

Tomu Drtinovi nemohli odporovati. Ano Drtinová jakoby tušila, co se na statku mluví, nabídla se, že se vystěhuje. Ale nájemné nepřijala. Ani prý neví, v které vesnici se usadí. Dobrá matka by byla ráda uspořila Kristině, až se jednou vrátí, nemilé setkání.

Kristina rodičům přilepšovala, jak mohla; psávala často a pozdravovala všechny „na statku a v pazderně.“ Také Josef pomáhal rodičům a když neměl nic jiného, aspoň posýlal otci vojenského tabáku.

Když se Františka provdala, potřeboval Koblása věno pro svoji dceru. Ale neměl peněz nahospodařených. Počítal tak, že kolik dá děvčatům, tolik musí Jan přiženiti. Proto začal se synem vážně.

„Hleď, už stárnu, nějak nemohu a chci ti statek popustiti. Také musíme Františce tolik a tolik vyplatiti a nemáme. Dluh by s námi jedl z jedné mísy. Proto uděláš nejlépe, když se oženiš.“

„Už jsem řekl, tatinku, že mám dost času.“

„Není pravda, teď je doba nejvhodnější.“

„Nemám žádné nevěsty,“ vylouval se Jan.

„Dávno jsem ti na ni poukázal. Potůčková Karolina je nejbohatší nevěstou v okolí. Přinese

ti do domu krásné věno, pořádnou výbavu a dostaneš se do hodné rodiny. Jenom ona má tolik, co ty potřebuješ.“

„Musím si to rozmyslet.“

„To je bez rozmýšlení. Karla je slušné děvče a otec ti bude zadarmo mlít.“

Jan se pousmál. Po chvíli řekl:

„Jak pak kdybych se vytrasil s jinou nevěstou? —“

„Kolik má věna?“

„O tom nemůže být u ní ani řeči.“

„Myslíš Kristinu, z toho mračna nebude déšť. Víme o všem. Víš, to byl jenom sen a mladistvá nerozvážnost. Hleď, sama Kristina uznala, že to nemožností a odešla. Ani tě nechce a tobě nepíše.“

Jan se divil, že rodiče o všem vědí. Také matka se v rozmluvu tu vložila a vysvětlila, že by nemoudře jednal, kdyby na Kristinu myslel.

„Pak mně je jedno, jakou nevěstu mně vyberete.“

„To je přece moudrá řeč.“

„Ale dříve dopíšeš Kristině.“

„To můžeš, má dost rozumu a odpoví ti náležitě,“ usmál se Koblása. „V neděli můžeme jít na námluvy.“

„Do masopustu je času dost a zatím se všechno rozhodne,“ mínil Jan a bylo po vážné poradě.

Aby měl pokoj, zašel si Jan do přístěnku, kam si již uložil všechny potřeby ku psaní. Již dávno neměl péro v ruce a psaní nesestavoval vůbec žádné. A teď má psát tak obtížný dopis!

Dlouho dumal nad čistým papírem, dlouho si upravoval v hlavě, co a jak napíše ve formě, jaké se ve škole přiučil, ale pak se rozhodl, že vypravovati bude všecko tak, jak se událo, a vše vypíše od srdce upřímně.

Jak se rozhodl, udělal. Brzo bylo popsáno několik stran. Jan činil Kristině návrh, aby se vrátila, že si ji vezme, i kdyby mu otec nedal ani krejcaru, že prací rukou svých ji živiti bude. Pověděl, k čemu ho doma nutí, že si má vzíti bohatou Karlu ze mlýna. On však mimo Kristinu nemá žádné děvče rád a nedostane-li jí, ožení se s kteroukoli, aby vyplnil přání svých rodičů ale stane se z něho lump — to ví dojistá.

Rodiče ovšem nesouhlasí, by si Kristinu vzal, ale až bude plnoletý, může si ji vzít i proti vůli svých rodičů.

Jan vypověděl všechno, by si z toho Kristina udělala jasný obraz, co a jak se děje na statku.

Za dopisem Janovým šel také dopis z pažderny do Prahy. Drtinová žádala dceru, by Janovi nedávala naděje. Koblásovic jsou tak

pohněvání, že by je už byli vyhnali z pazderny, což se dříve nebo později stane. Chudou dívku neuznají nikdy za nevěstu svého syna a Jan by do velikých upadl dluhů, kdyby nedostal „přínos,“ poněvadž Koblása děvčatům dělá veliká věna a sobě znamenitý výminek.

Obě strany čekaly, co Kristina odpoví. Koblása věděl, jak to dopadne a již vzkázal do Podval, co by asi Karolina dostala, kdyby se do statku vydala. Běželo mu jenom o peníze.

„Nepůjdeš do Podval?“ ptal se otec syna v neděli odpoledne.

„Ani pomyslení. Tam zajdu jenom dvakráte. Na námluvy a na svadbu. Odpoledne chci jít do hospody —“

„Vždyť jsi tam nechodil.“

„Tak se člověk mění, vlastně jiní ho mění.“

„Vidíš, Kristina ti ani neodpověděla. Ta se v Praze snadno jiných přichytí.“

„Rozmýšlí se. Za její počestnost a pořádnost chci do smrti ručít.“

Tak se rozešli. Koblása šel do polí a Jan na Škutinu do hospody. Chodil tam nyní každou neděli. Pil, aby zapil zlost a lítost. Všechno bývalo na statku tak krásné, nyní se to změnilo. Zasedla tam nespokojenost na stolicí.

Večer se vracel mladý Koblása delší cestou, by kolem pazderny mohl jít. Zastavil se, na-

slouchal šumění suchých listů, díval se na slabě osvětlená okna. Jak tam bývalo veselo. Nyní i starý ořech osiřel. Nikdo pod ním nesedá, sedátka vždy prázdná. Nedostává se Kristiny k spokojenosti a Josefa k veselosti.

Dlouho se díval Jan na pazdernu. Dlouho vzpomínal. Kdyby byl chud, jak by byl s Kristinou spokojen! A nyní? Ani nepíše, ani se nerozhoduje . . .

VI.

Na statku nečekali dlouho na odpověď. Kristina se dříve na všechno přeptala důkladně a pak se rozhodla. Posel donesl psaní, ale nikdo se ho ani nedotekl. Až přijde Jan. Ten dělal na poli. Mnoho se doma nezdržel. Aspoň sníž prohazoval, hlínu vyvážel nebo v lese kopal a sekal. Jenom večer se zdržel doma. Usedl u kamen a čítal.

Tomu se naučil od Kristiny. Také její knihy si vypůjčoval v pazderně a mnohým pěkným věcem se z nich přiučil. I rodiče naslouchali. Nejméně to těšilo Terezii, ráda by byla zpívala a se veselila. Proto odcházela na táčky k prodané sestře, kde bylo veseleji.

Když se Jan s večerem vrátil, řekla matka:

„Přišlo nějaké psaní. Nevím, od koho je.“

Jan rychle skočil a chopil se dopisu. Dostával listy jenom od Josefa. Tento od něho nebyl.

„V přístěnku je světlo; tam si můžeš pokojně všechno přečísti,“ řekla hospodyně. Všechno již tak uspořádala. Měla s Janem mnoho starostí a litovala ho, že si tak chudé děvče oblíbil. Také dostala před týdnem list od Kristiny. Děvče uteklo se k ní jako k matce a ptalo se na svolení rodičů Janových. Koblása Kristině všechno vyložil, že Jan nevěstu bez věna si vzítí nemůže. Musil by statek prodati, neudržel by se.

Na základě této zprávy odpověděla teprve Kristina Janovi. Jednala jako vždy velmi obezřetně a opatrně.

Hospodyně ob chvíli přistoupila ke dveřím, naklonila hlavu těsně ke klíči a poslouchala.

„Jak jenom to dopadne! Jan je neústupný a všechno záleží na tom, jak mu to Kristina vymluvila. Nebohé děvče! Za nic nemůže a musí trpěti.“

Rozdala čeládce večeři. Hospodář odešel ze světnice. Zatím Jan četl dopis se slzami v očích.

„Milý Jeníku!

Potěšilo mne, že jsi na pazdernu vzpomněl a tak pěknými slovy život v ní vylíčil. Ano

bylo nám blaze, dokud jsi na ryby chodil a já pak s večerem je smažila; bylo blaze, když jste chodili na besedu pod starý ořech, kde jsme se bavili. Ale ty časy přešly jako milý sen. Po snu přichází skutečnost často smutná a trpká. Když jsme si hrávali spolu, Tys zapomínal, že jednáš s dětmi chudého čeledína. Kdybychom se byli více sebe stranili, kdybys byl poslechl otce, mohli jsme si nyní ušetřiti mnohou chvílku hořkou.

Než stalo se. Řekl jsi mně, že mne miluješ a také já lásku cítím k Tobě. Ale musíme se přemoci. Proto jsem odešla a otce i matku opustila. Doufala jsem, že jsi již na všechno zapomněl, neboť praví pořekadlo: „Sejde s očí, sejde z mysli a čas všechny rány zahojí.“

Překvapil jsi mne dopisem a dotazem, zdali jsem na Tebe nezapomněla a vezmu-li si Tě, i kdyby rodiče nesvolili. Již jsem Ti řekla mínění své a nyní je opakuji. Bylo by nevděkem, abych do rodiny Vaší vnášela svár a nepřátelství za všechno, co jste nám prokázali.

Zůstaneme nadále dobrými přátely, ač se za sebe nedostaneme. Poslechni rodiče a vybeř si hodnou a bohatou nevěstu. Potůčková Karolina má ony přednosti, jichž potřebuješ. Bude hodnou, tichou ženou, spořádanou hospodyní a přinese Ti věno, kterým sestry vyplatíš.

Ostatně Ti nechci nikoho nabízet. Jednej

dle své vůle, ale ničeho špatného se nedopouštěj. Co by ti to pomohlo, kdybys pro mne, jak jsi psal, života lehkého se chytil. Tím bys moji památku špatně uctil. Buď dobrým hospodářem, dělej rodičům radost. Staneš se vážným mužem a budeš moci mnoho prospěti naší obci.

S potěšením jsem četla, že nyní čteš moje knihy, které jsem jednak dostala, jednak si koupila. Mnohých krásných a užitečných věcí se tam dočteš.

Nezapomínej na pazdernu, jakož i já denně na ni vzpomínám. Jenom se varuj vykonati něco nepředloženého proto, že jsme se musili rozejíti. Přemáhej se, jakož i já činím. Máš u sebe rodiče a známé, můžeš se potěšiti, já jsem osamocena ve velikém městě, kde každý bol mnohem prudčeji cítím a nemám než Pána Boha a kostely, kdež si Matičce Boží postěžují. Učiň též tak. Buď mužem a lituj všech těch slov, která jsi napsal. Zabořila mne.

Dočetla jsem se, že nedůstojno muže klestati pod starostmi a nehodami, které by mohly každého potkati a že každá smrt v tom případě je vlastně největší zbabělostí. Proto buď silný a důvěrnou modlitbou se odevzdej do vůle Boží, jakož i já jsem učinila.

Odpust, že píši poněkud zmateně, jak mně právě myšlenky do hlavy přicházejí. Mluvim k Tobě od srdce k srdci, jakož i Ty jsi učinil.

Zůstane nám z mladosti milá vzpomínka na „statek a pazdernu.“

Buď s Bohem! Pozdravuje Tě a do vůle Boží poroučí věrná přítelkyně

Kristina Drtinová.“

Jan seděl dlouho nad tímto dopisem a několikrát jej přečetl a nad mnohými místy se pozastavil. Kristina má pravdu. Když rodiče nesvolují, když tak nepříznivé nadešly okolnosti, nelze si jinak pomoci, než — zapomenouti, přemáhati se a na jinou nastoupiti cestu.

Ještě si přečetl doušku na konci dopisu.

„Bůh Ti dej štěstí a všechno dobré doprovázej Tě cestami života. Toť moje přání nejsrdečnější.“

„I tebe doprovázej zdar a požehnání, dívko šlechetná! Chtěl jsem se vrci na kraj záhuby, nestál jsem o život, chtěl jsem lumpačiti. Nyní budu tím, kým mně radí Kristina býti. Zarmoutil bych ji.“

Ve velké světnici sklízeli se stolu, když Jan vyšel z přístěnku. Byl bled a v očích mu stály slzy.

„Od koho to je?“ tázala se matka.

„Dopis leží na stole. Je v něm mnoho lásky a rozumu.“

Jan vyšel na dvůr. Za hospodyní přišel Koblása do přístěnku a oba četli Kristinčino psaní.

Dlouho se nemohl Jan odhodlati, by si novou nevěstu vyhledal. Byl pobouřen v mysli a Kristina se mu nyní ještě více líbila, protože se ukázala tak šlechetnou.

Koblása neustal naléhati na syna, by se oženil a mladou hospodyní do domu přivedl. I mladší sestra Terezie bratra přeskočila a Jan měl nyní vypláceti dvoje věno. Otec se chystal na výminek.

Dratina odstoupil dobrovolně z pazderny, vystěhovav se do vsi, kde právě malá chaloupka byla prázdná.

Posléze počal Jan vyjednávati s mlynářem z Podval. Byl uvítán radostně a Karolina mu slíbena ochotně. Věno bylo slušné; vyjednal je starý Koblása.

V masopustě nová byla svatba na statku. Josef si vyžádal na ten den dovolenou a Matějček dal celý statek do pořádku. Již byl pohůnkem a tedy na dobré cestě k čeledínství.

Na Škutině chystána muzika a půl vsi bylo pozváno. Jenom Drtinovic nepřišli a starý čeledín pro ten den si vyžádal volno. Matějček ho dobře zastane.

Ženich nebyl vesel, jak se slušelo, počínal si vážně.

S večerem vyšel na zásep. Byla mrazivá noc. Po tučném obědě chystali se již k muzice. Sněžilo. Mladý manžel se zadíval směrem k pa-

zderně. Byla zakryta sněhem a jenom starý ořech vyčníval nad bělavou střechu.

Hlavou mladého Kobláasy projelo mnoho smutných vzpomínek.

Všechno skončilo tak smutně. První láska pochována. Kdyby nenalezal posily v tom prameni, na nějž Kristina ukázala, ve víře, kdyby mu byla vše nevysvětlila tak přesvědčivě a nezařídila vše tak moudře, jistě by byl klesl a špatně život ukončil.

„Musíme se přemáhati,“ opakoval Jan po Kristině a pomalu se vracel do světnice, kde ho už postrádali. Hosté výskali a Janovi stály v očích slzy.

Nestal se lumpem, jak nerozumně předpo-
vidal, mladý Koblása je vážným a ctěným ho-
spodářem — — —

Po půl roce přijela do Komárova Kristina. Nezměnila se v městě ani v šatech ani v způsobech. Jenom poněkud byla bledší. Málo kdo věděl, jaký přestála boj. Ale zvítězila sama nad sebou.

Musila domů, by podporovala matku. Koblása poslal pro Kristinu bryčku, v které vozil ženu do kostela.

Starý Drtina již churavěl a teď měla dcera živiti své rodiče. Dovedla to, počala šít a měla práce dost. Cítila se tak silnou, že i Koblásův

statek navštívila a s mladou hospodyní se pobavila.

Kdysi šla schválně kolem pazderny. Byla dosud prázdna, výminkáři zůstávali na statku v přístěnku. Všechno bylo v starém pořádku, jenom ořech napolo suchý se shýbal nad střechou.

„Nic na plat, musíme jej porazit,“ slyšela hovořiti Jana za chalupou, „ale pak padne také pazderna.“

„Postavím si zde chalupu novou. Tato je na spadnutí.“

Kristina rychle spěchala, by jí nikdo neviděl a aby také svědkyní nebyla, až padne ořech a rozsype se chaloupka, kde se narodila a prožila blahé mládí — — —

Když po krátkém čase pochovala otce, rodina Drtinova se nadobro z Komárova vystěhovala do sousedního městečka, odkud nabídl Kristině ruku mladý, příčinlivý řemeslník a již tato ochotně přijala. Koblása se sám nabídl na svatbu a bez vědomí nebo s vědomím své ženy výbavu Kristinčinu rozmnožil.

„Tolik let nám věrně sloužili a ničím jsme se jim ještě neodměnili. Josef, až se vrátí, zaujme místo otcovo.“

Také staří nezapomněli na Kristinu.

„Mnoho hořkostí jsi nám uspořila,“ dodala Koblásová, když se Kristina zdráhala dary při-

jati, „takto se ti aspoň poněkud chceme odvděčiti.“

Koblásovi často zastavují se v městě u Kristiny a tato přichází s manželem do Komárova. Přátelství mezi oběma rodinami trvá dále a v tiché vesnici vše kráčí obvyklými koleji, leda že časem pohřbem, svatbou nebo křtinami poklid je vyrušen.

Nešťastný náběh.

Nešťastný náběh.

Obrázek dle skutečnosti.

Když se Jirchářův Jakub vrátil z vojny, byl jako kůl v širém poli. Přišel sice do rodné obce Oubělic, ale nikdo mu nepřicházel vstříc, nikdo ho pod střechu nevítal a k teplému krbu neuváděl. Zašel do hospody a že bylo v podvečer, nikdo ho ani nepoznal.

Sedě v koutě při sklenici piva, uvažoval. Před třemi roky opustil rodnou ves a rodiče ho vyprovázeli až ke kříži. Co prodléval daleko až v Dalmácii, oba zemřeli a Jakub osiřel. Ani na pohřbu rodičům nebyl. Jirchářovic měli pěknou chalupu a několik korců polí, ale poručník s dovolením Jakubovým všechno prodal a do kasy sirotčí uložil.

Teď litoval, že se tak stalo. Ovšem nájemník by zle zacházel s chalupou a pole by hodně „vymrskal,“ ale teď by se byl mohl vrátiti do svého. Myslí, že zůstane stále u vojska, že najde někde nějakou službu. Nyní však první

jeho cesta byla do Oubělic, poněvadž ho sem táhla stará láska, „která prý nikdy nerezaví.“

Také si nesl pěkných pár zlatek, poněvadž byl vždy člověkem příčinlivým a šetrným.

Měl radost, že ho nikdo zarostlého vousem nepoznává. Ptal se šenkýřky na to a ono, dělal, jakoby někdy zde býval a také zabrousil na Majdalenu Kačerovu, již prý také před lety znal.

„Dosud svobodna. Čeká, až se Jakub Jirchářův od vojska vrátí. Hodná holka, dostane pěknou pomoc a mohla se často vdáti. Ale čeká. Bláhová! Kdo ví, jakou už má Jirchář známost.“

„Pravda, pravda,“ přisvědčil mladý muž, nemoha smích utajiti.

V tom vešel do hospody soused Pánek na sklenici piva. Poněvadž měl pronajatý hon, bral všudy s sebou huňatého psa, který spíše zloděje než zajíce chytati uměl. Ale Pánek bez psa a pušky nevycházel. Mnoho si na tom zakládal, že má právo honiti jako kníže pán, ač se o něm povídalo, že mu žena prvního zajíce uvařila v řípě a koroptví ani dobře nevykuchala. Pánek o zvěřinu mnoho nestojí, raději si dá v hospodě jaternici; jenom když strílí třeba Pánu Bohu do oken.

Jakmile vstoupil, Ořech se zarazil ve dve-

řích a pak přímo běžel k cizinci a začal na něj vyskakovati.

„Pst, Ořech! Pod lavici. Co to vyvádíš, darebáku?“

„Ty mne znáš, Ořechu!“ řekl cizinec a byl vyzrazen.

Pánek a hospodská předstoupili před junáka, který se už nezdržel smíchu.

„I ať mne rarach vezme, že je to Jakub Jirchářův?“

„Ano, jsem, paní hostinská. Ořech, kterého jsem vychoval, mne prozradil. Co škodí? Mám se dnes nebo zítra prohlásiti. A tady je náš soused Pánek.“

„Ano; teď jsem starostou.“

„Starý představený umřel?“ rychle se ptal voják.

„Shodili jsme ho, poněvadž se mezi nás nehodil. Teď musí jíti starosta s pokrokem času. Výš a výše, heslem naší doby. Pánům jsme vzali honitbu,“ chlubil se starosta.

Jirchář však neměl chuti vyslechnouti všechny blahodárné opravy a pokroky v obci, více ho těšilo vyslechnouti, jaké obraty se v té neb oné rodině udály, což svědomitě vypovídala hospodská.

„Však já dobře vím, proč jsi se nedal hned poznati a vyzvídal o Magdaleně,“ hrozila prstem

hospodská. „Ale, co je pravda, Kačerova holka se ti dobře zachovala.“

„Kdybych byl slyšel, že se provdala, byl bych odešel, jak jsem přišel, v Oubělicích by o mně nikdo nezvěděl.“

„To by bylo škoda,“ ozval se Pánek. „Potřebujeme v obci lidi probudilých, statečných a nepoddajných. Musíme ještě mnoho pracovat, než všechno k dobrému se obrátí.“

„Nevím ještě, kde se usadím. Teď tady pro mne ani nic není. Škoda otcovy živnosti.“

„U nás je dost usedlostí na prodej. Ty máš peníze, Kačer ti také nedá nevěstu s holýma rukama. Zakoupíte se, ale pak musíš býti na naší straně. Budeme tě podporovati do výboru —“

Jakub se usmál.

„Napřed musím míti živobyčí!“

„Ale víš, co by se pro tebe hodilo? Jindra prodává statek. Chce se od nás vystěhovati za synem do města. Nebude ho škoda. Je také z těch starých, kteří stojí naší osvětě v cestě. Býval radním a dosud nám dělá ve výboru neplechu. Oponuje nám. Rád by prodal statek s osením a hospodářským nářadím.“

„Kde bych se já zmohl na statek!“

„A proč ne? Máš pěkných pár set, jsi mladý, šetrný a pomalu si dluh splatíš. Býti na tvém místě, statek Jindrův bych nepustil.“

Půda výborná pro pšenici a řepu, stavení nové, zahrada v nejlepším pořádku. Na okolí by mohl takový statek pohledati. Každý den podobná usedlost nepřichází na prodej.“

„Všemu věřím, ale kdo pak by mně půjčil několik tisíc?“ povoloval již Jakub.

„Kdo? Sám Jindra. To je tak. Peníze by beztoho musil dáti do spořitelny. Zůstaneš mu je dlužen. Aspoň tě neutáhne. Tam se dá něco strhnouti za rok. Na dobytku ušetříš do roka stovku, pole ti dá druhou a něco odprodáš z lesa, louky, zahrady . . .“

„To aby bylo na úroky.“

„Více vyzískáš. Každý rok několik set uplatíš. Jenom poslechni a nepuť takovou příležitost.“

Jirchář sice odporoval, ale nabídka se mu líbila. Vždy toužil po něčem vyšším, vždy pohlížel na statky s tajenou touhou. Kéž by takový měl, kéž by se mohl zváti statkářem! Jakub myslil vysoko. U vojska povýšil a dělal pána. A teď Pánek uhodil na slabou strunu srdce jeho.

Noví hosté překazili další rozmluvu a touhu po statku. Všichni se k Jakobovi hlásili, se ho vyptávali a kdosi mu nabízel místo za oráče. Jirchář se jenom usmál.

Na noc zůstal v hospodě a ráno vyšel na náves. Nejdříve oko jeho padlo na štít Jindrova

statku. Vynikal nade všechny. V čele byly tři okna a nad těmi malá okénka na sýpku. Střecha byla zakryta stromovím. Před statkem vysoká zděná vrata a malá dvířka. Po straně zahrádka a sedátko.

Výstavnost Jindrova statku byla krásná. A pole prý je také výborné. Pravda, tak hned se takový statek nenaskytne ke koupi.

Jirchář se zadíval na statek, ač vlastně měl namířeno do Kačerovic chalupy, odkud vyhlížely černé oči Majdaleny, která svému miláčkovi věrnou zůstala.

Jakub ještě si prohlédl zděnou stodolu, chlévy, maštál, kolny a na dvoře spatřil také pumpu. Všechno se mu líbilo, ho lákalo, že zapomínal na cíl své cesty a Majdalena již počala pochybovati o věrnosti jeho.

Pojednou se vytrhnul jako ze sna a řekl sám pro sebe: „No uvidíme, co se dá dělati. Bude-li možno, nepustím statek.“

Pak spěchal k chalupě, kde mu až na práh vstříc vyšla slušná dívka, plných tváří, dlouhých vlasů, červená a veselá, statná a hezká.

„Však jsem myslila, že zabloudíš někam do statku,“ přivítala Jakuba s úsměvem.

Jirchář sice zachoval Majdaleně srdce své a dal jí znáti, že ji miluje, ale přece nebylo sejítí se takové, jak si je přála a v duchu vy-

básnila dívka, která na milence tolik let věrně čeká.

Jakub byl vlídně přijat, děkoval za všechno, odpovídal na četné otázky, ale zdálo se, že se jeho myšlenky daleko toulají. Snad vzpomínal na místo, které nedávno opustil a Majdalena dodala žertem, že tam v těch kasárnách něco nechal.

Jakub jakoby neslyšel.

„A co teď počneš?“ zeptal se Kačer, rozumný člověk, který, jak říkali, „mustroval“ celou obec, ve výboru byl nenahraditelným a všem sirotkům poručníkem. Rázný, statný muž s rozumem na pravém místě.

„Soused Pánek mně cosi radil.“

„Aj, Pánek? Tomu nevěř. Dělá různice v obci. Rád by nás usedlé muže vypudil z výboru a celý osadil větroplachy, kteří jsou do všeho hr-hr, ale kouska rozvahy nemají. Nemůžeme se srovnati, poněvadž mu není nic dobře, co jsme my bez jeho starostování udělali.“

„Pak mně nabízeli místo za čeledína.“

„Co s tím vším? Mne poslechni. Nezapomněl jsi řemeslo, kterému jsi se vyučil? Zedníčina nyní platí. Nic nemusí do řemesla dáti a práce dost a dost na celé léto. V okolí se mnoho staví. V městě bude okresní nemocnice a nové školy. Pro několik řemeslníků práce na celý rok vždycky. V zimě není ovšem do čeho fuknouti, leda že si dá někdo kamna přestavěti.“

Ale kdo pracoval pilně v létě, ten si může odpočinouti. Však i ty bys měl co dělati. Měl bych pro tebe návrh.“

Jirchář naslouchal, ale s malým účastenstvím.

„Kup si Kuličkovu chalupu. Právě je na prodej. U chalupy je několik korečků polí, zahrada a palouk. Všechno uplatíš. Světnici bychom ti pomohli vystavěti novou. Mám několik dobrých klád. Usadíš se ve svém, začneš řemeslo a dloužek, zůstane-li ti jaký, snadno uplatíš. Měl bys spokojený život. Zadělal bych ti v poli a v zimě bys všechno vymlátil. Co myslíš?“

Jakub hned nevyzradil, jaký už vyslechl návrh v hospodě a Kačer se zapomněl zeptati. Teď pak Jirchář váhal s odpovědí.

„Však si ještě o tom pohovoříme.“

„Není mnoho času. Kulička jede do Ameriky a shání kupce. Taková chalupa spíše se prodá než Jindrův statek. Kdo pak se uváže na takovou usedlost a takový dluh! Tam je potřeba něco peněz!“

Jirchář ještě mlčel. Nechtěl hned s barvou ven. Pak hovořeno o tom a onom a posléze navrhoval hospodář, kde by se zatím Jakub ubytoval.

„Rádi bychom tě nechali tady, ale znáš lidské jazyky. Zaveďu tě k sestře, kde tě rádi přijmou. Pomůžeš jim mlátiti.“

Ale Jirchář nechtěl. Že prý na krátkou dobu, než se někde usadí, v hospodě zůstane.

„Inu, když jsi ve světě tak zpyšněl, nemohu ti brániti. Na stravu přijď vždy k nám.“

Jakub i za tu ochotu poděkoval.

Majdalena vyprovázela svého ženicha na práh domu. Vypravovala mu, jak se jí stýskalo, jak po něm toužila a Jakub se díval na štít Jindrova statku.

„Nejednou se mně zdálo, že jsi na mne zapomněl. Tak dlouho jsi nepsal! Nadarmo jsem čekala. Ale, poslouchej, Jakube, ty mne ani neslyšíš,“ pojednou vyrazila ze sebe Majdalena. „Tys přece na mne zapomněl.“

„Nebud' bláhovou a všeho si hned ve zlé nevykládej. Kdybych byl na tebe zapomněl, byl bych sem nepřišel a Oubělice ani nespatriil.“

„Ale přece jsi se nějak změnil,“ namítala Majdalena. „Býval jsi upřímný, srdečný.“

„Mám veliký plán v hlavě, Madlenko.“

„A jaký?“ vyzvídala Kačerova dcera.

„Toho ti ještě nezjevím. Však se dovíš o všem později. To je pro mé i tvé blaho. Poslouchej,“ stajil Jakub hlas, „ne že bych více pátral po tvém věně než po tobě, ale nevíš, co by ti dal otec, kdybych si tě hned vzal?“

Majdalena se zadívala na Jircháře a pak zahrozila prstem:

„Mně se zdá, že jsi i v tom ohledu se

změnil. Nikdy jsi po mém věně se neptal a tak nevyzvídal.“

„Neměj mně za zlé, musím to věděti k doplnění onoho plánu, který v hlavě mám a provésti míním.“

Majdalena nedůvěřovala.

„Musím se dříve zeptati. Otec nikdy neříkal, co nám dáti míní. Víme, že nás neošídí a spravedlivě všechno mezi nás rozdělí.“

Když se Jakub rozloučil, počal cestou počítati. Kačer má tři děti a chalupu, která s polem stojí za čtyři tisíce. Hned může vyplatiti dětem po tisíci. Ostatní si musí nechat pro sebe na výminek.

„To je opravdu málo, když se Madlenka dostane do velikého statku a bude selkou,“ hovořil skoro nahlas.

Ani nepozoroval, že proti němu kráčí Pánek jako na zavolání. Volal zdaleka a napřed pozdravoval.

„No jak jsi se rozmyslil? Byl jsi u Jindry? Slyšel jsem, že tam byli ráno kupci z města. Ale Jindra by rád statek dal do dobrých rukou, aby se nerozparceloval anebo nový majetník pole neplundroval. Již jsem s ním mluvil.“

„Mně nabízí Kačer Kuličkovu chalupu.“

Pánek se dal do smíchu.

„A ty jsi šel na lep? To by bylo terno, uvázati se na takovou chajdu! Jako chalupníka

bychom tě do výboru nevolili. Jsme sice svobodomyšlní, ale chalupníků mezi sebou nestrpíme. Pěkně ti radil nastávající tchán. Abysí vzal motyku a kopal do smrti na poli pro brambory a v lese pařezy, jako sám dělá. Takový člověk to nikdy nikam nepřivede.“

Jirchář tiše naslouchal a pro budoucího tchána neměl ani slova k obraně.

„Byl jsi vojínem a slýchal jsi, že je špatný voják, který v torbě hůl maršálskou nenosí. Podobně to je v jiném životě. Každý musí mysliti spíše výše než níže. Ty máš peníze, s nevěstou dostaneš do statku také několik tisíc, můžeš tedy pomýšleti na koupi statku a chalupy.“

Jirchář přisvědčoval.

„Také jsem si to tak myslil.“

„Štěstí se na tebe usmálo, proto beř oběma rukama. Sám všechno za tebe vyjednám. Mám radost, když si někdo pomůže a mladý člověk když se tak uchytí.“

„Děkuji pěkně, sám se Jindry zeptám, co by za statek chtěl.“

Jakub nechtěl, by jiný za něj vyjednával při koupi statku.

„Ale nespouštěj se. Jindra nadsadí cenu, ale sleví. Pak také statek za něco stojí,“ usmál se Pánek. „A pomysli, že se dostaneš do výboru a některého zpátečníka vytlačíš.“

Jakubovi se zdálo, že by se měl přece s budoucím tchánem poraditi. Ale zapudil myšlénku tu. Hned předem by odporoval a opět chalupu Kuličkovu ke koupi nabízel.

„Překvapím ho a také se ho zeptám, co by dal dceři, když by se dostala do takového statku.“

Jakub se hrdě usmál, jakoby už byl statku majitelem. Zašel do hospody, dal si nalíti a přecházel světnicí. Bylo tam několik cizinců. Přijeli na bryče a horlivě mezi sebou rozmlouvali. Jakub si sedl k vedlejšímu stolu a dělal, jakoby neposlouchal. Ale ani slovo mu neušlo. Vždyť se jednalo o Jindrův statek.

Cizinci byli kupci, kteří statek odhadovali a zakoupiti mínili. Pánek měl pravdu.

„Pěkný to statek,“ řekl jeden, „a pole zdá se býti dost úrodné. Až na zadní hony.“

„Ty by bylo dobře vysázeti lesem,“ mínil druhý kupec. „Luka také nutno odvodniti.“

Tak a podobně hovořili hosté o statku. Jakub každé slovo přímo lapal a v duchu se chystal, jak všechny zde navrhované opravy provede.

„Kdy pak sem zase pojedeme?“ radili se cizinci.

„Však nám statek neuteče a Jindrovi se kupci nepohrnou. Za nynějších špatných časů se takové statky snadno neprodají. Kdybychom

neměli se statkem onen plán, také bychom po něm netoužili. Obilí málo platí, daně velké, čeled' drahá a sedlák na velkém gruntě se sotva udrží —“

„Nejlepší je nyní malá živnost bez dluhů a nějaké řemeslo.“

Tyto řeči, s radami Kačerovými se shodující, nerad Jakub poslouchal. Byl by odešel, kdyby byl nechtěl vyzvědět, jaký plán mají cizinci se statkem. Ale nedověděl se toho. Také toužil vědět, kolik Jindra za statek požaduje. Ale cizinci stále si stěžovali do hospodářských poměrův a na statek již v řeči nepřicházeli.]

Jirchář přisednul blíže a zeptal se:

„Kolik pak asi Jindra za statek žádá?“

Cizinci přeměřili Jakuba, podívali se na sebe, jakoby se ptali, mají-li s ním mluvit a posléze nejstarší řekl:

„Jindra je houževnatý. Statek prodati nemusí a to ho udržuje. Za tu cenu statek nestojí. Za všechno všudy žádá sedm tisíc šest set.“

Jirchář se zděsil. Tolik peněz!

„Zařízení pak celého hospodářství, by se mohlo v polích s prospěchem pracovati, nejméně by vyžadovalo tisíc zlatých.“

„Tedy osm tisíc —“ opakoval Jakub.

„Na rychlé opravy nutno počítati několik set.“

„Tedy devět tisíc!“ vykřikl Jirchář a hlava se mu točila.

„Nejste snad také, příteli, kupcem?“ zeptal se jeden, blíže sedící.

„Bůh uchovej! Tolik peněz jsem ani nikdy neviděl.“

Kupci si již Jakuba nevšimli a hovořili mezi sebou. Jirchář také neposlouchal. Byl sumou všecek ohromen a popleten. Počítal. Po rodičích má celkem patnáct set, s nevěstou může dostati také tolik, zůstal by tedy dlužen šest tisíc.

Takový dluh s člověkem ji z jedné mísy. Plány Jakubovy se bortily.

Však tu ho napadla zvláštní myšlénka. Což aby statek koupil a později těmto kupcům prodal? Mají s ním zvláštní plány a pro ty člověk nekouká na nějakou stovku. Kdyby věděl, že by to bylo možno, zkusil by to.

Když kupci odešli, hospodská vysvětlovala, co jsou zač. Nejspíše by chtěli zaříditi v Oubělicích krám. Jsou to prý židé a jdou jenom za obchodem.

„Kéž by jim to někdo překazil!“ dodala.

„Snad se najde jiný kupec.“

„Jakube, ty prý kupuješ Kuličkovu chalupu?“

Jirchář se rozzlobil.

„Kdo to zase nadělal?“

„Nejspíše to vyšlo od Kačerů. Spekulace ta by nebyla zlá. Ale na chalupu bude mnoho kupců, nutno si přispíšiti.“

„O takové štěstí není co státi,“ usmál se Jakub. „Chalupníkem mohu býti vždy.“

„Což, tobě je hej, máš peníze, Majdalena také dostane pěknou pomoc. Můžete si koupiti domek a ty začneš řemeslo.“

Ani ta rada se Jirchářovi nelíbila.

Jedině Pánek mu rozumí a dobře to s ním myslí. Každý ho jenom snižuje, k chalupě připoutati chce, každý ho odsuzuje k těžké práci zednické, jakoby nic lepšího ho nečekalo na světě.

Jirchář ani toho ani příštího dne se nedostavil na táčky ke Kačerovým, ač čekali s obědem i večeří. Hospodář vrtěl hlavou a Majdalena plakala. Snad přece má tam „ve světě“ jinou a na starou lásku zapomněl.

„Když chce, ať si jde,“ rozhodl Kačer a Majdalenu potěšil: „Za jednoho deset jiných. Dostaneš pěkné věno a taková holka se neztratí.“

„Však se Jakub ptal po mém přínosu, kolik by asi obnášel,“ řekla plačky dcera.

Kačer si hvízdal a řekl: „To je jiná. Tak on tak? Inu proto. Tedy Jakub hledá věno a nevěstu přídavkem. Kdo by to byl do toho hoch a řekl. Inu myslil vždycky příliš vysoko.“

„A otec jeho také,“ ozvala se žena. „Najal

si mlýn, pak hospodu a promarnil tím způsobem mnoho peněz a zdraví. Vynasnažil se, ale nestačil. Nepodařilo se mu to, po čem bažil. Posléze mu zbylo jenom na chalupu. Zůstalo to v rodě a Jakub to má v krvi.“

„Je dobře, když člověk myslí výš a výše, ale nesmí se tak pouštět, by se sřítíl do propasti. Každý pták létá, jak daleko může. Pak se spustí a odpočine. Kdyby Jakub dědil po otci tuto — abych tak řekl — pýchu, bylo by ho škoda.“

„Však jsi jeho poručníkem, porad' mu.“

„V tom případě přestává moje poručnictví. Co nevidět, bude plnoletým a nevěstu si zvolí sám. Ještě by řekl, že o něj tak stojíme.“

Kačer se podíval na uslzené oči dceřiny a myslil si docela něco jiného, než co právě pověděl.

Všechno zůstalo ve starém pořádku. Kačer jel na pole a Majdalena šla na trávu. Ostatní děti se rozprchly za svým zaměstnáním. Hospodyně chystala oběd. Oškrabovala brambory a náhle jí nůž vypadl z ruky. Zamyslila se.

Opravdu by Jakub nestál o děvče? Už ho měli jako svého a Majdaleně výbavu přichystali. A teď se tak náhle zvrátil.

Ještě nedomyslila, když vešel Jakub. Pozdravil, usmál se a ptal se po hospodáři.

„Je na poli, na zadních honoch a Majdalena seká na palouce.“

„Kdy se vrátí?“ ptal se Jirchář, přecházeje světnicí.

„Kdo? Majdalena nebo muž?“

„Poručník —“

„Přijede na poledne. Proč k nám nechodíš, Jakube, na stravu? V hospodě musíš platiti všechno draze, my bychom to ani nepoznali. Kde se nají šest lidí, tam by se i sedmý přiživil.“

„Nejím jenom na hospodě. Včera jsem obědval a večeřel u starosty Pánka a dnes jsem pozván do statku Jindrova.“

„Ty hoduješ tedy s jinšími pány. To se ti nedivím, že nestojíš o náš prostý stůl. Tam máš dvoje maso a já chystám kaši bramborovou se škvarky. A jak že tě takoví zvou?“

„Když byl člověk ve světě, dovede i s pány zacházeti a zvou jej pak mezi sebe.“

„To je hezké. Chtěla jsem tě pozvati na večeři, ale ani se neodvážím.“

„Děkuji, budu jísti v hospodě. Tam za mne platí Pánek.“

„Ten může platiti. Má již dluhů jako kvítí.“

„Jeho statek všechno unese,“ usmál se Jirchář, vloživ na slovo „statek“ zvláštní důraz.

„Nevím, nevím. Máme sice chalupu, ale

jsme spokojeni. Dluh užírá člověku zdraví. Zaplatíme daň a nic nás netíží. Pánek často jezdí a běhá po vsích a městech, aby si ještě nějaké sto vypůjčil. Raději bych suché slupky jedla než takové vedla panství. Co z toho člověk má? K čemu takový statek?“

Jirchář nerad naslouchal těmto slovům.

„A přece Pánek je starostou, prvním občanem, a také v městě si ho váží.“

„Pravda, pravda, ale jak dlouho toto panství potrvá? Všeho do času. Pánka vyženou dluhy ze statku.“

Aby nemusil Jirchář podobné řeči slyšeti, oznámil, že přijde později, až bude poručník doma.

Kačerová škrabala dále brambory a uvažovala. Proč jenom jmenuje muže poručníkem, když mu dříve říkal „tatínku“?

Zatím Madlenka pilně žala trávu na poulouku. Časem se zapomněla a pak dlouho se dívala k nedalekému lesíku. Před lety, než Jakub odešel na vojnu, zde v tom lesíku na ni čekal, až nažala. Pak jí buď pomohl trávu na záda nebo za ní vezl ji na trakaři.

Teď má času dost, mohl by přijíti, ale nepřichází. V lese jenom vrány poletují a veveřice se probíhají. Madlenka by poznala, kdyby tam někdo vešel.

Byla zarmoucená. Jakub není tím starým

hodným a upřímným hochem a otec nyní se na něj rozhněval, že pohrdl jejich stolem a dočasným zaopatřením.

Když tak trávu seká a přemýšlí, ozve se ze sousedního pole: „Pomáhej Pán Bůh.“

Majdalena se ohlédla a spatřila Jindrovic děvečku. Sekala kravám jetel.

„Už jsem tady půl hodiny a Madlenka se ani neohlédla.“

„Pospíchám, proto jsem se ani neohlédla.“

„Anebo Madlenka zpyšněla,“ usmálo se děvče.

„Nevím, nač.“

„Ale já vím. Budoucí selka.“

„Kdybys nemluvila. Zase nějaký klep.“

„Vždyť toho je plná ves, že Jakub kupuje náš statek.“

Madlence vypadl z ruky srp.

„Jakub Jirchář že kupuje Jindrův statek? Žertuješ?“

„Svatá pravda. Ráno byl s Pánkem u nás a ptali se hospodáře, co by za statek chtěl. Jindra měl už několik kupců a přihazuje na ně den ode dne. Jakobovi oznámil devět tisíc.“

Kačerova dcera nemohla se ani vzpamatováti.

„Devět tisíc! Co pak vyhrál Jakub v loterii?“

„To ne, ale splatí prý všechno časem. Na

závdavek má svoje, pak prý hodně přížení (při těch slovech se děvečka usmála) a platiti bude zatím úroký. Už to je jisté! Jenom čeká, až svolí poručník. Nesvolí-li, počká několik neděl, až bude plnoletým.“

Madlenka nemohla sekati. Byla by se řala při každém seknutí.

„Proto jsem si myslila, že jako budoucí selka si mne ani nevšímáš.“

„Nejsem ještě ani Jakubovou ženou, ani selkou.“

„Kdybych se nestěhovala s Jindrovými do města, poprosila bych tě, bys mne vzala do služby.“

Madlenka v slovech těch cítila posměch. Děvečka si ji jenom tak nabírá. Sebrala trávu a spěchala domů. Ale nemusila vypravovati novinu, poněvadž všichni to věděli. Za Kačerem si vyšel sám Jakub na pole a hospodyně se o všem doma dověděla.

Kačer se zlobil a huboval na lidskou pýchu.

„Škoda ho; zničí se a bude žebrákem. To je rozum, uvázati si na sebe statek s takovým dluhem!“

„Svedli ho, zvláště Pánek.“

„Ano ten. Nechce padnouti sám, touží po spojencích. Svede takového chlapce! Rozdmýchal v něm pýchu, vymaloval mu všechno růžovými barvami a Jakub šel na lep.“

„Povolíš mu vyzvednouti peníze?“

„Nepovolím. Ať počká. Takovou vinu si na sebe nemohu vzít. Do smrti bych toho želel. Snad se ještě obrátí, snad dá na radu naši. Představíme mu všechno, co počíná. Je zaslepen, dá Bůh, že mu bělmo s očí spadne.“

To všechno slyšela Majdalena. Srdce jí mohlo žalem puknouti. Při takových poměrech těžko pomýšleti na svatbu. Do statku se nedostane. —

Ve staré hospodě bylo plno za třemi stoly. Jeden obsadili hráči s přikukujícími do karet, druhý zaujali sedláci s Pánkem v čele a nejčetněji byl navštíven třetí u dveří tak zvanou třídou „prostřední“.

Bylo veselo a hlučno. Jedni pili pivo, jiní kořalku.

Poslední přišel Jirchář. Rozhlédl se po světlici, kde by bylo místo. U prvního stolu se nikdo neohlédl, aby ho zavolał, proto se uchýlil na místo u stolu třetího, což mu však nebylo milé, poněvadž v čele seděl jeho poručník Kačer.

„Vítáme tě, Jakube. Však jsi nám ještě nic nepověděl ze světa. Dnes všechno nahradíš.“

„Jirchář má jiné starosti, než vám vypravovati,“ ozval se jeden ze sousedů. „Vyjednává s Jindrou.“

„Pěkná špekulace, ale nevím, vydaří-li se,“ poznamenal jiný.

Kačer mlčel, naslouchaje.

„Jakub je mladý člověk, jistě si hodně nashromáždil ve světě a má vyhlídnutou bohatou nevěstu. Jinak by se ani neodvážil kupovati statek. Takhle dva tisíce by nyní člověk na statku přece uplatil, že by za několik let dluh zmořil; ale na více bych se nechtěl pustiti.“

„Jsou zlé časy, obilí neplatí a kdyby přišla nějaká náhlá pohroma, bylo by zle.“

„Však on Jirchář dobře ví, jak si pomůže. Kdyby čekal, až mu poradíte, kam by se měl!“

Jakub seděl jako na špendlíkách. Někteří to mysli s ním upřímně a ti ho varovali, druzí si jenom Jakuba nabírali.

„Poslechni mne, starého hospodáře,“ ozval se soused, který dosud mlčel. „Radím ti jako přítel tvého otce. Nedělej to a nezadlužuj se. Nevíš, co to je, když každého čtvrtleta sehnati musíš úroky a platiti část kapitálu. Také jsem to zakusil, ale jenom při několika stech. Kup si něco menšího a až si u hospodaříš, přikup si kus pole.“

„To je také moje řeč,“ ozval se Kačer.

I jiní přisvědčovali. Pustili nyní žert stranou a mluvili do Jakuba přesvědčivými slovy, že by se byl již naklonil a poslechl.

Od hořejšího stolu vstal Pánek, protáhl se a rozhlédnuv se hospodou, spatřil Jircháře, v jakém křížovém ohni sedí.

Hned byl u něho.

„Ani jsme si nevšimli, že jste zde, pane Jircháři. Přisedněte si k nám. Nikdo nás nebaví. Tady, jak viděti, o zábavu nejde.“

Pánek vzal Jakobovi pivo a sám je přenášel k prvnímu stolu. Jirchář se nedal dlouho pobízeti a šel.

„To je jeho zhouba,“ zašeptal Kačer.

„Vězí v tenatech a těžko ho bude vysvoboditi.“

U hlavního stolu si docela jinak všímali Jakuba. Dali mu zavdati, smáli se, žertovali a o statku ani slova.

„Co dělati?“ zeptal se Kačer soudruhů.

„Kdo chce kam, pomozme mu tam,“ řekl soused. „Je ho škoda, ale když nechce, nemůžeme ho nutiti.“ —

Kačer Jakobovi již nepřekážel. Jirchář si vyzvedl peníze a dal na první splátku. Dluhoval ještě přes sedm tisíc. Koupil statek a Jindra se chystal do města. Ale vymínil si jednu světničku, kde měl nábytek.

Zlomyslní lidé říkali, že si to zde nechal proto, by se mohl ob čas podívat na statek, který je více jeho než Jirchářův.

Bývalý majetník si dal celý dluh na statek vtěliti a Jakub měl platiti úroky.

Byl statkářem. Sen jeho se vyplnil. S veselou myslí a s mnohými nadějemi se stěhoval

do statku. Stal se sedlákem a Pánkovým přítelem. Cesta do výboru byla otevřena.

Mladý sedlák počal hospodařiti. Od Jindry převzal všechno, jak to stálo i leželo. Také si ponechal děvečku a skotáka. Čeledína propustil chtěje všechno zastati sám. Děvečka byla spolu hospodyní. Měla mnoho práce, ale to ji udržovalo, že byla paní v domě.

Jirchář to myslil zcela do opravdy a počal pracovati ztuha. Vyjížděl časně ráno na pole, dřel se celý den a byl spokojen s tím, co mu Manča ze sporých vědomostí kuchařských uvařila.

Doma pak na večer dával všechno do pořádku, až se zapotil a ani času neměl vyslechnouti Pánkova chlapce, aby přišel dnes do společnosti.

„Musím šetřiti,“ řekl si Jirchář a ani z domu se nehnul. Celý den pilně pracoval a večer přemýšlel, co by se příštího dne dalo dělati.

Ještě jedna věc ho zaměstnávala. Počal sháněti nevěstu. Vypočítal si snadno, že čím dříve věnem část dluhu uplatí, tím lépe bude.

Vzkazoval nejprve Kačerovým, co by Majdaleně dali, kdyby se do statku dostala. Učinil tak spíše jenom ze zdvořilosti, by neřekli, že, když tak dlouho za Majdalenou chodil, nyní ji ani nevzkázal.

Vodičková přinesla odpověď hned za tepla. V takových věcech se výborně vyznala a mnohou svatbu měla na svědomí. Nosila vzkazy a odpovědi; někdy se jí to podařilo, jindy sama přidala a pak bývalo nedorozumění po svatbě.

„Že prý vdává svoji dceru a ne peníze.“

Jakub se nad takovou odpovědí, stručnou ale významnou, zamrzl. Doufal, že Kačer se vynasnaží a jinaký vzkaz pošle.

„Nač byste se nad tím horšil, zlatý Jakoubku. Kačer je sprostý chalupník a vy můžete zaklepati jinde.“

Jirchář měl Majdalenu rád a věděl, že by se k němu dobře hodila. Byla pracovitá, šetrná a měla všechny dobré vlastnosti a ctnosti.

Jakub pohodil hlavou. „Když nechce, ať nechá tak“ a Vodičková se líbezně usmívala.

„Věděla bych o nevěstě, která by se do statku hodila. Má několik tisíc a slušného je zevnějšku.“

„A kde bydlí?“

„Ve Lhotě Rousalovic Anežka.“

„Myslíte, že by z toho mračna byl déšť —“

„Proč by ne? Rousal čeká, až někdo slušný zaklepe. Došla bych tam se vzkazem. Mám právě do Lhoty cestu.“

Jirchář neřekl tak ani jinak a Vodičková věděla, že má jít.

Jenom poručil Manči, by dala tetce trochu mléka.

Nejbližší neděli vyjel Jirchář na bryčce ze vrat. Sám si řídil povoz a skotáka měl vzadu, aby podržel koně. Jakub jel hrdě za nevěstou. Kde kdo, se za ním ohlížel a si pochvaloval, jak to Jakubovi sluší.

Za týden přijel zase do Oubělic ze Lhoty Rousal, aby si prohlédl statek. Bral to všechno důkladně, podíval se i do holubníku a na poli šfoual holí, jak hluboko je dobrá prst. Tu a tam radil, ukazuje, že je dobrým hospodářem.

Když byl s prohlídkou hotov, zakýval vážně hlavou a řekl: „Slyšel jsem, že jste něco dlužen na statek.“

„Maličkost, pane Rousale, všecko se uplatí.“

„Buďte tak laskav a ukažte mně kontrakt.“

Jirchář se pohněval. Jakoby kupoval statek a ne dceru sem vyvdával.

„Abych řekl pravdu, jsem dlužen sedm tisíc.“

Rousal se podíval na Jakuba s údivem a řekl:

„Pak nemáte na statku ani svůj šindel —“

„Vždyť jsem uplatil již dva tisíce —“

„Ty jste, milý člověče, zakopal. Jsem vám tou radou, abyste statek co nejdříve prodal a tak si aspoň nějakou stovku zachránil. Jinak jste zničen.“

Rousal odjel, zapomenuv říci, bude-li veselka.

Když od Rousalů dlouho nevzkázali, Jirchář pohodil hlavou: „Pro jedno kvítí, slunce nesvítlí.“ Vodičková šla od Lhoty na opačnou stranu a přinesla vzkaz odkudsi ze mlýna.

Opět jel Jakub „za holkou“ a za krátký čas přijel „pan otec“ na obhlídku. Statek se mu líbil, ale dluh ho zarazil. Dal by dceru Jakobovi, poněvadž slyšel, že je pracovitým a šetrným, ale věno se bojí do zadluženého statku strčiti.

„Nechte si každý svoje. Dám upsati dceři tři tisíce na mlýně a váš je a bude statek. Nemusíte si nic vzájemně věnovati, jak je dosud obyčejem. Beztoho se tím jenom taxonomy množí.“

S tím nebyl Jirchář spokojen, poněvadž by mu nebylo pomůženo.

Když se sešel s Pánkem, který mladého hospodáře huboval, že společnost v hospodě zanedbává, usmál se starosta a řekl: „Bláhový, proč každému povídáš, kolik jsi dlužen. Nezmiňuj se o dluzích a vynášej toliko přednosti svého statku.“

„Když se jdou dívat nyní otcové dříve do knih a vyžadují kontrakty k nahlédnutí, než se mluví o svatbě.“

„Mnohý snad přece udělá výjimku a toho lapni.“

„To by bylo nepoctivé jednání. Po svatbě by vyšlo všechno na jevo a místo klidné domácnosti upředl bych si na sebe bič výčitek a předhůzek —“

„Vždyť jsi pánem v domě a poručil bys i manželce.“

„Ne, tak se nechci oženiti. Raději bych ze statku utekl. Každý zná mne, ať také zná mé hmotné poměry.“

„Pak se pořádně neoženíš.“

„Než jsem koupil statek, mluvil jste docela jinak.“

„Proč nechceš poslouchati, když ti člověk dobře radí?“

Pánek zašel do hospody a vypravoval, že se v Jircháři mýlil a teď se sotva do výboru dostane. Je zpátečníkem a nechce se nakloniti k novým názorům světa.

„A kdo ho do toho statku vehnal, je ne-svědomitým darebákem,“ ozval se Kačer u vedlejšího stolu tak hlasitě, že to bylo po celé světnici slyšeti.

„Co se chudák nadře, kouska lepšího jídla si nedopřeje, o hospodu ani nezavadí a přece mu to není nic platno. Jakmile si ušetří zlatku, aby s deseti běžel k Jindrovi na úroky. Aby splácel kapitál, na to nemůže ani pomyslit. Udře se na tom zadluženém statku a pak z něho uteče.“

I jiní litovali Jircháře. Hubovali na zlo-
myslné rádce, kteří Jakobovi hlavu popletli.

Pánek věděl, na koho všechno padá, proto
se chtěl původci této nemilé rozmluvy pomstíti.

Vstal, poodešel do světnice pod lustr a
řekl: „Víte, proč Kačera mrzí, že se stal Jirchář
sedlákem? Protože nechal chalupníkovu dceru
a ohlíží se po bohatých nevěstách.“

„Poslouchejte, představený. Jirchář je po-
ctivcem, třeba měl trochu pýchy. Vzkázal nej-
prve mé Majdaleně. Tamo jde Vodičková, chcete-li
zavoláme ji a poví vám všechno. Ale já nechtěl
dceru dáti do takového dření, z něhož nic ji-
ného nekouká než žebrácká hůl.“

„Však Jirchář najde dost nevěst bohatých
ze statků.“

„Dej mu Pán Bůh štěstí. Jen aby se ne-
ošidil. Teď to na statcích podivně vypadá. Lépe
býti chalupníkem bez dluhů, než míti statek a
na něm dluhů jako kvítí.“

Pánek věděl dobře, kolik uhodilo a tiše si
sedl na své místo. Obrátil řeč na jiné pole.

U třetího však stolu dále ještě hovořeno o
Jakobovi. Jenom hráči si ničeho nevšímalí.
Hospodský jim nahradil prázdné sklenice plný-
mi, sebral ze řady na karty a vášeň dále dr-
žela několik lidí na uzdě.

Jirchář pracoval do únavy. První vyjížděl
na pole, poslední se vracel. Nikdo se tak ve

vsi nenadřel. Doufal, že všechno vydrží. Měl platiti čtvrtletní úroky. Na rychlo skácel několik stromů v prořídlem lesíku, který ke statku náležel.

Přijel Jindra, prohlédl si statek a pustil se do Jircháře. Ze prý les „plundruje.“ To dopálilo Jircháře. Pověděl otevřeně: „Statek je můj a nikdo mi nemá co poroučeti. Mohu si dělati co a jak chci.“

Jindra se usmál. Chtěl rozhorlenému sedláku povědět, čí vlastně je statek, kdo má k němu větší právo, ale mlčel prozatím. Jakub by mohl ještě více statek „plundrovati.“

Jenom tak napověděl v hospodě, že, kdyby ještě Jirchář stromy v lese kácel anebo jinak statek poškoditi chtěl, dá mu výpověď na celý dluh a bude po slávě mladého statkáře.

Tedy i ten pramen je zatarasen. Jirchář si chtěl pomoci prodejem lesa nebo zadních honů. Teď slyšel výstrahu a viděl, jak má svázané ruce. Nemůže se hnouti. Jindra má ve vsi vyzvědače, kteří donesou všechno, co se na statku vrtne. Nesmí nic skáceti, nic odprodati.

Nevěsty bohaté a k světu podobné vystřídal všechny. Vodičková nadarmo odnášela ze statku mléko, vejce, máslo, mouku a také nadarmo běhala a sháněla nové nevěsty. Každý otec se bál dluhu. Jirchář se líbil rodičům i

dcerám, ale prodlužený statek byl velikou závadou.

Nevěsty s dvěma tisíci by dostal, ale nesměl by býti vyběračným a musil by bráti všechno napořád. Jakub nechtěl.

Jednou s večerem potkal Majdalenu a to na stezce mezi ploty, že se vyhnouti nemohli jeden ani druhý. Jakub pozdravil a zastavil se. Píchlo ho u srdce.

„Jak pak se máš, Madlenko?“ zeptal se.

„Ještě to ujde, když Pán Bůh zdraví dá. A jak pak ty?“

„Mnoho si nemohu pochvalovati. Mám mnoho práce a nikam to nekouká.“

„Vezmi si ještě jednoho čeledína. Vždyť jsi sedlákem —“

„Neposmívej se, Majdaleno. Vlezl jsem to do pěkné pasti.“

„Však jsi sám chtěl a otce jsi neposlechl.“

„Mnohdy si člověk nerozumí,“ povzdechl Jakub.

„A což bohatá nevěsta tě nevytrhne?“

Jirchář se podíval na Majdalenu. Myslíl, že se mu posmívá. Nebylo tomu tak, mluvila upřímně.

„Když jsi mně dala košem. Nenadál jsem se toho.“

„Otec nechtěl. Povídal, že bychom věnem zaplatili dvakráte nebo třikráte úroky a byli

bychom hotovi. Vždyť si Jindra počíná, jakobys mu jen na statku hospodařil. Povídal otci, že se co nejdříve zpět přistěhuje.“

To dopálilo Jakuba.

„Však se nevrátí. Nepřipustím a nábytek mu ze světničky vyhodím.“

„Se špatnou bys se potázel. Dal by ti výpověď. Ale já ti povím o nevěstě, která má pět tisíc. Ovšem je už pět a třicet let stará a napadá na nohu. Ale má pět tisíc. Ty se ani neptáš, kde je?“

„Protože se mně posmíváš —“

„Nikoliv, myslím to upřímně.“

Jakub se otočil a bez pozdravu odešel. Ona to s ním myslí upřímně a dává mu takovou nevěstu? To není možno. Vždyť je sedlákem, vždyť si může jeti za nevěstou v bryčce a také je k světu podobný.

Odcházejce, umiňoval si, že si najde slušné děvče a nebude hleděti, má-li tolik tisíc, kolik od své budoucí nevěsty vyžadoval. Nahradí prací a šetrností, čeho se mu nebude na věně dostávat.

Jirchář napjal všechny síly, by se udržel. Pracoval, až se za ním sousedé ohlíželi a litovali ho.

„Dře se nadarmo,“ říkali a měli pravdu.

Jakub všechno téměř sám s děvečkou a chlapcem sklídl, ale bylo toho pomalu. Přílišné

sucho uškodilo osení. Pak mlátili, ale mlatici utíkali ze statku, poněvadž Jirchář bral málo dělníků ke stroji. Všechno chtěl sám udělati, ale při sebe větší námaze a pilnosti toho nedokázal.

Obilí musil hned prodati, aby sehnal na nové úroky. Aby mohl dluh spláceti, ani nebylo pomyšlení. Potřeboval by na nové vozy, ale nesmí ani pomyslit. Dal se sám do správy hospodářského náčiní a také stavěl rovněž sám na dvoře chlévky pro vepřový dobytek.

Ani sám nepozoroval, jak chřadne, jak jest utrápen, košť a kůže. Neměl kloudné stravy, nepřál si odpočinku a pracoval nad síly.

Vodičková již ustala choditi do statku. Na mnoha stranách vyjednávala, ale nikde to nepřišlo ku svatbě. Buď Jakub couval, nebo otec dceru do statku zadluženého dáti se zpěčoval. Nikde se nemohli dohodnouti.

„Nejlépe bude, když si přece jenom Majdalenu Kačerovu vezmete. Stará láska nerezaví.“

Jirchář se rozzlobil a ustanovil si jiným způsobem nevěstu najíti. Dával se do novin. Na prvním místě byl veliký statek a na posledním — malý dluh. Ale ani tím způsobem nesehnal tisíce, jichž potřeboval.

Jakoby mu někdo všechno naschvál kazil.

Jindra jezdil do Oubělic, nařizoval, kam se

má dáti hnůj, kde dlužno vykopati příkop a kam síti jař a ozim.

S Jakubem se pohádali zle.

„Tady poroučím nyní já!“

„Zaplatte sedm tisíc s úroky a pak sem nikdo ani nepáchne,“ usmál se Jindra.

„Beztoho jste mne jenom chytil, abych se dřel na statku zadarmo.“

„Já pro vás nevzkazoval. Víte, že jsem měl kupce, kteří by mně byli hned zaplatili. Prosil jste mne.“

Jindra měl pravdu, Jakub to uznával.

„Dejte mně dva tisíce a vezměte si statek zpět.“

„Proč bych jej byl prodával? Nechci statek, ale peníze.“

„Nepochodíte zle. Nežádám nic za opravy, za stavbu, za veškeru práci.“

„Děkuji pěkně. Tak jsme si to neudělali.“

Jircháře už statek mrzel. Rád by se ho byl zbavil. Věděl, že zde nic nedokáže, že se zde jenom zakopává.

Vzpomněl si na dotčené kupce a vyhledával je. Již nechtěli slyšeti. Koupili na jiné straně mnohem výhodněji.

Zase se naskytl Pánek a radil zlomyslně: „Když nechceš statek držeti, vyplundruj jej a pomoz si ku svým penězům. Jindra dostane statek a ty nepřijdeš o peníze. Já to také tak u-

dělám. Nemohu si pomoci. Vykácím les a všechno rozprodám, co se dá od statku utrhnouti.“

Jirchář uvažoval. Je v právu, a přijde o peníze. Kam se má obrátiti? Pánkovi nevěřil.

Kdo mu nyní poradí, kdo se ho ujme?

Vzpomněl si na poručníka Kačera. Ten by mohl pomoci a poraditi, by Jakub nepřišel do sporu se zákonem a svědomím.

Neměl na jarní setí, chlapec mu utekl, píce mu docházela. Byl u veliké tísně a věděl dobře, že se neudrží. Jindra nyní velmi často dojížděl do Oubělic na prohlídku.

Jirchář si schválně počkal na svého poručníka. Dělal, jakoby ho potkal náhodou, ale Kačer poznal, že tomu tak není.

„Jak se máš?“ ptal se chalupník.

„Ba špatně, strýčku.“

„Je to na tobě viděti. Vůčihledě chřadneš. Čeho se ti nedostává? Stůněš?“

„Rád bych se zbavil statku,“ vyrazil ze sebe Jakub.

„Tak brzo? Nechci ti dělati výčitky, nechci ti připomínati, jak jsi pohrdal mojí radou; budiž to zapomenuto. Věděl jsem, že nevydržíš na statku. Dobře ještě, že jsi se v tom nešťastném náběhu brzo vzpamatoval.“

„Však je dost zle i nyní. Přijdu o všechno.“

Kačer se zamyslel. Pravda, ztratil by dva tisíce. Tak se nadřít, tak strádati a přijíti o vše-

chno! Tím je draze zapláceno selské panství, po němž tak dychtil a toužil. Jak se ze všeho šikovně vyzouti?

„Pánek také prý přijde na buben.“

„Ten si to udělal sám, protože nepracoval, utrácel jako nikdo jiný ve vsi a panský vedl život. Teď všechno svádí na vysoké daně a špatné hospodářské poměry. Kdyby byl poslancem, všechno prý by jinak zařídil. Poslanec pak, kterého podporoval a jež zvolili za náš okres, Pánka opustil a v městě si ho ani nevšimnul, ač se dříve hubičkovali. Nejhuře, že tebe svedl. Teď plundruje statek, aby připravil věřitele o peníze.“

„K témuž mně radil.“

„Ty bys nikoho neošidil. Odevzdáš statek v nejlepším pořádku. Ještě jsi jej zvelebil a mnoho opravil. Jindra tě beztoho jenom tak chytil do tenat.“

„Vykáším les nebo otevru lom, prodám kus pole nebo jinak přijdu k svým penězům.“

„Statek je ovšem tvůj. Jindra tě musí žalovati. Úroky už neodváděj a Jindrovi pohroz, že dáš pojednou skáceti stromy v lese nebo v zahradě, nedá-li ti zpět peníze. Kdyby se zdráhal a tebe žaloval, než bude vše provedeno, můžeš dvakráte les vykácti. Na úřadě to nejde tak spěšně.“

Jirchář byl spokojen. Poděkoval a když

opět přijel Jindra na obhlídku a pro peníze, všechno mu hospodář vyložil. Byl chycen do pasti, chce si z ní pomoci, ale nerad by nechal ke všemu dření na statku dva tisíce. Pak pověděl, k čemu mu bylo poraděno od Kačera.

„Nedostanu-li peníze, uvidíte, jak vám všechno „splundruju“. I „hambalka“ vyřežu a ze stropů trámy prodám. Když mně vrátíte peníze, o nic nepřijdete. Postavil jsem vám chlívky, poopravil střechu, na poli nadělal tračivody, kolem luk příkopy a v lese nasázel mnoho stromků. O jiných maličkostech nemluví. Zítra se stěhuji ze statku a prodám dobytek, píce, obilí, drůbež a co se prodati dá.“

Jindra už se nevrátil do města. Zůstal ve své světnici a povoliti nechtěl. Chce-li, ať jde ze statku, ale nedá mu krejcaru.

Ráno si přišel Kačer pro krávu. Na oko ji smluvili a Jindra běžel pro starostu. Ani prý se nesmí hřebíkem hnouti.

Přišel Pánek na komisi a zeptal se: „Kdo pak je hospodářem zde na statku?“

„Já,“ ozval se Jirchář.

„Pak mně je divno, že jsem byl volán. Hospodář si může prodati, co chce.“

Za Kačerem přišel jiný soused. Ptal se, kde může káceti na zahradě staré štěpy a hrůšky. Za druhým si přišel jiný pro píce. Zatím

Jindra byl v úzkých. Už dával Jakubovi tisíc, aby odstoupil, ale Pánek ho napomínal:

„Nedej se. Za svršky dostaneš pěkné peníze a ještě si zaplatíš tu práci, to dření, které jsi statku věnoval. Jen prodávej jako já.“

Jindra v duchu předvídal, co by se s jeho statkem stalo. Příklad měl na Pánkovi, jehož stavení bylo jako po vyhoření. Ploty spálil, vrata prodal i na zahradě tak mnohý strom.

Všechno to se může státi jeho statku a pak by nedostal za něj ani polovičku.

Dojel tedy pro peníze a Jakubovi vrátil celé dva tisíce. Kontrakt zrušen a Jindra všechno přijal zpět.

Když byli hotovi, přišourala se Vodičková. Nese prý vzkaz od bohaté nevěsty. „Hezká mnoho není, ale má peníze.“

Jirchář se jenom usmál.

„Už jsem si sám vybral nevěstu a vašich služeb nepotřebuji.“

Vodičková se pohněvala.

„To je pěkné! Co jsem se naběhala a nasháněla a teď na konec jsem bez výtědělku.“

„Však jste z toho škodu neměla.“

„A sama beztoho roznášela,“ ozval se Jindra, „že máte mnoho dluhů a nevěsta, která se sem dostane, musí mítí tisíce, by všechno zaplatila.“

Vodičková se rychle odstranila. Také Kačer ani se nerozloučil, zmizel a Pánek starosta

byl odvolán, poněvadž dostal návštěvu. Páni od úřadu sepisovali, co zbylo po plundrování, by něco dostali věřitelé na památku. Výbor se zatím radil, koho by zvolil za představeného.

Opět bydlil a jedl Jirchář na hospodě. Panství ho přešlo, počal uvažovati, co by měl podniknouti.

Vzpomněl si na Kuličkovu chalupu. Jako sedlák ani se nestaral o chalupníky a tudy také nevěděl, jak to se zmíněnou chalupou stojí.

„Paní hospodská, nevíte, zdali je Kuličková chalupa na prodej?“ zeptal se.

„Ani nevím, kdo všechno zdržuje a protahuje. Dosud jí nikdo nekoupil.“

„A kdo má všechno v moci?“

„Kačer, tvůj, chci říci, váš poručník. Sedlákům se netyká.“

„Prosím vás, nesmějte se.“

Jirchář vyšel z hospody a dlouho okolkoval, než vešel do Kačerovy chalupy. Styděl se. Ale co má dělati? Nemá, kam by ukryl hlavu svoji.

Chtěl se omlouvati, ale byl přijat, jakoby se právě nyní navrátil z vojny. Musil zůstat na večeři a na noc byl poslán k přátelům. I Majdalena se na něj usmála. Nikdo nevzpomínal, co se v roce událo.

„Přišel jsem vlastně koupit Kuličkovu chalupu.“

„Ta je moje a musíš nyní se mnou jednati. Věděl jsem, jak nešťastný náběh ten dopadne, proto jsem převzal na sebe chalupu do zásoby.“

Jirchář dlouho kupoval od poručníka chalupu, až k ní dostal Majdalenu přídavkem, hospodařil pak a zedničil, jsa živ spokojeně beze všech dluhův.

4.

O prázdninách.

O prázdninách.

Črta z venkova.

V zimě by hospodář čeládky ani nepotřeboval, poněvadž by domácí všechno sami zastali; ale má ji proto, že by bylo nevděkem po tuhé práci čeled' pustiti a na jaro by buď žádné nedostal nebo ledajakou za vděk vzíti musil. Pranic se nezlobí, když si děvečka nebo oráč udělá malé prázdniny. Ty bývají pak o vánocích, kdy se vyměňují místa. Na sv. Štěpána se dá výpověď a od Nového roku nebo svátku sv. Tří králů se nastupuje na nové místo.

Zatím jsou prázdniny.

Děvečka se odstěhuje k rodičům anebo známým a je ráda viděna. Jí ze svého. Přinese si housku-vánočku a od hospodyně výsluhu dle zásluhy. Ani všeho sama nespotřebuje. O prázdninách si zašívá a vše dává do pořádku. Také vypomáhá, by nevyšla z cviku a ruce jí nezdřevnatěly.

U Potockých sloužila Veronika mnoho let

a neměla ani pomyslení, že by vystoupila. Na Nový rok se zeptal Potocký: „Nu tak, Veruno, zůstaneme?“

„Když dá Pán Bůh zdraví, hospodáři, a budete se mnou spokojeni, zůstanu ještě rok,“ řekla děvečka a utřela si čelo.

„Abys neřekla, přidám ti šátek o výročním trhu.“

Veronika poděkovala a šla po své práci. Začala znova. Několik dní si také odpočala, a zase se navrátila. Nikdo by si u Potockých nedovedl jinou děvečku mysliti než Veroniku. Srostla takořka s rodinou a počítali ji „mezi své.“ Aspoň se domnívali mnozí, že je Potockých vzdálenou příbuznou. Velmi šetrně bylo s ní zacházeno a Veronika si počínala na statku jako druhá hospodyně. Pracovala pilně, sloužila svědomitě a hospodář o Novém roce opakoval otázku, jenom že byl tak uvyklý. Ani mu ve snách nenapadlo, že by mohla Veronika odejít.

„Smím si dojít k sestře, bych si něco na sebe poopravila?“ ptala se Veronika hospodyně v kuchyni.

„Jdi si. Ale nemysli, že tě vyháním, když máme po práci a jsou ty Boží svátky. Také bys se najedla a můžeš si doma všechno spořádati. Ale chceš-li, brániti ti nebudu.“

Veronika zase poděkovala hospodyně.

„Abys tam neměla hladu, zde máš kousek

uzeniny a trochu mouky. Přijď brzo, Marie všechno nezastane.“

Děvečka se chystala ke provdané sestře do sousední dědinky. Vždycky tam protrávila své prázdniny. Když měla pokdy v neděli odpoledne, zaskočila si do Lhotky.

Pocházela tam odtud a jedině u sestry měla koutek, kde se mohla považovati „doma.“ Rodná chalupa k sobě ji táhla, poněvadž jí zde každý koutek byl velmi milý, připomínaje blahé doby mládí.

Dříve sem pospíchala také proto, že zde žila stará matka, která Verunku svoji velmi milovala. Dcera přinášela matce housku, mazanec, výsluhu z hodů, buchty z dožinek a co právě kloudnějšího dostala. Když pak matka zemřela, Veronika nadále sem docházela, spravedlivě se dělic o své věci s dětmi sestřinými.

Tetička byla ráda viděna a nejstarší Josef s Marií se dostavili, by své tetě a zároveň své kmotřičce pomohli nésti šaty, které ránila popraviti o svých vánočních prázdninách. Byli by také rádi nesli uzeninu a housku, ale ona si tyto věci vzala sama.

Uzavřela prázdnou truhlu květovaným víkem, poohlédla se po malovaných ptáčích a květinách, jež mistr truhlář na truhle vyhotovil a šla. Peníze si schovala za ěadra. Šaty odnesly děti a peřiny byly v komoře. Na všechno byla

připravena. Kdyby — Pán Bůh nedopouštěj! — vznikl požár, přikázala mladší děvečce Marii, hned aby se svými i její „drchničky“ vyhodila z okna a v bezpečí opatřila.

Jak se vesele šlo Veronice při pomýšlení, že si může kolik dní odpočinouti. Ráno nebude volati hospodář před pátou, nemusí hned spěchat do chléva, by poklidila dobytek, snášeti vodu, dříví a rozmanité věci do kuchyně. Také nemusí v jakékoliv slotě na pole a večer ji také nebude čekati draní peří, klování máku a přebírání obilí.

Jak příjemně ten týden stráví! Ráno se vyspi do libosti, pak se nasnídá, půjde do kostela, zastaví se tu a tam a doma čas do oběda stráví správou šatů a prádla.

Po obědě si zdřimne, pak se nějakou prací pobaví a po večeři si pohraje s dětmi.

Tak strávila co rok svoje prázdniny. Odpočala si, poveselila se a pak zase se silou pružnější se vracela do služby.

Verunka sloužila již mnoho let. Záhy odešla z domu a nyní jí bylo již ke třiceti. Byla dosud statná a silná. Mohla se provdati, ale nestála o to, by třela bídu. Takto se má dobře, je u sestry ráda viděna a nemá prý ještě zmeškáno.

„Ta zůstane do smrti u Potockých,“ říkali o ní a měli pravdu. Hlavně dobrá služba toho

byla příčinou, že se Veronika držela u Potockých a nikomu z nápadníků ruky nepodala. Věděla, co by ji čekalo, jak by musila strádati, poněvadž neměla věna a boháč se o její ruku neucházel.

Raději zůstala „tak“ a těšila se na prázdniny. Sestra také utvrzovala ji v předsevzetí, by se neprovdala.

Rychle ubíhala Veronice cesta. Již se jí objevila Lhotka a z daleka se dívala na rodnou chalupu. Tam měla několik zlatek, jež švakru ponechala bez úroků, tam si také uložila peřiny, které po matce zdědila a teď šla jako do svého. I stravu si nese a ničeho od nikoho nemusí požadovati. Tato svoboda jí těšila.

Když šla kolem první chalupy, ze síně volala na ni Pazderková: „A naše Veronika jde na vakace. No, zdrávi užívali.“

„Také tak, kmotra. Však jsou jednou do roka.“

„Přijď na táčky; dereme peří.“

Tak byla všemi vítána a zvána na toulačku, na besedu, na táčky, na přástvu, na černou hodinku, na hejtu a jak vůbec lid na venkově prázdnou chvíli u večer nazývá.

Nejupřímnějšího uvítání se jí dostalo u sestry. Sám hospodář jí šel naproti až na zápraží a děti ji obstoupily ze všech stran. Pro každého od křiklouna v kolébce až po Josefa. vý-

rostka něco měla v uzlíku. Sturec nejvíce šilhal po uzenině a sestra se dívala, jak se Potockým povedly housky.

„Jak se tady máte?“

„Když dá Pán Bůh zdraví, ještě to ujde. Také pořád zdráva a při síle?“

„Buď Bohu chvála. Jako starší děvečka teď se tolik nenadřu, u Potockých je slušná strava a co teď máme na všechno stroje, z polovice se tolik nenaděláme. Ale musí zase člověk dáti pozor a nahraditi sílu zručností a opatrností.“

„Jsou to teď výmysly na světě. Ale zase chudý lid má málo práce.“

„U našeho hospodáře se to nesmí říci. Dává pole obháněti příkopy, vyvážeti hlínu, na zahradě každý strom obrátí a na zimu také nikoho nepustil. A co pak je tady nového?“ obrátila Veronika řeč na jiný předmět.

„Že jsme plavku prodali, to víš. Kopala. Pak jsme přišli také o prasátko.“

„A já mám zajíce,“ hlásil se Josef.

„Také psa máte nového. Nekouše?“

„Leda chleba. Dobrý hlídač. Pamatuješ se na Burianovou? Ta umřela.“

„Ale hleďme! Vždyť byla v mých letech.“

„Už je tomu tak. Má to odbyto a nás to čeká. Hodná to byla žena.“

„A co Burian?“

„Je vdovcem s třemi dětmi.“

Všichni se zamlčeli.

„Co mu zbývá, než aby se znovu oženil? O nevěstu mu nebude zle,“ rozumoval hospodář.

„Burian je hodný člověk, třeba již v letech, pořádný, usedlý a má pěknou chalupu.“

„Ale tři děti,“ namítala žena.

„Ty ovšem mu budou na závadu. Ale najde se i taková žena, již nebudou tři sirotci proti mysli. Aspoň na nich může osvědčiti pravou lásku křesťanskou.“

Veronika tiše naslouchala. Pak se otázala, jak jsou děti staré.

„Od pěti do jednoho roku. Nejhůře to bude s nejmladším děvčetem. Chtěla jsem je vzít k sobě, když doma nemá obsluhy. Pak s toho sešlo.“

„Příležitost k dobrému skutku nikdy nemáme minouti. Kdy pak se naskytne? Marie by snadno dítě pochovala. Burian má dost starostí s dvěma většími,“ mínila Veronika.

„Pak je nyní málo kdy doma. Musí každou chvíli na úřad k vůli pozůstalosti.“

„Tedy sem to dítě vemte,“ řekl hospodář. „Však vám pláč jeho neuškodí. My jsme tomu vlastně zvyklí, ale jak to bude milé Veronice? Přišla si odpočinout a teď jí nedá cizí dítě pokoje.“

„Na mne se pranic neohlížejte. Mám malé děti ráda. Beztoho nyní nemám co dělati.“

Když se i Marie přihlásila, že převezme úkol chůvy, bylo ustanoveno, hned ráno dítě přinést do stavení.

Teď teprve hospodyně přiskočila ke kamnům, aby sestře uvařila kávu. Hospodář šel ven, aby obsloužil dobytek a všechno uzavřel. Veronika se zatím bavila s dětmi. Vypravovaly jí, čemu se učí ve škole, jak mnoho bylo jablek na zahradě i kde jsou nejlepší klouzačky.

„Snad nemyslíte, abych se šla s vámi klouzat?“

„Jindy jste chodívala. Já se na to pamatuji,“ volal vesele Josef.

„Tenkrát jsem byla ještě mladá.“

„Co pak jste nyní, tetičko, babičkou?“ smála se Marie.

„To právě nejsem, ale mám už léta. Až vy tak sestaráte, však vás také všechno taškárství mine. Léty nabývá člověk rozumu. Však to zkusíte.“

Děti umlkly chvíli a Veronika se také zamyslí. Snad to s tím stářím ani nemyslí doopravdy. Pravda, mladici není, ale také nemusí ještě na stáří naříkati.

„Kdyby takových starcův a stařen bylo,“ ozvala se u plotny hospodyně. „Dvakrát bys mne přeskočila.“

K večeri dostali všichni kávy, ač ji vlastně vařila hospodyně jenom pro hosta. Také nakro-

jena houska. Švagr si však raději vzal chléb k vůli — uzenině.

Po večeři se chvíli rozmlouvalo a všichni odešli na lože. Tetičce přepustila Marie lože v komoře.

Spala sama, aby si prý pohověla.

Jak blaze jí bylo beze všech starostí tam na statku! Jak mile uléhala a spokojeně dělala poslední křížek! Byla sice práci zvyklá, ale přece se těšila na odpočinek. Teď ho užívá plnou měrou.

Pak si vzpomněla na Buriana. Znali se za svobodna a tančivali spolu v hospodě i na louce. Jaké ho stihlo neštěstí! Jistě nespí, ale starostmi je všecek zabaven. Tři děti bez matky. Musí se oženiti, ale jak mu to půjde těžko, když musí voliti nejen manželku, ale spolu matku nedospělým dětem!

Zdali pak takovou ženu najde, která by se obětovala? Zdali pak se neošidí? Nepřivede-li zlou dětem macechu?

Veronika dlouho nemohla usnouti. Slyšela psa štěkati, zpěv chasy, šustot na půdě.

„Jak jsi se vyspala?“ ptala se ráno sestra, když Veronika přišla po sedmé z komory.

„Znamenitě. Ale jak jsem zaspala! Doma vstáváme v létě před pátou, v zimě o půl šesté.“

„Však jsi na prázdninách a můžeš si aspoň jednou do roka pohověti.“

Po snídání šly ženské do kostela. Švagr chodil pilně na roráty, teď ponechal úlohu tu ženě a Veronice. Marie pak sotva se ustrojila, spěchala k Burianovům.

Soused vařil dětem mléko. Byl sice v nejlepších letech, ale starost ho svírala.

„Strýčku, naši povídali, že si vaši Františku vezmeme k nám. A Josef s Cyrillkou také mohou býti ve dne u nás.“

Burian se podíval na děvče udiveně. Ani tomu nechtěl věřiti. Jak mu tato nabídka byla vhod! V zimě trochu tesařil a byl málo kdy doma. Teď se však nemohl ani hnouti ze stavení.

„Naše tetička se za vás přimlouvala,“ povídala dále Marie. „Přišla včera k nám a donesla nám vánočku.“

„A co že povídala?“

„Abychom vám pomohli. Já si už jdu pro Františku. Ta prý bude u nás do té doby, až se oženíte.“

Burian se musil usmáti. Marie vypověděla všechno. Soused však nechtěl dítě poslati. Musí napřed promluvit s hospodářem, nebylo-li by dítě domácím protivné.

Hned odešel s Marií a přesvědčil se, že se vše zakládá na pravdě. Poděkovav napřed, pustil děti a šel do práce. Byl bez starosti.

Když se ženy vrátily, už byla malá Fran-

tiška ve světnici jako doma a všechny děti si hrály společně.

Nastala prohlídka sousedových dětí a všeobecně uznáno, že byla nebožka pořádnou ženou a děti pěkně vedla.

Veronika rozbalila uzel, vyhledala na půdě záplaty a začala si opravovati, co se za rok potrhalo. Bylo toho mnoho a mnohá věc ani za správu nestála. Z toho hned usouzeno něco přešíti na děti.

Ale Veronika nebyla mnoho pilnou. Stále dohlédala na děti a jednou musila i vadící se rozsouditi. Františka však byla tichá a batolila se u Veroniky. Hrála si s hadříky a cosi břeptala, čemuž ani Ořech naproti ležící nerozuměl.

„Ani jsem nevěděla, že tak ráda dětmi se zabýváš,“ ozvala se sestra od plotny. „Nejsi přece takovému křiku zvyklá.“

„U Potockých ovšem nemám děti na starosti, ale přece na ně časem dohlédnu. Jsou-li děti hodné, každý je má rád.“

Na ta slova děti na chvíli utichly. Také jim běželo o pochvalu tetiččinu.

„Nepůjdeš někam na táčky?“ znovu se odpoledne ptala hospodyně.

„Ani nemám kam a jsem nejraději doma. Na táčkách se dělají klepy.“

Dospělejší děti odběhly na klouzačku a Ve-

ronika se zabývala výhradně Burianovou Františkou.

Děvče na jiného se nedívalo než na tetu a kdyby ji posadili stranou, přišourala se ke stolu, kde Veronika šila.

„Tys tedy záhy sirotečkem. Kdo ví, jak ti budou křivditi,“ rozmlouvala Veronika s dítětem.

S večerem se celá rodina opět sešla a také Burian zaklepal na dvěře. Přišel si pro děti. Aby tyto nejedly z cizího, Cyrillka ráno vzala sebou k sousedovi brambory a krupici na kaši.

„To jsem rád, že jste se mých dětí ujaly. Byl bych přišel o pěknou práci, kdybych byl ještě dnes se nedostavil. Rád vám zaplatím, když mně tady děti necháte.“

„O platu není ani řeči. Dokud to půjde, s radostí vám vyhovíme. Nejhůře s maličkou. Naše dospělejší po svátcích půjdou do školy, my na práci a pak zůstanou děti bez dohledu. Nerada svěřuji taková malá dospělejším, poněvadž se jim může něco přihoditi.“

„To je pravda; musím je tedy jinak opatřiti,“ řekl smutným hlasem Burian.

„Dokud jsem na prázdninách u sestry, o své děti báti se nemusíte.“

Burian se ohlédl po Veronice, která, Františku majíc na ruku, přecházela po světnici.

„Vy byste se s mými dětmi chtěla zabývati?“

„Vždyť jsme si kdysi, Buriane, tykali.“

„Pravda, pravda; ale tomu je dávno. Od té doby mne zastihlo toto neštěstí. Ani nevím, kde mně časem hlava sedí a jsem celý tím pitomý,“ stěžoval si Burian.

„Rádi věříme,“ nato hospodyně. „To jsou nějaké starosti s dětmi. Jsme dva a někdy nevíme, kde co dříve chytit, bychom děti ošatili, nasýtili a řádně je do školy vypravili.“

Burian ještě cosi namítal a pak se chtěl s dětmi vypraviti domů.

„Zůstaňte na táčky a Marie vám zatím spraví domácnost. Také dětem uvaříme večeři. K čemu byste nyní ještě se namáhal. Máme zatopeno a uvaříme vám třeba slepici,“ usmála se hospodyně.

Burian svolil. Odešel s Marií, by jí doma vše ukázal, donesl k sousedovi trochu zeli a bramborů na večeři a dal se do rozmluvy s Veronikou.

Vyptával se na denní práci u Potockých, na poměry ve vsi a jak dlouho zůstane na vakacích.

„Dostala jsem dovolenou k Novému roku a přidám si nejspíše do Tří králů. Nemáme mnoho dělati a hospodář se nebude zlobiti.“

„V létě se to všechno vynahradí —“

„Ba právě; o žních je mnoho co dělati.“
Zatím přišla Marie, oznamujíc, že je všechno

hotovo. Jenom do chléva se bojí, protože kráva kope.

„Počkej, pomohu ti,“ hlásila se Veronika a dala malou Františku Burianovi. Ten nechtěl připustiti, by se namahala ale posléze přece rád svolil.

„Hodná holka,“ pochvaloval Šturcovi.

„A účinnivá,“ nato hospodář. „Pomyšlení každému udělá.“

„Kdybych dostal takovou ženu!“ zatoužil Burian.

V tom se dala Františka do pláče. Natahovala ruce ke dveřím a volala: „Teta!“

„I to dítě po ní touží. Jak se dovede některý člověk malým velkým zavděčiti!“

„Děvče se celé po Veronice třese a starší také k ní přilnuly. Však běžely za ní a jistě ji provedou po chalupě a se vším se pochlubí.“

Po večeři si ještě chvíli vypravovali, ženské zašivaly a děti si hrály. Z počasí přešel hovor na masopust a Burian si stěžoval, jak bude u něho neveselo na ostatky.

„Víš co, musíš brzo „do toho praštití“ a vyhledati si družku života,“ mínil hospodář.

„Ani jsem ještě nepomyslel. Není tomu dávno, co jsem nebožku pochoval —“

„Čas smutku již dávno minul. Musíme se řídit okoloostmi.“

Burian brzo všechno zamluvil. Nechtěl o

ženění ani slyšeti. Dosud se nezpamatoval z rány, která ho stihla.

Když pokročil večer, chystal se soused domů. I sháněl se po dětech. Dávno přestaly si hráti a usnuly tvrdě, že jich nikdo nemohl probuditi..

„Nechte je zde, nadarmo byste je burcoval Vyspí se s našimi,“ řekla hospodyně Šturcová.

„Františka by vás zlobila. Probouzí se večer a pláče —“

„Tu si já vezmu na starost,“ hlásila se Veronika.

„Vy, nebo ty? Vždyť jsi na prázdninách.“

„Jen ji nechte, ať se zaučuje,“ smál se Štunc.

„Dělá-li člověk dobrý skutek, ještě se mu vysmějou,“ řekla hospodyně.

Veronika skutečně spala s Františkou. Probudila se ovšem, ale nestěžovala si. Příštího dne se nadále domácimi a cizími dětmi obírala. Musila se podívat na jejich dlouhou klouzačku, pomohla jim přestavěti jesličky a na Cyrillku přešila sukničku.

S večerem přišel Burian přímo k Šturcovým. Všechno se opakovalo jako předešlého dne. Burian přinesl všem dětem po preclíku a Cyrillka se pochlubila, že má šatečky o mnoho volnější.

Burian vděčně pohlédl na Veroniku. Ne-

děkoval nahlas, aby Štunc zase neudělal nějaký vtip. Veronika mu dobře porozuměla.

Toho večera četla, poněvadž se nedostávalo látky k rozmluvě. Děti opět usnuly záhy a Burian sám odcházel do chalupy.

V neděli před Novým rokem byla Veronika v kostele na ranních službách Božích, ač vždy chodila se svobodnou chasou na velkou. Chtěla zastoupiti sestru při strojení oběda, když tato navštívití mínila staré rodiče z mužovy strany.

U kostela hned se přihlásila ku své hospodyně, kterou mezi kmotrami zastihla.

„Jak se vede, Veroniko, o prázdninách? Kdy se vrátíš? Nebo si máme vyhledati jinou?“

„Už jsem zase přijata od hospodáře Potockého. Než jsem odešla, udělali jsme pořádnost.“

„Tak jenom, kdy budeš chtít, přijď. Pak si odskočí k rodičům Marie.“

„Ta půjde až na masopust. Ke Třem Králům jistě se dostavím.“ Veronika se rozloučila a spěchala ke Lhotce. Ani se neohlédla. Stáhla loktušku a rychle se brala k domovu.

„To je běh,“ zvolal kdosi za ní. Ohlédla se a spatřila Buriana. Zastavila se.

„Máme-li jíti spolu, musíte si pospíšiti.“

„Copak dnes hoří? Kam tak spěcháš? Zpět do služby, by tě někdo nepředskočil?“

„O to nemám žádného strachu. Ale Marie půjde s mužem přes pole a musím vařit.“

„Také mne ta bolest čeká a neletím. Stavil jsem se pro kousek masa a dětem prorohlíky.“

„Za ty peníze jste jim mohl upéci buchty.“

„Do těch se nemohu pustiti, proto odbývám děti jenom rohlíky. Maso dovedu uvařit, naučil jsem se tomu na vojně.“

Cesta byla hodně ušlapána, že mohli jíti pohodlně vedle sebe. Rozmlouvali o domácno-
stech. Burian se musil dáti v mnohém poučiti od Veroniky.

Vyučila se sama u Potockých, poněvadž tam bylo vzorné hospodářství a Veronika si všeho velmi dobře všímala.

„Kéž bych našel tak moudrou ženu!“ zataušil Burian, slyše všechny ty řeči o hospodářství a domácnosti.

„Teď najdete mnoho nevěst i s pěkným věnem.“

Burian se usmál.

„Ale já jsem mnoho vyběračný.“

„Nevěděla jsem —“

„Ano, poněvadž musím hledati nejen ženu ale i matku nedospělým dětem, chci a musím hledati řádnou osobu, která by si mne vzala také z lásky k mým dětem, musím hledati dívku, jakou jsi ty, Veroniko.“

Oslovená se zarazila na chvíli. Pak chtěla všechno obrátiti v žert.

„Ráda věřím. Budeš hledati dívku jako jsem já — při letech.“

„A při dobrotě a upřímnosti,“ vskočil Veronice do řeči Burian. „Věru, kdybys mne chtěla, byl bych nejšťastnějším člověkem na světě.“

„Nežertuj, Jene. Vždyť víš, že se nebudu nikdy vdávati.“

„A proč? Chceš sloužiti do smrti? Nemysli, že budeš vždycky tak pevnou a zdravou. Přijdou léta a pak vypovídá zdraví člověku služby. Nyní tě mají u Potockých rádi, když děláš, ale jak až nebudeš moci pracovati?“

„Půjdu k sestře.“

„Také tě nyní rádi vidí, to je pravda. Ale musíš povážiti, že by se jejich láska jistě změnila, kdyby za to míti musili, že zůstaneš u nich na vždycky. Víím, že tě mají rádi, ale ty jim také mnoho jsi nápomocna.“

„Mám na chalupě několik zlatých.“

„Ani ty tě nezachrání. Zapomněli dávno na všechno, když nyní ani úroky nevybíráš.“

Veronika mlčela. Uznávala, že má Burian pravdu. Tyto prázdniny nelze přirovnati k oněm, kdyby přišla s prázdnýma rukama a usadila se ve Lhotce na vždycky. Pracovati by nemohla a jedla by s cizího stolu. Jak by se pak na ni dívali? Jak by pak byla vítána?

To stálo opravdu za uváženou.

Burian se hned nevnucoval. Šel tiše vedle Veroniky, která uvažovala o své budoucnosti. Nikdy nepomýšlela na to, co jí nyní Burian v tak jasném světle ukázal. Myslíla, že to všechno stále bude trvati a nic se nezmění.

„V rodině přece nalezne člověk jinou obsluhu než u cizích lidí,“ vykládal dále Burian. „Seznal jsem, jak jsi pořádná, jak mé děti miluješ a tu jsem si myslil, bych tě poprosil. Nenutím tě, poněvadž vím, že ti nemohu mnoho poskytnouti. Chalupu mám bez dluhů, pole dá celoroční chléb a na daně vydělám. Vedla bys doma hospodářství.“

„Práce se nelekám —“

„To vím. U Potockých si tě vždycky pochvalují. U nás bys se mnoho nenadřela. Nebožka nechodila podělkovat.“

„Ale co by tomu řekli Šturcovi?“ zeptala se Veronika.

„Myslím, že by jim to mnoho nebylo milé poněvadž jim pomáháš. Ale člověk se nesmí vždycky ohlížeti, co ten aneb onen řekne. Kam bychom se časem poděli?“

„Rozmyslím se ještě. Ani jsem neměla pomyslení.“

„Já zase hned, jakmile jsem tě spatřil. Děti by tě velice milovaly, jak se podobá. To víš, že zlý nejsem, a s nebožkou jsme si ne-

řekli křivého slova. Kdybys mne tedy chtěla, už bys ani k Potockým nemusila do služby.“

„To by byly dlouhé vánoční prázdniny,“ usmála se Veronika.

„Ještě v masopustě by byla svatba.“

„Vždyť se ani neptáš po věně,“ žertovala Veronika, poněvadž ještě všechno nepovažovala za věc vážnou.

„Jenom když bude moje žena dětem hodnou matkou. Víím, co máš. Všechno jsi dávala sestře. Nejednou se tím chlubila a tebe pochvalovala, žádajíc, aby to tak hodně dlouho trvalo.“ —

Šturcovi odešli k přátelům na návštěvu a Veronika hospodařila. Ale nějak jí umění kuchařské selhávalo. Ještě že byli hosté málo vyběrační a když se z velké vrátili, byli by jedli hřebíky.

Stále myslila na to, co jí Burian cestou z kostela povídal. Rozpomínala se na všechno a musila přisvědčiti, že pravdu pověděl.

Odpoledne když uklidila, a starší děti propustila na klouzačku, přišel Burian na návštěvu, nesa Františku na ruce.

„V podivném to přicházím stavu na námluvy. Tadyhle Františka je tvojí družičkou,“ usmál se.

Také Veronika se musila smáti.

„Jak se vydařil oběd?“ ptala se.

„Znameníť.“

„Já připálila jížku.“

„To jsi jistě na někoho myslila. Já jsem to asi nebyl.“

„Právě ty. Ráno jsi mně zasadil do hlavy plno roupů. Teď myslím jenom na svoji budoucnost.“

„Mohl bych se nyní zeptati na tvé rozhodnutí? Nebo mám ještě čekati? Mám vyjednávat svatbu?“

Veronika chvíli ještě otálela a pak řekla: „Má-li to býti vůle Páně, budiž —“

„Sláva! Děti, máte hodnou maminku,“ zvolal Burian a chtěl nevěstu políbiti.

„Počkej, dříve dítě.“

Veronika zulíbala dítě a pak se dala teprve objati.

„Buď jméno Páně pochváleno. Kdy pak chceš míti prvou ohlášku?“

„Tak v polovici masopustu, bychom první nezačali.“

„Zatím opatřím listiny. Ale kde pak do té doby potrváš?“

„Půjdu na službu.“

„Nebo zůstaň zde u sestry.“

„To by byly dlouhé prázdniny. Ani bych neměla co zašívati.“

S večerem se Šturcovi vrátili od přátel domů v nejrůžovější náladě. Nesli si výsluhu a kousek plátna na košile. Také se dobře měli a hospodář stále si šťoural v zubech.

Spatřivše oba uprostřed dětí, poněkud se zarazili. Snad si pověděli cestou, kam by toto přátelství mladého vdovce s Veronikou mohlo vésti. —

„Strýčku, strýčku,“ volala Burianovic Cyrillka, „my už máme maminku.“

„Tak?“ ulekla se Sturcová.

„Kterou pak?“ tázal se hospodář.

Dříve než mohla Cyrillka dokončiti toto prozrazení, řekl Burian: „Shodli jsme se s vaší sestrou a švakrovou. Uvolila se býti mým dětem matkou a mně ženou.“

Domáci se zarazili. Nebylo jim to vhod.

„Já myslila, že se nikdy nevdáš,“ vyčítavým hlasem pronesla Marie.

„A jak jste se brzo shodli! V několika dnech,“ divil se Šture vzpomínaje, že chodil za svou „starou“ půl třetího roku.

„Když jsem k vám šla jak obyčejně na prázdniny, ani jsem na vdavky nepomyslela. Vždyť jsem se mohla dříve často provdati. Ale když si pomyslím, že do smrti sloužiti nemohu, co by se mnou jedncu se stalo, tu jsem svolila a chci býti vaší sousedkou. Shodli jsme se ovšem brzo, poněvadž se známe již od maličkosti.“

Nikdo neodpovídal a neodmlouval. Bylo nějak dusno ve světnici. Na domácích bylo patrně znáti, že jim tato změna není mnoho milá.

„Potocká se po tobě ptala,“ posléze řekla sestra.

„Také jsem s ní mluvila u kostela.“

„Kdy prý se vrátíš do služby? Ta se podiví. Šťastna bude ta, která se k Potockým dostane. Výborné to místo. Kdybych měla zrostlejší holku, hned bych ji tam dala. Dobrá služba je lepší než nejvýhodnější sňatek.“

„V mladých letech to ještě ujde, stará děvčka nebo starý sluha nebývá vždy vlídně vítán,“ mýnil Burian a na konec řekl: „Mohli byste tady Veroniku nechat do svatby?“

„Pro mne a za mne, ať si dělá co chce. Vidím, že moje všechna rada je marná. Co si Veronika usmyslí, to jistě provede.“

Burian neměl již mnoho chuti do rozmluvy. Poznal, že se neklamal. Šturcovým není milé, že se švakrová chce provdati.

Dával „dobrou noc“ jak obyčejně a děti chtěl nechat ve světnici.

„Děti si s sebou nevezmete?“ zeptala se Šturcová.

„Odpusťte, že jsem zapomněl. Usnuly a dobře se jim daří. Děti, vstávejte!“

Burian zbudil obě starší a chtěl vzít také Františku.

„Tu nech mně na starost,“ ozvala se Veronika. „Vezmu ji sebou do komory.“

Když Burian odešel, jak sestra tak švagr

se jali jí všechno vymlouvati, by si Buriana nebrala, že není tak hodným, jak se na první pohled zdá, že má své chyby a nebožka by si byla jistě stěžovala, kdyby nebyla tak hodnou a trpělivou.

„A uvážeš si na krk ještě cizí děti. To budeš miti pěknou pohovu.“

„Burian nevydělá tolik, kolik povídá, pole jeho pramálo rodí.“

„A než dáš celou domácnost do pořádku! Je tam jako po vyhoření. To bys si dala! Lepšího sis mohla vybrati.“

„Dělej si, jak rozumíš, ale já na tvém místě bych to nedělal.“

Tak a podobně hučeli oba Veronice do uší. Nevěděla, jak odpovídati, koho brániti, proto raději mlčela a šla na lože s Františkou do komory.

„To mám pěkné letos prázdniny,“ pomyslila si v komoře. „Kde bych se byla toho nadála. Zítřka půjdu zase do služby.“

Jak se rozhodla, udělala.

Šturcovi se domnívali, že si vše rozmyslila, že se nechce vdáti za souseda a měli radost. Pramen, z kterého čerpali, nevyschne, ale zůstane nadále otevřen.

Opět vyprovázely děti tetičku do služby. Jak Marie tak Josef jí vynášeli šaty, ale za

kopcem je Veronika vrátila domů. Nesla si všechno sama. Uzel nebyl tak těžký, jako když se na prázdniny do Lhotky stěhovala.

Za kopcem potkala Buriana. Šel z práce. Z daleka kýval a volal, aby posečkala, že ji pomůže uzel nésti.

„Všechno se stalo, jak jsem předvídal,“ řekl mezi jiným. „Oni mají zlost; mrzí je to, že jim nebudeš donášeti, nýbrž také jednou požadovati své.“

„Co se týče těch peněz, v tom jim nebudu dělati nesnázi. Ať to splatí pomalu. Co jsem jim pak dala, to už je pryč.“

„Ale přece nemusili vystoupiti tak z prudka. Dnes jsem děti musil dáti do jiného stavení na hlidání a tebe také vyštvali, ač si můžeš udělati ještě několik dní prázdnin.“

„Přemlouvali mne sice, ale nenaléhali na mne. Nejsem děcko a mám rozum. Víím, co dělám. Odešla jsem spíše proto, bych dala náležitou výpověď a v čas u Potockých, by se po nové děvečce ohlédli.“

„Dobře děláš. Mně se Šturcovi pranic nelíbí.“

Burian vyprovodil svoji nevěstu až ke statku. Zde odevzdal Veronice uzel a ujistil ji, že co nejdříve se sem podívá. Zatím Veronika o všem zpraví svého hospodáře.

Na statku se divili, že se Veronika tak náhle vrátila. Vždycky si přidala. Mladší děvečka, která zatím podřízeným duchům, jako pasačce, skotákovi a jiným poroučela, mrzela se, že tak brzo o své „panství“ přišla.

„Brzo budeš první děvečkou,“ ujišťovala ji Veronika. „Odejdu ze služby a budu se vdávati.“

Veronika sotva po Novém roce nastoupila, hned se druhého dne brala k hospodáři, by mu ohlásila výpověď.

Potocký ani vlastnímu sluchu nechtěl uvěřiti, ale když slyšel všechny důvody a příčiny, pokynul hlavou a řekl:

„Každý sám svého štěstí strůjcem. Zrazovati tě nebudu, poněvadž by bylo všechno marné. Máš už dost rozumu. U nás můžeš býti až do oddavek. Pak se poohlédnu po jiné děvečce. O svatbě snídání ti vystrojí hospodyně.“

Veronika poděkovala majíc radost, že všechno tak hladce dopadlo. Hůře bylo u hospodyně.

Potocká nechtěla ani slyšeti. Tak přivykla Veronice, že by se s ní nemohla ani rozloučiti. Chtěla jí přidati, však nic nepomohlo.

„Snad se ti u nás nelíbí?“

„Ó velice; ale sestárnu a takovou děvečku nikdo nechce. Vy půjdete na výměnek a nebudete děvečky potřebovati. Mladý hospodář si vezme mladou čeled.“

Po mnohém umlouvání a domlouvání Potocká přece Veronice uvěřila a přisvědčila.

„Nechci ti nic zlého prorokovati, ale kdyby se ti přece snad špatně vedlo, u nás vždycky místo nalezneš. Když hospodář dovolí, snídani ti vystrojím.“

Dobrá hospodyně hned se počala starati o Verunčinu výbavu, má-li v pořádku peřiny, šaty a trochu nábytku. Potocký poslal k truhláři několik prken a hospodyně koupila na nové cíchy.

„Jak se vám za všechno odměním?“

„Dostí jsi se nastarala o naše hospodářství a vychovala jsi dobře naše děti.“

Burian docházel do statku a každý věděl, že se Veronika bude co nejdříve vdávat. Mladší děvečka měla radost, že postoupí a pomáhala večer Veronice šít výbavu. Burian držel niti a skoták svíjel z lásky k děvečce, která byla k němu vždy tak hodnou a mnoho mu stranou podstrčila.

Zatím prošly ohlášky a Veronika se vypravila opět do Lhoty k sestře. Byla vítána velmi nemile. Znovu učiněn pokus, aby se vzdala úmyslu, ale Veronika odepřela.

„Budu nyní vaší sousedkou a přeji si, bychom žili v lásce a pokoji,“ řekla tónem přátelským.

„Co nám je do toho, kdo vedle nás bydlí,“ utrhla se sestra. „Beztoho nás dáš brzo na buben, když ti nezaplatíme věno, které ti na chalupě vážne.“

„Jsi na omylu, sestro; nechci na vás uhoditi, vědouc, že vám nezbyvá. Úroky vám až po dnešní den odpouštím a kapitál mně splatíte dle možnosti. Nechci vás zničiti, ale z toho srdce si přeji s vámi v lásce a spokojenosti žíti.“

Šturcem to pojednou trhlo. Tohle by přece nikdo neudělal!

„Měla bych také dostati nějaký nábytek, ale i ten vám odpouštím. Trochu ho má Burian, něco mně dá hospodář. Hledte, že to s vámi myslím dobře.“

To už musila i provdaná sestra uznati.

„A teď vás oba prosím, byste mně postáli při svatbě za svědky. Odbudeme to jednoduše. Pan Potocký nám slíbil snídání.“

„A u nás máte oběd“, rozhodl se pojednou švagr.

„Koupíme kousek masa a napečeme buchet. Kdo je k nám, s tím musíme býti i my.“

Ani sestra neodporovala.

Došel i Burian a měl velikou radost, že všechno pěkně dopadlo. Rozvaděné sousedství beztoho za nic nestojí.

Za několik dní byla veselka. Štunc dodržel slovo, obě rodiny se pobavily s přátelstvem z obou stran. Veselka byla sice prostá, ale srdečná.

Tak skončily vánoční prázdniny. Veronika ujala se hospodářství a se sestrou žila v blažném přátelství.

5,

Na zkoušku.

Na zkoušku.

Obraz z venkova.

I.

Polických Martin měl něco na srdci. Stále byl nějak smutný a zamýšlený. Příliš se proměnil. Jindy vesel a samý žert, teď vyhledával samotu. Když se od „vojanských“ navrátil domů, jen tryskal žerty a veselými příběhy. Teď však „dělal starého“, mezi kamarády sotva se ukázal a doma také se mnoho nepozdržel.

Soudruzi dobře věděli, co znamená tato nenadálá změna. Jenom se usmívali. „Dnes to chytí mne, zítra tebe. Dostaneme to všichni.“

Martin by se byl rád oženil.

Všechno měl: nevěstu, odbytou vojančinu, plná léta, křestní list a podobné požadavky. Jenom jedné věci se mu nedostávalo. Jeť obyčejem, že tatík synovi, když se žení, odevzdá také statek, buď aby si hned hospodařil anebo jenom aby jej měl zajištěný.

Také Polický toužil po okamžiku, kdy sta-

tek dostane a „mladým hospodářem“ se stane. Pak se může hned oženiti. Aby pak co nejdříve statek dostal, to mu nejvíce na srdci leželo, to ho proměnilo a zádumčivým učinilo.

Že mu neujde, věděl, poněvadž byl prvo-rozeným a jediným synem. Aby snad dal otec statek mladší dceři, to ani Martinu na mysl nepřišlo. Ale otec by mohl ještě dlouho hospodařiti, poněvadž byl v nejlepších letech a silný jako buk. Na výměnek se mu jistě nebude chtíti.

Aby měl Martin u otce volnější cestu, hleděl si dříve získati a nakloniti matku, což se mu dobře podařilo. Polická by byla ráda přijala mladou společnici, poněvadž bylo na statku mnoho práce a na služby se ve všem nelze spolehnouti.

Spojenými silami syn a matka udělali útok na hospodáře. Polická si stěžovala, co je práce, že jí už ani nohy ani ruce dobře neslouží a Martin navrhoval, že by otce dobře zastal za radlem i na kozlíku.

„Starý“ dobře věděl, co znamená tento útok a jenom se usmíval.

„No jenom povězte, co máte na srdci a neokolkujte dlouho,“ řekl a pohladil se na temeni hlavy.

„Inu Martin by se rád oženil.“

„A tak? Už to na něj přišlo? Proto chodí

jako zmoklá slepice. Také jsem si to myslil. Když se chce oženiti, s Pánem Bohem, nechci mu brániti.“

„Ani se neptáš, koho si chce vzíti, ani se nezmiňuješ, co bys mu dal.“

„Tudy na to?“ zasmál se sedlák. „Jde vám vlastně o statek. Martin chce, bych mu všechno popustil, že by rád byl hospodářem. Hned jsem si to myslil,“ opakoval Polický své „pořekadlo“.

„Ty si také všechno myslíš, když ti to napovíme,“ žertovala manželka. „Jak to uděláš? Kdy přepustíš synu statek?“

„To si musí člověk dobře rozmysliti. To nejde jenom tak. Nutno uvážiti okolnosti. Taková věc se neodbude ruky plácnutím.“

„Jaké rozmýšlení! Komu bys dal statek než Martinovi?“

„Ale jsme tady také my a nikomu se z nás nechce ještě do hrobu. Co bychom my dělali?“

„Martin je náš syn a dá nám kousek chleba; a koutek nám také u sebe popřeje. Vždyť je našim dítětem.“

„O tom všem nepochybuji,“ řekl Polický a vzpomněl si na onu dobu, kdy také po otci statek převzal. Otec nechtěl o výminku, kontraktem potvrzeném, ani slyšeti. A Polický také nikdy nezavdal příčinu, by toho otec litoval.

Snášeli se dobře. Otec hospodařil a syn

mu pomáhal. Žili dohromady a nikdo neměl před druhým tajností. Byli šťastni.

Polický nyní uvažoval, měl-li by všechno tak obnoviti se synem Martinem. Byl by tak rád učinil, sám toho dobrodiní se strany otcovy užil, ale jakási bázeň mu bránila.

Martin byl hodný syn, ale kdo ví, zdali se nezmění. Stane se pánem, žena mu poručí, jiní budou nevděčnými rádci a na statku by to pak špatně dopadalo.

„No jak? Už jsi se rozmyslíl?“ ptala se Polická.

„Vždyť nehoří. Předně mně ani Martin o statek neříkal a pak je času dost. Máme právě Boží advent a masopust, jak kalendář ukazuje, bude dlouhý.“

Tu sebou hnul také Martin, statný junák s hranatými údy a jiskrným okem a pokročiv před otce stanul jako svíčka. Bylo znáti, že nadarmo nesloužil tři léta v císařském sukňě.

„Prosím vás, tatínku, byste to už nějak udělal.“

„Vždyť jsem si to myslel, jakou začneš, až tě páni od vojanských pustí. Jak se ohlídnete kolem, hned se chcete ženiti.“

Martin se začervenal.

„A kterou pak sis vybral?“

„Mydlářovic Petrolinu.“

„Hodné děvče. S Mydlářem jsem chodil do

školy. Ale Petrolině mnoho věnem nedá. Má několik dětí a na statku vázne mnohý dloužek “

„Dva tisíce slíbil Petruši,“ hlásil Martin.

„I na to jsi se už poptal! Hleďme, jak mládež dospívá. My se nemohli oženiti bez dohazovače a teď Jeníček jest úplně bez práce. Inu, převrácený svět.“

„Nadarmo jsem nesloužil tři léta. Naučil jsem se ve světě mluvit a Mydláře jsem se hned zeptal.“

„Dobře, dobře,“ usmíval se Polický. „Lépe všechno věděti před svatbou než hádati se po svatbě, když už je pozdě. Ale dva tisíce je přece málo do našeho statku. Vidiš, musíš nám odváděti výměnek, tak že se ti bude špatně hospodařiti na dluh.“

Martin se zarazil a zvláště zmínka o výměnku se mu nelíbila. Toho si také Polický dobře všimnul.

„Myslím, že, než se Marie bude vdávati, tolik u hospodařím.“

„Nevím, nevím. Jaký bys nám dal výměnek? V penězích anebo v obilí, mléce a jiných potřebách?“

Do toho se hned vpravila hospodyně.

„Nač odměřovati výměnek? Nikdy to u nás nebylo. Měli jsme také výměnkáře a dali jsme jim společný stůl, teplo a světlo. Nikdy si nestěžovali.“

„Já bych vám podobně dával. Hospodařili byste si sami a já s Petrušou bychom vám pomáhali. Tak bychom uhospodařili Marii věno.“

Polická horlivě přisvědčovala, ale manžel mlčel.

„Však to nějak uděláme,“ odkazoval do budoucna.

„Mydlář se ptal, kdy tam přijdete na táčky.“

„Chceš říci na námluvy. Má mnoho na spěch, ale nemusí se báti. Co dá on dceři, dám já synu a u nás nepříjde o nic.“

Tím se rozmluva skončila.

Martin měl slovo v rukávě a matka rozhlašovala, že bude co nejdříve svatba.

Jenom hospodář se k tomu tak rychle neměl. Váhal. Byl dosud v plné síle a má pustiti statek a jisti chléb milosti. — — —

Polický uvažoval, co má udělati. Když sám od otce vše bez závazků dostal, tak by slušelo, by tak Martinovi učinil; ale rozpomenul se, že Martin dlouho byl z domu a za tu dobu se mohl velice změnit. Ohlídl se světem, byl na vojně a nyní sotva za několik neděl nemohl otec syna prozkoumati.

Slyšel a viděl asi mnoho špatných i dobrých příkladů; kdo ví, neuvázlo-li mu mnoho v paměti, když mladá mysl tak chápavá?

Ale byl by přece povolil a Martinovi statek odevzdal, kdyby se nebyl setkal se sousedem,

zmíněným již Jeníčkem, který mimo jinou práci také svatby obstarával.

Jeníčka nejvíce mrzelo, když bez jeho prostřednictví se něco „ukulo“ a on o tom pranic nevěděl. Byl-li čas, hleděl všechno překaziti nebo aspoň některou stranu pohněvati, by mohl rozzlobené smířiti a přece tím způsobem měl ruku v tak důležité záležitosti.

Jeníček věděl, kam Martin, jak se projádřil, „brousí“ a co bez jeho pomoci a rady „ukul“. Proto byl velice na jinocha pohněván. Měl pro něj znamenitou nevěstu a chtěl právě s takovým junákem dělati „furores“.

Ale všechno se překazilo. Martin jeho služeb nepotřeboval a téměř nabízenou pomocí pohrdal. Našel si sám děvče a, jak bylo slyšeti, již i vyjednával o sňatek.

Staří známí si potřásli rukama a hned se dali do hospodářství. Jeníček byl na výměnku a synu pomáhal, pokud měl času při častých docházkách pro vzkazy ženichům a nevěstám. Jeníček to nedělal pro zisk, ale pouze, jak říkal, z lásky k mladým lidem, a jak o něm říkali, by se dostal na svatbu.

Však Jeníček „pracoval“ v oboru tom spravedlivě. Nikdo si nestěžoval, nikdo ho neproklínal, ale všichni, které oženil, byli spokojeni. Jeníček totiž uvážil vždy všechny okolnosti a pomáhal spíše tajným tužbám a přáním nave-

nek a brousil hrany, odstraňoval překážky, jež se právě vyskytly.

„Jak se máte, Polický, jak?“ tázal se souseda.

„Tak tak. Když Pán Bůh zdraví dá, nesmíme si stěžovati. Malé starosti má každý.“

„Ale vy máte velké starosti,“ usmál se Jeníček.

„Jak to? Kdo vám pověděl?“

„Kdo žení jediného syna a musí v padesáti letech na výměnek, ten musí míti starosti. To není maličkost.“

Teď se teprve Polický přiznal, že mu opravdu není tak lehké u srdce a vypověděl všechno.

„Rodina Mydlářova není tak zlá, byste se nemohli spojit ve svazek přátelský a také Petruša je řádná holka. Hodila by se k vám. Trochu sice staví čelo a umí prý náležitě odporovati a odpovídati, ale do práce je, to je pravda. No, snad Martin udělá štěstí. Já bych mu toho přál ze srdce. A co vy počnete?“

„Budu hospodařiti dále.“

Jeníček potřásl hlavou.

„Ty časy už minuly, kdy se otec se synem v hospodaření shodli, kdy syn rád poslouchal otce zkušeného a tento zase ochotně podnikl, k čemu syn radil. Opravdu, po těch blahých dobách dávno veta. Teď chce mládež staré pře-

mudrovati a kdybyste oba společně hospodařili, budete jako dva kohouti na jednom dvoře. Na to nespolehejte.“

„Také jsem s otcem hospodařil dlouhá léta a Martin je můj syn.“

„Všechno uznávám, ale podnikáte nebezpečnou sázku. Přál bych vám, aby vše dobře dopadlo, ale jenom abyste se nezmýlil. Jste teprve padesátník a kéž by vám Bůh popřál hodně dlouhého věku.“

„Martin je mé dítě a nezatvrdí se nad rodiči svými.“

„Pán Bůh dej. Ale teď je jiný svět, než když nám otcové statky odevzdávali. Mám pěkně pojištěný výměnek, syn mně odvádí vše spravedlivě; co chci a čeho nepotřebuji, to mu sleším, a je svatý pokoj.“

„Inu tak to je nejlépe, bez křiku a bez hádek,“ povoloval Polický.

„Váš syn vám snad všechno dá, jak se sluší a patří. Nechci pochybovati, ale —“

Tu se Jeníček naklonil až k uchu Polického a něco mu horlivě vykládal. Při tom se tvář jeho usmívala. Měl zajisté znamenitý nápad.

Polický také horlivě naslouchal a přisvědčoval.

„Když to půjde, dáte všechno tajně do pořádku a nikdo o tom ani slova nezví. Nepůjde-li

to dohromady, máte volnou ruku a můžete tím zatočiti dle libosti.“

Soused přikývl hlavou a Jeníček měl radost, že přece nějak Martina potrestá, když jeho pomocí a radou pohrdal.

II.

V naději, že dostane statek a bude hospodářem, Martin by byl rodičům udělal pomyšlení. Nač si vzpomněli, hned všechno ochotně snesl, byl jako máslo a tatínku a maminko sem a tam.

Rodiče a zvláště Polický dobře věděl, odkud vítr věje. Ač nebyval Martin zlý, přece takovou ochotu a úslušnost nejevival. Měl někdy „svou“ hlavu a vzdoroval.

Teď nutil otce, by doma zůstal, že všechno sám zoře, aby se jenom přišel podívat na pole, až bude tepleji. Také nikdo za ním nemusil nositi snídání, jak obyčejně, a dýmku nechal dokonce na okně.

„Ten se činí,“ usmál se Polický, když Martin odjel.

„Bude hodný, příčinlivý.“

„Jen aby takovým zůstal.“

Martin pracoval svědomitě a když o de-

sáté přišel otec na pole se podívat, měl hodný kus zoraný.

„Matka ti posílá chléb s tvarohem.“

Martin nazvedl čapku a řekl: „Vždyť nemám hladu.“

„Jenom sedni a jez, budu orati sám.“

Ale Martin nesedl, vzal chléb a popoháněl otci. Vrány obletovaly lesklé brázdy, sbírajíce škodlivý hmyz.

V poledne jeli domů. Martin odvedl koně do stáje a hned spěchal ke studni, aby navázil a nanosil vody. Ta práce patřila Marii, ale bratr ji už několik dní v tom ohledu zastupoval. Hleděl si nakloniti kde koho v domě.

Před obědem se pěkně pomodlil, ač dříve říkal, že tomu „u vojenských“ odvykl. Při jídle pak bavil domácí rozličnými veselými příběhy, které ve světě nasbíral, vypravoval o velikých městech, která shlédl a vykládal o zkušenostech, jež zažil.

Po obědě spěchal hned do chléva, by napojil dobytek. Pak jel na pole opět za otce, ač tento se bránil.

„Budeme tedy jezdit také s kravkami a půjde nám to rychleji. Musil bych zaháleti a nejsem tomu zvyklý.“

„Vždyť si můžete odpočinouti. Nadělal jste se už dost a já všechno zmohu.“

Ale otec stál na svém. Aspoň bude s krav-

kami vypomáhati, zoře úvratě, zavláčí a bude přivážeti trávu.

Celé odpoledne Polický sháněl nové potahy a cvičil krávy. Nebyly té práci zvyklé a stálo to mnoho práce, než se „ochodily“.

Polický se už těšil, jak to nyní bude choditi s dvěma potahy, jak bude brzo zoráno a všechno v čas zaseto.

Martin byl nyní vzorem spořádaného chasníka a hodného syna. Nešel do hospody, neutrácel a všechno udělal na slovo. Nic nepodnikal, aby se nezeptal na souhlas otce nebo matky. Kdyby se mu to nezdálo právě nejlepším, přece všechno konal, jak se to rodičům líbilo.

Bylo to Polickému až nápadné a v duchu přisvědčoval Jeačkovvi. Poslechne ho, je zkušený a myslí to do opravdy. Zašel k Mydlářovi a zcela vážně se vyjednávalo o svatbě. Petrolina dostane dva tisíce a Polický postoupí synu statek.

Mydlář chtěl, aby se všechno sepsalo před notářem, ale Polický ho upokojil, že všechno spořádá. Petrolina nepřijde ani o krejcar. Peníze se jí vtěli na statek. Než Polický se vypravil k notáři, zavolal Martina a Petronilu také pozval na táčky.

„Tak se děti s Pánem Bohem vezměte, ale co se stane s námi?“

„Budete u nás,“ zvolala Petrolina.

„Ale hleďte, děti, my jsme ještě mladí, tady

hle s mojí starou,“ usmál se Polický, „což bychom si udělali výminek? Na zahradě postavíme chalupu.“

„Toho nebude, tatínku, potřebí. Nikdy to na našem statku nebyvalo. Vždyť jsme svoji.“

„Já bych myslel, že by to bylo bezpečnější.“

„Nebojte se, hospodáři, nic se vám nestane. Sám budete na statku pánem a my vám chceme jenom pomáhati,“ slibovala budoucí nevěsta.

„Půjdete ke společnému stolu a všeho můžete dle libosti užívat. To by bylo pěkné, abychom se dělili. Vždyť nejsme cizí.“

Také Polická se přidala k náhledu mladých.

„Tedy slibujete, že se o nás do smrti postaráte, že nám dni stáří osladíte vespolnou láskou a že se nám potřebných věcí dostane?“

„Slibujeme svatosvatě.“

„Ty také, Petrolino?“

„Já také, tatínku.“

„Uvidíme. Věřím vám a dle vašeho slibu se zachovám.“

Martin chtěl jeti s otcem do města, ale Polický šel pěšky.

„Zatím si dojdi pro ohlášky. Všechno sám vyřídím. Ať si koně odpočinou.“

Ani Mydlář ani Martin nebyli „od toho“

a spokojili se, když Polický synu statek slíbil a připsati mu jej dal.

Hned se jednalo o svatbu, v neděli byla první ohláška a u Mydlářů se chystali k veselce. Každá strana si zvala hosty a Polický sám si vyhradil, aby byl pozván také Jeniček.

„Vždyť k naší svatbě ničím nepřispěl,“ namítal Martin.

„Mně však mnoho prospěl a je také mým známým.“

„Když chcete, tak ho pozvu.“

V Lužicích byla veselá svatba. Celá ves byla na nohou a kde jaký známý, byl pozván. Ostatním se házeli koláče a v hospodě pivo přímo teklo. Martin zavdal každému z hospodářův a ti ho přijali mezi sebe. Vždyť je nyní hospodářem, sedlákem.

Starý Polický všechno obstarával a mnoho vesel nebyl. Jako by měl něco na svědomi. Usedl stranou a zamyšleně se díval před sebe.

„Což vy se neveselíte o synově svatbě?“ zeptal se soused.

„Myslím vždycky o něco dále než před sebe a uvažuji, zdali toto manželství bude šťastné, zdali budeme všichni spokojeni.“

„Inu starý půjde stranou a mladý bude poroučeti. Tak to jde všude,“ smál se soused a napil se.

„Nebude tak zle. Martin je hodný hoch a

poslední dobu se mně zvláště líbil," ujal se slova jiný soused. „Polický se nemá čeho báti. Ale výminek by byl přece lepší než společný stůl.“

„To je moje řeč," řekl Jeníček a šíbalsky zamrkal na Polického.

„Ale to je mně také s podivením, že tadyhle Jeníček, který přece všechny svatby obstarává, zde neměl ničeho na práci," začal narážeti jeden ze svatebníků.

„Jednou se pracuje zjevně, podruhé tajně," na to Jeníček se šíbalským úsměvem. „Člověk musí pracovati dle okolností a poměrů. Jak se kdy co hodí.“

Po svatbě se přistěhovala Petrolina. Všichni se měli rádi. Nevěsta všudy ustoupila tchýni a také mladý hospodář společně s otcem pracoval jako před svatbou.

Mladí se měli opravdu rádi a Polického opět mrzelo, že Martinu nedůvěřoval.

Také žena si pochvalovala.

„Stále jsi měl něco proti Martinovi a teď vidíš, jak se chová.“

„Díky Bohu. Jen aby tak bylo stále.“

Polický se odstěhoval se ženou a dcerou do přístěnku. Snad by přece někdy mladým překážel. Odtud měl zvláštní východ na síň. Také v neděli změnili pořádek. Mladí šli na ranní a staří na velkou. Vůbec Polický hleděl,

aby na všech stranách vyhověl. Zvláště Marii napomínal nejednou, by se k nové hospodyni uctivě chovala a v ničem příčiny k hádkám nezavdala.

Petrolina říkala Polické „maminko,“ starému hospodáři „tatínku“ a s Marií si tykala. „Jsme spolu jako sestry,“ dokládala.

Sousedé až se závistí pozorovali, jak všechno u Polických jde v pořádku a jak se staří s mladými dobře srovnávají.

III.

Po několika nedělích dodal teprve truhlář mladé hospodyni Polické nábytek, který pro nával jiných věcí nemohl v čas odevzdati. Vyznamenal se a zhotovil vše důkladně z tvrdého dříví a barvil na dubovo.

Když všechno stálo na dvoře, od veliké skříně až po chlebovou díž, od truhly až po kolovrat, radili se mladí manželé, kam nábytek složit.

„Do velké světnice by ho bylo škoda; opotil by se, otloukl a pak tam není ani místa,“ mínila Petrolina.

„Tedy složíme všechno do komory,“ mínil Polický.

„Tam nikdo nepřijde a neviděl by, jaký jsem dostala nábytek do výbavy. Komora je tmavá a vlhne tam.“

„Odneseme všechno na půdu —“

„Tam by teklo na nábytek a brzo by se pokazil.“

„Kam jej tedy dáme?“

„Do přístěnku a budeme míti pak jako pokojíček.“

Mladý Polický se rychle podíval na ženu, jakoby se chtěl přesvědčiti, mluví-li pravdu.

„Ale vždyť jsou ve světničce rodiče! Zajisté bys nechtěla, by tvého nábytku užívali.“

Petrolina chvíli neodpovídala. Prohlížela stůl a stoličky, zkoušela kolovrat, a posléze pravila:

„Vždyť by se rodiče mohli odstěhovati do komory. Dáš jim tam udělati kamna —“

„To není možno. Nesmím je vyhnati.“

„Tedy si dej můj nábytek třeba pod kolnu,“ řekla Petrolina prudce a vracela se do statku. Na síni potkala starého Polického. Jak byla rozhněvána, ani si ho nevšimla. Starý hospodář také šel podívat se na nábytek. Snad postál na síni a všechno slyšel; snad proto tak k zemi hlavu klonil.

„Kam pak to dáš všechno?“ ptal se starý Polický.

„Ani nevím, kam se vším,“ nesměle odpověděl syn.

„Slyšel jsem všechno, oč se jednalo. Odstěhujeme se do komory, ale musíš dát udělati ještě jedno okno. V přístěnku ponecháme si nějakou maličkost, která by nám v komoře zvlhla. Chystáme to pro Marii. Nač bychom se pro podobnou věc zlobili! Ani by to za to nestálo.“

Martin byl hned veselejší. Přijal nabídku s největší ochotou. Tak vyhoví ženě a také sám si dávno přál, aby měl světnici s lepším nábytkem. Snad že se dostane do výboru a kam by pak uvedl hosty?

Staří se odstěhovali do prostranné komory ve vší tichosti. Byt nebyl právě špatný, ale nutno jej upravit. Jenom Marie, která měla tu slabou stránku, že nikomu ničeho nesmlčela, řekla děvečce: „Je viděti, že jdeme dolů.“

Tato Marie byla právě příčinou malé šarvátky, která se na statku za krátký čas odehrála.

Martin měl toliko jednu děvečku, místo druhé nahradila Marie. Pravá děvečka dostala každého měsíce náležitou mzdu, o výročních trzích po šátku a Marie mimo stravu nebrala ničeho. Jako domácí musila mnohem více pracovati než lidé cizí, by se přece kousek práce udělalo, a za všechno to neměla ničeho.

Takové dílo ji počalo mrzeti, bručela a jednou to dokonce řekla Martinovi: „Dej mně

také nějakou mzdu, bych si mohla něco na sebe pořídit.“

„Tobě?“ divil se bratr.

„A proč ne mně? Nepracuji jako Baruška? Ta si odejde, kdy chce, a na mně spočívá všechno hospodářství.“

„Tak jsme si to neudělali —“

„Dobře; tedy já půjdu na službu jinam, kde dostanu vedle stravy také plat,“ pohodila hlavou Marie.

To překvapilo Martina. Ani mu na mysl nepřišlo, že by to jednou mohlo takto dopadnouti. Jal se počítati, co by ho stála nová děvečka a hned za tepla všechno řekl otci, jak prý mu Marie vyhrožuje, jak je pyšná a co provést chce.

„Abych ti řekl spravedlivě,“ odpověděl otec, „holka má pravdu. Tady se dře, na statku pracuje a nic z toho nemá. Ani jí neplatíš úroků z peněz, které jsou pro ni jako věno na statku uloženy. Jak pozoruji, je pilná a mnoho se namáhá.“

„Ale vždyť jsme to neměli tak ujednáno, bych Marii platil,“ ohražoval se Martin.

„O Marii, pokud se pamatuji, ani hrubě řeč nebyla. Ta také docela do naší úmluvy nepřísluší. Nemám jí tedy za zlé. Ale dá se v dobrotě všechno vyrovnati. Kup jí něco na trhu a bude dobře.“

Martin nekoupil sestře ničeho a Marie se opravdu chystala na službu do města. Netajila se ani rodičům.

„Nač bych se tady zadarmo dřela? Nemáte mně z čeho koupiti šaty a takto bych brzy všechno roztrhala a neměla bych co na sebe. V městě je služba snazší a plat pěkný.“

„Ale pomysli, co tomu řeknou lidé? Ze statku děvče jde na službu. Pomluví nás.“

„Nedostanu-li tolik jako Baruška, nezůstanu zde ani hodinu. Ať si Martin vezme ještě jednu děvečku.“

Opět dělal Polický prostředníka.

„Kdybych zůstala u vás a nepracovala, jedla bych chléb z milosti, když chci dělati, musím také dostati plat. Však jste si mohli udělati výminek, abych mohla zůstatu u vás,“ vyčítala Marie před Martinem.

„Nedělej žádných rozepří mezi námi,“ napomínal otec.

„Proto tedy odejdu.“

Martin nechtěl platiti, spoléhaje se, že sestra jenom vyhrožuje; ale Marie to myslila doopravdy. Nepohodla se také se švakrovou u plotny a bylo zle. Sebrala si tedy své šaty a odjela do města.

Polický říkal, že jede k tetě na zkušenu, ale lidé ve vsi dobře věděli, co se na statku odehrálo.

„Co jsem povídal, že starý musí stranou, když syn hospodaří.“

„Vy vždycky všechno malujete příliš na černo.“

„Tady máte makavý příklad. Martin se zdál hodným hochem a teď za několik neděl se stěhuje otec do komory a dcera Marie do města na službu. Ještě nevěříte?“

Tak a podobně bylo rozmlouváno v hospodě, kde se braly domácí i veřejné záležitosti na přetřes a také došlo na Polického.

„Martin — rozumíme — si tak trochu počíná foukati na svět. Každou neděli jezdí do města se ženou a nevrací se právě v čas domů. Také prý se u Polických dobře strojí —“

„Co je komu po tom!“ rozzlobil se Jeníček.

„Co se doma uvaří, to se doma má snísti.“

„Ale kdybyste si uvařil něco kloudnějšího, dal byste to snísti všem dětem, celé rodině a nikoho byste od stolu neodstrkoval. Mám také výminkářku, ženinu matku; ale neuvařili jsme si ani jednou něco lepšího, bychom jí také nedali.“

„Co pak už Martin otce odstrkuje?“

„Ještě ne, ale brzo se tak stane. Přijde-li k Polickým host a něco lepšího-li se mu uvaří, mladý hospodář se ženou traktirují ho v přístěnku a starému ani neřeknou, aby si přisedl. Není o to sousto, ale běží jenom o čest.“

„Když tomu tak, Polického to mrzí, ale nedává na sobě nic znáti. Je tak sám pro sebe. Někdy to je dobře, někdy také ne. Člověk se trápí a kdyby se příteli vypovídal, odlehčilo by se mu.“

Tyto zprávy byly pro Jeníčka novinou. Málo se staral o domov, poněvadž měl nějaké běhání za vodou v příčině nové svatby.

„Tak to tedy nehraje u Polických do růžova?“ zeptal se, přisednuv k sousedovi, který zprávy ty nejspíše na čeledi ze statku vyzvěděl.

„Já jsem to předvídal a ještě v čas jsem Polického napomínal, abý synu jenom tak statek nedával.“

„Když si mnohdy člověk nerozumí. Jen aby to nedopadlo s Polickým mnohem hůře. Nepřál bych mu toho, by se na svém synu nevděku dočkal. Je to hodný člověk.“

„A také málo kdy mezi nás přijde. Nemá peněz. Martin mu nedá krejcaru, když nechtěl také Marii platiti, ač by si zasluhoval mzdu jako čeledin. Přestane-li pracovati, hned musí míti Martin oráče. Má-li pak nějaký groš, schovává jej pro dceru na výbavu.“

„Jak za těžko to přijiti musí takovému do nedávna zazobanému a váženému muži. Teď nemá ani na pivo. Martin mu sice sliboval, že aspoň každou neděli bude pivo na stole, ale

teď se po obědě sebere a spěchá sám bez otce do hospody.“

„To by přece neměl dělati —“

„Ba právě že neměl; ale už tomu je tak. Kdybych měl jednou synu pouštěti živnost, výminek si udělám. Je to sice pro hospodáře obtíž, ale nač bychom pak trpěli hlad a dali se ze svého odstrkovati?“

„Já si zase koupím chalupu,“ hlásil se jiný hospodář. „Nechci synu překážeti. Výminku mně dá jenom v obilí.“

„Což vám je hej; máte jenom jednoho syna a peněz dost. Hůře, kde dětí pět, jako u nás.“

„Také se neztratí. Dal jste je vyučiti řemeslu.“

Tak a podobně bylo rozmlouváno do noci.

IV.

Když Marie odešla na službu, poměry na statku Polických se trochu rozvolnily. Mladý hospodář bručel a najal novou děvečku. Petrolina byla však ráda. Ač se z počátku s Marií milovaly, později jí překážela. Všímali si více Marie než hospodyně a to Petrolianu velice mrzelo.

Polický pracoval stále stejně; oral se synem,

vozil dříví a jenom práci polní i domácí konal. Ani mu nepřišlo, že by si mohl odpočinouti. Někdy byl na poli sám a syn buď doma něco robil nebo v městě na trhu, kam nic nevezl, lelkoval.

Zvláště tyto časté dojížděky do města se Polickému nelíbily. Martin se vystrojil, zapřáhl do bryčky nebo v zimě do korby, zavolal na Petrolinu a už jeli. To bylo každou středu na trh a v neděli velmi často do kostela, ač ke Svářilovu nebyli přifařeni.

Do města byla cesta delší a v hospodě „na špici“ velmi živá zábava. Martin někdy nevěděl, zač se ječmen platil, ale účinky jeho bylo mu dobře znáti na nose.

Obilí prodával většinou doma. Také z trhu ničeho nevozil a celý téměř den vždy prozáhálel. Že v hospodě utratil pěkných pár krejcarů, lze se domyslit.

Když se to často opakovalo, zmínil se o tom otec, ovšem z počátku jenom zdaleka. Však Martin nechtěl rozuměti. Tedy začal přímo.

„Martine, co pak stále v městě děláš? Dnes bys tam nemusil.“

Syn právě vytahoval bryčku z kolny.

„Co pak povezeš nebo budeš kupovati?“

„Potřebuji svůru na cepy.“

„A k tomu musíš zapřahati koně? Pro

kousek svůry pojedete dva do Svářilova? Pro-mrháte celý den?“

„Žena si koupí šátek,“ omlouval se Martin.

„Šátek a kousek svůry vám přijdou draho. Ať nepočítám, co doma promeškáte, slyš, že platiš dvoje mýto sem a tam, v městě z ma-štale, za posluhu, že tam něco sníte, vypijete — slovem celá útrata bude dělati mnohem více než šátek a svůra. Kdybys vezl obilí nebo něco důležitého chtěl vyjednat, pak bych se nedivil.“

„Vy mně ničeho nedopřejete a jezdíval jste také,“ odsekl Martin nějak podrážděně.

„Pravda, jezdil jsem, ale ne na bryčce, nýbrž s těžkým vozem, který byl plný až do vrchu obilí. A když bylo prodáno, jako by uťal. Ma-ličkosti jsme nakoupili o výročním trhu. Pama-tuješ se, jak jsi držival koně? Pak jsme ti při-nesli rohlík, pojedli jsme společně několik uzenek a bylo po útratě. Ty však nyní utrácíš mnoho.“

„Však se po celý týden z domu nehnu.“

„Kdybys každý den si pro pivo poslal nebo na sklenici šel, neutratil bys tolik a mírné toto pití by tě občerstvilo.“

Martin pohodil hlavou a šel po svém. Chtěl něco říci, ale vzpamatoval se. Petrolina již stála na záspi v nedělních šatech. Pro jméno si vzala na ruku košík.

Neslyšela, co se mezi otcem a synem událo, a zavolala:

„Tak přece dělej, Martine. Co pak dnes tak otálíš?“

„Nese snad naše snacha něco na trh? Máslo, vejce?“

Petrolina se podívala na Polickou a odsekla:

„To by se tak na selku slušelo!“

„Ó co jsem já se naběhala do města s máslem a drůbeží! Jindy jsem nosila vejce, tvaroh, homolky, mléko, smetanu. Vydělala jsem na domácí potřeby a nejednou muži zaplatila daň. A že by se to selce neslušelo? Že by se měla za to stydět? Když nyní ještě přijdu do Svářilova, paničky na mne volají. Nejraději ode mne kupovaly, poněvadž bylo všechno čisté.“

„Teď se u nás všechno spotřebuje,“ odpověděla mladá selka, „a nelze ničeho odprodati, když chce býti člověk trochu pořádně živ.“

„I my, moje drahá, byli dobře živi a mastili jsme mnohem více než nyní a přece jsem dost odprodala. Člověk se musí více přičinit, když chce něco vyzískati. Daly jsme s děvečkou trochu lepší píce kravám a hned více dojily.“

Tato rozmluva byla přetržena vyzváním Martinovým, aby žena sedala na vůz.

„Ale když tam nemáte co dělati, zastavte se mně v lékárně pro nějaké mazání na nohy,“ volala Polická.

„My vám tam pošleme zítra skotáka,“ odpověděl Martin a práskl do koní.

„Mají tam dost co dělati,“ řekl Polický na síni. „Musí utráceti peníze. Je to pěkné hospodářství.“

Mladý vyjel s koníky do města a výměnkář s kravkami na pole. Ani mu to nedalo, by seděl doma, když čekalo tolik práce. Jindy chtěl jenom s druhým potahem pomáhati a teď aby pracoval sám.

Ze nebyl nikdy na dobytek rasem, jezdil pomalu a kravám nadlehčoval. Koně budou beztoho všechno přeorávati.

Také se často zastavil a dlouhým lánem se rozhlížel. Měl pole jako na stole v dlouhém prutu od stavení až k lesu. Luka byla stranou.

Polický zakýval hlavou a zašeptal:

„Takovýmhle hospodářstvím by dlouho náš rod na tomto statku nehospodařil.“

Pak jel dále, přidržuje radlo a pobízeje krávy.

„Pomáhej Pán Bůh!“ ozval se kdosi na mezi.

„Dej to Pán Bůh!“ odvětil Polický a podíval se v tu stranu.

Na mezi stál Jeníček. Zastavil a narovnav si záda, otázal se:

„Kde pak jsme byli?“

„To je vlastně tajemstvím, ale vám to povím, poněvadž z toho nebudete dělati žádné

potřeby. Díval jsem se ve Svářilově do knih na grunt Bártův ze Lhotky, jak je čistý. Hospodář je tajný a ze svatby by vznikla mrzutost, kdyby se objevily dluhy. Proto nejlépe všechno říci a odhaliti napřed.“

„Pravda, pravda. Teď tomu tak svět chce. Staročeská upřímnost pokulhává. Nejlépe všechno napřed ujednati a zepsati.“

„Také to už uznáváte?“ zeptal se Jeníček rychle, ale Polický se rychle opravil.

„Myslím, když přijde cizí člověk jako hospodář do stavení. Co pak je v městě nového?“

„Neohlížel jsem se mnoho. Trh je slabý, obilí málo a také málo peněz. Hospody prázdný.“

„Našeho hospodáře jste tam neviděl?“

„Martina? Ten zajel přímo na špici. Také jsem se tam zastavil na sklenici. Ale zůstal jsem jenom v šenkovně. Páni chodí do pokoje.“

„A kde byl Martin?“

„Mezi pány. Byla prý tam pěkná společnost, pokud jsem zahlédl. Mlynář, nějaký lesní, několik měšťáků, sousední starostové se ženami.“

„A jak se bavili?“

„Znamenitě. Pili, pak si dali něco na vidličku a teď hraje v karty.“

„Karty?“

„Mlynář by tam bez karet ani nevydržel. Za tou příčinou se tam také sešli. Na „špici“ se mnoho hraje.“

„Žena Martinovi nebránila?“

„Seděla se ženskými u stolu vedlejšího a pak šly všechny někam na návštěvu. Do poledne nepřijedou, poněvadž se hospodský ptal, má-li pro všechny strojiti a dostal za odpověď, že budou všichni v hospodě na oběd.“

Polický věděl dosti. Stavěl se, jako by mu o další zprávy neběželo a jakoby na syna nechtěl vyzvídati. Všeho ostatního se domyslíl.

„Půjdu, abych vás nezdržoval,“ řekl pichlavě Jeníček a pomalu kráčel po mezi ke vsi.

Polickému se dařila práce špatně. Často zastavil krávy a zadíval se k vesnici. Čekal, až se ukáže na silnici červeně natřená bryčka, ale nedočkal se.

Na poledne jel domů. Mladí se ještě nevrátili. Kamna byla studená. Polická nemohouc se dočkati hospodyně, rozdělavala oheň. Musí aspoň na rychlo připravit nějaký oběd.

„Aby se jim něco zlého nepříhodovalo,“ lekala se.

„Těm se vede dobře,“ řekl Polický na prahu světnice. „Obědvají v hospodě.“

„Co je to napadá! Zbytečně jeli do města, zbytečně tam ještě utrácejí.“

„Inu tak tomu jest, Martin se spouští.“

„A že nemá Petrolina trochu rozumu.“

„Bude jak on. Shodli se.“

V kamnech vesele práskal oheň, ale staré

hospodyní veselo nebylo. Aby se tak rodiče ve svém synu opravdu klamali! Aby se byl z něho stal útrata a nehospodář!

Polický neobědval. Krmil dobytek.

Také odpoledne vyjel s kravkami; ale šel nějak zasmušilý za radlem. Sotva odpovídal na pozdravy a také přeslechl otázku sousedovu, kde že je Martin s koňmi, že se na poli s kravkami plahočí.

Když se vrátil s večerem, mladí už byli doma. Syn byl mrzut, ale Petrolina se jenom usmívala.

„Už mám také v městě několik známostí,“ chlubila se panímámě, „a v neděli pojedeme do Kosolup na pouť. Šám pan starosta nás pozval.“

Polická jenom přikyvovala hlavou. Ráda by byla něco pověděla, ale zdržela se.

„Jak jste mnoho zoral?“ zeptal se syn otce, když čeládka od večere odešla.

„Co bych já utahl se slabými kravkami. Sotva jeden kousek jsem převrátil za celý den.“

„To je málo.“

„Rád věřím. Kdybys byl nelelkoval v hospodě, mohli jsme oba mnohem více zorati. Ale u nás už jde hospodářství s kopce. Koně nadarmo stojí v maštali, hospodář hraje karty a hospodyně se prochází po městě. Uvidíte, kam to s takovým dílem přivedete.“

„Máte vyzvědače,“ utrl se Martin.

„I ne; ani mně nenapadlo. Ale povídá se o tom ve vsi. Přímo mne hlava pálí, když musím slyšeti, jak utrácíš.“

„Však si utrácím ze svého; nikomu do toho nic není.“

„Martine, to bys brzo začal. Nechtěl jsem ničemu věřiti a ty nyní sám potvrzuješ to, co praví o tobě pověst?“

„Já však opakuji, že nikomu po tom nic není, co dělám a co utrácím.“

„Jenom abys se nezmýlil,“ pohrozil otec prstem.

„Trvám na svém.“

„Pak je také dobře.“

Polický odešel do komory. Bouře nad statkem se stáhla. Mladý hospodář ještě chvíli přecházel po světnici. Byl rozhněván nyní dvojnásobně. Ve městě prohrál a nyní musí slyšeti výčitky.

Petrolina seděla v přístěnku. Rozpomínala se na blahé dojmy a chystala se, jak paničky z města přivítá a překvapí hostinou.

V.

U Polických všechno chodilo dobře až do neděle. Bylo zde jako po malé šarvátce. Starý nenadělal nikdy mnoho řečí a Martin nyní nápadně málo mluvil.

Orali vedle sebe. Když bylo třeba, zeptali se na to a ono a opět bylo ticho.

Syn byl uražen a otec si myslil, že je také dobře. Hleděl si svého.

V neděli se chystali mladí na pouť do Kosolup. Hospodyně také propustila na ten den starší děvečku.

Stalo se nejednou, že Polická za snachu hospodařila a oběd vařila. Zvláště v neděli a o trhu se Petrolina v čas nevracela. Polická se statně a také ráda kolem kamen otáčela, ale k ruce měla vždycky děvečku, by nanosila vody a dříví naštípala.

Než po několik neděl jako naschvál Petrolina děvečku propustila na velkou nebo domů a že mladší děvečka musila pásti, zůstala Polická na všechno sama.

Mladí byli v městě, muž s chasou v kostele a Polická byla sama. Musila vařiti v notných hrncích pro celou rodinu, sypala slepicím, odbývala vepřový dobytek a jiné práce konala.

Tím vším se mnoho namohla a jednou to i odstonala.

„Proč jste si nenechala doma Marii?“ vyčítal Martin a ani neuznal, že by všechna starost vlastně ženě příslušela.

Když hospodyně šustěla v naškrobených šatech po světnici, Polická ji zastavila u dveří.

„Poslouchej, Petrolino, kdo pak bude vařit dnes?“

Hospodyně se podivila. Taková otázka ji překvapila. Kdo by jiný vařil než tchyně?

„Snad také někam chcete jít?“ zeptala se.

„Nikoliv, ale nemohu všechno zastat sama, když jsi děvečku pustila domů.“

Petrolina místo aby uznala svoji chybu a omluvila se, utrhla se jizlivě:

„Však vy se nepřetrhnete.“

„Takhle nemluv; kdybych nechala všeho, musíš se sama starat.“

„Však si vaříte také pro sebe,“ usmála se Petrolina.

„Nepsala jsem výměnek, ale vím docela jistě, že tam není poznamenáno, bych u tebe sloužila. Máme společný stůl.“

„To by každý dovedl, přijít k hotovému,“ odsekla Petrolina.

Teď se Polická rozhněvala. Celá se třásla zlostí.

„Myslíš, že mne živiš z milosti? Já jsem si dobře zasloužila sousto, kterého se mně zde dostává. Dřu se posud jako mezek. Dali jsme

vám pěkný statek a vy nám ještě vyčtete, že jdeme k hotovému? Z tvého nejíme, buď ujištěna. Tvoje dva tisíce jsou dobře uloženy.“

„Ale teď je všechno naše.“

„Tak nás odtud vyžeňte a bude vám lépe.“

„My vás nevyháníme; ale vy mně také nesmíte vyčítati.“

Ženské by se byly do sebe více pustily, kdyby se byl neukázal u jedněch dveří mladý a u druhých starý hospodář.

„Pěkně to začíná,“ řekl Polický.

„Velmi hezky. Jste na nás jako sršně,“ odvětil syn.

„Je tohle spravedlivé, nechati všechno na starosti vetším rukám a jako naschvál pustiti děvečku? Kdo může nutiti nás, abychom se dřeli jako dříve?“

Martin pohlédl na ženu významně.

„Proč jsi pouštěla děvečky, když jsi věděla, že půjdeš na posvícení? Zůstane doma Tereza k obsluze.“

Bylo rozsouzeno. Mladí odešli a Polická věděla dosti. Muž schválně nezaváděl hovorů o věci té. Čekal, až žena sama začne. Nechtěla, by se Martin zavazoval k určitému výměnku. Spoléhala se na jeho lásku a uznalost.

Polická tiše slzela u plotny. Připomínala si, jak se na statku nadřela a co za to nyní má.

„Takhle si člověk dochová na dětech,“ začala, ale brzo se opravila.

„Martin není zlý, ale vybral si pyšnou hospodyni.“

„To je teprve začátek, Markéto,“ ozval se Polický.

„A nedalo by se nyní všechno napravit?“
Muž pokrčil rameny.

„Sama jsi naléhala, bych beze všeho synu statek odevzдал.“

„Ani jsem si nepomyslila —“

„Člověk musí poslouchati nejen srdce, ale i rozum. Po skutku je těžko bycha honiti.“

„Že jsme si všechno nepředložili!“ litovala hospodyně.

„Tamhle na zahradě by byla chaloupka, kolem zahrádka a co bychom si udělali, všechno by bylo naše. Tak bychom žili spokojeně. Zde nás už vyslali do komory a uvalili na nás veškeru práci. Rád pracuji! Ale když hospodář rozkazuje, tu mně všechno padá z ruky.“

Tak si oba postěžovali.

„Do chaloupky by se vrátila Marie.“

„Také se mně po ní stýská. Dcera ze statku a má sloužiti.“

Polický šel na velkou a ženě zůstala děvečka na pomoc. Když zatáčil hospodář kolem zahrady, zastavil se a zašeptal:

„Zde by nejlépe chalupa stála. Tenhle

kousek zahrady bych si nechal, k tomu palouk a kus pole. Ostatní mně musí odváděti syn.“

Usínal se, že mu ještě tak zle není a že si může všechno vymoci. Ale ani ženě se neprozradil. V některé dobré chvílce by všechno Martinovi pověděla.

V duchu uznával, jak mu výborně Jeníček radil. Co by se nyní slzí naronil, navzdychal, nažaloval, naprosil, a *takhle* má Martina „za rukou.“ Řekne: „Až potud a ani krok dále“ a všechno se ruky obratem změní.

„Kéž by se to však všechno skončilo bez hádek a zjevných rozepří,“ zatoužil a za tou také příčinou v kostele několik obětoval zbožných modliteb.

Sotva vyšel, již se hlásili staří kamarádi. Za svobodna se snad mnoho rádi neměli a při muzice se často porvali, ale léty vymizela všechna bujnost a všecken mladistvý oheň.

„Jak se vede?“ tázali se. „Ani se neukážeš.“

„Máme mnoho práce.“

„Rádi věříme, když starý se dře jako čeledín a mladý jezdí a utrácí.“

Polický rád zakrýval chyby synovy.

„Snad není tak zle. Nemohu si na Martina stěžovati.“

„Jak pak by si tě nevážil, když mu děláš zadarmo čeledina. Dcera tvoje byla chytřejší. Proč by se dělala zadarmo. Ale jenom až nebu-

deš moci, až tě práce přemůže, však budeš mluvit jinak.“

„Já si v takových černých barvách budoucnost nepředstavuji.“

„Proto bude zle s tebou, až to zlé přijde. Nejsi připraven —“

„Kdo ví?“ usmál se Polický.

„Soused má nastřádané peníze, nedal-li všechno již Martinovi,“ dorážel jiný výminkář.

„Na ty má ještě podílníci a musí také pomýšleti na sebe, aby spokojeně trávil léta stáří. Co je po všem na světě, když není pokoje v domě, když se všechno hatí před očima?“

Mluvící měl zajisté pernou zkušenost.

Staří známí se rozešli a Polickému celou cestu tanula na mysli slova: „Co po všem na světě, když není pokoje v domě?“ Tuto otázku rozebíral, pokud je snad také vinen, že se pokoj pomalu stěhuje z jeho domácnosti.

Ustanovil si všemožně se vyvarovati různicím. Někdy to ovšem nešlo, nemohl se zdržeti, ale přece si počínal rozvážněji. Manželka se však dnes prudce srazila s Petrolinou.

Proto doma po obědě napomenul ženu, by se mírnila. „Měj rozum a raději ustup, než bys se opět tak pustila do nevěsty. Časem snad — dá Bůh — také zmoudří.“

„Ale když to hospodářství nemohu viděti,“

posud se zlobila panímáma. „Vyčítá mně spro-
stotu a má mne v domě za služku.“

„Jenom se umírní a co chceš ostrého po-
vědět, to si jenom pomysli. Tak to bude nej-
lépe. Nechci, by se o nás řeklo, že jsme pří-
činou rozbrojů, že jsme sami všechno zavinili.“

„Pak bych musila vším praštití a sedět
jenom v komoře. Znáš mne, že musím mít
každou maličkost na příslušném místě.“

Staroch se dlouho namáhal, než manželku
docela přemluvil, aby si snachy nevšímala a
mlčky se ke všemu chovala.

Posléze přece slíbila.

VI.

Mladí se vrátili z pouti v nejrůžovější ná-
ladě. Martin si pohvizdoval a hospodyně rychle
spěchala do světnice. V papíře si nesla výsluhu.

Polický se ženou byli ještě vzhůru; čekali.
Starý hospodář četl a Markéta poslouchala.
Všechno dali do pořádku, by neměli mladí ani
nejmenší příčiny k nespokojenosti a stížnosti.

Zatím co otec spěchal pomoci při odpra-
hání, Polická vítala snachu. „To jste si tam
málo pobyli; myslila jsem, že zůstanete u
muziky.“

„Mezi Kosolupskou chasu se nehodíme.“

„Ale za svobodna jsi tam chodila.“

„Chodila jsem, kam jsem chtěla.“

Polická měla na jazyku rovněž ostrou odpověď, ale vzpomněla si na slib, který muži učinila. Vzpamatovala se a mlčela.

Petrolina položila výsluhu na stůl a Polickou ani nepobídla, by si vybrala koláč. Rychle se sháněla po klíči od světničky. Když chvíli hledala nadarmo, ozvala se Polická:

„Vždyť jsi klíč vzala s sebou, máš jej jistě v kapse.“

„Aby člověk hned všechno zamykal, má-li cizí lidi v domě,“ hubovala Petrolina. Rázem ji opustil humor, s jakým se navrátila.

„Koho pak myslíš těmi *cizími lidmi*?“ zeptala se stará matka.

Než obdržela odpověď, vešli muži do světnice. Polický si šel vlastně jenom pro kabát. Mrštiv okem po výsluze na stole, řekl: „Abychom šli spat. Ráno se beztoho musí časně vstávat.“

Staří se zvedli a odcházeli. Nikdo jim nedal ani „dobrou noc“ za to, že se celý den o hospodářství starali, všechno ošetřovali a opatrovali.

„Nejde mně o ten žvanec,“ řekla Markéta v komoře, „ale není to hezké, ani nepobídnouti. Když jsme dostávali výsluhu, ani na skotáka jsme nezapomněli.“

„Casy se mění —“

Hospodyně se chtěla zmiíiti, že je na statku vlastně jenom cizí osobou, ale zdržela se. Manžel by jí vyčítal, že se snad se snachou opět nepohodla.

Ráno se stará Polická ustrojila svátečně a chystala se do kostela. Činila tak vždy, když v neděli nemohla. Vešla do velké společné světnice, ale v kamnech bylo dosud studeno. Náhodou vyslechla rozmluvu obou děveček.

„Dnes snad nebudeme snídati.“

„Z toho si nic nedělej, nepůjdeme aspoň brzo na pole. Celádce patří dříve jísti než pracuje.“

V tom vešla stará Polická také ke snídání.

„Co pak otálíte — děvčata?“ zeptala se, ač všechno věděla.

„Máme jíti na louku a čekáme na snídání. Domů nepůjdeme do poledne a kdo by za námi něco nosil?“

„Hospodyně zaspala. Dám vám mléka a chleba.“

„To budeme rády —“

Když děvečky snídaly, přišel do světnice Martin. Také se podíval na kamna a zabručel.

„Proč pak netopíte?“

„Hospodyně ještě nevstala. Děvčatům jsem dala mléka, my si něco koupíme po kostele a ty — ty máš výsluhu,“ nadhodila matka.

Martin o snídání nestál. Zaskočil si do hospody na hořkou, snědl rohlík a byl po snídání.

Nejhůře bylo s Petrolinou. Domnívala se, že bude všechno v pořádku, ale zhrozila se. Tchyně ani na nic rukou nesáhla. Když je cizí osobou, bude se tak chovati jako cizí.

Petrolina hubovala a když ani muž nechtěl snídati, byla nevrlá a všechno na Martinovy rodiče svalovala.

Zatím kráčel Polický se ženou k Ohradě, kam byly Lužice přifařeny a přiškoleny. Mohl si chodec vybrati buď pěknou, tvrdou silnici nebo jíti polem po širokých mezích, pak vozovou cestou a opět po lukách Ohradských. V létě volil každý raději tuto cestu měkkou a pohodlnou. Polických manželé kráčeli pomalu za sebou a stěžovali si. Zvláště Markéta mnoho naříkala.

„Jenom se netrap a odevzdej vše do rukou Božích,“ napomínal hospodář. „Věř mně, že se všechno změní.“

„A jak by se změnilo?“

„Když budu chtít, tak vším náležitě zatočím. Ale přemáhám se a čekám. Řekli by, že se nemohu srovnati. A Pán Bůh je svědek, že bych se rád srovnal s každým člověkem.“

„Jsem sice prudká, to vím — ale jak ráda bych se mírnila, ustoupila a povolila, jenom kdyby to k něčemu dobrému vedlo.“

Tak rozmlouvali až do vesnice. V kostele vzpomínali vroucí modlitbou na mladé manžele.

Po mši svaté chtěl zajíti Polický do hospody na snídání.

„Aby nás nepomluvili, že rozhazujeme. Že jsme dosud nesnídali, také říci nesmíme. Zajdu pro několik housek a pojíme cestou.“

Stalo se. Ale přece jenom tak neunikli.

Pekařka se ptala, komu kupují Boží dar? „Děti malých ani vnoučat nemáte.“ Na venkově dospělí málo snědí rohlíků.

„Jenom tak pro domácnost,“ vymlouvala se Polická.

Za vesnicí podala muži dvě housky a oba jedli, až se dostali na silnici. Tam se na kopci zastavili, neboť odtud bylo viděti na všechny strany.

„Martin ještě není na poli. To je hospodářství!“

„A děvčata na louce sedí, místo aby hrbaly.“

„Nezbývá nic, než abychom se chopili my staří díla. Jinak přijdeme v nic.“

Polická se hned pustila na louku, by pobídla děvečky do práce a starý hospodář šel domů pro kravky, by oboral brambory.

VII.

U Polických všechno kráčelo v obvyklých kolejích a poměry mezi starými a mladými se stále přioströvaly. Polická si nevšímala kuchyně, aby se nemusila stýkati s nevěstou, starý hospodář jezdil s kravkami na opáčnou stranu, když viděl, že napominání nic nepomáhalo. Martin vedl stále svou. V neděli a ve středu jezdil do města a utrácel prý plnýma rukama zvláště v karbanu.

Lichotili mu, jakým je statkářem, že si může všechno dovoliti, jeho statek mnoho vydrží; přemlouvali ho, by hrál a na domov nepomýšlel. Zvali ho na poutě, hony, hostiny a Martin dobře zaplatil prohrou každé sousto, které snědl.

Petrolina muži ve všem přizvukovala. Lahodily jí názvy, jichž se jí v hospodě dostalo, byla zvána do mnohých domů a marnivosti její to lichotilo.

Zvláště pan Okrouhlík zval statkářku Polickou na kávu do svého domku. Zatím, co se ženské bavily, Okrouhlík obehřával Polického. Byl v tom umění vycvičen a nikdo z domácích s ním nechtěl hráti. Chytal tedy hejly z venkova.

Polický s několika starosty a venkovskými sousedy mu sedl na lep. Okrouhlík z pravidla

opentlil všechny, zvláště Martina, který neměl ve hře žádného štěstí.

Polická pozvala Okrouhlíkovice celou rodinu do Lužic na návštěvu a to na nejbližší neděli. Za tou příčinou se také na statku hned v sobotu chystalo. Stará hospodyně podotkla, že je jako před posvícením.

„Toho nikdy u nás nebyvalo. Zvali jsme jenom přátele a kmotry na pouť a na posvícení. Co nám je po městských hostech?“

Petrolina zabila několik kuřat, napekla buchet, koupila víno a vůbec se snažila ukázat nové přítelkyni, jakou je statkářkou.

V neděli byl na statku oběd všední a maso ani na stůl nepřišlo. Obě děvečky bručely nad hráchem. Všechno se chystalo pro odpolední hosty.

Staří odešli na zahradu, muž podřimoval, ale Markéta bděla. Nedalo jí to. Čekala, až půjdou hosté. A šli. Bylo jich celkem osm. Vzali s sebou kde koho. Napřed kráčel Okrouhlík s opelichaným cylindrem na hlavě, za ním šlo pět dětí a vzadu se brala paní se svobodnou sestrou. Okrouhlík se rozhlížel vesele kol kolem, děti vyskakovaly na stromy a ženské hubovaly, jak je do Lužice daleko.

„Mohli poslati koně na polovic cesty na-proti.“

„Ti nemají takového filipa.“

„To jsme se našli! A bude-li to pro nic za nic,“ hubovala panička.

„Ticho! Cítím libou vůni ze smažených kuřat. Nešli jsme nadarmo. Aspoň jsme vyhladověli a teď nám bude chutnati. Děti, jezte hodně a stále volejte, že máte hlad. Zítřka mnoho nedostanete.“

Celou tu rozmluvu vyslechla stará Polická na zahradě. Byla by se s chutí zasmála, kdyby hned nepočítala, co bude tento dobrý „apetit“ státi. Najísti dopřála každému, ale říkala: „Maso je pro chuť a pro polévku. Ostatek musíte doraziti chlebem a brambory.“

Jak Martin tak Petrolina vyběhli hostům vstříc.

„Vítáme vás. To jste dali na sebe dlouho čekati.“

„Snad bychom nepřišli na oběd? To by se neslušelo,“ odpovídala Okrouhliková, ač nikdo z celé rodiny neobědval.

„K nám můžete přijíti jako domů.“

„Máte nějaké karty?“ ptal se Okrouhlik Martina stranou.

„Těch u nás není.“

„Přinesl jsem tedy jedny s sebou.“

„Dnes to nepůjde, pane Okrouhliku. Otec by huboval.“

„Ať si hodí s námi. Jistě má ve staré punčoše několik zlatníkův, ať nám pustí chlup.“

Martin na ta slova ani neodpověděl. Nelíbila se mu.

Jako když kobylinky padnou na osení, tak si Okrouhlíkovice rodina počínala na statku. Hned byla ta tam kuřata, buchtý se rychle vytratily z mísy a hospodyni to těšilo, jak stále ujišťovala, že hostům chutná.

Po obědě vařena káva a hned bylo nutno něco uchystati k večeři.

Petrolina se sháněla po děvečkách, aby pomohly u plotny a myly nádobí, však nebylo po nich ani památky. Snad cítily, co jich čeká a jak mnoho by se na ně při dobré chuti Okrouhlíkovice rodiny dostalo, proto se záhy vytratily. V neděli odpoledne měly volno.

A hospodyně by teď někoho tolik potřebovala. Musila bavit dámy a co si pomyslí, že selka ani nemá k ruce nějakou myčku. I vzpomněla si na starou Polickou. Ta by mohla z nouze vypomoci.

Zavolala jednoho chlapce z Okrouhlíkovice rodiny a nařizovala mu: „Jdi tamhle na zahradu a zavolej babičku, aby mně pomohla.“

„A já nepůjdu,“ vzpíral se chlapec.

„Vy byste měli zatím něco k jídlu a já bych nedostal. Maminka povídala, bychom se všichni drželi ve světnici, aby se na nás dostalo.“

Toto přiznání netěšilo paní Okrouhlíkovou.

Za trest musil chlapec na zahradu se vzka-
zem. Vyřídil, co mu bylo poručeno, ale řekl to,
jak to skutečně myslil.

„Babičko, máte jíti hned umývat nádobí.“

„Já?“ podivila se Polická. „Co pak jsem
nějakou děvkou na statku? To je smělost! Nej-
dříve o člověku ani neví, ani si ho nevšimne
a za chvíli byla bych dobrá, abych omývala
talíře.“

Polický mlčel. Tento vzkaz nebyl mu vhod.

„Proč bych nepomohla v kuchyni, ale abych
jenom k tomu byla dobrá, tomu se nepodvolím.
Ať si udělá všechno sama.“

Ani nyní ženu Polický nepobízel.

„Půjdeme odtud, abychom jim nebyli na
očích.“

Zvedli se, by odešli, ale v tom byli upo-
zorněni na druhou stranu zahrady. Mladý
Okrouhlík se věšel na slabé stromky a až k zemi
je ohýbal.

„Necháš toho, uličníku!“ rozkřikl se Po-
lický.

Ale už bylo pozdě. Prasklo to a chlapec
ležel na zemi. Dal se do křiku a hospodář
k němu přiskočiv, ještě ho několikrát pře-
měřil.

„Takový krásný štípek přelomí! Počkej,
ničemo!“

Stromy v zahradě byly radostí hospodářovou.

Ze světnice všichni se vyhrnuli na pokřik chlapcův.

„Co se stalo? Kdo tě bil?“

Chlapec ukázal na Polického.

„Ale co to vyvádíte za hlouposti,“ mrzel se Martin.

„Tady se podívejte, co ze zlomyslnosti ten klouček vyvedl. Takový krásný stromek zlámal.“

Domáci se poněkud zarazili; pak řekl Martin; „Však je tady stromů dost.“

„Ale škoda je každého. Mimo to se musí trestati zlomyslnost a schválnost. Kdyby mně tady baronův syn zlámal naschvál stromek, bez trestu by neodešel,“ řekl Polický a chystal se za ženou hlouběji do zahrady.

„Do toho vám zde pranic není,“ ozval se Okrouhlík, rozzlobený spíše z toho, že se nehraje, než že byl chlapec trestán. „Tady má co poroučeti někdo jiný než vy.“

Na ta slova se starý Polický zastavil.

„Myslím, že jako host nemáte práva zanášeti do stavení svár. Jste-li vy ten pán, který mého syna o mé mozoly obehává, pak byste se mohl styděti zde na statku se roztahovati.“

„To je urážka! To se mně ještě nestalo.“

„Otče, pan Okrouhlík je návštěvou u mne a ne u vás,“ řekl Martin důrazně.

„A obehřává tě také o *tvé* peníze?“

„Hrám-li, hraji o *své* peníze a nikomu do toho nic není.“

„Rozhazuješ také svůj statek?“

„Však ho ještě nebylo, a kdyby, sám si všechno spořádám. Vy za mne dluhy platiti nebudete. Spravím si je sám.“

„Jen abys, Martine, jednou těchhle slov nelitoval,“ hrozil otec prstem, odcházeje stranou.

Okrouhlík pochvaloval hospodáře.

„Musíte se rázně opřít. Otec by vás měl za čeledína na statku. Proto si neudělal zvláštního výměnku. Chce poroučeti a vy byste musili poslouchati. To by vám pak vadilo, že byste se ani do výboru nedostal. Tam je potřeba rázných lidí.“

Tak a podobně Okrouhlík naváděl Martina proti otci. Nemaje žádného určitého řemesla, sváděl rolníky v městě ke karbanu a rád se všudy přiživil. Za tou příčinou se hleděl všemožným způsobem zalichotiti.

Zatím paničky mluvily do Petroliny. Litovaly ji, co zajisté zkusí od výměnkářů, jak si poručí a hned musí býti na stole, jak všudy jsou na překážku.

„Polický je ještě dobrák proti ženě. Ta všechno hned do očí vyčte,“ stěžovala si mladá hospodyně. „Teď jsem ji dala žádati, by umyla nádobí a raději se prochází po zahradě.“

„To je nesvědomitost! Může býti ráda, že se jí od vás dostane jídla a tepla, že ji trpíte ve společné světnici.“

„Je to kříž!“

„Já bych raději výměnkářům platil hotovými,“ rozumoval Okrouhlik, „než bych je nechal po statku se roztahovati. Několik korcův obilí by to spravilo a byl by pokoj. Ať je každá rodina sama pro sebe. Dnes vám zakazuje hráti v karty, zítra se mu znelíbí, že pijete pivo a jindy opět něco jiného mu nepůjde pod vous. Má právo vás napomínati, poněvadž je jaksí spolumajitelem a z celého statku mu výměnek plyne.“

Martin horlivě naslouchal. Nelíbilo se mu, že otec ho kárá, že mu výčitky činí a jako dnes přímo hospodáře zahanbuje.

Umiňoval si tedy, že nabídne otci výměnek čtvrtletní v sypaném obilí a pak bude samostatným pánem na statku.

Okrouhlikovic rodina se ještě jednou dobře najedla a s večerem pomýšlela na návrat.

Tu se dala holka do pláče.

„Co pak se stalo slečince?“ ptala se Polická.

„Já domů nepůjdu. Tatínek povídal, že nás dovezete.“

Všichni se zasmáli.

„Tak je dovez,“ řekla Petrolina muži, „ale ne abys tam zůstal. Víš, co je práce na poli.“

Za chvíli hrčel vůz ze statku. Okrouhlíkovice si vezli v uzlích mouky, másla, vajec, sušeného ovoce a jiných potřebných věcí. Na dvoře potkali výměnkáře. Staří se postavili stranou, by nebyli na ráně. Nepřáli si opět se setkati s Okrouhlíkem.

VIII.

Péro zpěčuje se vypisovati a líčiti, jak dalece se může dítě proti rodičům svým zapomenouti, když jim má na stará kolena poskytnouti kousek chleba jako výměnkářům.

Polický stále důvěřoval. „Martin není tak zlý, ale byl sveden. Příliš záhy dostal statek a teď se nemůže v samostatnosti vzpamatovati. Nemá žádných starostí.“

Nejhůře bylo, že žena s ním táhla za jeden provaz.

Co se u Polických děje, nedalo se utajiti. Lidé si veřejně vypravovali, jak se starým zle vede, jak Martin v městě utrácí a Petrolina že dává hostinu za hostinou.

Také prý mezi mladými bývají hádky, po-

něvadž si žena přeje, by manžel na výměnkáře přísněji zakročil, protože jsou všeho příčinou.

„Při takovém hospodářství přijde brzo statek na buben,“ rozumovali sousedé v hospodě při pivě.

„Pak aby někdo řekl, že já jsem ty mladé lidi svedl,“ ozval se děd Jeníček. „Martin pohrdal mojí pomocí a vybíral si sám. Petrolina se takto zdála, ale já věděl, že se k sobě nehodí. Byl bych Martinovi našel jinou nevěstu. Ale zamítl.“

„Což vy jste kryt na všech stranách. Naposledy řeknete, že jste mně neuvázal mou starou na krk,“ usmál se hospodář.

„A nejsi, Josífku, spokojen? Kdybys tu zůstal po deváté hodině, hned je Kateřina pro tebe v hospodě a odvede tě domů. Taková patříla také Martinovi. Přišel z vojny samá furie, dostal do ruky otěže, v městě mu lichotí a on platí za všechny. A Petrolinka je právě taková. Dali by se napravití oba dva, kdyby jim někdo, jak říkáme, srazil hřebínek.“

„To půjde těžko. Když se synem nic nesvede vlastní otec, kdo pak jiný by se do toho míchal?“

„A právě starý Polický má tu zbraň v ruce. Šetří syna, domnívaje se, že všechno v dobrotě se napraví. Ale chyba lávky! Martin takový není.“

Teď vypravovali sousedé, co se u Polických děje, pokud to tak náhodou na venek mezi lidi přišlo, poněvadž výměnkáři si nikomu mimo v kostele Bohu nestěžovali.

Martin nechce upravit komoru, by se v ní pořádně mohlo bydlet. Polická onemocněla a lékař prohlásil, že to má z vlhkého bytu. Martin nechce na zimu postavit v komoře kamna. Ať prý jsou rodiče za dne ve velké světnici a večer topiti se nemusí.

Obě děvečky opustily statek, poněvadž je tam velmi špatně na stravu. Hospodář se ženou jí v přístěnku něco lepšího, než se klade na stůl všem i výměnkářům. Všechno lepší v domě se chystá na hostiny a posílá za dary do města a okolí. Mladí se dávají všudy zváti a nikde se nezahodí. Mnohem více darují dříve, než zasednou ke stolu. Jde jim jenom o čest, aby byli váženi, by se o nich mluvilo, jim přednost se dělala a Martin se přece v obci nějakého úřadu domohl.

„Jak říkám,“ opětoval Jeníček. „Jenom jim sraziti hřebínek! To by bylo nejlepší.“

„Kdybyste dovedl toho, byl byste kos.“

„Jen to nechme; já sice na svatbě neměl žádného podílu, ale zabezpečil jsem to, by se všechno mohlo napravit.“

Málo, kdo dbal slov Jeníčkových a nikdo jim nevěřil. Co se stalo u Polických, nedá se

napraviti. Martin je pánem, snadno si vypůjčí peníze na čistý statek a nikdo mu nemá co poroučeti.

Litovali starého Polického, že se tak přehnal a synu příliš důvěřoval. Pomoci mu však nemohli.

* * *

„Tak, kdy pak do toho praštíme?“ ptal se Jeníček Polického.

„Rád bych toho nechal, ale není to k vydržení,“ posteskl si starý hospodář.

„Čím dříve, tím lépe. Martin upadá hloub a hlouběji. Obtočili si ho kolem prstu a utvrzují ho ve vášních, jež v něm probudili. Dá se ještě napraviti, až pozná, kde vlastně vězí.“

„Jenom aby si z toho všeho něco neudělal.“

„Jednejte opatrně. Nikdo nemusí ani zvěděti, co se u vás děje, jaký nastal obrat. Vyradí-li všechno sám, pak bude povídati jenom na sebe.“

Polický slíbil, že bude jednati. Ještě uvažoval a mínil s Martinem promluvití moudré slovo. Vyhledal syna v přístěnku. Petrolina četla muži svému z nějaké knížky. Otec vešel vážně a důstojně.

„Rád bych s tebou, Martine, několik slov promluvil.“

Petrolina mrzutě zavřela knížku a chtěla odejíti.

„Jenom zůstaň; nejsou v tom žádné tajnosti. Zavolám také svoji ženu, bychom byli všichni pohromadě. Týká se to nás všech.“

Jak řekl, učinil. Mladí se podivně dívali na otce. Jistě začne něco o karbanu.

„Žádal jsem tě, Martine, bys mně postavil do komory kamna a ještě jedno dal proražiti okno.“

„To jsou zbytečné věci,“ odsekla Petrolina.

„Zima je na krku. Náš les dá dost dříví pro velkou i malou světnici. Vždyť pouštíte teplo i sem do přístěnku. Pak jsem tě také žádal o nějaký zlatý na kožich. Od jara ti pracuji, ušetřil jsi čeledína.“

„Nemám peněz na kožichy. V zimě můžete seděti za kamny.“

„A což do chrámu Páně? Potom ti musím říci, že jsme velice nespokojeni se stravou, jakou nám předkládáš.“

„Piškoty a klobásy nemůžeme dávat čeledce.“

„Ale, nevěsto, nezapomínejte, že my k čeledce nepatříme. Víím, jaká strava náleží všem na statku. Vy pro sebe sice strojíte zvlášť a dobře, toho však nikdy u nás nebývalo. Zasedali jsme všichni k jednomu stolu. Nejedli jsme

piškotů, ale v zimě při zabíjení nebylo také zle o klobásy. Spokojíme se s prostou sice stravou, ale řádně upravenou.“

„Komu se u nás nelíbí, ten si může jít do hospody,“ odsekla mladá Polická.

„Pak jsem tě napomínal, bys nechal karbanu, abys si více všímal hospodářství, nejezdil do města, nepěstoval podivných přátelství s lidmi, kteří tě jenom okrádají“

„Ale prosím vás, dejte mně pokoj. Já si jedním, jak chci, a nikdo nemá práva mně poroučeti.“

Martin chtěl odejít.

„Zůstaň, nejsme ještě u konce. Pamatujete se na sliby, kterými jste se zavazovali, když jste prosili o statek? A takhle sliby ony plníte? To je vaše vděčnost?“

„Dejte mně už pokoj.“

„Tedy nechcete plnit ony sliby?“

„Co je po nich! Sliby — chyby.“

„Je to poslední vaše slovo?“

Polický dýchal namáhavě.

„Poslední. Křivda se vám neděje. Jiný výměnek nemáte upsaný než společný stůl, světlo a teplo.“

„Pak také já ustoupím ze slibu. Máš, Martine, už ra sebe statek upsaný?“

Mladý hospodář se zarazil. Na takovou otázku nikdy ani nepomyslel.

„Povídám, jsi *skutečným* hospodářem a pá-
nem na statku? Nebo tady mám také já co po-
roučeti?“

Polický se potutelně usmíval.

„Viš, proč se nechávají vedle hlavního
vchodu ještě zadní dvířka?“

„Vy máte zajištěný výměnek? Já ničeho
nepodepsal.“

„Rád věřím a proto je celý statek dosud
můj.“

Všichni mimo Polického strnuli. I žena se
podivila. Nevěděla dosud o ničem. Martin zbledl.

„To není pravda. Chcete mne jenom po-
strašiti a donutiti. Jsem pánem na statku.“

„Když jste mne prosili a tak pěkně slibo-
vali, chtěl jsem vám všechno vydati, jako jsem
to od nebožtíka otce přijal a jak v naší rodině
bylo obyčejem. A tu mně radili, bych vám sta-
tek nepřepouštěl, že bych se snad mnoho skla-
mal. Abych ani vám, ani sobě neuškodil, ode-
vzdal jsem vám statek jenom tak na zkoušku,
jak se k nám zachováte. Kdybyste byli hospo-
dařili řádně, šetrni a k nám vděčni byli, byl
bych tiše statek na vás dal přepsati.“ —

Za té řeči Petrolina^e lomila rukama a man-
žel její stál jako sloup nehybně.

„Brzo jsem poznal, jak bych byl prohlou-
pil. Nesplnili jste svých slibů, odstrčili jste nás,
za cizí a břemeno v domě považovali jste nás —“

„Tedy si nyní udělejte výměnek, jaký chcete.“

„Poznal jsem také, do jakých rukou se statek dostal. Už nestačí příjem na vydání a na úřadě se někteří páni, mezi nimiž byl také Okrouhlík, ptali na hypotéku, zdali je čistá. Takovýmto dílem bychom brzo přišli na mizinu. Teď si nechám statek já a dám jej po své smrti Marii, která musí k vůli vám sloužiti jako děvečka.“

„Já jsem přišla o všechno věno, já nešťastná, mezi jaké lidi jsem se to dostala!“ počala naříkati Petrolina.

„U nás nepřijde nikdo o krejcar. Dostala jsi dva tisíce, dal jsem ti je vtěliti na statek jako dluh a odvedu ti náležitě každého roku úroky.“

„Co si počneme? Abychom šli žebrotou.“

„Můžete nyní zůstat na statku; ale všechno se obrátí. Moje žena bude hospodařiti zde u kamen a po domě, já pak oseji a budu kliditi.“

„A my vám máme dělati děvečku a čeledína?“

„Podobně jste se zachovali k nám. Ale uvidíte, že my se k vám docela jinak chováme, Ostatně si dělejte, jak je libo. Kolik dostala nevěsta, tolik dávám Martinovi, ovšem po své smrti a za nikoho dluhu nejmenšího nezaplátím.“

Polická se chtěla přimluvit, ale vzpomněla si, co zakusila, proto mlčela. Obdivovala muže, jak to všechno šikovně narařičil.

„Náš stůl je stolem vaším, naše práce je prací vaší a měsíčně vám dám slušnou odměnu. Jakou jste odepřeli dceři mé, již hned povolám domů.“

Mladí byli zdrceni. Petrolina propukala v hněv, Martin byl pojednou malomocným. Jindy by se byl opřel, teď si nevěděl rady. Zpráva o ztrátě statku přišla neočekávaně.

„Ještě slovíčko. Co se mezi námi nyní stalo, o tom nikdo neví a s naší strany se nedoví, když budete poslouchati. Že sami také nebudete o všem do světa troubiti, dá se mysliti. Sobě byste neposloužili. Buďte s Bohem!“

Staří odešli do komory, aby se uradili, jak se všeho uchopí a společně budou hospodařiti

IX.

Martin nejprve zuřil. Vyhržoval a také nedbal rady otcovy, by o všem mlčel. Chystal se do světa, chtěl si udělati smrt, ale zůstal pěkně v přístěnku. Znal dobře otce a věděl, že nyní neustoupí. Aby zachránil statek, vydědí ho a všechno Marii odevzdá.

Polický jednal, jakoby se docela nic nepřihodilo. Jenom se přestěhoval do velké světnice, chopil se hospodářství a dělal, jakoby několik posledních měsíců byl prospal nebo někde procestoval. Neuznával Martina za hospodáře a dělal si všechno dle svého. Žena pak zaujala místo u plotny.

Za několik dní přijela Marie a byla matce výdatnou podporou. Věděla o všem, co se na statku událo.

Mladí vzdorovali. Petrolina ani nevyšla z přístěnku a nikdo jí nepostrádal. Čeládka si libovala. Strava byla opět řádná a pořádek ve všem všudy.

Petrolina myslila, že vytruceje a odešla domů k rodičům, ale se špatnou se potázala. Mydlářovic věděli o všem, co prováděla, jak se nešetrně k výměnkářům zachovali, neschvalovali sice Polického „zkoušku,“ ale také neměli sluchu ku stížnostem. Pamatovali, že také se dostanou na výminek.

„Co jste si nadrobili,“ řekl Mydlář, „to si snězte, a s takovou mně sem již nechod.“

Petrolina viděla, že doma nepochodí, proto se navrátila k Polickým. Zde nesměla pro sebe zabíjetí kuřata, sbíratí smetanu pro muže a sebe, strojiti zvláště pro hospodáře.

Rázem dvanácté hodiny byl oběd, Polický

se pomodlil ; kdo přišel, najedl se, kdo se nedostavil bez výmluvy, nedostal ničeho.

Ve středu časně dal hospodář zapřáhnouti a jel na pole. Martin se smutně za otcem díval. Jak by byl rád jel do Svářilova a zde se usadil „na špici“ ve společnosti. Ale nebylo možno. Předně pěšky by nešel a koně jsou na poli, pak kdo ví, nevědí-li v městě už, jak přišel o statek, v jakém nyní je poměru k hospodářství, že vlastně jenom je čeledínem. Hanbou by se propadl, až by se mu vysmáli, jak se dal napáliti.

Petrolina také netoužila podívati se na trh, poněvadž by nemohla donésti paní Okrouhlíkové a jiným paničkám pomazánky, na nichž vlastně celé přátelství záleželo. Polická, hlavně Marie všechno uzamkla od půdy až po sklep a klíče visely na rohatině u plotny. Kdo je chtěl, musil hospodyně udati příčinu.

Tak zůstal jak Martin, tak žena jeho doma. Za to Marie šla na trh s děvečkou. Nesly máslo, vejce a mléko ve velikých baňkách, jako před léty dělávaly.

Martin propukal ve zlost a chtěl všechno zapít, ale hospodský nebyl tak úslužný jako dříve. V Lužicích nebylo tajemstvím, jaký nastal obrat u Polických. Mladí sami odporem na venek vynesli mnoho a ostatního se lidé sami domyslili.

Když Martin podruhé neplatil, hospodský vyvěsil na zeď tabulku, kde oblašoval, že nalévá jenom za hotové.

Martin přestal choditi i do hospody a byl mrzut na celý svět. Otec a matka mu však nedali cítiti a neopláceli mu, co jim dříve udělal, ale ponejvíce ponechávali mladým, by sami přišli k poznání, že nedobře jednali.

Čeho se sami nedomyslili, k tomu Martina i Petrolinu přivedli sousedé. Přáli jim všechno, připomínajíce, že by zasloužili, by si nyní počínal otec proti synu a nevěstě přísně a bezohledně, aby se jim pomstil.

Ale Polický ani na to nepomyslí. Běželo mu o něco docela jiného, o blaho své a svých dítek.

Martin nejprve vzdoroval, ale když mu byla dlouhá chvíle, zapřáhl si kravky a jel za otcem. Polický se ho neptal, proč tak pozdě přijíždí, nechal mu brázdu, úvratě a sám pracoval s potahem koňským, ač se mu ruce třásly a musil ob čas odpočívati.

V neděli dříve než si mladí vzpomněli jeti do kostela, Polický hodně hlasitě kázal pohůnkovi :

„Povedeš koně na pastvu. Dnes nikam nepojedou, ať se tedy napasou na palouce. Ale ať na ně s kamarády nevyskakuješ!“

Martin, když nemohl jeti do města jak obyčejně, vyšel si do polí a do lesa. Do kostela nechodil. Také Petrolina zůstala doma. Nepomáhala tchýni, ale šukala cosi po světničce.

To mrzelo hospodáře, že se syn se ženou kostela vzdaluje, proto usmyslil si následující:

Příští neděli při obědě začal řeč o starých zvyklostech, jaké bývaly v Lužicích i na sousedních osadách.

„Také bývalo chvalitebným obyčejem, že se hospodář po velké ptával na obsah kázání.“

Ve všech hrklo a nejvíce ve skotáku, který nemohl slyšeti až na věž, kde se na zvonech houpal.

A Polický hned dal na něj. „Pověz nám, Vašíčku, o čem pan páter dnes kázal.“

„O Pánu Bohu,“ vyjelo z Vašíčka.

„Vždyť jsem si to hned myslil, že jsi něco kutil a pozor nedával. Podruhé ať se to nestane.“

Marie se sama přihlásila, že ví všechno, ale dodala: „V městě jsem málo chodila na slovo Boží, poněvadž služky chodívají na ranní časně jako o rorátech a při těch nebývá výkladu evangelia.“

„Také náš Martin se ženou asi jen mši sv. byl ve Svářilově přítomen, že se nehlásí, o čem se v městě kázalo.“

Martin ani nemukal. Staří věděli, že se po-

tuloval v čas služeb Božích a čeleď mínila, že hospodář mluví do opravdy.

V nejbližší neděli vyšel Martin se ženou na ranní.

„Vždyť jsem to věděla, že není špatného srdce,“ řekla matka, dívajíc se oknem za mladými.

„Spadl jim hřebínek,“ usmál se Polický.

„Jak to uděláš přece se statkem?“

„O tom není zde ani řeči. Musím Martina náležitě přeměnit, než jenom na statek pomyslím. Jenom mne nech jednat.“

„Však nechám, poněvadž vím, že jsi moudrý a dětem neukřivdíš.“

Staří chodili na velkou. Marie matku při kuchyni docela zastala. Po několika nedělích také Petrolina vyšla z přístěnku a chápala se práce. Byla jí snad dlouhá chvíle nebo jí manžel domluvil. Pomáhala tu a tam a Marie jí ochotně přijala. Nevyčítala jí ničeho, jako sestra se k ní chovala. Vypravovala jí o městě, co kde viděla a slyšela a Petrolina poznala, že Marii pobyt v městě prospěl. Zmínila se o tom.

„Mezi cizími lidmi se lze mnohému přiučiti,“ dosvědčovala Marie. „Nikomů to neuškodí, ale mnohým prospěje. Také jsem si někdy zavzdorovala, nechtěla doma poslechnouti, ale na službě mne brzo odnaučili neposlušnosti a vzdor mne přešel okamžitě.“

Petrolina si myslila svůj díl a mlčela.

Polický se dal na stará kolena také do stavby. Na zahradě dal kopati základy k malé chaloupce o jedné světnici, komoře a chlívě asi tak pro jednu kravičku. Všechno stavěl ze dřeva, poněvadž prý je taková světnice mnohem teplejší a staří mají tepla potřebí. Z toho poznali, že Polický staví výměnek. Až statek buď Marii nebo Martinovi odevzdá, sem se odstěhuje, poněvadž poznal, jak trpký bývá společný byt.

Když prohlížel v neděli odpoledne stavbu, spatřil, jaký průvod se běře ke statku po silnici. Musil se usmáti. Pan Okrouhlík vedl svoji rodinu na besedu, přibrav k ní ještě nadějného ženicha své švakrové.

„Dnes pochodíte,“ usmál se Polický a zašel až k plotu. Ale Okrouhlík máje na paměti, jak se na statku se starými zacházelo, ani si Polického nevšimnul.

Děti volaly, že mají hlad, paní matka je těšila a Okrouhlík přepočítával v kapse karty. Třetího do barvičky si vedl hned s sebou.

„A tohle je pěkné!“ volal zdaleka, uviděv Martina na dvoře. „Pan statkář se nedal v městě tolik neděl ani viděti. To se nám po vás stýskalo. Kde stále vězíte? Snad vás otec neuvazal k trnoži?“

„Měl jsem mnoho práce, nemohl jsem se z domu vybaviti,“ lhal Martin.

„Ale dnes si hodíme docela jistě. Dáte nás dovéztí a můžeme se hodně dlouho zdržeti. Pamatujete se, tenkrát když jste nás poprvé vyvážel, jak jste se hodně do noci ve Svářilově zdržel?“

„Však mně je těch peněz líto —“

„A kde pak je paní statkářka? Jak semně po ní stýská; má zase pěkná kuřátka? Zdráva pořád? Zaneprázdněna v hospodářství? Není divu. Ale že nám nespěchá naproti?“

„Nevím věru, kde je. Ale jen dále do světnice. Mám nějakou práci za stavením.“

Polický všechno vyslechl, poznal Martinův zaječí úmysl a na tu lekraci se rozhodl do světnice se podívatí.

Okrouhlíkovíc rodinu přivítala Polická starší. Panička z města si jí mnoho nevšímala, tázajíc se přímo po paní Petrolině. Marie doběhla do přístěnku, ale vrátivši se za krátko, oznamovala, že Petrolina odešla nejspíše k rodičům.

„Tak tam pro ni dojděte,“ poroučela Okrouhlíková a manžel se už sháněl po Martinovi.

„Ten šel do lesa,“ oznamoval skotáček.

„Maminko, já mám hlad,“ žebronily děti.

Okrouhlík nevěděl, na čem je. Nikdo ho neposlechl, nikdo nešel ani pro Martina ani pro Petrolinu. Co se tady stalo?

„Já chci už buchtý a maso,“ dorážely děti.

V tom vystoupil starý Polický do světnice ze síně.

„Abyste tady nestáli jako v Jiříkově vidění, tedy vězte, že zde pro vás růže nekvetou. Byli byste přivedli mého syna na mizinu, proto já nyní hospodařím za něho. Musíte se po jiné oběti ohlédnouti. A radil bych vám, abyste se chopili nějaké užitečné práce a nesváděli nezkušenců ku hře. Kdybyste jinému padli do rukou jako mně, snad by se vám špatně vedlo, já však vám jenom ukazuji — dvéře.“

„To jsou urážky, to si líbiti nedám. Kde je hospodář?“

„Tady,“ ukázal na sebe Polický.

„Vy nejste hospodářem, vy jste *ničím* —“ Polický se usmál.

„Ano, byl jsem *ničím*, ale jenom na krátkou dobu — na zkoušku. Nyní však přestávají veškeré výklady. Rychle odtud —

Rodina Okrouhlíková couvla do síně.

„Děti, máte hlad?“ tázala se Polická starší.
„Počkejte, dám vám na cestu chleba.“

Přinesla bochník a hned se jala krájet. Děti natahovaly ruce a dostaly k chlebu po homolce.

X.

Sousedé v hospodě se nemohli dost vynadiviti, jak Polický na syna vyžrál.

„Kdo by si to byl pomyslí, že to tak pěkně navlékne! Teď má Martina v hrsti a sráží mu hřebínek. Chalupu si postavil jako klec a udělal prý si znamenitý výminek. Ale Martinovi ještě docela statek nepřepustil. Udělal ho jako poklasným s velikou sice ale ne neobmezenou mocí. Až jak prý se osvědčí.“

„Kdo by to byl v Polickém hledal! Takové nápady! Něco podobného nepamatuji, že by se tady bylo stalo.“

„Všem hospodářům to může býti příkladem“

Děd Jeníček tiše tyto řeči poslouchal, sedě za stolem a pokuřuje z dýmky. Oči mu jenom hrály. Když se sousedé dost namluvili, vylévil se svého místa a vyndav dýmku, propověděl:

„Co jsem povídal, že i já měl v této svatbě prsty? Nebyti mne, dnes by Polický neseděl na pěkném výminku.“

Sotva domluvil a sousedé údivem ústa otevřeli, vešel starý a mladý Polický do hospody. Všichni umkli, i Jeníček si sedl a pozornost obrácena k novým příchozím.

Otec se synem se dávno smířili. Martin vida, že se zlou by nepořídil, všemu se podvoloval a tak si uznání otcovo zjednával. Mi-

nul rok od posledního výstupu na statku, rok, po který vedl Polický hospodářství sám. Martin mu pomáhal tak vydatně a choval se tak slušně, že otec postoupil o krok a přestěhovav se do chaloupky, synu správu statku ponechal.

Udělal si ne přepjatý ale dostatečný výmínek, ovšem jenom ústně, protože dosud nerozhodl, komu z dětí statek odevzdá. Marie se provdala do živnosti v sousední vesnici.

Teď Martin svědomitě odváděl, k čemu se jenom ústně zavázal. Každý korec obilí dobře prohlédl, zdali je dost čisté a jadrné, každý žejdlík mléka zkoumal, zdali Petrolina nesebrala smetanu.

Otec i matku pomáhali synu, co mohli.

Martin se nezmiňoval o popuštění statku a otec také nespěchal. Narodil se mladým chlapeček a děd měl velikou radost z vnuka. Tím se také staří smířili s Petrolinou, která ovšem nebyla tak povolná jako Martin.

Sousedé přivítali příchozí, podávajíce jim plné sklenice.

„To je dost, že se také jednou mezi nás podíváte.“

„Není času a peněz —“

„Inu ovšem, starý musí chovati a mladý dávatí peníze na kaši.“

Těm slovům se celá hospoda zasmála.

„Prvá část této řeči je pravdivá,“ řekl

Polický. „Opravdu chovám, ale také na kaši platím sám.“

Martin se podivně podíval na otce. Ten se hned opravoval. „Což nevíte, že si děd musí prvního vnuka sám vychovati a vyživiti? Bude jeho nástupcem —“

Hosté si sedli a tu také přišel Jeníček přivítat.

„Vy také zde?“

„Měl jsem pěkný výdělek a proto jsem si přišel zavdat.“

„Což vy to znáte!“

„A ne? Kdo se mně pod ochranu odevzdá, tomu jistě vyhledám vhodnou polovici. Namne si nemůže nikdo naříkat.“

Sousedé jenom na sebe mrkli a mlčeli.

Ačkoliv se také v Lužicích hrálo v karty a Martin byl vyzván, aby místo potřebného spoluhráče zaujal, přece tak neudělal. Rozmlouval se sousedy a ač měl někdy trhání, přece se zdržel.

Tak chodili otec se synem každou neděli ráno do kostela a odpoledne do společnosti.

Petrolina se také spřátelila opět s Polickou a když se chtěla povyraziti, zašla k sousedkám a po paní Okrouhlikové ani nezatoužila, poněvadž se dověděla, že za všechny dary se jí dostalo jenom pomluvy.

Stará Polická jako přijala nevěstu přívětivě,

tak se nyní k ní smířlivě chovala. Nemohla za sebe, ale v upřímné přátelství s Petrolinou už nevešla.

Tak hospodařeno na statku a ve výminku mnoho let. Martin se neodvážil, prositi znovu o statek a Polický také nespěchal.

Po ten celý čas se choval slušně, tak že otec neslyšel na něj žaloby. Byl dobrého jádra, a když mu byl pyšný hřebínek sražen, polepšil se.

Teprve když starý Polický churavěl, častěji docházel do chaloupky a zdálo se, že má cosi na jazyku, že by rád mluvil, ale zdržuje se.

Jednoho dne dal Polický zapřáhnouti, všichni jeli k notáři a nyní teprve byla provedena správně a řádně „svatební smlouva“ a statek popuštěn Martinovi a Petrolině, tak jak to měl Polický před lety v úmyslu.

Zkouška dopadla dobře ve prospěch obou stran a staří i mladí dlouho spokojeně bydleli vedle sebe.

L.

Morová rána.

Morová rána.

Vesnická povídka.

Kokoškovice s Kačírkem byli jedna ruka. Dva dobří sousedé v pokoji a míru, jaké to pro obě strany dobrodiní! Vypomáhali si o žních, v senoseči, na mlatě, a za dlouhých večerů krátili si dlouhou chvíli vypravováním nebo hrou.

Kokoška byl sice jenom chalupník, ale vedlo se mu dobře. Uměl spořít, zahospodařil si a také neměl mnoho dětí — jedinou dceru Markétu.

Dlouhý lán polí s loukou, úroda vystačila na skrovné potřeby v domácnosti, na daně i šaty a ještě si hospodář každý rok uložil pěkný peníz do městské spořitelny. Byl pracovitý, neutrácel zbytečně, a když zadělal na svém, jezdil s koníkem po práci podruhům, kteří si z obecního kousek pronajali, anebo formanil.

Přítel soused však měl veliký statek: sto korců výsevného, luka a lesy. Všechno převzal čisté „jako sklo“, ani dlužku nevázo na statku.

Tady nebylo potřebí tak spořiti, lopotiti se, namáhati, všeho bylo hojnost, pole přinášelo nadbytek a v lese ani souší pro peníze nepokáceli. Bůh žehnal na dobytku, na polích, na celém hospodářství.

Mnohdy až závistivým okem dívali se lidé ke Kačírkovům na vysoký štít, na nové bílé sýpky, velikou stodolu, kolny, zahradu, na stohy v poli, na tučný dobytek a obilí jako val.

„Tolik všeho a jediného syna! Člověku, který nemá zhola nic, dá Bůh sedm dětí, a těm tam jediné —“

Právě děti byly příčinou bližšího svazku obou sousedů. Kačírek, pyšný a hrdý sedlák než by byl poprosil některého spolusedláka, by mu kmotrovstvím stál, raději si vzal chalupníka. Byl v Horovicích přiženěn z nedaleké vsi, kde sedláci se naparovali novověkou osvětou, takže kožichy s tulipány, opasky vykládané a beranice, poctivé to poděbradky, odhazovali, dělajíce v černých pantalonech pány statkáře, a tudy také zde Kačírek na své spolusousedy díval se s patra a nikoho za kmotra nepožádal. Zvoliv si Kokošku, všem odtrumfnul za to, že ho nevítili mezi sebe jako předáka a neuznali jeho moudrost tou měrou, by otěže vlády starostenské do rukou jeho vložili.

Soused Kokoška, ač měl svoji přízeň, byl nucen požádati Markétce za kmotru selku Ka-

čírkovou a k selce by se kmotry z chalup pranic nehodily. Udělal si tím sice malou zášť a nevůli, ale celkem zase získal bohatého, možného souseda.

Tak jako na statku, tak nyní v chalupě slaveny křtiny způsobem v Horovicích neobvyklým. Selka sama poslala napřed koš všelikých potřeb, v podobných záležitostech nevyhnutelných, jako máslo, vejce, tvaroh a mouku. Ke křtinám jeli v Kačírkově novém kočáře jako páni a volili si čas na sousední faře neobyčejný, pět hodin u večer. Kačírek sám vzkázal, aby se posečkalo.

Tak bylo přátelství zasvěceno. Kokoška s Kačírkem se stali náhle kmotry, tykali si, a manželky obou, třeba že nejednou již ostřeji proti sobě vystoupily, obratem jsou kmotrami, a všechno zapomenuto.

„Kmotře Kocčko --“

„Ale sousede — kmotře —“

„Kačírková, kmotro —“

Tak to šlo ustavičně v památný den Markétčiných křtin. Kmotra sem, kmotra tam a sousedky se už dokonce nazývaly kmotřičkami. Tím společné přátelství zapečetěno na dlouhá léta.

Sousedé si přiřukli rosolky, při křtinách nevyhnutelné, a rozlomili veliký věnec, který byla kmotra selka poslala do kouta. Pak hovo-

řeno o hospodářství, Kačírek měl slovo a kmotr Kokoška, třeba že všemu nepřisvědčoval, přikyvoval hlavou. Když dopili rosolku, hostitel chtěl poslati pro pivo, ale bohatý soused ho předešel, zavolav na pasáka ze statku a něco mu poručiv. Pak hovor veden dále.

Za chvíli pasák přinesl objednanou věc a na stůl postavil láhev „čisté“ kořalky. Všichni ve světnici udiveně se dívali na prorůžovělý líhový mok a pak pohlédli druh na druh, jakoby se tázal: „Co s tím?“

„Já chtěl poslati pro pivo,“ řekl Kokoška a sháněl se po džbánku.

„Co s pivem? Nerozehřeje a je příliš drahé,“ mínil soused sedlák a nalil do skleniček. „Rosolka, to je špína, -- ale čistá, to je pravá kořalka, a což tato s rumem!“

Kačírek udělal rukou zvláštní pohyb, jakoby všem na zdraví pil, a pak vlil obsah skleničky jedním douškem do sebe. Zamlasknul a volným oddechem popřál příjemným citům průchodu. Tím ukázal Kačírek, že není slastí kořalečných neznalým. Proto se hned omluvil:

„Abyste nemyslili, že jsem opilcem. Takto ráno čtvrtku nezahodím —“

„A někdy také odpoledne —,“ podotkla selka.

„To když mně není dobře. Kořalka je výborným lékem proti všem nemocím. Když mně

je tak nějak nepěkně, jenom si zaskočím „na slzičku“ a hned je mně onačeji. Jak jsem řekl, kořalka je výborným lékem a k receptům není potřebí ani doktora.“

„Žid sám předpisuje,“ podotkl jiný souseď.

Na obvyklou při křtinách svačinu pozváno několik souseďův a sousedek, aby pomohli snísti buchty a také aby se po vsi rozneslo, jaký věnec souseďka ze statku Kokoškové „do kouta“ přinesla. Kačírek vykládal své rozumy, jsa pohostinstvím před svými nepřátely a kmotrovstvím dostatečně kryt. V hospodě by si netroufal, zde dnes vzal kořalku na přetřes. A div divoucí, jako dříve v ohledech společenských a náboženských měl přívrženců co nejméně, tak nyní při kořalce získal hned třetí sklenkou dva souseďy.

Že žid Abraham a jeho v Horovicích obchod ve smíšeném zboží a prodeji kořalky byl Kačírkovým předchůdcem a smyslu pro líhové nápoje výborným pěstovatelem, samo sebou se rozumí.

„To já, když mně tak něco schází, jenom se obrátím k našemu domácímu doktorovi,“ smál se Kokoška a hlavou hodil ve stranu, kde matka ženina seděla. „Ta umí člověka vykurirovat. Uvaří mně pro pocení, já to s největším odporem vypiju a hop do postele. Za chvíli už ze mne teče. Ráno jsem jako ryba —“

„Však jistě babička do pocení přileje — rumu?“ řekl sedlák — a babička hned byla ochotna vysvětliti zázračný svůj lék.

„Vezmu do hrsti sušeného lípového květu, přidám špetku bzu, dvě špetky mateří doušky, trochu levandule, dva lístky máty, kouštíček opichu, ale té rasoviny kořalky ani kapku —“

Kačírek se začervenal, slyše, jak jeho lék nazván. Rasovina! Sedlák se zakabonil a zlostně pohlédl na babičku.

„Ať si říká, kdo chce, co chce, kořalka je zdravá, jenom když ji člověk s mírou pije. To je se vším tak; mnoho vždycky škodí.“

Hned k tomu výkladu sousedé přisvědčili a domácí hospodář dodal:

„Jen kdyby lidé vždy přestali na míře, ale kdo se jednou do kořalky pustí, ten se stane brzy opilcem. Kořalka žene člověka do vášně.“

„Povídal jsem, že piji kořalku také, a viděl jste mne někdy opilým?“

„To neříkám —“

„No tak tedy. Dnes také piji, ale jenom všechno s mírou.“

Kačírek překlopil právě pátou sklínku.

„Pijte, sousede, ať ještě pošlu. Dnes je znamenitá.“

Ženské se schoulily k sobě, sestřily hlavy a něco „dutlaly“. Kdo byl v tom prádle, tomu hodně v uších znělo. Kokošková babička se však

málo účastnila rozmluvy; jednak měla starost s malou Markétou, jednak se dosud zlobila, že její všemožný recept proti nemocím a neduhům nebyl uznán. Všechna její zlost obrácena proti kořalce, proto na vzdory poslala sousedkám pro pivo. Také hospodář požádal o sklenici a vzav ji proti světlu, řekl: „Ať si povídá, kdo chce a jak se mu líbí, není přece přes zlaté pivečko. Tím se posilním, občerstvím, to vleje do údů život.“

„Jen abyste si to nepomíchal,“ varoval zkušený Kačírek. „Po pivě a kořalce dohromady je safraportsky špatně.“

„Vždyť máme tamto doktora, jeho „pocení“ mně vždycky pomůže,“ smál se blažený otec a celá společnost se rozesmála.

* * *

Děti rostly jako z vody. Rodiče měli z nich radost, chlubili se jimi a že nenásledovalo ani v chalupě ani na statku nových potomkův, jak Markéta tak Josef stali se jedinými miláčky blažených rodičův.

Kokoška by si byl přál nějakého chlapce, by jednou byl nástupcem v rodné chalupě; ale když nebyl, jaká pomoc? Věnoval všechnu otcovskou lásku prozatím Markétce. Také Kačírková by se byla ráda holkou a nevěstou pochlubila, však Josef zůstával jedináčkem.

Kmotry často s dětmi na rukou sešly se u společného plotu a porozprávěly si. Nejvíce řeč jejich otáčela se kolem dětí, jak spí, jak jim chutná, nelezou-li jim zuby, čím si hrají a podobně. Děti se zatím na sebe dívaly, ručka se dotkla ručky, až to hlasitě plesklo. Blažené matky se daly do smíchu.

„Ale caparti, snad byste se do sebe nedali? Hleďme, ještě v peřince a již se pleskají. Pak má býti mládež lepší.“

„To si snad tak plácli na přátelství,“ mínila Kačírková a svého prince hýčkala.

Markétce bylo sice do pláče, ale matka tak se mile na děvče usmála, že hned obrátilo a za matkou do smíchu se dalo.

„Počkej ty —“

A Kačírková zase hrozila Markétce.

Z toho bylo nemálo smíchu a radosti. Na střeše se spokojeně dívala rodina bělavých holubů na děti a vrabčáci poskakovali po plotě.

Jak u Kačírkův tak u Kokoškův plynul veselý život. Spokojenost sídlila pod vysokou sedlatou střechou i pod menší susední stříškou šindelovou. Po zdích se vinula réva, okna pěkně omalována kol kolem, násep se sedátkem, stáje, stodoly se střechami, pokrytými bělavým mechem. Co na statku ve velkém, to v chalupě v malém. Sady také za stavením, plné ovocných

stromův a dva pruhy polí nestejně velikosti táhly se k lesu.

Mezi oběma zahradami „živý“ plůtek z keřův a pláňat. Byl na mnohých místech potrhán a nikdo ho nespravoval. Netřeba. Kdyby všechny slepice a husy sousedovy na osetí přišly, vády z toho nebylo. Dnes mně, zítra tobě.

Od poslední doby cestička sadem zvláště udupána. Jedné nemohlo dítě spáti, hned se běžela pozeptati, má-li vařiti makovici nebo jakým způsobem dítě uspati. Jindy se stalo, že Josífek postonal, a hned tu byla Kokošková babička se svojí apatikou, kořením, jež sbírala po stráních a pěstovala v zahrádce, s prostředky „babskými,“ jež spíše nemoc zhoršily než pomohly.

Také hospodářové se častěji sešli, pohovořili si, poradili a čeládka přátelstvím svých pánů rovněž se sblížila.

Když jaro nadešlo a trávník se zazelenal, pod večer obě rodiny zasedaly do trávy a vypravovaly dlouho do noci. Kačírěk měl ovšem vždycky své náhledy. Třeba že někdy nedošel souhlasu, proto přece se nezlobil a druhého dne se opět dostavil.

Večery byly klidné, měsíc pěkně svítil a teplý větřík vál z pole. Milo v Boží přírodě poseděti.

„Kde byl váš manžel včera na večer, že nepřišel?“ ptala se Kokošková.

Sousedka se zarazila, zamlčela a hledala odpověď, vlastně výmluvu.

„Ve vsi se někde zabavil —“

„Tak dlouho?“

„Ano, příliš dlouho. No, však jsme včera pozdě neseděli,“ omlouvala muže selka, ač dobře věděla, že seděli do noci hodně dlouho, čekajíce, až se hospodář vrátí.

„To se můj muž ani z domu nehne.“

„Však je to dobře.“

„Sama ho posílám: Vyjdi přece mezi lidi, ať vyzvíš něco nového. Ale on mně odsekne, abych nebyla zvědavou a hleděla si svého.“

Selka tajně povzdychla.

„Také to není dobře, když muž pořád doma sedí, vysmějí se mu, že je pecivál, že se nikam nehne a jenom doma sedí —“ pokračovala horlivě chalupnice.

Selka jenom zakývala hlavou, zadívala se do zeleného keře a pak řekla tiše: „A co, kmotro, bylo by vám to také milé, když by se váš muž po hospodách toulal?“ Kačírkové div slzy z očí nevystoupily.

„Po hospodách?“ lekala se chalupnice. „Kdo pak řekl — po hospodách? Já jenom myslila na toulku k sousedovi.“

„Což pak toulky, ty pobaví; my se také sejdeme a popovídáme si, ale můj muž často zachází do hospody —“

„Váš manžel? Kačírek?“

„Musím žalovati na vlastního muže. Ani si jinak pomoci nemohu. Dlouho jsem to v sobě tajila, dlouho jsem vše vymlouvala, ukrývala, teď nemohu. Toužím po sdílné duši, bych se mohla s ní potěšiti, jí si požalovati. Ve vás mám důvěru, vám věřím, že se mně nevysmějete, že mě politujete. Je to nehezké, když na muže žalují, ale ví to celá ves, že Josef velmi často do hospody zachází.“

„Snad to není tak zlé. Hledá společnost.“

„I kde pak! To by šel ke „zlatému soudku.“ Tam se scházejí susedé na pivo.“

„A on chodí —“

„K židovi do krámku na — kořalku.“

Kačírková si odlehčila. Kokošková sice již něco zaslechla, ale nestarala se mnoho o klepy. Každý ať si mete před svým prahem. Až teď, když vše od hodnověrného svědka zvěděla, na vše se upamatovala. Opravdu sused často zanedbával besedy na zahradě nebo se dostavoval příliš pozdě, a to notně napařený. Pak měl mnoho řečí a selka dala znamení k rozchodu. Chudák, chtěla utajiti, že muž její si v kořalně dodal kuráže, že zapáchá líhem. Však na dlouho se to nedalo utajiti.

„Kdyby si denně na pivo zašel, ze srdce bych mu to přála, máme všeho dost, proč by šetřil, ale tu rasovinu nemohu cítiti. Dobře jste ji pojmenovali o křtinách, jinak ji teď nepojmenuji.“

„Upokojte se, vždyť nebude tak zle.“

„Také doufám, že ještě muže přemluví, jinak bych byla velice nešťastnou na světě. Kde se kořalka usídí, tam konec míru a pořádku. Zním mnoho podobných případů.“

„Jenom nezacházejte tak daleko ---“

„Nejdříve pil muž čtvrtku denně, když jel na pole nebo ke kováři odskočil. Neříkala jsem nic, až dědeček to synovi nejednou předhodil, aby si nezačínal. Pak nestačila čtvrtka, ani dvě, ani tři.“

„Hned se mně to nelíbilo o křtinách, že poslal pro kořalku. Můj povídal, že mu to nevoní, že by byl raději čtvrtku piva sám vzal, než láhev smradlavé kořalky na stole viděl. Ale byl tiše, by vašeho nepodráždil.“

„Já to pozorovala, já to cítila. Tenkrát jsem počala tušiti, že přichází do štěstí našeho stín, černý stín.“

„Jenom doufejte v Boha a muži to nějak vymluvte. Něco vám povím,“ stišila hlas chalupnice. „Muž váš má jistě rád Josífka, jako duši svoji; až bude kořalkou načichlý a přiblíží se k dítěti, ucouvněte a tak nějak chlapce

ku pláči přimějte, a pak řekněte, že dítě nemůže cítiti odporné kořalky. Tím snad muži dáte věděti, že se vám protíví zlozvyk jeho, a když dítě se odvrátí od líhového dechu, snad se váš vzpamatuje a zdrží se. Aspoň z lásky ke svému dítěti.“

„Aby vás, kmotra, Pán Bůh za tu radu posilnil.“

„Jen aby to pomohlo!“

„Však to zkusím a do smrti vám toho nezapomenu. Kdybyste měli k sázení málo oček, jen si pošlete, nám vybudou a co s nimi? Dobytku je dáti, škoda věčná.“

„Děkuji, kmotra, snad vystačíme.“

„A teď musím domů, Josífek by spal, uložím ho do postýlky. Kéž by přivedl svého otce na pravou cestu!“

„A hle, co mluvíme, Markétka usnula. Nemají ty děti žádných dosud starostí, dokud v matčiných loktech odpočívají. Však až vyrostou, zkusí také trampoty života.“

„Jako my — jako jejich rodiče. Jen aby je provázelo vždycky štěstí a Boží požehnání! Podobně nám přály matky. Teď už pospíchám.“

„S Pánem Bohem, nezapomeňte!“

„I uchovej Bůh, to ještě moje naděje.“

Jaro se otevřelo; pod žhavými paprsky slunečními vysychala půda, tráva se zazelenala, stromy se rozpučely a na polích od rána do večera živo. Každý spěchal zadělat jaře, pole jen se hemžilo lidmi a tažným dobytkem. Když si rolník v zimě u teplých kamen odpočal, z jara musí notně zapřáhnouti, by všechno do pořádku uvedl.

Sotva se sluníčko proklubovalo, ze vsi vyjížděli s potahy. Na návsi rozléhalo se praskání, vrata zaskřípěla, — kde je vůbec zavírali — a hospodář aneb oráč vyjel. Někde oba vyjeli společně. Jeden oral s kravami, druhý s koněm.

Zároveň časně z rána u prostřed na návsi otevřen krám. Zašpiněná tabulka nade dveřmi značila, že tu prodej ve smíšeném zboží. Teprve když se obě poloviny dobře okovaných dveří otevřely, poznal každý, v čem ono zboží smíšené záleželo. Po jedné straně vypočítáno vše, co v krámě k dostání, od cukru až do slanečků, na druhém pak křídle byl příliš názorný obraz, že nepotřeboval ani žádného bližšího vysvětlení.

Na soudku seděl veselý muž s tvářemi růžovými a v pravici držel kalíšek. Muž se usmíval na skleničku, labužnický se kochaje pohledem na čistý obsah, který do sebe vlítí měl v úmyslu, aby chuť co nejvíce podráždil. Na

soudku bylo napsáno: „Samožitná“ a pod tabulí špatným pravopisem: „Prodej kořalky.“

Z krámků vykukovaly oknem biče, sirky, homole cukru a jiné lákavé věci.

Celý domek měl ráz pošmourný, byl ušpiněn, okna s velikými okenicemi a v lomenici bylo viděti na bidle rozvěšené zaječí kůžky. Ohražen byl vysokým plotem a jen krámků byl otevřen.

Jasný zvonek dával kupci znamení, že někdo přišel.

Sedláci jezdili na pole, některý zastavil, uvázal opatř u kolečka a zašel na čtvrtku. Za ním stanul druhý, třetí. Ačkoli všem hospodyně svařily aspoň mléka na chléb, přece mnozí zde teprve posnídali. Čtvrtka samožitné s rumem a houska nade všechno, pochvalovali si, zasedající na prázdné soudky. Toto dobrodiní v Horovicích teprve od nedávna. Dokud byl starý představený, nedopustil, aby se mimo v hospodě ještě jinde prodávaly líhové nápoje, až když na rychtářském křesle nastala změna. Na návsi bylo stavení na prodej, Abraham Löwy je koupil a zařídil si nejprve krám kupecký. Aby mu nikdo nemohl vyčítati, že je Němcem anebo snad nepřítelem Čechův, dal hned nápis nad krám: „A. Levý.“

Za krátko prodával kořalku a co kdo chtěl, čeho kdo potřeboval. Jenom když byl „kšeft.“

Ani si nepopřál příjemného ranního poležení, vstával dříve než sedláci, a když jeli kolem, byl krám již dokořán.

Stál za pultem jako nejpokornější, nejuctivější sluha. Každé dítě přivítal, každý pohůnek byl mu „mladým pánem,“ každá hospodyně „paní maminkou.“ A jako Abraham, tak celá rodina až po malého Isáka, který dělal sedláckům „pukrle.“

Z rána byl Abraham v krámě sám. Byl to malý mužik významné tváře, jiskrných očí, s čepičkou šmelcovou na hlavě. Jen lítala vzduchem, když Levý dělal poklony pánům sedláckům, jež v uzavřené společnosti své rodiny nazýval „hloupými selskými hřbety.“

„Ah, pan Kačírek! Tak z rána a sám na pole? Takový statkář by mohl poslati oráče a hověti si v peřinách,“ vítal s hlubokou poklonou do krámu přicházejícího sedláka. „Dobré jitro! Čím mohu posloužiti?“ tázal se uctivě.

„Jak obyčejně,“ prohodil ledabylo Kačírek a usedl na soudek. Byl zde první dnes.

„Tady, prosím,“ uklonil se Levý a postavil na stůl, který dříve rukávem utřel, skleničku s kořalkou. Třpytila se v paprscích, jež sem slunce vysílalo, jak oheň, jako žárný rubín. Kdo by odolal?

„Máme to letos časy, ne? Ani si nemůžeme

lepších přátel! Rád se ráno nahltám zdravého vzduchu; je mi po něm tak čerstvo, tak svěže.“

Pan Levý zívnuv, rukou si ústa zandal.

„Jsou časy,“ vyrazil ze sebe Kačírek, notně si připiv, „člověk se nadře, div duši nepustí. Od rána do večera aby byl na poli!“

„Aj, proč? Neřekl jsem, že pan statkář může si doma hověti? Nač bych jezdil na pole sám, když tam mohu poslati za sebe dělníky?“

„Ti by toho nadělali!“ zasmál se sedlák, jemuž slova kupcova lahodila.

„Kdybych nebyl sám stále napřed, a při všem, ani bych v čas nezasil. A což teprve o žních!“

„A pan statkář si nemůže vzít lidi, na něž by se mohl ve všem spolehnouti? Takový majetník, řeknu gruntovník, si nemůže poručiti? Jak bych večer rozkázal, tak by se dělo a jenom bych ob čas dohlížel. Chalupníci a pololánici ať se dřou na poli, statkář — celoláník, jakým jest pan Kačírek, toho nemá zapotřebí.“

To se Kačírkovi líbilo, ač rád pracoval. Nač má on ráno vstávat, nač se celý den na slunci potit, když má a draze si platí čeládku?

„Hleďte, tady pan farář,“ vypravoval žid Levý postaviv před souseda druhou skleničku, „také má dobrých šedesát strychů výsevného, a plahočí se polem? Jen obejde někdy hony, poručí a je dobře. Vy byste toho nedokázal,

který máte dvakráte tolik?“ usmál se Levý a hlavou pohodil.

Kačírkoví to bylo přece divné porovnání, ale musil přisvědčiti. Pan farář heoře, neseje, nežne, nemlátí a také hospodaří, třeba jenom na šedesáti korcích, a on má ještě jednu tolik, největší statek.

„No jak?“ dorážel Levý.

Sedlák otočil čepici na hlavě a řekl:

„Ani by mně to nedalo, příliš jsem práci uvykl.“

„Tu to máme,“ deklamoval kupec, otočiv se na noze, „a pak si stěžujete do práce, do dření! Kdo chce kam, pomozme mu tam.“

Znovu zazněl zvonek, soused ani dveří nezavřel. Má bujný z jara dobytek, mohl by něco vyvéstí, zvláště když již zde stál Kačírkův potah.

„Rychle za dva míchané!“ volal, sotva suseda pozdraviv.

„Jen nepospíchej, slunce není vysoko, do poledne toho obrátíme —“

„Mám strach o koně —“

„O ty se já postarám,“ řekl Levý za pultem a zavolal do světnice tlumeným hlasem, aby Sáru a děti neprobudil: „Franc, pozor na potahy!“

Za chvíli stál u potahů židův nádenník, který do krámu zboží vozil, posýlky obstarával,

pole Levého vzdělával a vůbec všechny možné práce za stravu a kousek šatu dělal. Teď krotil koně. Sousedů se v krámě scházelo víc a více. Už jedna řada vozův a ruchadel nestačila, Franc stavěl nově přibylé do řady druhé. Každý hospodář jen si odskočil na čtvrtku, s bičem v ruce vešel do krámu, ale naleznuv zde společnost, buď pomálu jednu „táhl,“ anebo si nalíti dával druhou a třetí.

Pan Levý rychle všechny obsluhoval, do samožitné pilně přilévaje rumu.

Sedláci, oráči a zjednaní dělníci pilně rozprávěli, zapomínajíce, že slunko vystupuje nad kostelní věž. Až posléze sebou trhli, vyhrnuli se ze dveří, každý spěchal ku svému potahu a „hot — číhi“ pojížděli do polí. Kačírek jel napřed.

Žid stál na prahu. V ruce držel bič, jež v krámě někdo zapomněl.;

Však se už po něm sháněl.

„Tady je, tady!“ volal pan Levý. „U mě se nic neztratí. Tak a hodně nadělejte brázd a záhonův.“

„Zmeškali jsme.“

„Však to vynahradíte.“

Poslední vyjel z návsi; žid se rozhlížel dosud pustou osadou. Hlavní oživovatelé návsi ještě spali tvrdě na loži. Ze statku sousedního bylo slyšeti hubování.

„Co se z domu naspěchá, a pak to proza-
hálí při té rasovině.“

Pan Levý rychle zaskočil do krámu. Isák
volal právě „papinka.“ —

Horovice jest útulná vesnice pohorská, ob-
klíčena poli a lukami. Podál se táhnou panské,
obecní a selské lesy. Asi nad dvěma kopami
velkých a malých, vysokých i nízkých střech
vyniká kostelní báň s vížkou a křížem pozla-
ceným. Stavení jsou propletena zelenými za-
hradami a také do polí ještě se táhnou aleje
nejvíce švestkových stromů. Do polí vedou
voznice, kostrbaté, po stranách křovinami ob-
rostlé. Císařské silnice Horovice se nedotýkají.

Jako vesnice ticha a poklidna, tak život v
ní spokojený. Sedláci vedle svých sousedů cha-
lupníků žili v míru a pokoji, a nejnižší třída
obyvatelstva, podruhové, na statecích podělkující
také si nestěžovali, třeba se jim méně peněz,
ale za to více obilí a kulatiny dostávalo. Obecní
kovárna byla jako sněmovnou, o starého pa-
stuchu řízné i jalové odrážely se žerty, něko-
likráte do roka zazněla v hospodě hudba, v zimě
přástvy, v létě úmorná práce.

Umřel-li kdo a na horovický hřbitov uklá-
dán k věčnému odpočnutí, odbývala-li se ve-
selá svatba, bylo to vzrušením pro celou obec,
jako svátek slaven ten den. Křtiny byly jenom
slavnostmi domácimi, rodinnými.

Staří hospodáři si libovali. Mnohý z nich býval začasť v kraji a tu na obecní hospodě „u kocandy“ při džbánku se dověděli, jak to ve světě chodí, že statky přicházejí na buben, že hospodáři se musí dlužit a pak jsou rádi, když zadluženou živnost synům na krk hodí, za svoji nehospodárnost ještě si veliký výminek vyhradivše.

Mladý hospodář je nucen hledati nevěstu s věnem velikým, třeba s vlastnostmi špatnými. Za krátko je po všem.

Horovičtí svým dětem dávali kontrakty jako sklo, bez nejmenšího závazku, a děvčatům bohatou výbavu s pěknou pomocí. Sami žili pak buď na výminku, nebo trávili z nahospodařených zásob.

Tak plynul život ve vsi klidně a utěšeně.

Tu se přiženil na největší statek Kačírek z kraje. Bětuška byla sirotkem, ale takovým, že by jí byl každý ze vsi rád podal pravici před oltářem k manželské přísaze, a každá matka s radostí by ji přijala za nevěstu. Bylať Bětuška děvčetem onakým, měla mimo pěknou tvář a pochvalnou pověst pěkný statek po rodičích.

Bůh sám ví, kde se seznámila s Kačírkem; o tom se kmotry v Horovicích ani nedověděly; však konec konců známosti byla svatba a nový hospodář na statku. Hned při veselce se mnoho

horovickým nezdálo. Novomanželé si dali světití prsteny, nevěsta měla hedvábné šaty, ušité dle pokroku vševládnoucí módy, hostí bylo nejvíce z rodiště ženichova a domácí u nich vypadali jako čeládka.

Pak počaly opravy na statku a na polích.

Sousedé tiše pozorovali nového sedláka; zdálo se jim, že novoty, jež podniká, nebyly zlé, naopak, že by mohly výbornými se státi, jenom kdyby se dály od jiných rukou. Jak zaslechli Kačírka v hospodě, když vykládal své rozumy, smáli se mu, odporovali mu a zvláště když zarejdl směle na kostel a náboženství, rázně mu odpověděli, že mu zašla chuť posvátných citův obyvatelů horovických se dotýkati.

Kačírek vedl svoji aspoň v nejbližším okolí a hlavně na svém poli.

„V Dolanech jinak orali, jinak docela seli jinak žali, slovem: dělali vše pokročile a dle nejnovějších systémů.“

Sedláci se usmáli a jeden odpověděl:

„Proto tam také mají jiného Pána Boha a jiné chrámy.“

Kačírek dobře věděl, kam sousedé narážejí. Býval v neděli místo v kostele v hospodě. Přišli sem z jiných osad — také z Dolan — a s těmi pokročilými bylo mu možno porozprávěti si. Horovičtí jsou zpátečníky, lpícími pevně na předsudcích, že by nejmenší novota v orbě, v

hospodářství podvrátila blahobyť, dosud tak pěkně kvetoucí v jejich vesnici. Kačírek však sousedům křivdil; rádi by byli přijali a uznali jeho opravy, kdyby byl šťastnějším apoštolem osvěty. Horovičtí mu nevěřili. Nešetrně se několikrát dotknuv svaté víry, ztratil všechnu důvěru. Opravy, jež zaváděl na svých polích, pro horskou krajinu se docela nehodily. Dolany ležely v rovině v kraji, Horovice však na svahu horském.

Na polích bylo živo, jakoby se sem celá ves odstěhovala. Muži orali, ženy rozsévaly, děti kopaly nebo hrudy tloukly. Kačírek „dělal“ dvěma potahy. Sám si přibral ještě pohunka, by měl brázdy „jakoby šňůrou mrštil.“ Dle rovných anebo křivých brázd lze souditi o orači.

Podle oral jenom kravkama chalupník Kokoška. Když oba zastavili, dali se do řeči, třeba že musili křičeti, by si rozuměli.

„Sousedo, tak mělko bych neoral,“ volal Kačírek a ukázal bičem na kyprou hlínu, z níž vrány vybíraly ponravy.

„A já ne tak hluboko —“ odpověděl Kokoška, oškrabuje botkou plech.

„Všude u dvorů se tak oře —“

„Kde je dosti hlíny. Ale podívejte se, vždyť máte na vrchu kamenčí a mrtvinu. Pěk-

nou hlínu si zahrabujete do spodu. Co se může v kraji dělati, to nejde u nás na horách.“

„Nic nedělá, všechno hnůj přemůže —“

„Když ho máte dostatek.“

„Koupím prášek, ten je nad hnůj.“

Kokoškovi se opět nezdálo. Již chtěl jeti, ale zastavil.

„Prášek u nás pálí. Také jsem ho měl, když nám jednou málo slámy narostlo, ale nepochodil jsem. Nevyrostlo.“

„U nás všechno práškují.“

„Tady to nejde. Věřte zkušeným.“

„Na to bychom se podívali, když dám prášek, aby nevyrostlo!“

Hospodáři praskli bičem, potahy se hnuly a vrány uskočily do zadu. Točily se na hruďkách, nikdo jich neodháněl. Ani děti jim nekřivdily.

Sluníčko hrálo, pole se lesklo čerstvými brázdami, časem ozvaly se pobídky. Všude plné ruce práce, všude ruch, aby símě záhy do pole se dostalo, dokud příhodná pohoda.

Kačírek se podíval na hodinky, jež i na pole s sebou nosil, a zastavil. Zavolal na pohunka a něco mu poručil. Ten přese všechno běžel ke vsi úprkem. Hospodář zatím oral sám. Za chvíli se Francek vracel. Neběžel, kráčel pomalu, nesa v ruce něco lesklého.

„Pojď sem, zastav se!“ volali oráči, ale pohunek jenom se usmál a spěchal k hospodáři.

„To byste brali,“ odpověděl dotěravcům.
„Pošlete si!“

Kačírek zatím zastavil a podobně oráčovi učiniti kázal. Usedli na radla, rozbalili uzlíky a svačili, co jim hospodyně navázala. Zatím se blížil Francek s láhví kořalky.

„Tak, pojď rychle!“ volal hospodář. „Že jsi zase upil?“ mrzel se.

„Ani jsem nepřičichl,“ zařikal se křivě obviněný.

„Pojď, dýchni na mě!“ volal oráč.

„Kdo jde z kořalny, každý zapáchá.“

„Vidíš, jak se vytáčíš? Napil jsi se notně, proto nedostaneš ani kapky.“

„Však já ani nechci —“

„A proč?“ divil se hospodář.

„Proč? Maminka mně zakázala, když v neděli u nás byla. Musil jsem dýchnouti na ni, a když poznala, že jsem pil, příliš se rozhněvala. Pak mně zapověděla píti kořalku. Že prý by mě odtud hned vzala, kdybych kořalky dostával.“

Kačírek se zamlčel, obrátil se a že neměl skleničky s sebou, napil se notně z láhve.

„Řekni mámě, že je hloupá,“ utrhl se oráč a toužebně pošilhával po láhvi.

Pohunek se zakousl do chleba a mlčel. Pil

by rád, ale když maminka zakázala, ani kdyby mu ctí a darem dávali, nechce okusiti. Však mu nedali.

„Kačírkoví se oře, když to žene parou,“ smáli se hospodáři, vidouce, jak popíjí s oráčem. —

„Co abys také doběhl pro sklenku? Ale láhev aby ti žid půjčil, domů nechod, aby žena nehubovala.“

Tak jeden příklad nakazil všechny. Pohunci běhali, snášeli, na poli se oralo — parou. Žid půjčoval láhve na věčnou oplátku. Malá ztráta mu přinese mnohonásobný užitek.

* * *

Čas ubíhal jako voda, nepostál, nezastavil se, ale prudkým pospíchal během dál a dále. Opravy Kačírkovy nedocházely souhlasu, poněvadž se pro půdu horskou docela nehodily. Kačírek oral až na skálu, práškoval, zrno měl odněkud z ciziny, však nic to všechno nepomáhalo; na polích nerostlo. Soused Kokoška oral záhony úzké, hnojl polovičně a obilí jako břeh.

To bylo přece jenem k zlosti. Kačírek dal do rolí tolik peněz a klidil pramaloučko. Chystal se, ukazoval na pole svá, jak jsou zdělána, těšil se na osení, a sklaplo mu. Naděje klesala každým dnem, obilí špatně vzešlo, rostlo, jakoby

se mu nechtělo, mětalo pozdě a klásky byly na polovici hluché.

„Proč pak jste do našich špatných polí kupoval símě z nejurodnější krajiny?“ domlouval souseď sedlákovi. „Tam odtud se obilí u nás nikdy neurodilo. Z dobré do špatné půdy se nehodí.“

„Na to bych se podíval, — říkával — aby nerostlo! Když dám do pole, co mu patří, musí také vydati, čeho žádám. S vašimi klásky a obilím se nespokojím. U nás musí růsti jako na Hané.“

Tu se souseďové vždycky rozesmáli.

„Milý brachu, naše hory a Haná; — to je veliký rozdíl. Tam kdyby rukou zahrabal, vyroste. U nás, neprší-li a nepožehná-li ten všemocný Pán, jsme s obilím na mizině.“

„Uvidíme, neporoste-li.“

A bylo viděti hned z jara, v létě pole Kačírková měla nejšpatnější úrodu. Zatím horalé také pokoušeli se o pokrok v hospodářství, ale moudře, rozumně. Nejprve a nejvíce spoléhali na Hospodáře nebeského, pak vše zrale uvážili, prozkoumali a zaseli kus „na průbu.“ Pan farář, jemuž Löwy záviděl dobře spořádané hospodářství, uvolil se ku zkoušce propůjčiti hodný kus pole, kde by prováděny byly opravy, z nichž výhodné by se pak zaváděly po celé obci. Také nakoupeny pospěchy, válce, stroje

na setí, sekání, mlácení, čistění a zkoušena jejich důkladnost i prospěch.

Co se osvědčilo, co se ukázalo užitečným a prospěšným, to nakoupeno do hospodářství; co však se neukazovalo mnoho výhodným, to odmítnuto.

Kačírek když nepochodil, když všickni za ním nekráčeli, jeho nenásledovali, zlobil se a chodil zlost zalívat v krámku židově. Tady přece vždycky někoho našel, který máje již dosti, přikyvoval ke slovům jeho, neb ho poslouchal proto, že se Kačírek ukázal ku svým následovníkům nemálo štědrým. Pili na jeho řád.

Nejhlavnějším stoupencem sedlákovým byl pan Levý, ale jenom v krámě, nikoliv na poli.

„Což pan Kačírek si může všechno dovoliti. Takový statkář! Kdyby se mu dvě léta neurodilo, však ho to nezabije.“

Takovou řečí byl Kačírek jako na koni. Přece někdo mu přisvědčil.

„A co člověk do pole dá, to se tam neztratí.“

„To je pravda,“ klábosil některý podnapilý soused. „A co dá člověk do sebe, nemůže dáti na sebe. Také tak říkám.“

A teď šly „párové“ rozumy, jakoby je soukal, každý něco věděl pro i proti. Pan Levý všechny příkré úsudky otupoval lahodnou řečí, by nenastala nějaká hádka nebo svár. Milo-

val, jak říkal, pěknou zábavu, ale nenáviděl hluk a nepořádky. Naléval pomalu čtvrtky a prodával koření. Když bylo mnoho kupců k odbytí, vypomáhala manželka. Hospodáře vždycky zdržel, aby si dali nalíti a zatím poseděli. Touto šikovnou praktikou mnohého pochytil.

„Proč byste si, sousedé, nepopřáli; vždyť se nadřete v polích dost a dost. Co propijete, zase vám na poli vyrostete trojnásobně.“

Takto Kačírek mluvil již slovy židovými. Podobně byl sám panem Levým zdržován, povzbuzován, nyní zdržoval jiné, by měl veselé „kumpány“ a lépe mu chutnalo. Byli-li sousedé v pokrocích na poli a v hospodářství, vůbec ke slovům Kačírkovým němi a hluši, tady se nedali dvakráte pobízeti. Líh líbezně voněl, Levý ještě líbezněji podal stolicí a příklad Kačírkův účinkoval.

Soused dostal „poctou“ zavdanou, nesměl odmítnouti, zavdal si, jenom co lízl. Nejprve se otřásl, kořalka mu nechutnala. Nedal by za ni ani krejcaru. Ale co by tomu řekli úslužní sousedé, když by jim pocty nevrátil?

Sám pro sebe by nikdy si nedal nalíti, ale k vůli sousedům si poručil také čtvrtku. Podal jednomu, druhému, podal všem, a přece mu zbylo pálenky do polovice. Co s ní? Vylíti ji nemůže, nechat ji státi také ne. Vysmáli by se mu, pomluvili by ho, že se štítí po nich napiti

se. Nezbyvalo nic jiného, nežli že si sedl na stolicí nebo na sud, vmísil se do vypravování a pomalu popíjel nejprve nenáviděnou, odpor-
nou, pak lahodnější a příjemnější — rasovinu.

Společnost se množila, pijáků přibývalo. Mnohý se zařikal, že do nejdelší smrti neza-
vadí o krám židův, posýlal děti pro domácí potřeby, ale neodolal, byl stržen do všeobecného víru, a kam chodil dříve s odporem, tam se bral nyní ze zvyku, z náruživosti den co den, ba několikráte denně, ač mu žena bránila, ač vi-
děl, že utrácí, kolik jeho statek anebo chalupa nemůže vynést.

V páně Levého krámě brzy se nedostávalo látky k vypravování. Ani Kačírek nevěděl, čím by už bavil své společníky. V kořalně zastavil časem nějaký cizinec, ale sedlákům se zdálo, že by nedůstojno bylo s lidmi podobného druhu zapřádati hovor. Tu opět Kačírek sousedy vy-
trhl. Věděl už z Dolan, jakým způsobem v po-
dobných případech zaháněti dlouhou chvíli. Promluvil o tom s panem Levým, a ten byl hned ochoten, když se sedlák zavázal — mlčeti.

„Jako kdybychom tady ani nebyli, nikdo o nás nezví a — zadarmo to také nebude.“

Pan Levý se usmál a byl spokojen. Proč by se bál, když mezi hosty také obecní radní?

Na večer už nesešli sousedé v krámě po sudech, ale nazvedli víko u pultu a zašli do

kupcovy světnice, odkud se pan Levý s celou četnou rodinou do kuchyně vystěhoval. Tak byl povolný. Sára zastřela opatrně okna dvojitou záclonou, aby ani skuliny nikde nezůstalo, skleněné dvěře také zandala červenou látkou, a šel-li kdo ze světnice do krámu, táhl se jako had, aby co nejméně dvěře se otevřely. Snad nechtěli mnoho zimy pustiti o sv. Janě!

V Horovicích myslili, že náhle přestaly pitky, když v krámě nebylo ani živé duše. Ale muži přece doma nebyli. Snad obcházeli pole, vyprošující mile vzrůstajícímu osení požehnání! Aspoň Kačirková tak dělala co neděli. Vybrala se s malým Josefem, který rostl jako z vody, a sousedovic rodinou na pole, „by v té Boží přírodě pookřála a na domácí trpkosti zapomněla.“ Také Kokoškovům rostla Markétka vůči hledě. Děti se vzaly za ruce a cupaly před matkami. Někdy škobrtly a natáhly se jak široké tak dlouhé na mezi. Zaplakaly — nezaplakaly; brzy ozýval se veselý smích a blabolení ještě nechebných jazyků.

Hospodyně si vypravovaly o rozličných až maličkostech z domácnosti, děti trhaly květiny, smály se, běhaly k matkám a skřivánci v závratné výši pěli chvalozpěvy. Také se časem Kokoška přidál, ale brzy odbočil do lesa, by se podíval na paseku, nezrají-li tam již jahody.

„Jak nám ty děti rostou,“ prohodila něko-

likráte ta která matka, a pak se obě zadívaly se zalíbením na děti, jež si vesele skotačily pod mateřským dohledem.

„Aby nám je Pán Bůh zachoval!“ zatoužila chalupnice.

„A můj Josef byl hodnější svého otce!“ zašeptala Kačírková.

Sousedka zakašlala a pohlédla k modrým lesům, jež obepínaly pole jako věnec kolkolem. Vždycky nerada byla, když sousedka o podobném začala. Vždyť se vždy roztesknila a nebyla k upokojení.

„Však to nějak ustalo. Byla jsem včera sama v krámě, seděl tam jenom jakýsi vandrák, a ze sousedův ani jednoho tam nebylo.“

„Kéž by tomu bylo tak, ale nevěřím, že by tak náhle se všichni proměnili! Něco v tom vězí, snad mnohem horšího a nebezpečnějšího.“

Kokoška rychle odběhl do lesa, by nasbíral dětem jahod. Selka by se ho byla ráda zeptala, neví-li něco o náhlém vyklizení krámku židova, kam se asi společnost pijákův odstěhovala, ale Kokoška jakoby jí četl otázky v obličeji a vyhýbat se chtěje zodpovídat je, na kvap se odstranil do lesa, vzav si záminku, že jde na jahody.

„Strachuji se stále, že nás stihne mnohem horší neštěstí —“

„Jenom se neukvapujte, vždyť má Kačírek rozum.“

„Vášeň překoná rozum sebe bystřejší, zachvátí člověka jako rána morová, o níž dnes pan farář tak pěkně kázal. Nechci se míchat v plány našeho velebníčka, ale nic za to ne dám, že se dnešní kázání o morové ráně vzta- hovalo na kořalnu židovu. Může-li býti rány pro obec, pro rodiny horší, než je mor kořaleční?“

„Pravdu máte; hned jsem si to myslila. Také muž o tom povídal, že sedláci, kteří se morové ráně té poddávají, podivně při dnešním kázání se ošívali. A když dával v zákristii na modlení, kostelník byl rozbroukán, poněvadž si také rád cucne.“

„Můj muž byl dnes také rozhořčen. Za slechl snad také, o čem bylo kázání; sám do kostela chodí zřídka, ač mu to často vytýkám.“

Kačírková měla vlastně říci, že muž její nezavadí o chrám téměř nikdy. Na rekviích za otce ženina byl naposledy, a to ještě — dle úsudku sousedek — byl tam pro pohoršení než pro příklad. Kačírek vůbec na podobné věci „nedržel“.

„Napadá mě, sousečko, že si snad kořalečníci vzali slova a pěkná napomenutí z dnešního kázání tak k srdci, že úplně zanechají pití. Proto krám byl prázdný.“

„Nemyslila bych. Aspoň můj rozzlobeně prohodil při obědě, když jsem se chasy jak obyčejně vyptávala na obsah kázání, bych zvěděla, byla-li v kostele, že na kazatelnu patří jenom slovo Boží a ne všelijaké narážky. Každý prý ať si spravuje sám sebe a není-li to komu vhod, ať prý si sám přijde na sklenku pálenky —“

Kokošková se divila tak smělé řeči, jsouc tomu ráda, že muž z lesa již přichází se šňůrou červených jahod. Chalupník podal jahody dětem, jimž radostí očka zářila a ruce se touhou třásly. Pak se připojil k hospodyním.

„Jak se vám líbilo, sousede, dnešní kázání?“ ptala se rychle selka.

„Což náš pan farář vždycky nám něco pěkného poví srdečnými slovy.“

„Ale dnešní bylo neobyčejné, zvláštní. Hrozí nám morová rána — celé obci, všem, kteří se poddají vášni.“

„Podivné přirovnání!“

„A pravdivé. Jak bych byla spokojena, kdyby pravdou bylo, co vaše žena řekla, že slova farářova účinkovala, že aspoň od nás odvrácena jedovatá rána ta.“

„Kdyby tomu bylo tak!“

„Což tomu tak není? Sousede, vy přece jste rozumný člověk, netajte se s ničím přede mnou, nešťastnou ženou! Vy víte všechno, ale nechcete mluvit, byste mne nezarmoutil; ale

věřte, že nejistota mě více mučí, než skutečnost nejhorší.“

„Pan farář řekl v kázání, že na Egyptany Bůh poslal devět ran, jednu těžší a hroznější než druhou: a podobně že rány přicházejí dnes. Několik ran jsme snesli. Že obec povolila prodávati na vsi kořalku, je prvou ranou, je počátkem všech; že se do putiky dostal pan Levý, je ranou druhou, a že hospodáři tolik si na kořalku navykli, to je už tady rána třetí . . .“

Kokoška se zamlčel, pak zavolal na děti, jež se o poslední jahodu znesvářily, a pokračoval v rozebírání ranního kázání.

„Je to smutné, ale pravdivé, čtvrtá rána se již dostavila.“

„Cože? Není těch bolů dosti?“

„Ba že není. Člověk někdy sám na sebe metlu chystá. Horovičtí sousedé neměli dosti na kořalce, již pili aspoň veřejně. Teď se uchýlili stranou do židovy světničky a hrají v karty. To je nová rána.“

„Kdo je tomu ďáblovskému řemeslu asi vyučil, kdo na nás zlou tu ránu poslal?!“ zaúpěla selka, nevědouc, že vlastní její muž strůjcem všeho.

„Snad pan Levý — snad nějaký cizinec.“

„Teď tomu všemu rozumím, proč okna i dvěře zastřena, proč krám prázdný.“

„Hned jsem všemu porozuměl a pouocný mě v domněnce utvrdil. Rozcházejí prý se pozdě večer a včera div se za dveřmi nepoprali. Jeden prý hrál podvočně, druhý mu to vyčítal veřejně, a tak se prozradili.“

Chvíli šli tiše, ani slova nepromluvivše.

„A hrají o peníze?“ otázala se náhle selka.

„Bezpochyby, o darmo by si mohli doma zahrát. Nejvíce ovšem vyhraje Levý, a pak se sousedé nemohou shodnouti. Povstanou vády a rvačky. Pátá rána egyptská přede dveřmi.“

„Všechno tak, jak to pan farář kázal. Přijde také devátá a ta bude nejhroznější.“

Sousedka opět hleděla selku potěšiti, což se jí jenom částečně povedlo. Když usedli na pokraji lesa na kvetoucí šípek a děti přiskočily k matkám, Kačírková přivinula k sobě malého Josefa, přitiskla políbení na vlásky jeho a tiše zašeptala: „Ještě ty, drahé dítě, že jsi mojí potěchou!“

Kokoškovi manželé významně na sebe pohlédli.

* * *

V pondělí ráno byla okna domku pana Levého dlouho do dne zastřena. Ve vsi už nebylo tajemstvím, co se zde děje. Hospodyně útrpně se dívaly na záclony, za nimiž blykala svíčka,

ač venku byl bílý den. Pan Levý udržoval hráče v klamu, „že není ještě dlouho.“ Nikdo nevěděl, že slunce vyšlo, že hráli celou noc a někdy i celý následující den.

Kačírková čekala muže hodinu za hodinou. Soused jí otevřel oči, už ví, proč nikoho neviděti v krámku. Sotva zdřímla, dočkala se rána! Muž nešel. Modlila se, žalovala temné noci svoji bolest, sklonila se několikráte nad svým dítětem. Měsíc jasně svítil, selka upřeně se dívala na stezku, ale nikdo nepřicházel. Světlo měsíční se vystřídalo se sluncem, na statku nastal čilý ruch, čeládka se chápala práce bez pobídky hospodářovy.

Ukazoval se pěkný den, bylo třeba ještě mnoho na poli pracovati. Selka to dobře věděla, ale ostýchala se sama poroučeti oráčovi.

Vždyť to náleželo hospodáři. Ten však hrál v kořalně.

Po snídání, když chasa otálela, čekajíc rozkazův, selka dodala si zmužilosti a řekla: „Hospodář povídal, že třeba zorati na drahách prostřední kus, kde viku nasejeme.“

„Mohl bych se hospodáře zeptati,“ namítal oráč.

„Neptej se a udělej, co ti poroučím!“ rychle a s jakýmsi chvatem kázala hospodyně. Vždyť ještě dosud tajila chyby mužovy.

„Ty okopeš na zahrádce záhony!“ kázala pohunkovi; „a vy jděte na trávu!“ poroučela děvečkám. „Já si doma obstarám všechno sama. Práti budeme zítra.“

Tak Kačírková převzala otěže vlády místo hospodáře, opilce a karbaníka.

Před čeládkou se ani slovem nikdy nezmínila, ani slova výčitky nevyřkla. Zvláště tajila chybu otcovu před malým Josefem. Vždycky ho poslala na návěs mezi děti, když se vrátil muž nepřičetný, a tak dlouho jej nepustila do světnice, dokud manžel neulehl, aby se z opice prospal. Také čeládka nesměla ani slova špatného o hospodáři opilém pronést.

Když se malý Josef ptal, co se tatínkovi stalo, proč ve dne spí, matka si setřela slzu z oka a řekla: „Tatínek má bo — je nemocen.“

Teď Josef litoval tatínka, sedal u jeho postele a také vypravoval na návěsi dětem, že jeho tatínek stůně.

„I mlč, je opilý, nemůže na nohou státí,“ okřikl kdosi nerozumné dítě, a to běželo s pláčem domů k mamince.

„Vidte, že není tatínek opilý, že stůně!“

„Kdo pak ti to řekl?“ tázala se starostlivě matka.

Chlapec pověděl.

„Mlč, Josífku; ten tě chtěl jenom poškád-
liti. Snad sám byl opilý, ale náš tatínek ne —“

Matka se musila odvrátiti. A což, když se otec probudil a Josífek mu vše vypravoval, jak mu křivdili, jak ho opilcem nazvali!

„Ale já tomu nevěřil,“ ujišťoval hoch otce, který nevěděl, co rozpaky dělati, „a maminka mě také z toho vyvedla.“

Hospodyně schválně čekala, co muž odpoví.

Kačírek se styděl za svoji vášeň před vlastním dítětem. Snad si sliboval, že nikdy nebude již píti, ale slibu nedodržel; sotva že šel kolem krámků, zastavil se, „aby si napravil chuť.“

„Pravda, že se neopijete?“ doléhal chlapec na otce.

„To tě navedla matka!“ zlobil se hospodář, když vlastní dítě do tak úzkých svojí moudrostí otce přivádělo. Kačírek přísně pohlédl na hospodyně.

„Máš mě za tak špatnou?“ hájila se žena. „Myslíš, že chyby otcovy budu nerozumnému nevinnému dítěti odkrývati? Já se dovedu přemoci a zamlčím, co mě bolí, co bych ráda vytrhla ze svého srdce. Ale všem lidem úst nezacpeš, celá ves to ví, o tom si vypravuje, a dnes to vyčítali i dítěti našemu. Takovou nám děláš ostudu. Co se mne týče, všechno ráda

nesu, ale co pak toto dítě? Má na něm lpěti vina vlastního otce jako Kainovo znamení? Že nenahlédneš chybu svoji, že se nedáš na pravou cestu!“

„Povídám ti, bys už mlčela.“

„Josífkou, jdi si hrát na návěs mezi děti,“ nutila před takovouto rozmluvou matka dítě, a ať chtělo nebo nechtělo, vyvedla je za dvéře, by neslyšelo rozepře rodičů svých a nevsálo do mladé duše své hned záhy otravného jedu nespokojenosti a nenaučilo se pohrdati svými rodiči. —

Kačírková často muži předhazovala, že přivede rodinu na mizinu, napomínala, by zanechal opilství, prosila pro lásku k dítěti, ale všechno nadarmo.

Někdy muž ženu klidně vyslechl, jindy se rozzlobil a podráždil.

„Vyčítáš mně, že utrácím z tvého. Však jsem si přinesl také věno a pracuji do úpadu. Kdyby to byl jiný, ani rukou by nehuul.“

„Jsi na omylu, že bych ti nepřála pobavení a zotavení, vezmi si třeba dva oráče, vždyť se nemusíš dřít, ale jenom nechod do kořalny, neopíjej se v krámě. Pošlu ti pro pivo, uvařím ti, čeho si přeješ, jenom zůstaň doma dnes a zítra; snad si odvykneš.“

„Nechodím tam sám, jsou tam hospodáři z celé vesnice —“

„Hleď, Kokoška je pořádě doma. Včera byl s námi na poli, dětem natrhal jahod —“

„Což ten pecivál, ať sedí doma! Má toho zapotřebí. Chalupník!“

„Kdyby takových bylo!“

„Já musím mezi lidi, musím těm hloupým sedlákům otvírati mozky. Jsou zabednělí, nepřístupni, jindy mne neposlechnou, než když jim pára trochu mozkovice obměkčí. To jsou v Dolanech jinší lidé.“

„Zítřa se ti vysmějou, ženy tě obviňují, že učíš muže pítí kořalku, že je svádiš, že jsi začal —“

Kačírek se dal do smíchu. „Tak přece uznávají můj vliv! Dlouho nechtěli sedláci věřiti, teď to půjde. Zmoudří. Neznali světa, hověli starým předsudkům, báli se novot a teď uznávají pravdu mých slov.“

„A pan farář také v neděli kázal o morové ráně.“

„Ten ať si spravuje svoje. Chce mě přemudrovati, dal kus pole k provádění oprav v hospodářství, vyrostlo mu jednou a teď chce řídit celou ves. Proč by nebrojil proti kořalce, když má dost piva.“

„Také bych ti je dopřála, sama opatřila, jenom když necháš kořalky.“

„Kořalka je lacinější,“ zasmál se Kačírek, až ruměnný, naduřený obličej šklebivě se roztáhl. „Dodává síly, zmužilosti, plaší starosti

z hlavy. U nás v Dolanech ji pijí ke snídani a zakusují chlebem. A jací jsou tam chlapíci!“

„Všichni-li se podobají našemu oráči, ježž jsi s sebou přivedl, pak kořalka ukazuje na nich velmi brzy zhoubné následky. Není Francek vychrtlý, blbý a před časem sestárlý? Ať nemluví o jeho duševní stránce.“ --

Všechny podobné rozpravy nevedly k cíli. Kačírek chválil, žena haněla; muž vypočítal výborné vlastnosti lihovin, a manželka vyvracela jednu za druhou. Na konec pak se muž zvedl a odešel, aby neslyšel dalšího kázání. Kačírková vidouc, že jsou všechna její slova marná, že by více ještě muže dráždila, nezmiňovala se již kárnou řečí o kořalce, čekajíc, jak by vydatnější zbraní muži postavila hráz nad zející propastí. —

Potřebujíc ráno v pondělí něčeho z krámu a nemajíc nikoho v domě, vypravila Josífka, který obstarával již malé posýlky. Byl hned jako na koni. Pan Levý si uměl mládež navnaditi nepatrnými dárky, tak že nikdo nikam by byl nešel, než do židova krámku. Josífek tam běžel horem pádem. Ale dlouho se nevracel. Matka vyšla až před vrata, ptala se, — nikdo neviděl jejího syna. Byla v úzkostech o dítě. Nikde neměla stání, stále vyhlížela oknem, až se posléze vzbopila, zavřela stavení na zámek a spěchala ke krámku.

Okna v čele dosud zastřena, pan Levý stál ve dveřích. Vida selku, zarazil se a rychle skočil do krámku. Kačírková za ním. Nepříjemný puch líhový ji ovanul, v krámě nikoho, ač zvonek hlasitě zazněl.

„Poslala jsem Josífka sem, půl hodiny už tomu a nevrací se: není zde?“ volala Kačírková hodně hlasitě.

„Ma—minko!“ vykřikl za zastřenými dveřmi Josífek.

Selka rychle nazdvihla víko a spěchala ke dveřím. Stiskla kliku, bylo zavřeno. Zabušila na sklo, div že se nevysypalo. Kdo vězní její dítě? Jakási předtucha svírala ubohé matce srdce.

„Jen rychle, rychle! Zadními dveřmi na dvůr,“ bylo slyšeti ze světnice. Kačírková se opřela do dveří vší silou. Někdo je uvnitř držel.

„A nač bychom utíkali, vždyť nejsme baby?! Zůstaňte a hrejte dále!“

„Vaše žena tady,“ napomínal pan Levý.

„Tak, teď chcete odejít, když jste mě obehráli?“

„Ani krejcaru jsem nevyhrál.“

„Já také ne.“

„Kde jsou tedy peníze, když mám z banku patnáct zlatých pryč?“

Za dveřmi zabědovala Kačírková.

„Pustte mě, otevřte, nebo zavolám o pomoc. Chci své dítě, svého muže.“

Dvěře povolily a rozkacená žena stanula na prahu osvětlené světnice.

U dvou stolů dílem seděli, dílem již stáli hráči. Sklenice s kořalkou na lavicích, na oknech, aby na stole nepřekážely. Svičky plápolaly a kolem rozházeny karty. Hráči nevěděli, že den. Hráli celou noc, zrak jejich byl červený, tváře mrzuté. Kačírková hledala zrakem svého muže.

Seděl za stolem, hlavu podpíral pravicí. Na stole před ním leželo něco drobných peněz — zbytek banku. Ohlédl se zlostně a řekl prudce: „Co tu chceš? Proč nejsi doma?“

„Jdu si pro dítě, pro Josíka.“

„Jest u otce, nic se mu nestane.“

Kačírek držel dítě, jinak by bylo dávno odskočilo k matce.

„Styď se za to, že je dítě u otce, že vidí, jak tatínek pije, karty o peníze hraje. Styď se za to, že se v takovém světle před svým dítětem ukazuješ!“

„Jsem špatný člověk, aby ani dítě ke mně nesmělo?“

„Já dostal sladké kořalky,“ zvolal Josífek.

„Pro umučenou dobrotu!“ zahořekovala žena a zalomila rukama. „Už i to dítě otravuje! Tomu nedovolím, nemohu dovoliti. Je-li muž o-

pilcem a karbaníkem, nesmí podobným věcem učiti dítě své. Josífků, pojď domů!“

„Nepůjde. Tady máš, hochu, napij se!“

Kačírková přiskočila a mrštila sklenicí s rosolkou, schválně pro chlapce koupenou, o zemi, až se na sta kusů rozbila.

„Dítě si otrávit nedám, kdybych se měla prátí,“ volala vášnivě.

„Ale, panímámo, nedělejte mně tady žádný hluk!“ napomínal pan Levý. „Spravte si všechno doma. Tady není hospoda.“

Kolem krámků hromadil se lid. Hráči byli jako opaření.

„Kdo vábí karbaníky, kdo je o peníze okrádá, i nevinné děti svádí, ten si musí dáti také líbiti, když uražená žena a matka z takového pelechu své milé odvádí.“

„Budu žalovat, budu hned žalovat!“ křičel žid.

„Ale, sousede, nechte hloupostí a pusťte chlapce. Rozejdeme se.“

„Když máte moje peníze? Já domů nepůjdu, ani z místa se nehnu.“

Zatím Josífek vymknul se z pevné náruče otcovy a mžikem byl u matky.

„Pojď, zlaté mé dítě, pojď! Tebe nedám si urvati, kdybych měla všechno vynaložiti.“

Kačírková vzala dítě a odešla ze světnice. V krámků ještě pověděla něco panu Levému

do duše, a rychle brala se k domovu. Diváků bylo kol kolem stavení, žid se zlobil, že má ostudu.

Hráči již nezasedli ke stolu, ale rychle se vytratilí zadními dveřmi do sadu.

Také jejich ženy by se mohly dostaviti. Kačírek zůstal seděti. Založil hlavu do dlaní a když si pohuboval, šťastně usnul nad zbytkem banku, rozbitou sklenicí a rozlitou kořalkou. Svička dohořela. —

Z události té bylo ve vsi plno řeči. Ženy nepřestávaly Kačírkovou chváliti, samy se chystajíce mužům, kdyby opět karty hráli, něco podobného vyvésti.

Když se Kokošková v podobný smysl vyslovila, muž její nechtěl přisvědčiti.

„Znám souseďa dobře, takto nepovolí; se zlou to nepůjde, spíše s dobrou by si dal říci.“

„Ale považ, že si šla pro dítě.“

„To neříkám nic. To dobře udělala, rázně zakročivši, by dítě nevsálo do sebe záhy jed lihovin. Slovem: těžkým to křížkem Pán Bůh na souseďku vzpomněl. Kdo se chytí jednou karet a kořalky, je na špatné cestě, a tak hned se neobráti. Kačírek prý prohrál patnáct zlatých. Slušná to částka na posezení. Nikdo prý nevyhrál ani krejcaru —“

„Jak to přijde?“

„Inu, všechno vklouzlo do kapsy pana hospodského — na světlo, na teplo, na karty, na koště a jiné potřeby.“

* * *

Opět přelétlo několik let nad Horovicemi. Střechy sešedivěly a stromy povyroستly. Několik starých sousedů, mezi nimiž také Kokoškovice babička, známá kořenářka, odstěhovalo se na hřbitov a nových několik náhradou naplňovalo křikem celá stavení. Také dvě stavby provedeny. Kokoška si opravil stavení, vystavěl novou stodolu, zvětšil chlévy a kolny. Lidé si šeptali, že z chalupy brzy bude statek. Šetrnost a píle hospodářova, pracovitost a pořádek mladé hospodyně způsobily, že role se množily, lepšíly a v truhle přibývalo peněz.

Kokoška co rok koupil kousek lánu. Sedláci rádi odprodali neužitečné pastviny, zadní hony, z nichž nový majitel, dle oprav farářem na horách zaváděných, oprav to v hospodářství vyzkušovaných a osvědčených, brzy udělal nejúrodnější pole. Nelitoval ani peněz, ani vlastní práce. Však se vyplatila, přinesla užitek mnohonásobný.

Letos již musil přistavěti, by stodola a sýpka pojala všechnu úrodu.

Jako se Kokoškovi dařilo, Bůh mu žehnal,

tak Kačírkovi a jiným sedlákům nerostlo jako z udělání. Obilí jako zuna, sotva vymetalo a píce dobytku se také nedostávalo. Málo si hleděli hospodářství, Kačírek zapomněl na chystané opravy, nepráškoval již, neoral hluboko, neužíval strojů, poněvadž si vůbec ničeho nevšímal a čeládka sama vláčela, sila, klidila. Měť jiné výnosnější zaměstnání — formanil.

Na horách káceli dříví, železnice byla daleko, bylo třeba povozů. Kačírek měl jadrné koně, jezdil tedy do lesův a svážel drva. Doma ho beztoho nic netěšilo, formanění se mu zalíbilo. Nebyl ze vsi sám, ještě několik sedláků jezdilo na panské a chalupníci si schválně porídili koně.

Vydělají hodně, doma hospodářství se také zastane. Oves pro koně jim vyrosté, sami si vezmou na cesty kus chleba, ušetří pěkný peníz.

Tak aspoň těšili muži své ženy.

Přijížděli domů pozdě večer, často zůstali noclehem na hospodě, by hned ráno vyjeli k městu. Oves a seno sice z domu brali, ale na chléb s máslem zapomínali a když vzali, nadarmo se pak houpal v šátku na lišni. Také peněz málo přinášeli. Kdo šetřil, formanění se mu vyplatilo, ale horovičtí sedláci — šetřiti! Kudy jeli, tudy bylo hospod — formanek — jakoby nasil; jedna v pravo, druhá v levo. Jesle uchystány a koně přímo k nim mířili.

Sedláci nebyli tak nemilosrdní, by zvířeti ode-
přeli oddechu, však mu to všechno na nejbliž-
ším kopci vynahradí. Zastavili, by nakrmili.

Sami vešli do šenkovny, kde již několik
formanů sedělo; hospodský posloužil sklenici
piva. Ale sousedé jsou uhřáti, napřed si přáli
půlčík kořalky. Vyhověno mžikem. K formanu
přistrčen košík s rohlíky a talíř s cervuláty.
Hovořeno o tom a onom.

Forman se najedl a napil, a měl se k
placení.

„Až v sobotu po výplatě,“ bránil se ho-
spodský, „nač byste se s penězi nosil, ještě
byste je ztratil v lese.“

„Pravda, pravda; musíme se ohýbati, sklá-
dati, nakládati; mohlo by se to snadno státi.“

Na veliké černé tabuli napsal hospodský:
„Kačírek Josef z Horovic,“ a bylo spraveno.
Tak byl nucen pokaždé se zastaviti, kdo jed-
nou na tabuli „visel.“ Formani jedli a pili po
všech krčmách, všude zůstali dlužni a křida to
spravila. Až v sobotu.

Kde zůstali na noc, tam rád rostl, a zvlá-
ště když nejprve pro zábavu, pro ukrácení
dlouhé chvíle, a pak z vášnivé choutky se chá-
pali karet. Hospodský také půjčoval formanům
do hry, vždyť je znal jako bohaté sedláky.
Formani nejdříve mezi sebou se bavili, v mě-
stě k nim přisedali jiní, sázky stoupaly, formani

prohrávali, vášeň rostla. Hospodský nechtěl již půjčiti, vymlouvaje se, že nemá hotových.

Formani se dostali do spárů vyhlášených hráčů, kteří se neštíteli ani podvodu, nepoctivosti, nespravedlnosti, jen aby obehrali hodně „selské chrapouny.“

Kačírek si zakládal na svém umění. Vždyť doma obehral všechny a v Dolanech se dobře vycvičil ve všech fortelích! Tady však nestačil. Hrál vždycky spravedlivě, podvodu by se ani za nic nedopustil. Když všickni složili zbraň, zanechavše peníze šejdířům, Kačírek nepopustil. Musí vyhrát i svých kamarádův sumy. Byl rozohněn, podrážděn. Vsadil poslední vydlužený krejcar — a prohrál.

Co teď? Slyšel výsměšná, vyzývavá slova podvodných hráčů, by dále hrál, sázel, že se karta počíná obracet.

Kačírek byl jako v ohni. Jeho pýcha byla uražena před tváří susedův. Ani tak nelitoval peněz, jako byl rozhněván, že se musil poddati. Spoludruhové radili, by nechal hry.

„Jen sázejte, štěstí se obrátí —“

„Ale co vsaditi?“ myslil si Kačírek a přemítal v duchu, jak by nařknutí, že musil hanebně odstoupiti ode hry, odvrátil.

Neblahá mu přišla do hlavy myšlénka.

„Tady vsázím deset zlatých —“

Hráči se zasmáli z plných hrdel. Nemá zlatky a desítku chce vsaditi.

„Za kolik stojí náruční můj kůň, pane hospodský?“

„Sousedě, pomysli, co děláš?“ hrozili se formani.

„Vím, co dělám; jenom mě nechte. Pane hospodský, což neznáte mé koně?“

„Za sto zlatých bratru stojí —“

„Tak tedy; nesu deset zlatých, můj náruční kůň zástavou.“

Ve světlici bylo hrobové ticho. Formani báli se i dýchat. Hned se jim opilost z hlavy vykourila. Obstoupili stůl, kde rozdány karty. Uprostřed ležela desítka, druhou Kačírek „nesl“ ovšem na bezpečnou zástavu.

První desítka padla, sousedé opět radili Kačírkovi, by nechal hry. Ten se však na ně obořil, aby si hleděli svého. Mlčky tedy pozorovali hru. Vášeň Kačírkova rostla tím více, čím více prohrával a desítka za desítkou připisována na kus papíru.

„Jsme hotovi, desetkrát deset,“ oznamovali hráči.

Všickni si oddychli z hluboka, však Kačírek se nedal zastrašiti.

„Koupil jsem vůz za sto padesát, desítku nesu —“

Ani hráčům se již nechtělo do hazardní

hry, by nepřišli do špatné pověsti, jež by jim v nekalém řemesle škodila. Roznese se o nich, že obehrali sedláka o koně, vůz — o všechno.

„Nechte si vůz, abyste měl na čem voziti drva —“

„Cože? Vy odstupujete? Vyhráli jste, a víte, jak jmenujeme toho, kdo vyhrál a pak hrát nechce? O mě se nestarejte, i kdybych všechno prohrál, drva budu voziti přece.“

„Když sám chcete, hrejme; ale všichni jste svědky, že my chuti nemáme.“

Znovu rozdány karty. Kačírek se jich chopil, jako hladový vlk kořisti. Hrál slepě a jednou šťastně vyhrál. Snad se přece karta obrátila. Ale hned opět prohrál.

„Nechme hry —“

„Nenecháme. Máte moje peníze, chcete hanebně odstoupiti.“

„Když mermomoci chcete, budiž!“

Kačírek opět a opět prohrál. Nový vůz byl ten tam. Vsadil druhého koně. Ani hospodský se nechtěl déle na hru dívati. Sousedé přecházeli prudce světnicí. „Tak se dal zaslepiti, uchvátiti,“ tiše hořekovali.

U stolu seděli jenom čtyři hráči, světlo slabě blykalo, slyšeti ťukání prstů do stolu.

Desítka lítala za desítkou, až Kačírek prohrál vše; peníze a oba koně i s vozem. Vysko-

čil, chytil se za čelo a prudce řekl: „Hráli jste podvodně, okradli jste mě!“

Ale teď bylo teprve zle, hráči se chopili sedláka.

„Cože jste řekl? Čím že jsme?“

„Podvodníky, zloději!“ křičel obehnaný.

„To vám přijde draze, zažalujeme vás. Proč jste hrál, když jsme vás varovali?“

Kačírek se necítil. Kdo ví, co by byl vyvedl, kdyby ho sousedé nebyli odtrhli a odstranili. Nejprve bouřil, pak upadl v malátnost. Byl zdrcen. Slyšel, jak odvádějí jeho koně, jak skřípe jeho vůz. Vše mu berou. Milá mu ryzka, již si byl vychoval, smutně zařičela. Ale co je to vše proti tomu, až přijde do Horovic a přstem si budou ukazovati na něho?! „Prohrál koně s vozem, zůstal mu jenom bič, — aby ho jím zmrskali.“

Již slyšel posměch, slyšel nářek ženin. Že se dal tak uchvátiti! Litoval, ale jenom na chvíli. Opět se nadul, stará pýcha se vrátila. Co je Kačírkovi, nejbohatšímu sedlákovi ve vůkolí, o několik set zlatých!? Prodá kus pastviny Kokoškovi, a má peníze hned. Koupí si jiné koně, by se hodili také do kočáru. Vůz mu udělá kolář s kovářem, a těm splatí třeba obilím.

Jako bleskem roznesla se zpráva, že Kačírek prohrál koně i s vozem, že domů přišel s bičem v ruce. Však ani domů hned nezaměřil, zastavil se u pana Levého. Ten vystavěl si před rokem pěknou hospodu s kupeckým krámem. Staré stavení mu nedostačovalo. V Horovicích pijákův a hráčů přibývalo valem, a tudíž krám se soudky nestačil. Levý dostal povolení k druhé hospodě ve vsi a sedláci mu stavěli. Jeden mu prodal kámen, druhý vozil, třetí dříví ku stavbě ve svém dosud netknutém lese kácel. Vždyť půl vesnice vězelo na černé tabuli a v umouněných knihách židovských; musili tedy pískati, jak pan Levý poroučel.

Opatřil si také veliké zásoby zboží, kořalku dělal sám, jak silnou tak sladkou, jak puškvorcovou tak kmínku — všechno podle libosti. Však se jí také v Horovicích spotřebovalo! Při všech byla slavnostech, sloužila ku posile v práci, žena ji pila, muž ji přímo do sebe lil.

Kačírek zamířil do hospody, kde se také pro jméno nalévalo pivo, však hlavní byl výčep rozličných kořalek; usedl za stůl a hospodský sotva sedláka přivítav, postavil na stůl půllitr silné s rumem. Formani jiné ani nepili. Pan Levý se již tak nekořil statkáři Kačírkovi, nevychvaloval tolik jeho první statek v okolí, zvážněl nějak, nepotřeboval sedláka jako vna-
didla. Proto ani se neptal po příčině zármutku,

až Kačírek sám začal. Ohlédl se opatrně a stě-
žoval si:

„Stala se mně ve městě nehoda, naložil
jsem mnoho a do kopce jsem potrhal oba
koně . . .“

„Áj vaj,“ zahořekoval obchodník Levý.
„To je škoda; pan statkář měl koně jako pecky
a jako vítr.“

„A přišel jsem o ně, škoda.“

„Co pak je vám, máte doma jistě ještě asi
dva páry v zásobě.“

„Nemám, neodchoval jsem pro příhodu žá-
dného. Ani jsem nevěděl, že budu formaniti.
Musím kupovati nové, a řeknu to bez obalu:
potřebuji peněz.“

„Nešťastné peníze! Skoro všude taková
nouze.“

„Já chtěl u vás zaklepati —“

„Nevím, nevím,“ otáčel se pau Levý, pře-
cházel, kladl prst na čelo, kroutil hlavou, mno-
že rozpaky sedlákovy. Když nepomůže žid, kdo
by mu jiný půjčil, aby o tom nikdo nezvěděl,
tajně? Mohl by sice u dobře zásobeného souseda
zaklepati, Kokoška by ho jistě neoslyšel, ale tu
by se mu nedařila lež tak, jako v hospodě.
Musil by poslouchati mravokárné kázání — a
toho byl vždycky nepřítelem.

„Pomohl bych vám, vypůjčím si sám, ale
všechno by musilo býti na úplnou jistotu —“

„Ručím celým svým jměním; což to za nic nestojí?“

„To neříkám, ale pro všechny případ možných i nemožných věcí, napiši si směnku a vy ji podepíšete.“

„Proč ne? Jenom když si pomohu —“

Kokoška slyšel o neštěstí sousedově. Zrazoval Kačírkoví dávno formanění, že zanedbává tím darmo pole svá, která čas od času méně vynášela, třeba selka s Josefem, který se již chápal prací hospodářských, pracovali do úpadu. Nebylo hlavy rodiny, která by čeládce rázně poručila. Kačírek byl celé dny na cestách, koně měl s sebou, doma orali kravama nebo voly. Nemohli všechno zastati, práce vázla. Přijel-li hospodář, bylo třeba, by si spíše koně odpočali, než po polích se trmáceli.

Z formanění nepřinesl Kačírek domů ani krejcaru.

Teď ta děsná zpráva, že o vše přišel. Sousedé se sice snažili spoluformana vymluviti, že se mu stalo neštěstí, oba koně že potrhal, ale z města přišla jiná zpráva pravdivá, že koně jsou úplně zdraví a mimo to ještě na prodej. Kačírek je prohrál.

Selka div si nezoufala. Před synem všechno hleděla zatajiti — marně. Čeládka také již věděla, co se stalo. Utekla se k susedům, tam ji vždycky pouěkud potěšili. Také nyní Kokoška

slíbil, že se sousedem rázně promluví, že mu všechno vysvětlí, do jaké spěchá zkázy, jak si sám pod nobama hlinu podhrabává.

Kačírek zatím v hospodě pil na zlost.

S večerem, když se byla chasa usadila před vysokými, zděnými vraty na sedátku a po trávnicích, Kokoška vyšel z domu a namířil do polí. Za ním také ze světnice vytratila se Markéta, která byla již hodně povyroستla a v děvče pěkné vyzrávala, a namířila do společnosti před vrata. Otec jí sem docházeti bránil, a jenom v nepřítomnosti jeho mohla si sem zaskočiti na chvílku.

Kokoška se brzy vrátil a jakoby si byl hony popletl, místo po svém, šel po susedovicí sadě a dvířkami vešel na dvůr Kačírkův. Z veselí se chasy nikdo ho nepostřehl, ani vlastní dcera ne. Byla příliš asi zabrána v hovor s Josefem.

Kokoška vešel tiše do statku. Počalo se stmívat. Ve světnici dosud tma.

„Pochválen — je souseď doma?“ tázal se hned ve dveřích.

„Je doma, je, jen pojdte dále,“ zvala selka chalupníka a skočila ke kamnům, aby rozsvítla.

„I jenom nechte, na řeč vidíme i po tmě.“

Sedlák sotva souseďa přivítal, nebylo mu to vhod, že právě dnes přichází souseď na besedu. Prospal se odpoledne, mohl by si vyjít

do společnosti. Právě se oblékal a vymýšlel výmluvu, za jakou by se vytratil.

„Potěš vás Pán Bůh, sousede; potkalo vás neštěstí,“ podával Kokoška ruku sedlákovi.

„Ani za řeč to nestojí; maličkosť, však se všechno domů vrátí,“ vylouval se Kačírek.

„Maličkosť?“ vyjela plačky žena. „Prohrátí koně s vozem, vyhoditi několik stovek při tak špatném osení! To že je maličkosť?!“

„Co jsem dnes prohrál, vyhraji zítra. Štěstí přeje dnes tomu, jindy onomu.“

„A nejvíce přeje těm, kteří nikdy nehrají. Ti jsou nejšťastnější. Povídala jste kmotra, že máme špatné osení. To bych nemyslil, moje a jiných jako val.“

„Bůh sám nás trestá.“

„Vím, v čem příčina, proč se vám tak nedaří. Kmotr se jistě nerozzlobí, když vám to povím bez obalu, otevřeně, jak to myslím. Právě ti, kteří formaní, nejšpatnější mají úrodu. A není se čemu diviti. Pole trpí, koně musí voziti klády, a hovězí dobytek je k takovým pracím přece sláb. Nemám mnoho polí, ale přece jsem si pořídil koně, by všechna práce pokračovala za vláhry rychleji. Kravami jenom koně vystřídám. Formaní arci nemusí tak hleděti na každý klas, vždyť vydělají —“

„Vydělají!“ opakovala hospodyně. „Můj

muž nepřinesl ještě domů z formanění ani krejcaru a včera ještě udělal škody několik set.“

Sedlák se již počal zlobiti a chtěl ostrým slovem manželku pokárati, však Kokoška ho předešel.

„Sousedo,“ pravil, „povídám vám to upřímně, nechte formanění.“

„A proč?“

„Proto, že formanění je pro sedláka — pro hospodářství morovou ranou.“

„Nevěděl bych.“

„Pole vám nepřináší takový užitek, doma za vaší nepřítomnosti všechno hyne a výdělek také není valný, jak tady žena vaše svědčí. Znam ten život dobře, forman více utratí po hospodách než vydělá, a ještě co příležitosti k pití, karbanu a jiným záhubným věcem. Proto vám, kmotře, dobře radím, abyste nekupoval koní k formanění, ale do hospodářství. Uděláte si dluh a někdy na mě vzpomenete.“

„Ale k vám vypůjčiti si nepřijdu,“ vyrazil ze sebe sedlák chvatně. „Ostatně mám sám dosti rozumu, nepotřebuji jiných rad; ať si každý radí sám sobě.“

„Ale muži, kdyby nebylo souseda, co bych si často počala, kdo by mně poradil, když nejsi doma?“

„Tedy jenom dále za mými zády se radte,“ uštěpačně řekl Kačírek. „Nebudu vám překá-

žeti. Nyní však mám vašich, proti mně namířených piklů už dost.“

Kačírek vyrazil dvěře a vyběhl na dvůr. Jen se mihl kolem chasy. Ohlédl se a zastaviv v běhu, rychle se obrátil.

„Chaso, to ti povídám, ať s tou žebráčkou nuzovinou,“ při tom ukázal na Markétu, „nemluvíte, a zvláště ty ne, Josefe.“

Pak rychle spěchal přes náves do hospody k panu Levému, kde veselá společnost již čekala.

Za Kačírkem vyšel ze statku soused Kokoška a nalezna dceru Markétu v slzách, pochopil hned, co se stalo; vzal tedy dívčinu za ruku a spěchal domů.

* *

V Horovicích morová rána hrozila jedna za druhou. Čí statek anebo chalupa nebyly hodně zásobeny z minulých let, dávno podlehly, a majetníci, kteří počali kořalkou, pokračovali kartami a končili formaněním — dávno přišli na mizinu. Žid Levý skoupil již několik živností, jež buď parceloval, buď celé prodával z volné ruky.

Jen Kačírek se dosud držel, poněvadž hospodyně a syn, jak mohli, pracovali a zaháněli všemožně hrozící nebezpečí. Kačírek se málo

pozdržel doma, o hospodářství se vůbec nestaral. Opět jezdil s kmeny z lesa do města. Lesy za několik let prořídly, bylo málo již dřv k vození, ale Kačírek jezdil za menší plat, jenom když nemusil býti doma. Zvykl toulavému životu, na hospodách byl prodlužen; kdyby přestal jezdit, shrnulo by se to na hlavu jeho jako přival.

Kačírek byl prodlužen, to věděl v obci každý. Jen to bylo každému s podivením, že se tak dlouho udržel, že statek jeho dávno nepřišel na buben. Levý půjčoval nyní na směnky Kačírkovi, z jeho krámu vše se bralo na knížku, i sámě půjčil, tak hodný byl. Nutno připomenouti, že se vlastenec pan Levý, v jehož hospodě se dříve i na české dobročinné ústavy smělo vybírat, náhle změnil. Jako náhodou spadl jednou štít s domu a pak se ruky a štětce obratem Levý proměnil v „Löwy.“ Vždyť nepotřeboval nikoho, v patnácti letech byla celá ves jeho. Kupce vytiskl, všechno se bralo k němu do krámu, starý hospodský se vzdal nálevu, vše chodilo do nové hospody na návsi.

Löwy ještě jiným způsobem si zabezpečil kupce a hosty. Půjčoval, dával na dluh a pak byli kupci nuceni jenom k němu choditi, zboží jakékoliv přijímati, pan Löwy měl celou ves v rukávu, a proto ukazoval svoje růžky, jež s velikým sebezapřením tak dlouho skrýval.

Nejdříve odhodil škrabošku vlasteneckou.

Teď půjčoval výhradně Kačírkovi. Přál si již dávno koupiti větší hospodářství, a Kačírkovo se mu nejvíce líbilo. Jen to ho mrzelo, že Josef nekráčí stopami otce svého. Löwy se bál, že by mladý, silný junák, pracovitý a přičinlivý Josef, mohl statek výhodným sňatkem zachrániti, proto nejednou se otci zmínil, aby syna také s sebou vzal do hospody, doma že z něho bude pecivál, že se pak ani do světa nehodí, když stále zástěry maminčiny držeti se bude.

Od té doby, kdy malého Josíka z krámu k otci přivábil cukrovím, minulo mnoho let; Josef vyrostl, zmoudřel a otci se vymluvil, že je na hospodu ještě příliš mlád, ač tatínka vzrůstem převyšoval. Také se nedal k formanění pohnouti, ač mu otec chtěl koupiti koně a vůz.

Josef měl výbornou školu u souseda Kokošky a u matky své. Byl u kmotra Kokošky co den, poslouchal jeho rady, rád pod střechou tou prodléval, puzen jsa srdcem svým, až se poslední dobu přátelství pouěkud přetrhalo. Když byl Kačírek Markétku tak znectil, Kokoška sice zůstal Josefovi přítelem a rádcem nadále, ale Markétka málo kdy se mihla světnicí, když tam prodléval, na zahrádce také nesměla až ke plotu jako dříve, když s Josefem přes plot mnohou půlhodinku prohovořila, a mezi chasou před vraty se dokonce neukázala.

Josef poznal, že Markétka nesmí s ním mluvit, s ním se baviti. To jinocha velice mrzelo. Co pak měl na světě za radost! Práce a jenom práce na úroky a na dluhy. Dřel se pro cizí. Ještě že časem uviděl Markétku, bylo mu volněji u srdce, potěšil se. Však nyní všemu konec.

Kokoškovi se nedivil. Vždyť je synem Kačírka, který nyní vůbec znám jako opilec, mar-notratník, právem tedy brání dceři své zacházeti s člověkem, který po otci zdědí jenom nekalou pověst a snad také náchylnost k těm věcem, jež pěkný statek na mizinu přivedly. Josef rád by se byl někomu svěřil. Matce by přimnožil hoře, přítele neměl, tajil tedy v srdci svém, co jím burácelo.

Kdyby se tak s Markétou sešel o samotě, té by všechno vypověděl, aby ho odsoudila nebo na milost přijala. Viny otcovy lpěly na něm. Lidé řeknou, že jablko nepadne daleko od stromu, že syn podoben otci, ale že chytře tají se, jak i Kačírek hned se neukázal v pravém světle, jinak by se byl na statek nikdy nedostal.

Josefa ani tak nebolelo, že otec rodinné jmění rozhazuje, jako že nechvalná pověst s otce na děti přechází. Teď teprve poznal, proč se mu děvčata ve vsi vyhýbají, proč i Markétka se ho straní. Otec jí zapověděl mluvit se synem opilcovým. Vina rodičů přechází na děti.

Josef ctil otce, jak mu vždycky matka do srdce vštěpovala, ale přece ho bolelo, že jeho vinou upadá v nevážnost u nejbližšího souseda.

Jda v neděli odpoledne z kostela, zahlédl cestou do polí známou postavu. Nic se nerozpakoval a dal se také po záhumní. Lidu bylo na požehnání toho dne málo, tudy nikdo se ani nebral vzdálenější cestou kolem zahrad mimo Markétku. V sousední osadě byla pouť, proto v Horovicích jako po vymřeni.

„Počkej, půjdeme společnou cestou —“

Kokoškova dcera se zastavila. Ani se neohlédla, dobře vědouc, kdo ji volá.

„K muzice nepůjdeš do Dolan? Skoro až sem zaléhá hudba. Je tam asi veselo.“

„Vaši šli na pouť?“ tázala se dívka.

„Jen otec — do svého rodiště.“

Nastala přestávka. Slunce pražilo, na polích zrál obilí a na stromech dozrávalo ovoce. Pod třešněmi byl chládek.

„Že tě nevzal sebou?“ řekla náhle Markéta.

„Vždyť nikam nechodím — s otcem.“ Poslední slovo téměř spolkl a v obličeji se začervenal. Že jen začíná o podobných věcech! Nahlas pak řekl: „Snad by se mě tam také báli a vyhýbali, jako v Horovicích.“

„Kdo se tě bojí, tebe se straní?“

„Odpusť, že ti neodpovím; doufám, že to není tvojí vinou.“

„Ale, Josefe —“ bránila se Markétka.

„Nezapírej; domácí ti zapověděli se mnou mluvit, a proto se mně vyhýbáš, přede mnou utíkáš.“

„Když mě tak tvůj otec urazil —“

„A jen k vůli té urážce se mě straníš?“

Markétka se zamlčela. Josef mluvil příliš do srdce.

„Bývali jsme dříve tak upřímnými přátely!“ zatoužil jinoch.

„Což nyní nejsme? Jen kdyby se tvůj otec obrátil!“

„Kdyby nepil! Ale mohu já za to? Viděl mě už někdo opilého, hrál jsem kdy v karty, utrácím?!“

„Tatínek říká, že jsi pravým opakem svého otce, že jsi nejpořádnějším chasníkem ve vsi, nejlepším hospodářem —“

„A přece ti zakazuje se mnou mluvit. Markétko, co mám dělati? Nelituješ mě v tak těžkém postavení? Dříve jsem neměl rozumu, matka mně zapověděla o otcí slova promluvit, nechci říci špatného, ale také ne urážlivého; teprve nyní, když jsem rozumu nabyl, poznávám svůj stav, málo závidění hodný. Než nedělám si z ničeho tolik, jako že i ty s ostatními stejně o mně smýšlíš, mně se vyhýbáš —“

Josef přistoupil blíže k děvčeti. Markétka sklopila oči.

„Nedělám to ze svého popudu.“

„Nařídili to tak; vím to dobře, ale ty o mně přece špatně nesmýšlíš?“

„Řekla jsem ti, že tě lituji velice.“

„A nic více? Máš pro mne jen politování?“

Opět nastala delší pomlka. Stromy vrhaly stíny na cestu. Celé údolí se vlnilo klasy, ve větvích stromových pělo ptactvo.

Josef s Markétou se blížili rodným stavením. Statek Kačírkův byl schátralý, žádné opravy po mnoho let nedáváno na střechy, ploty, kolny, Josef na vše nevystačil a nebylo také peněz. Chalupa Kokoškova jako výstavný statek. Všechno nové, prostranné a pohodlně zařízeno. Josef se styděl za svůj rodný statek, za slámu vystrkanou děrami, za povalená vrata, za všechnu spoustu, již nebyl s to, by uvedl ve příjemný lad a shodu se sousedovic stavením. Vždyť musil jenom pracovati na dluhy, odháněti od statku exekuci a buben licitační.

„Tady se musíme rozejíti —“

„Tvůj otec by huboval, kdyby tě se mnou spatřil.“

„Však, kdybych ve všem poslechla, v tom si nedám poroučeti. Proč bych ti množila hoře, proč bych tě tak zarmucovala?“

„Zlatá Markétko!“ zvolal Josef, pln radosti, hlasitě a div děvče neobjal.

Markéta ustoupila, okem jí cosi spokojivého

šlehlo, tak jako když člověk udělá dobrý skutek a je sám s sebou spokojen.

„Však musíme býti opatrní. Najednou nesmíme začítí, ale ponenáhlu. Tatínek by znova opakoval rozkaz, abych s tebou nic neměla. Choď k nám jako jindy —“

„S největší radostí —“

„A nyní musíš domů nebo do polí, by nás nikdo neviděl. Lidské jazyky jsou zlé.“

Josef se všemu podroboval, jenom když aspoň Markétka ho lituje a od svého srdce nezapuzuje. Dali si „s Bohem“ a Josef spěchal stezkou do polí. Doma by nevydržel, volná příroda byla jeho myšlénkám otevřena. Šel kolem otcových polí. Rodilo se na nich poněkud více od té doby, co sám se ujal hospodářství, ale co platno, když již nedozralé obilí exekučně prodáno na dluhy, jichž měl Kačírek tolik, že ani sám nevěděl, mnoho-li!

Josef uvažoval, co má dělati. Že mu Markétka na dále nakloněna, to věděl dojista, ale Kokoška se bojí, by nebyl syn po otci. Nesmí tedy zůstatí doma, půjde mezi cizí lidi, třeba na službu. Ale tu mu napadlo, jak by tím matku zarmoutil, jaké by jí hoře připravil. Musí se jí zeptati, jak mu poradí.

Kačírek byl nyní opilcem nejhrubšího zrna, z hospody ani nevycházěl, opil se, až nevěděl o světě, po návsi se klátil a v blátě se válel.

Náruživost tak ho překonala, že se jí poddal duší tělem. O nic se nestaral, až i pan Löwy počítal, zda není čas, aby vystoupil se svými směnkami. Hostinský z města zabavil mu na poli obilí, o koně s vozem přišel nejméně po třetí. U Kačírků se dvěře neustaly otvírati a zavíratí soudním sluhům, poslům, exekucím. Všechno se hrnulo na selku a Josefa. Kačírek pil na zlost.

To vše si připomínal Josef cestou do pole. Ký div, že Kokoška brání své dceři mluvití se synem z tak rozkřičeného, zadluženého statku! Vždyť už nestačil ani počítati všechny morové rány, jež z pramene svého — kořalky vyprýštily, a jako rakovina po celé vsi se rozšířily. Hádky, pračky ano i zranění do krve v Horovicích nebylo nic neobyčejného. Všechny stesky obráceny proti hospodě pana Levého. Pan farář nepřestával připomínati rány egyptské, až nedávno umkl, když první statek přišel na buben. Předpovídáné, prorokované se dostavilo.

Rána poslední? /

Josef promluvil s matkou. Neodporovala. Vždyť doma syna nic dobrého nečekalo. Josef nezamlčel ani smýšlení susedovo. Co se natajila chyby otcovy, naužívala prostředků, by se obrátil, co se nanapomínala, všecko marno!

„Jdi, synu, jdi; cizina bude ti snad milo-

srdnější. Ale na čtvrté přikázání nezapomínej nikdy! Cti otce svého . . .“

Pro slzy nemohla dále mluvit. Co si počne? Vzpomněla si na slova sousedova: „Kdyby vám bylo, kmotra, zle, víte, kam máte přijít.“

V Horovicích nastal veliký shon, když se rozneslo, že Josef z domu utekl, že jde raději do služby mezi lidi, než by doma pracoval na dluhy. Jakési ustrnutí všecky ohromilo. Tak daleko došlo?

„Ano, děti utíkají od rodičů svých, to je ta poslední, devátá rána!“

Jedni Josefa chválili, druzí se nad tím pozastavovali. Syn opouští domov, jde ze statku do služby jako pacholek. To přece neslycháno, nevidáno!

Zpráva ta donesla se i k uším Kačírkovým. Seděl jako obyčejně v hospodě a popíjel. Už byl hodně nachmelen.

„Slyšíte, sousede, syn vám utekl.“

„Na vojnu?“ tázal se nevšímavě Kačírek.

„Ne, do služby —“

Kačírek vyskočil podrážděně.

„Cože? Můj syn že šel do služby? Synek z největšího statku v okolí?“

Celá hospoda se zasmála. Ani hřebík na střeše není Kačírkův.

„Kdo se to opovážil říci?“

„Teď tady šel. Nesl si uzel na zádech a

holí, kterou si snad na památku ze statku z plotu vytrhl, zahrozil proti hospodě. Nevím, komu to platilo!“

„Hospodě ne, tady nikdy nebyl —“

„Tedy snad otci —“

Kačírek se zachvěl, mráz mu přejel po zádech. Viděl, jak susedé škodolibě oči své do něho zabodají. Všechny přiučil píti, hráti, mnohý naříkal jenom na Kačírka, že se tolik spustil, a teď snad mu odplácejí, teď se mu odměňují. Byl jako na žhavém uhlí.

„A co by doma dělal?“ prohodil bezohledně, hlasitě, nejbliže sedící. „V cizině na službě si aspoň něco vydělá, ušetří. Tady doma jakoby do větru všechno pouštěl.“

„Ovšem že; má odejít z domu týden dříve nebo později. Na statek již beztoho podána dražba.“

Po těch slovech pan Löwy se vytratil ze světnice, zastupoval ho již hranatý, neohebný syn, který dříve jako malý Isáček sedlákům „pukrlata“ dělal, nyní pak je opilý bez peněz z hospody vyhazoval.

„Pěkně to dopadá s námi,“ zakýval kdosi hlavou a prudce do stola uhodil.

„To nám byl čert dlužen — tu rasovinu! Je počátkem všeho zlého.“

Před napilým susedem, jemuž nyní teprve

svědomí výčitky činilo, když všechno hrdlem prolil a rozházel, byl mžikem Isák kolohnát.

„Strejčku, žádné rámusy!“

„Však je to pravda, ať si říká, kdo chce, co chce. Běda tomu, kdo se chytí kořalky! Je zakopán.“

Hlas podnapilcův zněl mrazivě, až všem kostmi projížděl.

Sousedé se přidávali, potvrzující pravdivá, třeba pozdě uvážená slova.

„Morová rána stihla naši vesnici, kde dříve byl pokoj a mír, kde bylo peněz s dostatek, kde jsme žili prostě sice, ale spokojeně. Ano, morová rána přišla na nás, a my podlehli. Běda nám! Kolik nás přišlo o statky, o chalupy, kolik se jich ještě v dluzích topí, kolik nás bídně živoří a kolika jsme předčasně ustlali na hřbitově? Škoda, že přicházím k těm náhledům pozdě! Měl jsem chalupu, pěknou jako klec, pole na rovině jako na stole, a všechno pryč! Bydlím v nájmu!“

Podnapilý, vždycky když si přihnul, lamentoval, litoval. Ale brzy ho stará vášeň opět uchopila drápy svými. Neodolal.

Isák by byl rušitele pokojné zábavy dávno vyhodil, kdyby mu byli sousedé nebránili.

„Tady utratil všechny peníze, zde všechno jmění své propil, a teď ho ještě chce za všechno vyhoditi?“

„A tady, hle, náš vůdce Kačírek,“ volal opilec dále jako živé, nepokojné svědomí, „měl nejlepší ve vsi statek, přiženil se do místa zásobného, kde bylo všeho hojnost, — a dnes ten statek jde na buben, dnes není jeho ani skoba ve zdi. Všechno pohltila pálenka a její u nás původce!“

„A teď už půjdete!“ volal Isák, ale nic tentokráte nepořídil.

„To je ještě všechno málo; kořalka nás tak daleko svedla, že vlastní děti se nás straní, z domu nám utíkají, ze statku na službu spíše jdou, než by pomáhaly přidávati při licitaci na rodný krov . . .“

Kačírek déle nemohl poslouchati slova ta. Byl již dříve rozerván, nyní soused mu mluvil do živého. Ani nedopiv, uchopil klobouk a spěchal ze světnice.

Ve dveřích ho zastavil Isák: „Platiť.“

Sedlák se zastavil. Kolik let neslyšel toto slovo! Nikdo ho neupomínal, že má také zaplatiť. Vždyť je bohatým sedlákem v Horovicích, každý mu uvěřil a zvláště pan Levý! Nač by byla křída? Ano, Levý ani nechtěl peníze od statkáře! Však se vyrovnají. A nyní že má platiti?

„Napište to!“ odsekl zhurta.

„Nevím nač. Statek váš nestojí dávno za dluhy. Přijdeme beztoho u vás o peníze,“ zlobil

se jako divem proměněný Isák. Dříve byl jako miloušek, dnes se stal z něho drak.

„Nechcete-li mně počkati, tož vám zaplatím —“

Kačírek hledal po kapsách peníze. Neměl ani krejcaru. Co počíti?

„Nemám s sebou —,“ omlouval se.

„Pak tady musíte něco nechat.“

„Jen svlékni vestu, milý brachu,“ volal opilec za stolem. „Já to také dělal. Nejprve mně dávali zdarma, pak za peníze, potom jsem psal směnky, a naposledy mně svlékli vestu. Zapneš se do kabátu, nikdo ničeho nepozná.“

Kačírkovi zněla slova ta vyzývavě, posměšně. On aby svlékl vestu, on, který má dosud statek největší?! Krev se mu vehnala do hlavy, Isák dorážel, Kačírek se necítil a udeřil pádnou pěstí protivníka svého tak, že si rázem dobyl volného odchodu.

* * *

Poslední dobu v Horovicích nepřicházeli ani z ustrnutí. Každý den strhla se nějaká příhoda, která celou ves pobouřila. Nejvíce ovšem otáčely se hovory kolem Levého hospody. Však co to bylo všechno až dosud, když někomu dědičný statek prodávali nebo se veřejně poprali, naproti poslední zprávě, která bleskem se roz-

létla od stavení ke stavení, že sedlák Kačírek syna Levého omráčil. Pověst rostla, a než došla Kokoškových, nabyla takových rozměrů, že nejinak řečeno, než že Kačírek Isáka přímo ze světa sprovodil.

Kokoška hned odečetl všechny přídavky a odebral se do statku se ženou, by Kačírkovou na všechno připravil. Však přišli pozdě. Právě nešťastnou ženu křísili ze mdlob. Nenačala zpráva tak ji ohromila, že upadla a dosud nepřišla k sobě. Kokoška poručil hned, čeho bylo třeba, a za chvíli selka skutečně se probudila.

„Můj muž — vrahem!“ zvolala a zalomila rukama.

„Není tomu tak,“ vymlouvati se jal hospodář, „jenom trochu Isáka odstrčil, když mu v cestu se postavil. Takový klacek by potřeboval hodnou ránu, než by podlehl. Už prý je zase na nohou a obsluhuje.“

Kačírková se touto zprávou ze svého úžasu poněkud upokojila.

„A proč asi muž z hospody odcházel?“ divila se manželka.

„Musím vám říci, že se kmotr počíná obracet, ovšem poněkud pozdě.“

„Jak že? Můj muž?“

„Ano, proto také násilně si dobýval odchodu z hospody, ač se jindy vracel k ránu.“

„Pane Bože, přece jsi ho osvítil! Co mu asi na mysl přišlo, že obrátil?“

„Nejspíše to, že Josef z domu odešel. To jím pohnulo. Hrdost jeho — odpusťte, že se tak pronáším o vašem muži — byla zlomena, když uslyšel, že syn raději chce do služby, než by u otce doma trval.“

„Buď Bohu chvála! Však jsme na mizině. Co by Josef doma dělal? Ještě ostudu by měl, až by mu na jeho rodný statek ukazovali. Je to věru hodný hoch, pravý opak svého otce —“

„Dobře jste si ho vychovala.“

„A kolikráte si mně stěžoval, že nemá nikde přítele. Zvláště poslední dobu byl zaražen a toužil mnoho do neblahého osudu, který se ho tak nelítostně dotknul. Křivdili mu, domnívajíce se, že ovoce nepadne daleko od stromu.“

„Nedivte se; vina rodičů padá také na děti. Lidé jsou přece jenom lidé, myslí po lidsku dle nabytých zkušeností. Josef je čestnou výjimkou.“

Když chvíli ještě hovořili, vzpomněla Kačirková opět na svého muže.

„Kde asi je? Aby se mu něco nestalo, anebo sám —“

„Nebojte se, tak daleko nezašel.“

„Rozešlu čeládku po vsi.“

„Rozzlobil by se a snad do hospody opět

se vrátil. Půjdu ho ,sám vyhledat a domů ho přivedu, jako bych se s ním náhodou sešel.“

„Čím se vám, sousede, za tolik dobrodiní odměním?“

„Kmotr pro kmotra musí něco udělati. Jenom kdyby se dal opravdově na pravou cestu! Třeba v chudobě, jenom když život spokojený.“

Kokoška odešel ze světnice, žena jeho zůstala, by se sousedce nestýskalo. Byl již pokročil večer a chasa dnes ani neusedla před vraty. Každý byl nějak pobouřen, jeden za druhým se vytratil ze světnice, by uviděl mrtvolu Isákovu. Ten zatím se vzkřísil a roznášel pivo i pálenku.

„Budu žalovat,“ připomínal neustále, „Kačírek se nasedí. Vezmu si visum repertum od doktora, a vy mně dosvědčíte, že jsem dostal, až se mně v očích zajiskřilo.“

„My vám svědčiti? Opilec může také něco dosvědčiti?“

„Řekněte, že jste byli ještě střízlivi, asi po jedné čtvrtce.“

„A to snad máme také odpřisáhnouti? Toho se nedočkáte. Těla naše jste si již odkoupili, jmění nám pobrali a nyní že bychom vám měli zadati také duše své?“

„Kdo jednou se chytí pálenky,“ brumlal opilec za stolem, „zaprodává se tělem i duší, povídám, duší i tělem.“

Za ta slova Isák by mu byl poděkoval a ne ho vyhodil.

„A víte, komu se zaprodává?“ křičel dále soused.

„Panu Levému.“

„Nepříteli člověka.“

„To je všechno jedno, jste zaprodáni a dost, a to tělem i duší.“

V Horovicích čekali den ode dne, kdy bude dražba na Kačírkův statek. Třeba byl největší, nejbohatší, vždyť se sedlák nemůže a nemůže udržeti. Morová rána, která půl vesnice zachvátila, jistě ho zastihne, a to nejvíce. Žid Levý ho má v kleštích železných, sám prý provede licitaci a bezpochyby statek odkoupí.

Ale dlouho nedocházelo toho. Na statku se staly změny veliké. Kačírka nebylo dlouho viděti na návsi, a což nejpodivnějším, ani do hospody nedocházel. Místo něho tam zašel souseď Kokoška, ač ani v krámě zboží nebral. Zašli s panem Löwym do postranní světničky, a dlouho rokovali. Lidé, kteří schválně čekali, by se pozeptali, nedal-li se také Kokoška do kořalky, mrzutě odcházeli, nedočkavše se ničeho.

Však to byl náramný počet hříchů Kačírkových — útrata za dvacet let, směnky, půjčky na ruku. O mnohé věci vznikla hádka, Kokoška se nechtěl k těm povinnostem znáti, vždyť mu všechno Kačírek vypsal, co si hotově byl vy-

půjčil, a Löwy neměl času, by pro položky svých požadavkův opatřil si také doklady.

Dluh nebyl ani tak veliký, jak si Kokoška myslil. Co vzato bylo z krámu, to hospodyně všechno zaplatila ze svých úspor.

Když bylo všechno spočítáno, vyrovnáno, kmotr Kokoška vyndal tobolku a vyplácel do krejcaru za nemocného souseda. Löwy strnul a nejprve se zdráhal peníze přijati; vždyť již zadal o prodej statku Kačirkova a vmyslel se v krásnou dobu, až bude statkářem horovickým. Však nic naplat, musil podepsati, že vše vyrovnáno, že zaplaceno.

„A teď jakožto radní v Horovicích,“ změnil Kokoška přísnou tvář, „vypovídám vás ze vsi, poněvadž nemáte ani domovského práva, ani povolení k hospodě. Podnes bylo ke všemu jenom mlčeno. Nyní máme opět svoji hospodu a svůj krám. Ve vašem nekoupí nikdo ani za krejcar . . .“

Jako se Kokoška chopil vlády v obci, tak také vládl na sousedově statku. Na jeho čistou živnost půjčili mu v městě ve spořitelně, sám také měl několik stovek, a tak statek Kačirkův očistil všech dluhův.

Ale starý hospodář se neuvázal v řízení spustlého, zanedbaného hospodářství; k tomu bylo třeba mladých, silných paží, bystrého rozumu a lásky ku práci. Povolán ze služby

Josef, který přichvátal s radostí, a když mu sám otec odevzdal statek, ohlížel se, komu má děkovati za ty blahé proměny pod otcovským krovem.

Matka ukázala na Kokošku.

„Dobrý souseď k nezaplacení, k neocenění!“

„Vždyť jsme kmotry,“ usmál se chválený, „duchovními přátely, a přítel přítele nemá nikdy opustiti, zvláště když naše přátelství bude spečetěno užšími svazky.“

Josef objal Kokošku, porozumělť slovům jeho.

K neuvěření podivné zprávy rozlétly se opět vesnicí. Abraham Löwy prý se vyprodá, když se souseďé zavázali, že o jeho krám a hospodu nezavadí, má prý dost peněz, usadí se pohodlně ve městě a začne obchod ve větším. Druhá pak zpráva byla ta, že Josef Kačírkův, který otcův statek vyplacený a opravený převzal, vezme si souseďovic Markétu.

Souseďky se hrozily, co to Kokoška myslí, že jedinou dceru, již může dáti věno a stkvělou výbavu třeba do mlýna, provdává za syna opičova. Aby se tak potatil, aby nastoupil v šlépěje otcovy! Jen co to myslí, jakoby ani neznal Kačírka, a přece jeho souseďem!

Někteří útrpní souseďé přímo se pustili do Kokošky, by skáceli svatbu, třeba již prvá ohláška „spadla“ s kazatelny. Však nadarmo.

Sám pan farář pochválil otcům úmysl jejich a Kokoškovi potřásl pravicí. „Jste šlechetný muž, stavíte hrázi kořalečnímu moru. Bůh vám odplatí.“

„Jen aby štěstí a zdar provázel tyto děti milované!“

„Dá Bůh; děti opilcovy, jež matka řádně vychovala, bývají nejlepšími lidmi. Bojí se chyb rodičů svých, tanou jim stále na očích. Ale řekněte mně, když jsme zde tak sami, jak pak jste přivedl souseda na pravou cestu?“

„Tou devátou ranou morovou,“ usmál se Kokoška. „Josef odešel z domu do služby, tím byla sedláková pýcha zlomena. Isák chtěl mu svléci vestu, tím byl nanejvýše ponížěn. Pobíhal polem, styděl se lidí, snad by si byl zoufal. Vyhledal jsem ho, domů uvedl, mírně mu vše vyložil a zabezpečil výminek. Teď pracuje rád, doma je stále, kořalku mu nahraňuje čistá voda. Je zachráněn.“

„A s ním celá ves před — ranou morovou.“

Pro peníze.

Pro peníze.

Obrázek ze světa pro svět.

I.

U Horáků mají pěknou živnost; světlici dřevěnou jako klec, chlévy zděné, dvě stodoly, pěkný dvůr, sroubek v zahradě a co polí, luk, pastvisk, lesa! Bylo to málem jako na statku a také to rádi slyšeli, když je někdo pojmenoval „stateckými“. V Přerubech byly jenom dva statky a pak hned přišli na řadu Horákovi. Ba hospodář i statkáře — sedláky předělal, poněvadž uměl se postavit, nezadal si nikdy v ničem a sekal — pána. Sedlák a dělati pána? Inu tak tomu chce svět.

Starý Horák dávno sedl na výměnek, odstěhoval se do sroubku a žil v pokoji a v bázni Boží. Však se nadřel, nastaral, nalopotil, proč by si neodpočal nějaký den před smrtí? Žena ho předešla a dvě leta již odpočívá tam u sv. Anny pod zeleným drnem. Statek dal synu čistý jako sklo. Dlouhý čas hospodařili společně, i

když se byl Josef oženil, staří s mladými, až pak pro maličkosť se nepohodše, staří na výměnek odešli. Bylo ovšem hned zase dobře, ale dědeček do statku se již nevrátil. Bylo mu na srubu dobře. Práce bez toho mnoho by neutrhla a aby radil, vždyť má Josef rozumu dost a dost. Každý den šel do kostela, nakoukl do statku, tu a tam něco odstrčil, poopravil a zase se šoural na výměnek.

Mladý hospodář počal živností otáčeti. Nejprve rozboural světnici a vystavěl novou, pak chlévy, kolny a tak v krátkce u Horáků to vypadalo jako na zámečku. Stálo to ovšem hodně, hospodář se „zasekal“, ale proto přece nelitoval peněz a hrdě pohlížel na svůj „statek“. Starému Horákovi se to nelíbilo, světnice byla ještě „zdravá“ a do stodol, kdyby je byl trochu opravil, mohl skládati obilí mnoho let. Ale co, hospodář je hospodář a chuť je chuť!

Mlčel, ale když padal ten krov, pod nímž se narodil, tolik let hospodařil, udělalo se mu divně kolem srdce a staré, zvadlé oči zalily se slzami. Krov zapraskal, dopadl k zemi do rumu, až se zakouřilo. Kdo ví, bude-li tenhle nový, tato nová stavba tak pevná, tak trvanlivá.

Lidé chodili kolem, divili se, chválili a teď že to bude jako na statku, lichotili hospodáři. Ten se spokojeně usmíval, z očí mu zářila radost a na sroubku dědeček — slzel.

U Horáků měli jedinou dceru Anežku. Hospodář by byl raději viděl hochu, který by po něm „statek“ ujal, ale když nebyl, kde vzítí? Dal si tedy všemožnou práci, by řádně vychoval Anežku. Posýlal ji do škol v městě, musila dělati slečnu, práce v domě nesměla se tknouti, měla jen tak pomáhati u kuchyně, šíti a lelkovati. Ale to pro venkovské děvče nebylo. Chápala se všeho hned od malička, dělala jako děvče, na poli i doma a jen když přicházel otec, vzala do ruky jehlu a šila. Mnohdy ji otec vypeskoval, když ji při práci zastal, a pak hledala ochrany u matky a u dědečka.

„I nech holku, ať se tuží, ať pracuje, bude jí to ke zdraví,“ říkávala Horáková.

„Nač pak jsem vynakládal peníze, nač jsem platil tolik učitelům, za knihy, na stravu ve městě, snad aby se mi dcerka naučila kopati, hrabati? Toho moje Anežka nebude potřebovati do smrti.“

„Kdo ví? Člověk neví, co se mu kdy hodí. Jako není Anežce se škodou, čemu se z knih naučila, tak ji nebude hanobiti, když se naučí domácí práci. Není-li to hanba hanboucí, když holka chce se vdávati a neumí ani upéci chléb?“ zastávala se matka dcerušky.

„Snad si nemyslíš, že vdám děvče do vesnice? To se, má milá, šlakovitě mylíš,“ prohodil Horák a podepřel si boky.

„Na vdavky Anežčiny dosud nemyslím a kdybych i pomýšlela, nic by nevadilo. Naše holka je pro ves jako stvořena a do města by se nehodila. Nevidíš, že se k těm slečnám městským nemá, že po městských zábavách netouží?“

Také dědeček se jednou do takového rozhovoru vmísil a propověděl: „Kde se kdo zrodí, tam se hodí. Počkejte, jak to dopadne se sedláky — pány, jimž práce nevoní, za poctivý vesnický šat se stydí, po měšťácích se pitvoří! Nebudou-li choditi žebrotou sami, aspoň jejich děti půjdou dům od domu a ukazovati si budou: Na tomhle statku jsem se narodil, tady byla moje kolébka, a teď sotva mám z plotu od našeho statku žebráckou hůl. Na takové konce to dojde s vaší pýchou, s vaší marivostí!“

Při podobných slovech mladý hospodář se obyčejně vytratil, snad kázání bilo tuze do srdce, a toho Horák nesnesl.

Pak dědeček zakýval hlavou, až se mu šediny zatřásly, a uvažoval o těch starých „zlatých“, jak říkával, časech. Jaká to byla tenkrát prostota, šetrnost a poctivost! A teď, co se vyhází denně peněz! Co se napředlo doma, vybililo, setkalo, z toho byly košile, sukně, ubrusy, plachty; svatební šaty nosil ještě vnuk na neděli a pořádné vysoké boty mívaly na

léta. A teď? Je tu oblek zimní, letní, nedělní a na všední den a z jakých suken a jakého střihu!

Mnohdy si myslel, že je to proti Pánu Bohu, a že se Jeho spravedlivé oko dlouho na tu parádu dívati nebude.

U mužských není ještě nejhůře, ale což při ženských? Spráskl ruce jednou u okna, když viděl ty selské slečny jíti do kostela; pak se dal do smíchu a povídal něco o hastroši a pytli.

Jaké to bývalo jindy podívání, když děvčata se vyšňořila a s matkou šla na trh nebo do kostela! Panímáma jako dcery měly pěkné mezulánky, modré živůtky a na hlavách veliké šátky na pokos. Bohatší nosily čepce s holubičkami a sukně z čistého hedbáví. Košile jako kment se širokými naškrobenými rukávy. Babičky nosily „varhánky“ a bílou nebo černou plachetku na hlavě. A teď?

Mimo okno dědečkovo vyšla ze statku Anežka s otcem. Nosila se polo po městsku a polo vesnicky. Jak jí krásně slušel ten hedbávný šátek, hladké šaty se dvěma proužkama a kosmanoská loktuška se „šístkami“! Z horního statku vyšly dvě dcery jedna pentle, samá paráda. Tunika na tunice, krajek na krajkou a klobouk jedna směsice možných i nemožných květin. Došly Anežky a přidaly se k ní. Jedna

chtěla upravití Anežčin účes, vztáhla rukavičkou pokrytou ruku, a dědečkovi cosi zablýsklo. Napjal zrak a spráskl znova ruce a znova se rozesmál.

„I ty můj Spasiteli, co jsme se nabojovali, jen abychem zničili, svalili s beder svých okovy roboty a selské dcery připínají si teď okovy na ruce! Kam to s vámi dojde, kam se podějete, sedláci, za několik let? Dříve dostávala hospodyně na své výdaje pro sebe a dcery „pohrabiny“, „vejtěrné“ obilí, a teď, aby si nechal pohrabiny hospodář sám a obilí dal dcerám na parádu, a synkům na útraty.“

Ale dědeček by byl v Přerubech našel málo posluchačů, snad tu a tam babičku na výměnku, proto postěžoval si jen nevěstě a Anežce, a ty mu, ať souhlasily nebo nesouhlasily, přisvědčovaly a dávaly za pravdu.

II.

Na horním konci Přerub jsou „chalupáci.“ Jejich pole táhne se po stráních, je plno křemínčí a nevydá ani polovice i při sebe větší píli jako lány sedláků v rovině, svlažované ještě malým potokem. Obilí chalupníků prorůstá bodláčím, stoklasou, ovsířem a jiné ještě neplechy drží se strání jako připínák. Chaloupky

jsou malé, stodůlky ještě menší, a chlévů by člověk ani nenašel. Jen tak pro kousek i dva hovězí nebo pouze pro kozí plemeno. Ještě největší a nejlepší chalupa byla Šolcova. Syn Frantík byl truhlářem, chodil někdy se sekerníky, dovedl to i ono a tak po práci přivedl chalupu do pořádku. Bude jeho i s tím kamenitým pětikorčákem před okny. Frantík byl jediným synem Šolcovým, jedinou jeho radostí, potěchou. Však byl to junák! Páni komisaři se naň usmívali při odvodu, ale že byl jediným synem starého otce, musili ho nechat doma. A jak ušlechtilým byl Frantík na těle, takové byl i šlechetné duše. Přerubské klepny — můžeme se na ně úplně spolehnouti — usoudily na jedné přástvě, že Šolcův Frantík je hoch dobrák od kosti, že mohou rodiče míti z něho radost, a blaze té, kterouž od oltáře povede. Toto vysvědčení bylo dosti hezké, a Frantík si mohl blahopřáti, ale to to, on povídal, že na babské klepy nic nedá a ať si je takovým nebo makovým.

Taková řeč byla kmotrám trochu mnoho, hledaly na Šolcovi chyby, hledaly, až našly. Je prý tuze hrdým, ani do hospody večer mezi chasu nejde a lakomec z první třídy, nebo nekoupí si ani kalé městské šaty a dře po otci staré cáry. Mnohá ovšem na tahle slova jen přikývla, máť v paměti, jaké krajíce od Šolcův

odnáší a ví dobře, že Frantík mluví s každým děckem a pýchy že není na něm ani za nehet.

I z těchto pomluv Šolc si nic nedělal a srdečně se jim zasmál.

Co neměli Šolcovic na poli, měli v rukou. Otec se synem chodili den ode dne po vesnicích a kam přišli, drali se o ně. Tu potřebovali nových dveří, tamo měli okna rozbitá, stůl rozviklaný, stolic nedostatek k posvícení, troky chtěli na vypáření a jiné a jiné věci. A to vše dovedl napravit, pořídit Šolc se synem za pac. Zůstali ke stravě a brali za den po 80 kr. Ve mlýnech mívali práce na celé léto, a nikdo prý nedovedl tak krásně štípati čepy jako Frantík. Jen odletovaly. Tak vydělali truhláři za rok pěkný peníz, doma byli s prací na poli a v zahradě hotovi, co by hrk, a ostatek času chodili po práci. Všude je vítali už z daleka.

Zatím žena s babičkou hospodařily doma. Ve stavení bylo čisto jako v kostele, světnice světlá a kravičky v chlívě jako pecky.

Sousedé „chalupáci“ závistivě dívali se tam k chalupě Šolcově a mnohý si povzdychl: „Což tam je všeho. Zlaté řemeslo! Všechny děti dám vyučiti třeba tomu nejmenšímu řemeslu.“ Také sedláci se závistí dívali se k Šolcovům. Po vesnici šla jedna řeč, že Šolc si stojí dobře, že mnohý groš má schovaný a že se může smáti celému světu.

U Šolců měli také výměnkářku. Nedělala si ani „tvrdé“ ani „sypané“, ani světlo a teplo nebo společný stůl. Z čeho pak také? Z toho pětikorčáku a malé chaloupky?

Takový jen ústní výměnek teď velmi nejistý, ale Šolcová věděla, jak si vychovala syna, jakou si vzal nevěstu a tu byla úplně přesvědčena, že se jí zle na stará kolena nepovede. A nevedlo. Když chtěla tu a tam vypomoci, říkala nevěsta: „Ale maminko, nechte toho, my máme silné ruce a vy jste jako pápěrka. Sedněte si!“ Tak trávila spokojeně dni staroby.

Když práce plny ruce, nezbyvá na vesnici lidem času choditi všedního dne do kostela. Na mši svaté bývá mládež tu a tam, sedlák anebo selka se uprázdní a jako kvapem do chrámu Páně přibude, jen starešin: dědečkův a babiček bývá plno. Mají „své“ stolice a ve stolicích „svá“ místa. Pozdravují se, přicházejíce a domů se vracejíce, čekají na sebe a chybí-li kdo, co tu řeči a starosti, není-li nemocen, nebo co se stalo? Na lavici rozloží si své Nebesklíče, kancionály, „Perly“, „Cesty“, „Průvodce“ — knihy to obyčejně staré, zvarhaněné, ošumělé, řekl bych „vymodlené.“ Za každým listem obrázek anebo modlitbička — památka. Dědeček nastrčí si veliké brejle, položí modlitby hodně daleko před sebe a modlí se.

„To jest krásně, kmotra,“ oslovil starý Ho-

rák Šolcovou před kostelem pod lípami. Cesta jejich nebyla společná daleko, ale i ten malý kousek rádi si pohovořili. Bývali známí hned za mladosti, Šole pracoval na statku a Horák dělal chalupníku v poli.

„Je, je. Buď Bohu chvála!“ odpovíděla babička.

„Jen aby se to někde zase nesehnalo a nepropuklo. Jest až dusno.“

„Ba že. Pán Bůh nás chraň všeho zlého.“ Šolcová prohlížela si oblohu. Tu a tam se honil mráček jako beránek.

„Kde pracují vaši?“ tázal se Horák.

„Ve mlýně, zastavili teď na léto a spravují kolo. Není tuze na pilno, na špejchaře všude málo, a než to Boží požehnání sklídíme, chce mlynář míti kolo v pořádku. Pak, když přijdou vršáci, melou na oba dva celé dni a noci.“

„Také bych potřeboval maličkost, ale jen pouhou maličkost. To by Frantík mohl udělati po práci v sobotu. Jen tak něco na okně a u stolice několik hřebíkův, a bude to v pořádku. Udělal bych si to sám, ale člověk už je stár, nemá té zručnosti, a Frantík to má machem ruky.“

„I toť on přijde s radostí třeba ještě dnes.“

Když došli rozcestí, zastavili se a dohovořili. Davše si „s Bohem“, ubírali se každý svoji cestou k domovu.

Na obloze se to opravdu stahovalo, mraky se přeháněly, a hospodáři úzkostně dívali se k nebesům. „Nebude z toho nic, leda malá vláha!“ prohodil Horák a měl pravdu.

Vítr rozehnal mraky, a ve Přerubech jenom káplo. Však brzo uslyšeli, že na dvě vesnice nedaleko odtud padaly kroupy, potlouklyosení, ba i ptactvo, voda vymlela pole, cesty, a lidé zkusili úzkostí dost a dost.

Odpoledne přivalila se voda, že trhala břehy, brala dříví, a ve mlýně musili nechat práci. Sotva nádobí odklidili. Šolcovi pomáhali nejprve při stavidlech, a když voda opadla, šli domů. Pro dnešek bylo po práci.

Krup se lekli lidé náramně. Dnes tobě, zítra mně. Sedlák čeká té úrody jako Božího smilování, a pak kdyby naděje byla ještě zmařena, kdyby potlouklo, mnohý hospodář byl by opravdu na mizině. Sýpky jakoby vymetl, daň již volá, též šaty a celý rok výživa. V hodině může přijíti o vše. Kolik sedláků se zakopalo jedinou takovou pohromou! Musil udělati dluh, a ten rostl, přišel druhý, rostly dva, a za několik let stěhoval se hospodář ze statku, zvláště nedbal-li, nadržel-li se zuby nehty. Ty kroupy, ty povodně!

Když Šolcovi přišli domů, babička hned vyřídila vzkázání Horákovo, a Frantík neprodleně na vejminek se odebral. Má pokdy, udělá

vše řádně a ještě si bude moci s dědečkem pohovořiti. Bylo skoro nápadno, že to Frantíka na statek tak táhlo, že tak pospíchal! Ale nedivme se, hoch je do práce jako kat a rád také něco k vůli Horákovům udělá.

III.

Když mladý Šolc na výměnek přišel, dědeček četl v kalendáři. Díval se do „stoletého,“ jak to tam vypadá s povětrností a zasmušil se. Jen samé deště a nepohody prorokoval.

„Vítám tě, hochu,“ oslovil vstoupivšího Frantíka a jak už zvykem pradávným, tázal se: „No, co pak nám neseš?“

„Babička povídala, že potřebujete jakousi správu, mám dnes pokdy, proto jsem se přišel na to podívat,“ odpověděl Frantík.

„S tím budeš brzy hotov, zatím si tadyhle sedni, popovídáme si chvílku, ač vím, že tě sedění svrbí, a že se nejraději s hoblíkem otáčíš. No, jak pak, pořád nic, pořád svobodný?“

Solc se zarazil. Takové otázky nečekal.

„Tak nejlépe. Otec není dosud tak stár, aby šel na výminek a matka také ještě nepotřebuje posily do práce, a proto svatý pokoj a mír v domě. Nikdo si nestýská, nikdo netouží,“ odvětil Frantík.

„Ale takového chlapíka, jako jsi ty, bylo by třeba ledaskde na živnosti, na statku. Teď se mi to hospodářství pranic nelíbí. Hospodář pořád v hospodě, chasa si dělá co jen chce, žena marní a dcery samá paráda. Jak to asi s takovým hospodářstvím na statku vyhlíží, můžeš si pomyslet. Všechno hyne, vše klesá, schyluje se k bubnu, licitaci, žebrotě. Nediv se, že tak jsem se rozhorlil, mám všeho patrné důkazy pod vlastní střechou, na svém vlastním domě.“

„Vždyť Anežka s matkou nemarní a se nefintí,“ namítal Šolc.

„Dobře jsi pověděl „Anežka s matkou,“ ale ne tak hospodář s čeládkou. Je to můj vlastní syn, moje krev; hlava mi hoří, když mám haněti své dítě, ale nic to není platno, pravda se utajiti nedá. Hlavní chybou syna hospodáře je — selská pýcha. Myslil jsem, že jsem ho tak špatně vychoval, že vina na mně spočívá, ale poznávám tu smutnou skutečnost, že pýcha, ten kořen všeho ostatního zla, zapouští odnože ve všech vesnicích, na všech statcích, ve všech chalupách. Ovšem tu a tam jsou čestné výjimky, ale je jich pramalounko. Kam to povede? Jakých dočeká se konců ta nádhera v šatech, to vynášení se v hospodách, četné vyjíždky do měst, na bály, ten přepych v jídle, odstolení čeládky a jiné a jiné věci? Jak záhy zapomí-

nají na ty časy, kdy sedlák k snídani měl „kyselou,“ k obědu řepu a na večer brambory na loupačku? Jak brzo zapomínají na ty neblahé doby, kdy byl rád, když si koupil na šaty „trylichu“? Jak krátkou mají paměť oněch časů, kdy sedláci byli otroky svých pánů, kdy nesměli bez dovolení jejich ani kroku udělati, kdy zmozolili své údy na polích panských? Nastaly chvála Bohu, časy lepší, časy svobody, ale poroba na druhé straně prostírá své okovy, na straně lichvářů, židů. A do té poroby vrhají se sedláci samochťice, a kdo je vytrhne, ruku pomocnou jim podá? Žebrácká hůl.“

„Tak daleko to snad přece nedojde, brzo poznají, že chybují, že jdou své zkáze vstříc.“

„Dojde, milý hochu, dojde. A víš-li pak, kde kořen té hrozící propasti, toho pádu sedláků? Zapomínají na Boha, nedrží se víry svaté. Hospodář předchází špatným příkladem dětem, manželce, čeládce a kdyby i kázal, kdyby mluvil, mohou na něj ukázati: „Tu viz!“ Dříve hospodář všudy první v kostele, u stolu, večer předříkával rodině modlitby, před jídlem i po jídle, před spaním i ráno. Teď zasedne si do přístěnku, pojí si sám něco lepšího, a v čeledníku ať chasa si dělá, co chce; v neděli vezme pušku na rameno místo by šel do kostela, a čeládka si myslí: Nemusíš-li ty, hospodáři, nemusíme také my; večer Bůh ví jak dlouho se

toulá po hospodách, a chasa zase svého pána za vzor si klade, po vsi se potuluje a skotačí. Pak se nedivme, že hospodáři utíkají ze svých statků, že jsou rádi, když vyvážnou aspoň věřitelům, lichvářům za oběť svého statku, svého majetku. Než, kam jsem to až zašel, jak jsem se rozhovořil o té selské pýše a jejích následcích, když z toho všeho ani zrnka netýká se tebe a tvých rodičů? Často si tak v duchu představuju, kdybys ty, Frantíku, zasedl na náš rodinný statek, jak by rozkvetl, jak by se změnil!“

„Dědečku, to je nemožná věc. Jsem chudý, jenom z chalupy, nemohu se rovnati oněm ženichům, selským synkům, kteří za Anežkou počínají se ohlížeti,“ přiznal se upřímně Šolc.

„I což, chudý! Není to s vaší chudobou tak zlé. Máte se nejlépe ve vsi, peníze půjčeny, chléb domácí, vzorné hospodářství a co nejblavnějšího, silné páže a poctivost a šetrnost v duši. To je to hlavní. Jen peníze, jen peníze! Ty se rozkutálejí do všech koutů za krátko, a co pak? Šetrnost, šlechtná a poctivá duše, pracovitá ruce, to jsou ty nejlepší peníze, nejlepší věno, nezdárnější přínos ženichův. Bez těch dělej co dělej, padneš, i kdybys tisíce měl.“

„Pravda, pravda,“ na to Šolc, „ale když ten svět je už takový a za leskem se honí, kdo

mu odolá, kdo neoslní a nejde v šlápějích ostatních?“

„Víš, kdyby se ti u nás líbilo, kdyby ti také Anežka ráda ruku podala, nebylo by to tak krkolomné dílo, abys na náš statek se dostal, a já bych pak spokojeně oči zavřel.“

„Nermuťte se, dědečku, na váš statek dostane se třeba hospodář hodný, který bude míti dost peněz, a statkem náležitě zatočí.“

Dědeček se usmál. „Zatočí, zatočí, ale do louže. Co pak by se ti Anežka nelíbila, že odporuješ?“

„Což je o to, líbila by se mně, ale —“ Frantík váhal.

„Ale —“ vyzvídal Horák.

„Marné pomýšlení, marné naděje. Mluvil jste o pýše selské, a ta je také příčinou, proč by se chudý chalupník nemohl přiženiti na bohatý statek. Takové divy se nedějí.“

„Ale mohou. Ostatně až podruhé.“

Truhlář pustil se do práce. Jen mu hrála v ruku, tříšky jen odletovaly. Dědeček přihlížel a divil se té zručnosti, dovednosti. Myšlénka, že by Frantík byl nejlepším hospodářem, nejlepším obnovitelem klesajícího jmění, tak se spřátelila s duchem jeho, že ji nemohl z hlavy pustiti a chtěl pro ni pracovati všemi desíti. Nejprve se zmínil nevěstě, Horákové, že by bylo na čase, sháněti výbavu pro tak do-

rostlou dcerušku. Nechtěla o vdavkách Anežčiných ani slyšeti. Co by to bylo! Nemá nábytku, prádla tolik a tolik kusů, šatů sotva polovici, kolik se sluší a patří na řádnou nevěstu. Pak se zmínil Anežce, koho by si tak vyhlídla ze vsi, zdali by se jí nelíbil ten mladý hezký sekerník, ale ta se začervenala a utekla ze sroubku.

Nadivno! Ten starý dědeček na vejminku o takové světa marnosti se stará jako jinoch, v jeho hlavě jen samé plány, samé námluvy, samé sňatky. Co toho příčinou? Proč nenechá takové starosti jiným, mladším a sám si nezasedne do lenošky a nečte v „Nebeskliči?“ Starý Horák věděl, že nedostane-li se na statek záhy řádný a šetrný hospodář, že přijdou v nivec a rodinný majetek dostane se do cizích rukou. To by ho bolelo, toho by ani nepřečkal. Proto tedy se snažil, pracoval, aby statek se dostal do rukou řádných.

Horákovi se zdálo, že Frantík by byl nejvhodnějším ženichem. Peníze mají, a kolik by do přínosu se nedostávalo, tolik nahradí pilné ruce a šlechetné srdce Frantíkovo.

IV.

Šolců Frantík byl za dobré s celou vsí, mluvil se všemi děvčaty ze statkův i z chalup a u muziky nedělal žádného rozdílu. Sotva že vypořádal všecky svobodné a s některou mladou, tancechtivou hospodyňkou si zatočil, bylo po půl noci, a Šolc ubíral se domů. Ženění mu ani ve snu nepřipadlo. Teď, když ho dědeček Horáků na takového koně posadil, motalo mu to v hlavě, přemýšlel a přemýšlel, až se s tou myšlénkou počal přáteliti. Anežku několikráte potkal, zastavil se s ní a porozmlouval nejprve minutku, pak déle a déle, až se jednou odvážil ji do statku doprovoditi. Viděl, že Anežka mu přeje, že s ním ráda rozmlouvá. Mezi mladými lidmi pomaloučku tkala se osnova přátelství — lásky.

Mezi lidmi už to také někdy šustlo, kmotry si o čemsi šeptaly, pak o tom mluvily hlasitěji a hlasitěji.

Mnohá potřásla hlavou, zavrtěla a dodala: „Nevím, nevím, z toho mraku nebude déšť. Horák sotva se oblomí a dá svoji dceru někomu z chalupáků. Myslí s ní tuze vysoko.“

Když se jednou dědeček opět se starou Šolcovou sešel, rozmlouvali dlouho a dlouho spolu na rozcestí, a když se rozcházeli, volal

ještě Horák: „Tedy v neděli odpoledne.“ Pak šel každý svojí cestou.

Šolcovi dosud pracovali ve mlýně, správek bylo na několik neděl. Do žní ještě daleko, proto nemusili pospíchat. Bylo na večer po práci. Šolc si ještě trochu poseděl s pantátou a hovořili o mladých letech. Frantík šel domů. Když přešel vantroka a do olšiny vstoupil, spatřil od města přicházeti ženštinu. Věděl na vlas, kdo to. Zahlédl ji z mlejnice. Posečkal, a když ženština až ke mlýnu přišla, pozdravil Anežku. Byla v městě na koupi. Připojil se k ní a tak hovořice, kráčeli údolím k vesnici. Šli pomalu, by jim cesta hodně dlouho trvala.

„Co pak tam nového v městě?“ tázal se Frantík.

„Nemnoho. Za čtrnáct dní bude tam věneček. Bude prý velkolepý, již se vše k němu chystá, shání, šije.“

„Nepojedete také?“ ptal se Šolc, pohlédnuv dívce do chrpových očí, by mu nemohla ničeho zatajiti.

„Otec mne nutí a já nechci,“ odpověděla Anežka a ani nemrkla brvou. Nelhala, že nechce, že se brání.

„A proč nechceš, Anežko, na ples, kde bude všechna městská honorace a „panstvo“ z okolí?“

„Protože se mezi ně nehodím, a muzika

v naší hospodě je mi stokráte milejší, nežli skvělé bály a věnečky v městě. Tady prostota, srdečnost, tam nádherná, nucenost.“

„Ale půjdeš přece na ples,“ prohodil Frantík.

„Víš, šla bych jenom k vůli otci a pokoji v domě. Otec se rád vynáší a chlubí. Však vícekrát nepojedu než jednou.“

„Po druhé, po třetí, po čtvrté, až —“ pravil smutně Frantík.

„Frantíku?“

„Až tam uvázneš.“

„Prosím tě, nezlob mne. Neříkala jsem ti bezpočtukrát, že se z vesnice nehnu, že tady jsem nejraději? Myslíš, že bych dovedla vpraviti se do městského života — já selská holka? Nebyla bych měšťankám na posměch? Křivdíš mi, domnívaje se, že proto chci býti jednou po vůli otci, bych v městě nějakého ženicha ulovila.“

Mladý Šolc byl upokojen. Vzal Anežku za ruku a ucítil slabé stisknutí. Tedy přece.

„Dědeček se o čemsi zmínil našim, abychom k vám v neděli přišli.“ Šolcovi vázl jazyk.

„Budete vždycky vítáni.“

„Kdo ví?“

„Ráda vás uvidím, ráda vás přivítá matka i — otec.“

„Dejž Bůh!“

„Něco zmůže dědeček, něco já a něco matka.“

„Víš už o něčem tatínek?“

„Sotva. Bude lépe, aspoň bude překvapen.“

„Vyplní-li se naše tužby, uslyšíme-li ono osudné „ano“, pak, věř mi, pojedu s vámi na ples do města, nebudete-li se za mne stydět,“ pravil horlivě Frantík, těsně ku Anežce se přituliv. Byla snad cestička úzounká.

Anežka se zaradovala. „Pak také já pojedu s radostí.“

Příjemně vanul větřík olšemi a vrbovím kolem potoka, v keřích rozepěli ptáci ukolébavku svým rodinám, vlnky na potoku poskakovaly, klopýtajíce o každý oblázek v řečišti. Slunce zašlo a západ se růměnil jako líce Anežčiny, po boku mladého truhláře. Byl pěkný podvečer.

Našim lidem přetrhla se nit rozmluvy. Rozprávěli tiše svými dušemi.

Vešli do vsi. Frantík ještě kousek vyprovodil „svoji“ Anežku ke statku, dali si „s Bohem“ a rozešli se. „Tedy v neděli.“

Ta neděle, to byl most, jenž se měl překlenouti přes propašť mezi statkem Horákovým a Šolcovou chalupou, mezi pyšnými sedláky a opovrhovanými chalupáky, mezi bohatstvím a „žebrotou“. Bude tu třeba mnoho pilířů, mnoho oblouků, mnoho práce a nesbortí-li se stavba,

až se už už bude nad blaženými manžely vznášeti? Bůh to sud'! Neděle prý vše rozhodne; proto dědeček modlil se každý den o „Otčenaš“ více a Anežka o dva, jenom že vždycky uvízla a mysl její zaletěla tam do olšin u potoka. —

„Tedy pojedeme na ples?“ tázal se mladý hospodář své dcery. Dříve mu odpírala, bránila se, že se až rozzlobil a nadával. „Rozmyslila sis vše?“

„Ano, pojedeme.“ Nechtěla rozhněvati otce před osudnou nedělí. Ples bude teprv za čtrnácte dní.

„Tedy ať mne nezahanbíš. Ti měšťáci ať zvědí, co jsme my, Přerubáci! Saty ať jsou dle nejnovější mody. Vezměte je na dluh u žida. Mám s ním beztoho co vyjednávati. Zaplatím mu po žních.“

Horák byl spokojen, dcera se mu poddala. Jen jedno ho tísnilo — nedostatek peněz. Vydal se už ze všech, vypůjčil tu a tam a do žní ještě několik neděl. Pak bude hej, namlátí, prodá a peněz bude dost a dost. Ale teď! I ten ples musili právě teď dávatí přede žněmi! No, vypůjčí si. Ale kde? Tam u Šolců, tam mají pěkných pár stovek v záložně a doma také na hotovosti nějakou desítku, ale co pak by tomu řekli lidé, až by si šel vypůjčiti od té žebroty, od chalupáků?

Však on ví, kdo půjčí rád. V městě žid Mauteles má peněz dost, mlčenlivý je jako hrob, ten půjčí rád. Pak se mu zaveze fůra obilí a bude zaplaceno. Jen ty žně kdyby už byly a pak aby se vše dobře sklídilo do stodoly.

Horák už byl hodně zasekán ve vesnici, v hospodě na tabulce „u Hk“ byla dlouhá řada, několik adic, v městě, v krámě Mautelesově bralo se na knížku a u „vzato“ bylo toho plno, u „zaplaceno“ ani cifry, k řezníku chodí na dluh, a také ještě tu a tam něco vázlo. Ale co pak je to u sedláka Horáka? Po žních bude vše jako sklo. Knihy má dosud čisté, dědeček výměnek ani skoro nebeře a pak hospodyně je šetrná a pořádná.

V.

Starý Votroubek v Přerubech je takto důležitou osobou. Je kostelníkem, o Božím Těle vypaluje hmoždíře, staví brány, předříkává na všech poutích, umí poradit tu a tam v nemocích a léčí srdce mladých děvčat a jinochů. „Což je o to“, říkává, „má-li děvče několik set, byť i k Božímu tvorů, odpusť mi to Pán Bůh, nebylo podobné, protáhne se jako med a o ženichy není zle; ale takhle starou pannu bez

krejcaru, bez všech „p“, s ostrým jazykem někomu navlíknouti na krk, to je pravé umění, to je mistrovský kousek!“

A takových „mistrovských kousků“ provedl prý Votroubek už mnoho. Leckterý má na svědomí a proto chalupy, kde dílo „huby“ jeho za bouřlivých větrů roste a se rozmnožuje, bojí se a straní jako čert kříže a když někdy přece nemůže se vyhnouti a někoho uzří, hrkne to v něm jako ve starých hodinách.

„To jste mi, Votroubku, pěknou ochechuli pověsil na krk, teď pojdte a žijte s ní! Je to lítá saň, do hospody nesmím a každý krejcar mi odpočítá jako na důchodě. To jste mi dal!“

Votroubek něco prohodí, tak nějaké těšínské jablko a pak utíká, až mu nohy upalují, myslí si: „Dobře ti, ta se ti dostala na kobytku. Však jsi v hospodě byl doma a peníze u tebe byly jako pleva.“

Jindy mladá hospodyňka vyřítí se na Votroubka, až se všecken zachvěje: „Co že jí to za muže namluvil, je prý tak lakomý, že jí dosud ani na nové šaty nedal a pohrabiny a obilí „vejtěrné“ na sýpku odnáší, ač vším právem hospodyně patří.“

Té to nemohl odpustiti a vyjel si na ni: „Milá kmotra, teď musí hospodář koukati ženám na prsty, za dob drahých pentliček a krajek, drdolů a klobouků. Neměla jste dost

té parády za svobodna, ještě teď se chcete fintiti?“

A podobným způsobem odbýval Votroubek své žalobníky.

„Co pak mi neseš, Frantíku?“ tázal se mladého Šolce, jenž před chalupou Votroubkovou zastavil a „dobrý večer“ námluvčímu přál. Seděl na záspi a vykuřoval si z dřevěnky, uvažuje běh života.

„Přišel jsem k vám na toulačku a s malou prosbou, kmotře“, odpověděl Šolc, v nemalých jsa nesnázích, jak začít.

„To je hezké, to je hezké“, pravil Votroubek a zval jinocha k sobě na zásep. Popovídají si. Starému námluvčímu kmitlo v hlavě. K jeho dalekosáhlým uším už tak něco dolítlo o známosti Anežčině s Frantíkem. Jak to uslyšel, zavrtěl hlavou a když dlouho o tom se napřemýšlel, prohodil před ženou, že by to byl safraportsky perný kus práce a že skoro by oříšek ten louskati neměl chuti. Mnoho prý už vykonal „mistrovských“ kouskův, ale tenhle sňatek by byl ten největší a sláva jeho by zasahovala až do končin celého kraje.

„Kmotře, nepřišel byste zítra odpoledne k nám?“ po dlouhých otáčkách tázel se Frantík Votroubka. Dovedl by ovšem říci si o Anežku sám, ale když to tak bylo ve vsi zvykem a matka naléhala, požádal námluvčího. Byltě

Votroubek Frantikovi kmotrem, urazil by se, kdyby ho obešel. Ale milý Votroubek by byl tuze rád, kdyby Šolc jednal na svoji pěst, do takové práce neměl mnoho chuti.

„I s radostí, s radostí, ale nevím, nevím, jak pořídíme“, odpověděl na oko ochotně.

„Což jste už slyšel?“ prohodil Šolc.

„I jak by ne? Co pak by se mohlo ve vsi vrtnouti, abych já o tom neslyšel? Jak jsem pravil, nevím, jak pořídíme. Mám zkušenost, že spíše se ukuje svatba, když se děti nechtějí a rodiče nutí, než když děti jsou zamilovány a staří ne a ne.“

Těmto slovům starého praktikusa usmál se Frantik.

„Opravdu,“ mluvil dále Votroubek, „na příklad tamhle Mářa Strnadová živou mocí nechtěla si vzítí Moráka, ale když maminka začala s pláčem a otec s lískovkou a vyděděním, já pak přiložil porci výmluvnosti, šlo to a za tři neděle byli svoji. Ovšem, trochu se to hašteří, ale časem si zvyknou.“ Votroubek dostal se do proudu.

„A pak tamhle ve Svišťanech Nána Kva-píková s Jirkou Vostašilovým zrovna po sobě mřeli, jak se měli rádi, a že Nána neměla nic, než ty ruce a několik kytlí, a Jirka hezkou živností, bránili Vostašilovic všemi desíti, Jirkovi nastrčili na krk dva tisíce a Košířovu

Frantinu. Náně to šlo k srdci a šla na službu do města.“

Votroubkovi vypravováním vyhaslo v dýmce.

„A jak se vedlo Vostašilovic novomanželům?“ tázal se Frantík.

„I dobře, mají živnost, peněz také trochu, a když co jíst a trochu zahospodařeno, jak by bylo, než dobře? Jirka trochu broukal, láteřil, že musili Frantinu rodiče si vzít domů, ale pak ho to bláznění přešlo a teď si docela už zvykli.“

Mladý Šolc se zamyslel. Jak to teď s těmi sňatky? Žení se jinoch, vdává se děvče? I toto, statek formuje se ku statku, tisíce ke mlýnu, živnost k živnosti, peníze k penězům, hodnost k hodnosti — a žebrota k žebrotě, k nouzi opět jen nouze. Děvče přidává se jen tak jako ke věnu a ženich k přínosu. Kdo pak se ptá, mají-li se ty děti rády, budou-li žít ve spokojenosti a lásce do smrti?

A muž, jenž nemůže vystát ženu, uchýlí se do hospody, hraje, pije, lumpačí jen proto, že si musil vzít manželku *pro peníze*, jen proto, že rodiče, náhončí, lidé všelijací ho nutili, nabádali, krásnými barvami vše malovali.

Kdyby lidé nemíchali se do štěstí milenců, kdyby mnohý utrhačný jazyk na uzdě byl držen, kdyby sňatkem nebyly uzavírány leckdy

jen špekulace, co by tu bylo na světě méně zla, co by bylo více lásky, více blaha rodinného !

„Ty jsi se nějak zahloubal, Frantíku, do myšlének, že mi ani neodpovídáš. Doufej, snad zítra nějak pořídíme. A ne li, vždyť máš děvčat ve vsi a v okolí jako kvítí a peněz přinesou k vám na chalupu, až vás zasypou,“ těšil Šolce náhončí.

„Nešťastné peníze!“ prohodil Frantík.

„To je teď hlavní živel, kdo nemá peněz, za nic nestojí. Dobře praví píseň: „že peníze světem vládnou“ a je tomu tak. Zatím dobrou noc, hochu! Hezky se vyspi a odpoledne jsem u vás na jisto.“

V hlavě Frantíkově to burácelo, když šel od chalupy Votroubkovy. Byla již noc. Nešel přímo domů, ale obešel ves. Hrdé statky a živnosti vypínaly při záři měsíce své lomenice a štíty naproti malým chalupám na druhém konci vesnice, jakoby vyzývaly je na souboj. A zítra mají se sraziti — chalupa se statkem. Kdo vyhraje?

Frantík maně octl se až před statkem Horákovým.

Zasmušile trčely střechy k nebi, jakoby věštily bouři. Dosud pod těmi krovky panoval mír a pokoj a zítra snad zasedne tam hádka a rozbíjí. Má hoditi osudnou pochodeň, nebo ustoupiti, zapomenouti?

Ve vikýři zablýsklo světlo, ve světničce Anežčině mihl se stín. Mladý Šolc rychle se otočil a spěchal po návsi k domovu. Smečka psů ho vyprovázela.

VI.

Nadešla očekávaná neděle. Sluníčko pěkně svítilo, nikde ani větěrku, ale lidé si povídali, že večer byla někde bouře, bylo prý viděti blýskání a v dáli slyšeti burácení hromu. Voda byla kalná a přesahovala břehy. Hospodářové se děsili. Odevšad se hrnuly zprávy, že potlouklo, že povodeň pobrala obilí, že průtrž smetla osení i s hlinou a že bude drahota a zle.

Přeruby dosud chránil Bůh.

Odpoledne z chalupy Šolcovy vyšli dva muži. Jeden starší, druhý mladší. Prvý měl dlouhý hřebíčkový šosák, vysoké boty, kozlovice, modrou vestu a červený šátek na krku. Byl ze starého kroje. Ani poděbradku dosud nevyměnil za nějaký klobouk. Druhý, jinoch, byl už oděn docela jinak. Měl malý fráček z černého sukna, hladké kalhoty až na zem, na černé vestě stříbrný řetízek s tolary, na krku mašli a na hlavě slaměný bílý klobouk. Švarný to junák!

Došli Horákova statku, něco si pověděli

pošeptmo a zakleпали. Když šli kolem oken dědečkova sroubku, starý Horák seděl u okna a vyhlížel. Jakmile je spatřil, vyšel ze světnice a po záspi se šoural ke statku.

„Pochválen“ — pozdravili naši přátelé sedláka Horáka. Seděl za stolem a něco četl. Odložil lejstra a podíval se na příchozi. Zkoprněl. Družba Votroubek s mladým Šolcem stáli u dveří. Hlavou mu kmitlo.

„Vítám vás, sousedé!“ zval hospodář hosty, by se posadili ke stolu. Napřed družba, pak svěřenec.

„Nejsme ustáli,“ omlouvali se.

„To je hezké, že jste k nám zavítali. Pan Šolc bezpochyby jde si prohlédnout, zda-li co nepopraskalo na nové stavbě? Dobře jste vše udělali, všechna čest a chvála; jen tam u sedničky nechtějí přiléhati dvéře.“

Frantík nevěděl, žertuje-li hospodář, či mluvili do opravdy. Dvéře byly opravdu pootevřeny. Mlčel však a nechal mluvíti Votroubka.

„Milý hospodáři, dnes nás k vám vede příčina zvláštní. Bude vám známo, že tadyhle Frantík Šolcův je pořádný, vzorný jinoch, řemeslník hledaný, že po rodičích bude mít chalupu a trochu peněz že mají v záložně. Vaše dcera Anežka je děvče k pomilování. Což tedy divu, že ti dva mladí lidé do sebe se zakoukali, že by si přáli žíti pospolu? Uznáváme,

že tu nepoměr statků vezdejších, ale shoda srdcí, myšlení, tužeb. Z nepřírozeně nahromaděných statků namnoze hádky vznikají, když manželé se nemilují, z lásky však uzavřené sňatky třeba v chudobě a nouzi přinášejí zdar a spokojenost. A to je hlavní. Tedy, hospodáři, nedívejte se okem příliš přísným na chalupu Solcovu, více si všimněte jeho darů duševních, jeho ctností a umělosti a neváhejte dáti mu Anežku za manželku, za družku na dlouhý život.“

Votroubek umkl. Zatím vstoupili do světnice dědeček a Horáková s Anežkou.

Sedlák opíral se o dubový stůl, oko mu planulo zlostí a hlas se třásl, když počal: „Jak pak tomu dávno, co vy, bídní chalupáci, se odvažujete vzhlížeti na naše statky? Kdo vám dal tolik smělosti, že se opovažujete namlouvati si naše dcery? A kdo dovolil tobě, Anežko, mluvit se Šolcem, tak se daleko zapomínati?“

„Synu!“ ozval se dědeček, „nezapomínej, že v chalupách jako ve statcích lidé se srdcem dobrým, myslí šlechetnou a že mnohý chalupák může se nyní rovnati sedláku, jenž po krk se zadlužuje, hloub a hlouběji upadá!“

„Toho bohdá dosud není a nikdy nebude u nás, na našem statku.“

„Že není a nebude? Budeš-li tak hýřiti, tak utráceti jako dosud, nebudeš dlouho tady

pánem, budeš rád, když si v chalupě některé sedničku najmeš a u sedláka podělkovati budeš. Lituji, že ti musím dnes čistou pravdu do očí povědět, ale jednou to býti musilo. Vy nynější sedláci špatně hospodaříte, vy jste zpyšněli, ale nadejde doba, kdy i váš hřebínek bude sražen. Synu, chceš-li uchrániti statek před zkázou, chceš-li, by tento rodný krov nepřišel do rukou lichvářů, do rukou cizích, vezmi si za pomocníka moudrého hospodáře, anebo pojd' se mnou na výměnek. Já tu dlouho nebudu, brzo ti udělám místo na sroubku. Dej Anežku tadyhle Šolcovi, je to hoch pořádný, šetrný, na rukou tě bude nositi a statek bude zachráněn.“

Dědeček se rozmluvil, až ho popadl kašel.

„Tatínku, teď jsem tady já hospodářem, teď já mám co poroučeti, Anežka je moje dcera, dám ji, komu budu chtít. Ta chalupácká žebrota ať si vybírá manželky ze sobě rovných!“

Sedlák zadíval se do podlahy. Byl oblehán, ale tvrz byla hražena pevnou zdí selské pýchy, mohutnými baštami neústupnosti.

„Ani nedáš nic na slova své manželky, na slzy své dcery?“

„Nedám.“

Ve světnici nastalo ticho. Proud výmluvnosti páně Votroubkovy vysechl nadobro. Poháněný Šolc zatínal pěstě, země pod ním hořela. Nebýti prosebuých zraků Anežčiných, byl

by se nepřemohl a hrdému sedlákovi odpověděl. Tím by však věc byla zkažena dokonce.

„Poslední slovo, synu, svolíš, nesvolíš?“ tázal se dědeček.

„Už jsem řekl. Anežka je moje, pro ni štěstí nekvete na vesnici.“

„Tatínku!“ zaúpělo děvče a vrhlo se otci na prsa.

„Jdi pryč, nerozumíš si, musím za tebe jednati sám.“

„Hospodáři!“ ozval se posléze mladý Šolc. „Nežádám vašeho statku, nechte si ho. Uživím Anežku vlastníma rukama.“

„Jdi mi, žebroto! Myslíš, že ti dám holku, by se dřela s tebou po celý čas života? Proto jsem ji dal vychovati, vycvičiti?“

Z očí Horákových sršely blesky.

„My jsme žebrota, ale v prsou máme srdce, kus poctivosti, kus lidskosti, vy jste boháči, ale v prsou máte kámen místo srdce. My jsme chudí chalupáci, ale žijeme spokojeně, v bázni Boží, vy jste bohatí sedláci, ale pod vašimi krovky neláska, hádky, sváry. My se živíme bramborem, vy masem, my se šatíme kanafasem, vy hedbávím; ale počkejte, že i na vás přijdou dnové odplaty, že i vy, hrdí sedláci, nachýlíte bedra, šíjí a na těchhle vašich statcích hospodařiti budou věřitelé vaši. Vy jste mne pohaněl dnes, žebroty nám nadal, ale snad

nadejde čas, kdy i ta „žebrota“ bude vám dobrou, kdy doprošovati se budete pomoci naší!“

Mladý Šolc s Votroubkem prudce vyšli ze světnice.

Anežka s matkou plakaly, a dědeček smutně se díval na syna. Ten zlostí jen jen hořel.

„Safraportsky těžký kus práce,“ mumlal cestou námluvčí. „To se mi nestalo nikdy a přece tolik mistrovských děl jsem vykonal, ve Svišťanech Jíra Vostašilův, v Dolech Mářa Strnadová.“

Včera nad statkem klenul se mír, dnes nebe se rozbouřilo nad Přeruby. Chalupáci urážku, učiněnou Šolcovi, potáhli na celou svoji stranu a sedláci se nemohli vynadiviti smělosti Frantíkově.

VII.

Boží požehnání v Přerubech bylo překrásné, staří pamětníci nepamatují podobného. Kdyby prý i na silnici byl naseť, bylo by vyrostlo. Bylo radost podívati se do Boží přírody. Pšenice jako val, žito dělalo „boudy“, ječmen jako rákos a oves pospíchal za ostatním obilím. I kulatina se zdařila a len byl lidem po pás. Každý spěchal rád do polí, kde to tak rostlo, bujelo, kde bylo tolik Božího požehnání.

Ale zároveň po okolí šla řeč, že tu a tam potlouklo a že z té úrody učiněný mlat, ba že i hlínu ornou voda vzala a tak že jsou lidé bez chleba a zle tam bude.

To byla smutná zpráva pro přerubské hospodáře. V budoucích žněch byla veškera jich naděje. Jednou přijíti o žeň, o obilí, mohlo pro mnohého býti úplnou zkázou. Ani by nevybředl. Proto pomýšleli na to, dáti se pojistiti proti kroupám. Odhadovali osení a jeli do města do pojišťovny. Dědeček hartusil také na syna, by moudrých hospodářů následoval, ale ten měl jiné starosti. Chystali se do města na věneček. Dvě švadleny šily dnem i nocí, Anežka, ač uměla také šíti velmi hezky, nemohla udělati ani stehu. Od neděle byla celá pitomá. Chodila od ničeho k ničemu. Na ples do města otci slíbila, tedy musí a pak byl by z odporu jejího nový rámus, nová bouře v domě. Litovala matku, která všechnu zlost mužovu musila vypíti. Láteřil, jakou že vychovala dcerušku, která bez dovolení rodičů s tou žebrotou se plichtí. Plakaly obě, matka i dcera. Ještě že je dědeček těšil. Ta osudná neděle také mu nějak dodala. Téměř nevyšel ani z výměnku a synu se vyhýbal na mnoho kroků. Jen se tak o těch kroupách zmínil. Postěžoval si staré Šolcové, když spolu z kostela šli a dodal: „Já bych věděl ještě o jedné spořitelně, kde by se měli naši

hospodářové pojistiti jměním svým, syny, dcerami, manželkami, slovem vším a ta spořitelna by je neoklamala, neošidila ani o krejcar, ta by jim zaručila blažený život vezdejší a po smrti.“ A dědeček ukázal k nebesům.

„Ano, ano,“ odvětila stařenka, „také to říkávám, že teď lidé zapominají na toho nejmoudřejšího, všemocného Hospodáře, že tyto pohromy jsou trestem na pyšné sedláky, na pyšné jich děti a marnivé manželky. U Boha všeho do času. Nadejde doba odměny, odplaty, a pak — nedej Pán Bůh! — trpí spravedlivý s nespravedlivým.“

Na statku se mohl posel — skotáček potrhati. Nejméně pětkráte za půl dne byl u kupce, krajkáře, ale vždycky přišel s nepořízenou: „Nemají.“ Pak musel horem pádem do města. Co vše měl koupiti, měl napsáno na papírku. Běhal k židu Mautelosovi. Jen to mu bylo divno, že, ač nikdy peněz nepřináší, přece žid se na něj usměje a nejdříve ho odbývá. Pak si zapíše vše do knížky a je dobře. To se mu líbilo, člověk nemnsi platit a v knížce papíru do alleluja, tam se toho vejde. Ale pak!

Přerubští hospodáři byli pojištěni až na jednoho a ten byl Josef Horák. Žena prosila, by se také pojistil a nelitoval těch pár krejcarů, když může přijíti o sta, ale hospodář řekl, že kroupy ještě nepadají, že má času dost až v ne-

děli před plesem. Pojede bez toho do města hned odpoledne, by se mohla holka pořádně někde ustrojiti, a zatím tam vše do pořádku uvede. Byli jakž tak upokojeni.

Nadešla čekaná neděle. Anežka mnoho slz prolila, hojně podušku každý večer skropila. Co dělat? Musí a musí, snad by otec ani se nepojistil, kdyby s ním nejela. Bude ho nutiti, sama s ním do pojišťovny půjde. Tak také radil dědeček a matka. Jich návodem také jela.

Po obědě zapřáhl čeledín, do kočáru nanosili několik velikých uzlů, nakládali je pozorně a posléze Horák s dcerou na měkkou podušku se uvelebili. Anežka chtěla, by se kočár zakryl, ale otec nedovolil. Ať se podívají Přerubáci a ta žebrota na chalupách, co může dělati on — sedlák — Horák! A také se dívali, div že nepromačkali tabule, ba i na dvůr vycházeli. Když zajížděli kolem první chalupy, křikl kdosi za plotem: „Selská pýcha jede statek dát na buben.“

Horák se zakabonil, ale slova nepromluviv, hrdě projížděl Přeruby. Anežka se vedle schoulila do loktušky, že si až kudrlinky počechrala, nic nedbajíc rady a napomenutí švadleny, která jí dělala zároveň účes, by ani hlavou nepohnula a loktušku ani nenechala na vlasy dopadnouti.

Když jeli kolem Šolců, vypjal se sedlák,

jak mohl nejvíce, nafoukl se a pyšně se díval na chalupu té „drzé žebroty“, jak obyčejně od neděle Šolcovům říkal. V oknech nebylo nikoho viděti a právě tady si byl přál Horák, aby hlav byla plná okna. Anežka poohlídla se také na chalupu a spatřila, že úkosem ze světnice dívají se na ni dvě oči a soudila, že na těch dvou očích zároveň dvě slzy. Zavřela víčka hodně těsně, nebo se jí draly z očí slzy, že musila se utřítí šátkem. Sedlák sebou netrpělivě pohnul. Minuli Boží muka. Anežka pohlédla vroucím okem na kamenný kříž a na tom kříži na Spasitele světa. Horák ani nesměkl, dnes nemá na takové věci času, nevěděl co pýchou dělati.

Dnes jim vytřel zrak, dnes jim ukázal, co může!

Kdo pak také byl kdy s dcerou na věnečku v městě? Kdo se mohl odvážiti se svým dítětem do takového místa? Však je Anežka jedinou jeho nadějí. Dnes jí tam namluví bohatého měšťáka a ten je vytáhne z dluhů. Počal sčítati, kde všude vázne. Byla toho už hodná suma. Ale co? Žně mu nahradí vše a bude zase hej.

Bylo parno. Nikde ani človíčka nepotkali v poli, každý sedí raději doma, až nastane chládek. Na cestě zvedaly se kotouče prachu a Horák přece kočáru nezavřel. Což kdyby někdo

šel přece? Ať vidí jeho vítězoslávu! Půda byla vyprahlá.

Obilí, větrem jsouc pohybováno, vlnilo se jako vlnky na jezeře. Anežka dívala se v Boží přírodu. Na venkově se zrodila, tam žila, ač na čas byla z něho vytržena, přece milovala tu Boží přírodu více než domy, věže, krámy městské. Jak ráda se probíhala po bujných lúčínách, jak utěšeně se na ni ta kvítka usmívala? Bořiti se do vysokého mechu bylo jí mílejší, než choditi po pěkném dláždění v městě. Ráda pracovala v poli, rozsávala, plela, žala ač jí otec nechtěl dovoliti tou prací se obírat, říká, že ji vychoval ne pro vesnici ale pro město. Jak by se mohla s vesnicí rozloučiti, tam ji to tak táhlo, tak vábilo? A proč by nemohla žíti doma, proč by měla jíti do města? Snad že se naučila něčemu více, než umějí vesnická děvčata? Nemají i ony uměti čísti, psáti, počítati, šíti? Čím nad ně vyniká? Zhola ničím. Je jim rovna, ráda se s nimi veselí, zůstane také na vždy mezi nimi. — Zatím došli města.

VIII.

Mauteles byl ve Vydrilově hlavní osobou. Však také nebylo človíčka v městě a v okolí,

jenž by neměl co dělati s Mautelesem. Měl krám kupecký, se střížním zbožím, krupařil a Bůh sám ví, co by ještě nedělal pro peníze, pro zisk. V krámech bylo naličeno všemi způsoby. Nejraději měl hezké prodáváčky, to prý láká i toho, kdo by nikdy nekoupil. Nejdůležitější v jeho domě byla a jest písárna. Podívejme se tam. Na dvou ohromných pultech haldy papíru a knih. Pro každou vesnici má zvláštní knihu a pro každého hospodáře zvláštní rubriku. Na oknech dvojitá mříže a plechem pobité okenice. V písárně panuje celý den pološero. Jako mívali staří Čechové v koutě své bůžky a dědky, jim se třikráte denně klaněli a host poctu jim vzdávati musel, tak Mauteles měl v čele světnice oltář mamony — „verthajmku“ nejnovější soustavy a klaněl se jí ne třikráte ale nejméně dvacetkrát denně a všicki Mautelesovi hosté zbožným pohledem se dívali na ni jako na světici. U Mautelesa byl svátek nesvátek, on měl jediného jenom boha a ten byl peníze, jediný chrám a ten byly peníze, jedinou jenom tužbu a ta byla peníze, jediný jenom cíl a ten byly peníze.

Před domem zastavil kočár. Tucet dětí bylo v oknech a druhý tucet na dvoře. Mauteles odložil péro, přiskočil k oknu a byl by si s chutí zavýskl. Dlouho čekáný přijel. Vzal knihu, na jejíž desce byl nápis Přeruby a vy-

hledal „h“ — Horáka. U jména toho dva listy už byly počmárány. Pak šel vítat „statkáře přerubského“.

Za chvíli seděli v tajemné pisárně.

„To je hezky, to je hezky, že pan statkář se také u nás zastavil. Tak tedy na ples, na věneček se slečnou dceruškou! To se mi líbí. Od nás také půjdou, také, ale jen ženské. Já mám mnoho práce, starostí, nemohu se ani ten jeden večer uprázdniti, ale pán bude tak hodný a vezme moje s sebou.“

Horák dělal starého, founěl a zbožné vysýlal hledy na verthajmku. Znal už její kouzlo.

„Chci se pojistiti proti kroupám“, prohodil sedlák, „bouří to a straší na všech stranách a vesnice se celá už pojistila.“

„Hlouposti!“ zvolal Mauteles, vyskočil a běžel k tlakoměru na okně. „Ani za týden nebude pršet. Počkejte den, dva a budete mít peníze v kapse.“

„Já se přece bojím.“

„Jen se nestrachujte. Ve Vydržilově nepojistil nikdo ani záhonu. Já mám také pěknou úrodu a nepojistil jsem. Nebudete na ples něco potřebovati?“

„Inu potřeboval bych“. Sedlák byl na rozpacích. To byla jeho slabá stránka.

„Jak mnoho?“ tázal se židák a otvíral pokladnici.

„No tak padesátku.“

„Aj“, zabědoval žid a zalomil rukama: „To je mnoho, to je mnoho!“ — Nadivno, jindy by byl půjčil třeba stovku a dnes se padesátky bál. Věděl, proč. Sedlák mohl by jíti do spořitelny, dal by se pojistiti a byl by bezpečen proti pohromě. Dnes nebo zítra mohou přijíti kroupy, sedlák bude na holičkách, musí vypůjčiti a to notně a za rok statek bude na bubnu, vlastně v knize Mautelesově u písmeny „h“, v rubrikách Horákových. Tak počítal žid a nepůjčil Horákovi nic více než dvacet zlatých.

„Pane statkář!“ dodal, „kdybyste měl málo moje žena má také svoji pokladničku, bude náplese a připůjčí vám. Tak bude vše spraveno.“

Anežka se dostala do rukou prodavaček a dcer Mautelesových jako do ohně. Hlava jí hořela. Mluvily na ni dvě až tři najednou, vodily ji a když se zmínila, že by ráda mluvila s otcem, pravily, že času dost a dost, že má nějaké řízení v pisárně a pak dokonce, že odešel do města za jakousi záležitostí. Anežka si myslila, že se šel pojistit a byla trochu spokojena. Nastal čas strojení. Šaty Anežčiny zdály se židovkám příliš jednoduchými, účes sprostým a chtěly napravovati, znovu vše česati, strojiti. Na šaty našily myrtových věnečků, do vlasů několik poupátek připjaly a jedna přinesla z

krámu Anežce nový vějíř. Nad čelem vlasy přistříhnouti si Anežka, ne a ne, nedala.

Nadešel večer. V městě bylo běhání, šukání, jezdění až hrozno. Staré dvě svítilny jednou za onoho času spatřily světlo Boží, kde jaký kočár a kde jaká herka, vše musilo do parády. Tanečnice a jinoši, rodiče a drahé dcerušky, tatínkové a nadějní synové se scházeli, by užili dnešního večera, každý svým způsobem. Mlád' hnala se hned do „moře světél,“ do výstavy obrazů, zrcadel, chvoje, kalika, růží, květin — do sálu na kluzkou podlahu. Staří sesedali k starým. Mužští do pokojíka na šístku, a pokolení křehké do půvabných loubí z pěti oleandrů, odkud bylo pěkně viděti na „mladý svět.“

Zahrála hudba a nastal rej. Bylo to divné a divné proplétání a točení, poskakování, klanění, cupání, že až oči přecházely. Tančil se šotyš, mazurka, čtverylka, polka, třasák, kvapík atd. atd. Když začali besedu, přišli i staří z pokojíka a dívali se. Písně jim byly známé, ale tanců neznali. Inu Bože! hned na jedné noze, hned na dvou tančiti, hned jako čardaš, hned podlízati jako při památném „pod jeho podejítí“, to by dovedl ze starých málo kdo. Už i v tom tanci umění a pokrok.

Tanečníci jen zářili a popěvovali si: „Kdybych byl, Jeníčku, poslouchal matičku“, nebo „Alou, alou, zahrajte mně pěkně z vesela.“

Horák také vyšel se podívat za ostatními. Anežka tančila celou noc. Tančiti uměla ještě z dob, kdy byla v městě na cvičené, i na čtverylku a besedu se upamatovala. Ovšem nelíbila se jí škrobenost, formálnost a nucenost zábavy, doma bývalo vše srdečnější, upřímnější. Mau- telesovy dcery ji představovaly pánům, kteří sklíčky pokukovali na novou tanečnici.

Líbila se jim a když zvěděli, že dcerou přerubského „statkáře“, obsypali ji jako včely a oblehli ji jako nějakou pevnost. Anežka smála se velmi málo hranatým, začasť neslaným vtipům, ke všem se chovala stejnou měrou, k nikomu více ani méně, jen jak vyžadovala slušnost. Když se sešla s otcem, ptala se ho, jak to s pojistěním? Odpověděl, že vše v pořádku. Byla spokojena. Nebyla tedy přece cesta na darmo.

Horák opět se díval na besedu a na svoji dceru.

Byl na ni hrdým. V tom počne kdosi předzpěvovati: „Sedlák, sedlák, sedlák, ještě jednou sedlák, sedlák, sedlák, sedlák je velký pán: on má pás na bříše a na svém kožiše — tuli-tuli-tuli tu-tulipán.“

Horák se zakabonil, zčervenal a odešel do pokoje.

To byl jediný mráček, jenž zakalil nebe jeho na bále. Teď začal ze zlosti pít pivo,

víno, vzal karty a hrál jako v Přerubech. „Kumpánů“ bylo hned dost a tak za krátko padla dvacítká. Ale jak anděl strážný hned tu byla dceruška Mautelesova a podstrčila Horákovi padesátku. Zlaté děvče, zlatý Mauteles! Sedlák hrál a pil dále.

Zatím v sále vír na vír. Teď se teprve vše rozehrálo. Začaly kvapíky a divoké polky, z tanečníků jen se pot lil, tanečnicím propotily se šaty, bůžek lásky lítal jako šílený a venku — bylo Boží dopuštění.

IX.

Celou neděli bylo přímo dusno. Slunce pá-lito jako nějaká výheň a ani větříček nepohnul listem v sadě. Vyhnati někoho do polí bylo jako vypuditi psa v zimě do nejhorší sloty. Tíseň a síla byla táž, jen živlové byli rozliční. Hospodářové vycházeli na dvůr, na zápraží, pustili se až na zahumení a dívali se úzkostlívě k nebesům. Parnem jen se slívalo.

„Může něco přijíti, člověk sotva dýchá. Jen aby to nebyly kroupy, bylo by toho Božího požehnání na stokráte škoda.“

„Už nás tady dávno Pán Bůh všeho zla chránil, ač by nebylo na škodu trochu na metlu palec přitisknouti.“

„Ba že, ale když s vinnými trestání bývají nevinní.“

Tak rozmlouvali přerubští hospodáři. Na svět hříšný posýlal metlu každý, ale jen aby ta metla přišla někam jinam. Pane Bože, vem si jednoho z nás dvou, ale jenom ne mne!

K večeru slunce zašlo za malý mráček. Byl skoro krvavý. Od černých lesů také se honily dva mraky a v dálce jich bylo také několik. Pobíhaly oblohou jako lodě nepřátelské z nichž to má za chvíli hřmítí, z nichž mají lítati koule a sršeti blesky. Také již bylo slyšeti hrom a viděti blýsknutí. Nebe se zrovna otevřelo.

Každý spěchal domů, úzkostlivě vyhlížel okny a panímámy sháněly se po hromničkách. Ve vsi zvonili klekání. Ale to „Anděl Páně“ dnes každému dlouho trvalo, přidávali dnes modlitbu „za odvráeení všeho zla.“

Pak se zatmělo, následovalo několik rázů, blesků a v oblacích to počalo hučeti, jako když s hor hrne se valem bystřina. V staveních svítily hromničkami a lidé ve smrtelných úzkostech modlili se, klečíce na podlaze. Snad také mnohý sliboval nápravu života, polepšení, modlitby — ale mnohdy bývá již pozdě.

Boží dopuštění trvalo jenom malou půlhodinku, ale co se venku dělo, o tom nikdo ne-

dovede pověděti. S nebe proudy krup a vody lily se k zemi.

V pondělí ráno krásně vyšlo sluníčko, ale spatřilo cosi strašného, nebo hned zakrylo svoji tvář obláčkem a jen tak při okrajích pokukovalo na spoustu v polích. Veškerá úroda byla zničena. Hospodáři vycházeli na pole, ale sotva že stanuli za humny, zalomili rukama a zabědovali: „Trest Boží, metla Páně!“ Luka byla zaplavena, brambory a řepa protrhány a odneseny s hlinou ornou. obilí leželo zamláceno, zatlučeno, jako by právě kopyta koňská je byla do země zamlátila, zadupala. Klasu nebylo celého. Žeň ta tam. V hodině naděje zničena.

Bylo to smutné podivání. Stromy stály jako souše, tu a tam ležel zabitý pták, vytopený krtek, utlučený zajíc a v každé brázdě, v každém příkopě plno vody, hlíny, písku. Mnohý sedlák, mnohý domkář, mnohý chalupník zaplakal si srdečně na mezi, v poli a zbožným pohledem obrátil se ku kříži pod lípami na rozcestí a vzpomněl si na minulý život. Svědomí se ozvalo, nitro volalo. Zda-li pak jsi prosil semeni, jež jsi do země házel, také Boží požehnání, zda-li pak jsi raduje se z osení také děkoval Bohu za vše, čím ti ušetřil, zda-li pak jsi za ochranu prosil toho nejmoudřejšího Hospodáře? Mnohý dosud věřil, že to vše dala sama příroda a na Tvůrce, zachovatele a živitele té přírody ne-

vzpomněl. Věřil v stroj, nevěřil v sílu strojem pohybující. Ruka, jež vesmírem vládne, pošinula kolečko stroje světového a sta — tisíce hrdel bez potravy, bez výživy.

Když tak uvažovali na polích a jedinou nadějí se ještě těšili, že jsou pojištěni a aspoň náhradu dostanou, od Vydržilova hrčel kočár. Lítal vymletou cestou ze strany na stranu. V kočáře seděl Horák s dcerou. Včera ještě tak hrdě vypínal čelo, s takovou slávou jel po vsi, tak byl vesel na plese a dnes — ! Zakrýval oči oběma rukama, by se nemusel dívat na dílo jedné noci, jedné půlhodiny. Plakal. Horák, pyšný sedlák plakal. Toť přespříliš.

„Ale tatínku, vždyť jste se pojistil, nějak se uživíme a napřesrok Pán Bůh zase požehná. Neteskněte tolik, Bůh dal, Bůh vzal,“ těšila Anežka plačícího otce.

„Milé dítě!“ bylo všo, co vyslovil Horák. Slovo vydal pomálu, ale v srdci bylo jinak. Tam to bouřilo, hlava sedláku hořela. Trhal si vlasy, jež byl včera ještě namazal pomádou. Pak vyrazil opět ze sebe:

„Tak nás Bůh tresce!“

Anežka trhala myrtové věnečky s šatův a zahodila je do příkopu. I ta poupata z vlasů vytrhla a mrštila jimi. Bůh ztrestal pýchu světskou.

„Že jsem jen jezdil do města, na ples!“
opět zabědoval Horák.

„Aspoň jste pojistil úrodu. Dnes by bylo pozdě.“

Sedlák zalkal. „Nepojistil jsem ničeho.“
Anežka vyskočila:

„Tedy jsme žebráky?“

„Ano, žebráky — — —“

Přerubští hospodáři, procházejíce pole, viděli kočár Horákův. Viděli, kam včera v také pýše jel a mysleli si: „Ty se poděsíš, až zviš, že tvoje lány jsou nejvíce zdupány, že z tvých polí učiněný mlat a luka jednou povodní.“

A bylo tomu opravdu tak.

Na Horáka, když jeli vesnicí, nedíval se nikdo okny, netlačil nikdo obličejem do tabulí, každý měl dost svého hoře, svého neštěstí. Bylyť i ty děti jako pitomé.

Sedlák vjel do dvora. Nikdo mu nevyšel vstříc. Všechno bylo na poli. Jen od sroubku šoural se dědeček. Touto příhodou sestaral opět o mnoho let. Šel do kostela. Zastavil se u kočáru a div! nepromluvil ani slova. Hlas mu vázl v hrdle. Posléze přece promluvil.

„Na kolik jsi, synu, pojistil?“

„Na nic.“

„Na nic?“ a dědeček zavrával. „Jsi žebrákem.“

„Bůh tak chtěl.“

Sběhli se lidé a omdlelého dědečka odnesli do sroubku. Anežka nehnula se od lože. V plešových šatech obsluhovala nemocného. Na dvoře stáli dosud zapřažení koně, nikdo si jich nevšímal. K neštěstí jednomu přišlo druhé, pohroma stíhala pohromu.

Na zadních honech potkal se sedlák se starým Šolcem. Chalupník motykou dělal rýhy, by odtékala voda do strouhy. Pole vlastního měl malý kousek, pomáhal jiným. Komu? Na to se láska k bližnímu netáže. Byl právě na honech Horákových. Byla tam spousta největší, potřeba nejvyšší.

„Potěš vás Bůh, hospodáři,“ oslovil Šolc udiveného Horáka. Týden tomu, co se rozkmotřili na život a na smrt a dnes pomáhá chalupník na jeho poli. Ani ho nikdo nežádal, neprosil. Sedlák udivením trnul.

„Nermuťte se, budeme si do budoucích žní vypomáhati,“ těšil Šolc sedláka.

„Já jsem zakopán na vždy, já nevybřednu již nikdy.“

„Proč pak? Sousedé vám pomohou, dobytka trochu prodáte a na setí si můžete vypůjčiti.“

Kdyby věděl chalupník, čím vším měly býti žně sedlákovi, co v nich bylo skryto a teď zmařeno nadějí, kdyby byl věděl, že Horák není pojištěn ani krejcarem, že statku hrozí exekuce a buben, také by sklonil hlavu, také

by zaslzel a řekl. „Není pomoci, jsem na mizině.“

Bleskem rozneslo se po Přerubech, že jediný Horák nebyl pojištěn a že dědeček touto zprávou omdlel. Starého hospodáře litovali všicci, mladého jen někdo.

Byl pyšným, vyváděl, Anežku chce mítí komtessou, hodného Šolce odehnal, chalupníky pohaněl. Má za to, Bůh ho potrestal, patřímu to.

Anežka nehnula se od lože dědečkova. Proto jela do města, by otce přiměla pojistit osení, Žid Mauteles všeho vinen, on má vše na svědomí. Byla obelhána, zdržována, zaměstnána, jen aby se nesešla s otcem, nepřipomenula mu, proč přijeli do města.

X.

V Přerubech měli špatné žně. Trhali klásky, sekali slámu a brambory aby byli hledali s lucernou. Ještě ta pojišťovna, že jim pomohla. Nakoupili si, kolik by při největší šetrnosti spotřebovali na dlouhou zimu, jaro a léto do budoucích žní. Nejhuře bylo u Horáků. Věřitelé se hlásili, že potřebují, že jsou zlé časy atd., jak už ty výmluvy bývají. Ale na statku nebylo, nemohli nikudy nikam. Hospodář chodil jako pitomý, sestárnul o dobrých deset lot. Že

jen nehospodařil, že utrácel, že se nepojistil? Hospodyni to také dodalo, sotva že se po dvoře vlékla a dědeček kul na výminku opět plány, jak že by ten statek udržel, zachoval v rodině a pád blízký zastavil. Ne jinak rozumoyal, holka se musí vdáti, na statek musí přijíti nový hospodář. Ale kdo pak do těch dluhů půjde, kdo pak si v těch zlých časech Anežku vezme, když se mu věnem dostanou dluhy, bída a nouze? Frantík Šolcův? Byl odmítnut, postaví si hlavu a nebude chtít. Ale snad přece. Býval vždycky tak hodným, šlechetným.

Votroubek dostal zase kus perné práce, ale myslil si, že to půjde snadno, šelť se vzkázáním od Horáků k Šolcovům. Jak se jen to kolo divně ořáčí. Hned v pravo, hned v levo. Ale milý námluvčí se přepočítal. Chalupník nechtěl ani slyšeti a syn truhlář odpověděl, ať že si hledají ženicha v městě, chtějí-li vdáti holku pro peníze, on že také kdysi prosil, ale byl odmítnut a mimo to ještě všechna chalupnická strana pohaněna. Votroubek se zhrozil těch řečí nad takovým podivínstvím. Jednou chce a po druhé ne a ne.

Horák uslyšev odpověď Šolcovu, kousl se do rtů a zakýval hlavou jako by chtěl říci „Má pravdu.“ Anežka plakala a dědeček litoval, že nemůže jíti do kostela, by promluvil se starou Šolcovou a vše jí rozmluvil.

Byl podzim. Listí přelo se stromů, tráva vadla, uléhala na matičku zemi a ptactvo stěhovalo se do ciziny. Dokud stoly přírody plny, přátel dost a dost; ale když klepe Mořena — klepe nouze, do přátel jako by uhodil blesk, jsou ti tam.

Šolcové dělali v sousední vesnici. Měli na spěch. Zima kvačí a tam mají zbudovati ještě světlici roubenou. Jednoho večera opozdil se Frantík, otec byl dávno doma. Byl podvečer a krásně ve přírodě. I podzim má svoje krásy. Mladý Šolc vesele kráčel stezkou podle potoka k Přerubům. Tam, kde se scházely cesty, viděl od města jíti nějakou ženskou. Počkal. Brzo ji poznal a zamrazilo ho. Byla to Anežka. Když ho došla, pozdravil. Odpověděla, ale očí k němu nepozvedla. Začal o tom a tom. Anežka odpovídala úsečně, nuceně. Pak také dodala: „Myslela jsem, že jsou ti muži věrnější, že u nich platí slovo jako sto, ale zmýlila jsem se.“

„Anežko!“ zvolal Frantík, „vím, kam biješ. Vzkázali jste. Ale mohl jsem tak brzo zapomenouti, jak jsem byl od vašeho prahu odkopnut? Nemusela se mi na mysl a do srdce dráti myšlenka, že chce otec tebe provdati jen ze špekulace, jen aby statek dostal pomoc nějakou, že chce tebe provdati jen pro peníze?“

Anežka se zamlčela, vypadalo to tak. Smutná to skutečnost.

Došli mlýna a nešťastné letos vesnice.

„Frantiku, prosím tě, jdi napřed anebo já si pospíším, aby nás lidé neviděli. Chudý člověk nemá nic než kus té poctivosti.“

Šolce píchle u srdce.

„Neboj se, Anežko! Nezměnilo-li se tvoje smýšlení, budeme moci takto spolu choditi až do smrti jako muž a žena“ — — —

Votroubek byl celý pomaten. V neděli šel se vzkazem od Šolců k Horákovům. Cestou rozumoval: „To aby do toho už tisíc láter. Teď se ta mládež pobláznila. Já býti otcem, já bych narovnal všem záda. Jednou chce, blázní se po ní on, pak se nechají; za chvíli chce a blázní se po něm ona a opět se nechají. I dejte mi svatý pokoj s takovým dílem, to aby už blázen byl námluvčím.“

Tenkráté byl na statku přijat s veselou. Vívali a častovali ho až běda. Ujednáno, vykonáno. V neděli byla prvá ohláška. Lidé se nedivili pranic, hádali dobře. Horák neví kudy kam, potřebuje peněz a statek nového hospodáře.

Dědeček se svatby nedočkal, ale dočkal se uskutečnění svého přání, svých snah. Doprovodili ho na hřbitov a šeptali si: „Udělal místo novým vejminkářům. Jak to vše Pán Bůh dobře řídí!“

A když bylo po svatbě a novomanželé šli

z kostela, prohodil ženich: „Nebýti tépohromy těch krup, nedostali bychom se nikdy za sebe. Jen žel, že štěstí naše zbudováno na tolikeré ztrátě, na tolikerém protivenství.“

„Neboj se,“ pravila nevěsta; „nestrachuj se, tyto pohromy vyléčí aspoň sedláky z pýchy a marnosti. Víť Bůh, co dělá. Nám však nebuď to znamením zlým, věštbou zlověstnou, ale utuž nás do bojů a trampot života.“

A předtucha byla pravdivá. Bída vyléčila Přerubany velmi dobře.

Zbývá nám ještě žid Mauteles, jenž chudák nepojistil prý si ani záhonu a na věneček neměl času ani minuty. Na pultě ležela výhradně kniha s nápisem Přeruby. Byla o mnoho tlustší, Ráchel přišla do ní několik archů také pro chalupníky. Ale div divoucí, dosud nepřišel nikdo.

Židovi to nedalo, sebral se a klusem do Přerub. Vymřeli tam ti lidé, nebo kopou zlatou rudu, že nikdo nepřichází o půjčku?

Šel si tak záminkou prohlídnout svršky k Horákovům. Potřebuje prý ledačeho v domácnosti a tam prý takových věcí hojnost. Šel vesnicí a prohlížel si živnosti. Srdce se mu smálo na tu vysokou lomenici Horákovou. Tam bude pěkná hospoda a krám. Přemýšlel, kam by tam dal nápis v čelo statku.

Zatím se ocitl na dvoře. Horák se Šolcem

mu vyšli vstříc ze světnice, kde bylo hlučno a veselo.

„Aj, snad svatba?“ křičel Mauteles a nakukoval oknem.

„Co pak nám nesete?“ tázali se domácí.

„Inu přišel jsem s blahopřáním a prosil bych jen — jsou zlé časy, výdělku málo — tak něco na interes.“

„Kolik je vám dlužen Horák?“ tázal se ženich.

„To my máme tady s pantatínkem, dnes vás nebudu vyrušovati, abyste neřekli, že jsem nějaký vydřiduch.“

Ale nic nepomohlo, musil do světničky a nastalo počítání. Adice byla ovšem dlouhá, ale když se vše spočítalo, trnoucím židu vypočítal Šolc do krejcaru. Poděkoval mu a vzav žida za límec, pravil: „Teď alou!“ Mauteles věděl, co by mohlo následovati a nedal se pobízeti. Plány ty tam. „Ano, ano, zlatou rudu tam kopou,“ říkal si žid cestou do Vydřilova.

Kopali věru v Přerubech rudu zlatou a přišli na bohatou žílu spokojenosti a blaženého života.

Zprávy

o Dědictví Svatojanském.

I. Přehled údů v roce 1889.

Zakladatelů jest	7
Spoluzakladatelů	62
Údů první třídy	30
Údů druhé třídy	135
Údů třetí třídy	27446
Úhrnem	<u>27680</u>

Mezi těmi jest údů stálých:

a sice rodů	5683
škol, obcí, bratrstev a knihoven, kon- ventů a spolků	1156
údů duchovního stavu	2952

☞ Údy stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak veškeré údstvo očekává, mezi oktávem sv. Jana Nep. oběť mše svaté za živé i mrtvé údy našeho Dědictví každoročně obětovali. Ostatní údové nekneží s týmž nábožným úmyslem v naznačeném čase přítomni budtež mši

IV

svaté. U hrobu sv. Jana Nep. v Praze koná řídítel Svatojanského Dědictví v den 15. května v 8 hodin slavné zpívané rekviem za všechny v Pánu zesnulé údy, kteroužto pobožnost založil a nadal v Pánu odpočívající kanovník strážce Václav Pešina rytíř z Čechorodu, druhdy redaktor Dědictví Svatojanského.

II. Poučení o přístupu nových údův a odbírání knih.

O vzniku Dědictví připomínáme novým údům toto: Ant. Hanikýř, narozen v Praze dne 21. října 1753, býv. jesuita, pak kaplan v Sedlci u Votic, v Klokotech, Jindř. Hradci a exposita v Číměři, posléze na výslužbě v Plané a v Táboře, umínil sobě roku 1829 na památku první stoleté slavnosti vyhlášení Jana Nepomuckého za svatého založiti ústav, jímž by dobré, vzdělavatelné knihy v jazyku českém, již vázané, v ceně levné vydávány byly. O řízení závodu toho požádal roku 1831 kníž. arcibiskupskou konsistoř v Praze. Položiv jakožto základ 1000 zl. na stříbře vyžádal sobě, aby podnik nesl jméno: „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ a veškeré obecenstvo aby k přistoupení pozváno bylo. Dotčený zakladatel zemřel v Táboře dne 15. března 1833 v 80. roce věku svého a byl na tamějším hřbitově pochován, kdež mu ná-

kladem Dědictví pomník byl postaven. Po dosaženém potvrzení vstoupilo Dědictví roku 1835 v život a ze zrnka horčičného vzrostlo v mohutný strom i bylo od slavné paměti papeže Pia IX. dne 30. března l. P. 1855 apoštolským požehnáním a pro oktáv Svatojanský plnomocnými odpustky obdařeno.

Ze stanov klademe sem následující poučení :

1. Kdo k Dědictví Svatojanskému v Praze přistoupiti hodlá, nechť poštovní poukázkou aneb ve vyplaceném psaní (franco) aneb jinak příležitostně s nápisem: „*Řiditelství Svatojanského Dědictví v Praze*“ své jméno a příjmení, pak svou osadu farní a biskupství (diecési), ku kterémuž přináleží, udá, zároveň i peníze zašle neb vloží. Vklad za úda třetí třídy obnáší jednou pro vždy 10 zlatých rak. měny; za rod, školu, obec, knihovnu, platí se jednou na vždy 20 zl.*).

2. Každý nově přistoupivší úd ať si *lístek* na odbírání knih dobře uschová a následujícího roku, jakož i potom v budoucích letech po velikonoci od svého veleb. správce duchovního

*) Jména nových údů, kteří k Dědictví sv.-Janskému přistoupili a jiná téhož Dědictví týkající se návštějí ohlašujeme v časopisu „*Blahověst*“, jenž vychází letos již 40. rok, třikrát za měsíc, totiž dne 5., 15. a 25. každého měsíce. Na „*Blahověst*“ předplácí se v knížecí arcibiskupské knihtiskárně *Rohlíček a Sievers* v Praze a sice na celý rok s poštovní zásylkou pouze 3 zl. 50 kr.

VI

podepsati dá. Na tento lístek může si pak, žije-li úd v Čechách, knihu v knihkupectví B. Stýbla v Praze na Sv.-Václavském náměstí (býv. koňskému trhu) číslo 786—II. vyzdvihnouti, jen že musí připojiti 3 kr. r. č., kterýžto peníz přísluší za práci a obálku. Pro údy v Olomúckém arcibiskupství platí totéž, jen že knihy své vybírají v knihkupectví Eduarda Hölzla (Helcla) v Olomúci; údové pak z Brněnského biskupství necht se o knihy své hlásí v knihkupectví Karla Winikra v Brně. Ostatním údům v jiných diecésích zasílají se knihy přímo z Prahy od ředitelstva. Kdož by však žádal, aby mu knihkupec knihu poštou zaslal, připoj mimo ony 3 krejcare, knihkupci náležející, ještě 6 krejcarů na kolkovaný poštovský list průvodní.

3. Přestěhuje-li se některý úd z Čech na Moravu, aneb odeběře-li se z Brněnského biskupství do Olomouckého neb na opak, ať to ve vyplaceném listu (franko) oznámí Ředitelství, kteréž mu nový lístek na odbírání knih pošle, aby mu pak v příslušném knihkupectví vydány byly.

4. Poněvadž odebírací či podělný lístek může v ztrátu přijíti neb i ukraden býti, každý si číslo jeho pro takový případ na jistém místě, ku př. v modlitební knížce zaznamenej; pakli skutečně ztráta se udála, Ředitelství o nový lístek požádej s připojením 20 krejcarů,

poplatku to za vydání listu nového, a 10 kr. na poštovní výlohy, tedy úhrnem 30 kr. Připomínáme však, že kdyby se napotom pohřešovaný první lístek zase našel, týž žádně platnosti více nemá.

5. Když *umřel* úd, žádáme snažně pozůstalých přátel, aby, když si na jeho lístek knihu *posledního* roku (třeba po smrti úda) vybrali, úmrtí toho úda na lístek ten poznamenali a dotyčnému knihkupectví vydali aneb poprosili svého pastýře duchovního, aby lístek ten nejdůstojnější arcib. *konsistori* Pražské aneb *řediteli* Dědictví zaslal. Jména zemřelých údů Dědictví uveřejňují se v podílu každého roku.

6. Rod se běře, pokud jméno se neztratí. Synů-li není, odebírají knihy dcery zakladatele rodu, dokud žijí; dítky pak jejich, *jiné* již jméno nesoucí, nemají práva tohoto; rod vymřel.

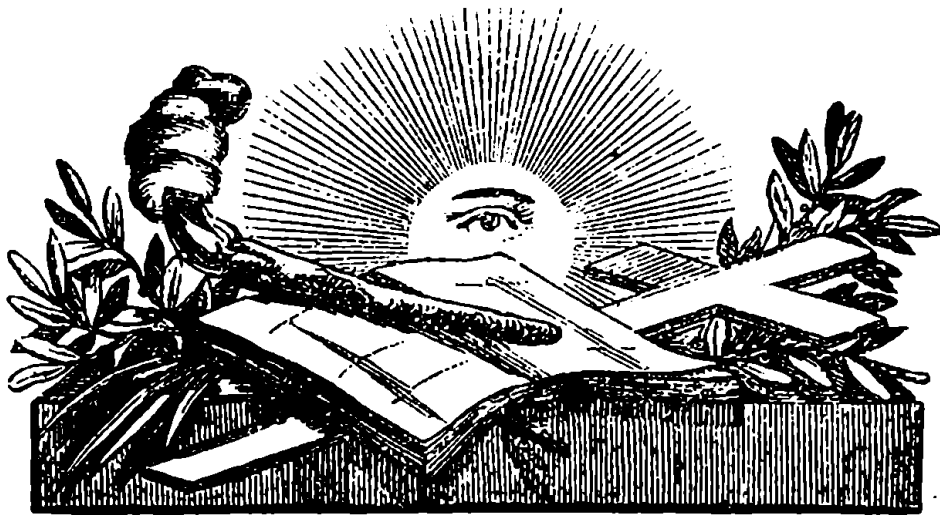
7. Spojí-li se manžel s manželkou svou v jeden toliko vklad (10 zl.), vydávají se knihy jenom do úmrtí jednoho z nich. Tolikéž, spojí-li se v jeden vklad bratr s bratrem nebo sestra se sestrou, neb bratr se sestrou a podobně, vydávají se knihy jen do úmrtí toho, jenž *první* jest napsán na přijímací listině (diplomu).

Připomínáme, že správa Dědictví Svatojanského rozdělena jest v ten způsob, že *ředitel* Dědictví přijímá vklady nových údů, žádosti

VIII

o knihy, o duplikáty diplomu a podílné lístky, jež podpisuje atd.; *redaktor* pak Dědictví vede péči o vydání knih, pročez se redakci jenom *rukopisy* dávají, vše ostatní budiž zasíláno: *Ředitelství Dědictví Svatojanského v Praze.*

III. Seznam údů

Svatojanského Dědictví v Praze,

kteří během roku 1889 zemřeli, aneb již dříve zemřevše, Řiditelství teprv letos oznámeni byli.

I. V Čechách.

1. V arcidiecési Pražské.

Bořický Jan v Praze z. r.

Vys. důst. p. Breischl Josef, kapit. děkan v Staré Boleslavi.

Buriánek František a manželka Barbora, dcera Anna, provdaná Nekolova v Štáhlavicích z. r.

Čížek Josef v Slaném.

Derynková Kateřina v Přišimších z. r.

Dufkova Marie v Slaném.

Franěk Jan a manž. Anna v Praze z. r.

Hervertová Anna v Radlicích.

Holý Václav v Lipenci.

X

Hulánova Kateřina, provd. Říhová v Nechvalicích.
Kotrbova Marie v Panno-Břežanech.
Křížova Ludmila v Lipenci.
dp. Matoušek Josef, farář v Trnové.
Maurer Vilím v Milým.
Pražák Matěj v Oborách.
Prosická Veronika v Řidké.
Řehák Václav v Sazeném.
Soukup Pavel v Skřivanech, z. r.
Šmuchařova Teresie v Hudlicích.
Štěpánková Anna v Kopanském mlýně.
Valentova Ludmila v Praze.
Vlček Antonín v Pistech.
Vojíř Jan v Michli, z. r.
Voršílková Kateřina v Praze.
dp. P. Zahradnický Benno, kvardián Fran-
tiškánů v Zásmukách.
Zoufálek Václav ve Vršovicích, z. r.

V Kladsku.

Elsnerová Marie v Slaném.
Hillmanova Marie v Čermě, z. r.
Scheffelova Marie v Čermě, z. r.
Úhrnem 32.

2. V Budějovické diecési.

Burdova Dorota, provd. Měřičková v Nepomuku.
Čapková Marie v Písku.
Divišova Anna v Petrovicích.
Dvořák Frant. a manž. Marie v Bozděchově z. r.
Hájek Jan v Hvoždanech.
Hejlova Alžběta v Stráži.
Hlavnička Jan v Němčicích.

Hodánkova Josefa v Čepicích.
 Holcova Františka v Zdákově.
 Klasná Františka v Lhotce.
 Klejsnarova Kateřina v Oujezdě.
 Kučerova Magdalena v Olešnici.
 Kudějova Alžběta v Málkově, z. r.
 Maňaska Josef a manž. Marie v Uzeničkách z. r.
 dp. Maršík Josef, kaplan v Štarkově.
 dp. Matějček Jan, farář v Cachrově.
 dp. Noska František, farář v Miroticích.
 Pecháčkova Marie v Březí.
 Prokop Vojt. a manž. Marie v Budičovicích z. r.
 Pýcha Josef v Malkově z. r.
 Rejman Michal v Sedlicích.
 Roudova Marie ve Zhůři.
 Strakova Barbora v Stráži.
 Šebesta Karel v Přestavicích.
 dp. Šmat Frant., spiritual v Horažďovicích.
 Topka Jan v Petrovicích.
 Trhлік Jan a manž. Marie v Sedlišti.
 Tuháček František v Uzeničkách z. r.
 Tuháček Josef v Uzeničkách z. r.
 Vacek Antonín v Hosticích.
 Vaněček Matouš v Čepě.
 Vrzal Jan v Nových Hradech.
 Zděněk Josef ve Hvoždanech.

Uhrnem 37.

3. V Kralohradecké diecési.

Antoš Josef v Domašíně.
 Aschenbrenner František v Adamově.
 Beneš František v Kališti.
 Berka Václav v Polepích.
 Vdp. Dostálek Jan, farář ve Vejprachticích.
 Drahorad Jan v Bohuslavicích.

XII

Ešner Josef, učitel v Mlíkosrbech.
dp. Hanuš Josef, farář v Bystrém.
Ježek Josef v Mezilesí.
Kopecký Josef v Manově Lhotě.
Kuřátko Jan v Novém Hradci.
Liskovský Josef v Kalné.
Metalová Johanna v Horních Věžnicích.
Metal Josef v Horních Věžnicích.
Metal Jan v Horních Věžnicích.
Novotný Josef v Hříšti, z. r.
Paděrová Johanna v Pardubicích.
dp. Paďour Jan, farář, bisk. notář v Ronově.
Peška Jan v Lysé.
dp. Pittermann Josef, farář v Sendražicích.
Poseltova Josefa v Pece.
dp. Rostšlapil Josef, farář v Opočně.
Sucharda František v Staré Pace.
Šponarová Františka v Říčkách, z. r.
Steffl Vincenc v Lysé.
Václavík Alois v Žehuni.
Vaněk Jan v Míškově.
Vaněk Jan v Slavonově.
Vitek Karel v Polné.
Vítova Kateřina v Kbelnicích.
Voborník Jiří v Bohuslavicích.
Vrabec Jan v Panské-Habrové.

Uhrnem 32.

4. V Litoměřické diecési.

dp. Forman Václav, osob. děkan ve Všení.
dp. Hruša Jan, děkan v Bezně.
Müller Štěpán v Kadlíně, z. r.
Toman Jakub v Křesíně.

Uhrnem 4.

II. Na Moravě.

5. V Olomoucké arcidiecési.

Bláhova Terezie v Cechovicích.
 Bočkova Mariana v Chýlicích.
 Boluňovská Josefa v Přerově.
 Březovský Jakub v Držkovicích.
 Bučkova Rosalie ve Vitonicích.
 Doležalova Kateřina v Příkazích.
 Dvořák František v Klenovicích, z. r.
 Dvořák František, měšťan v Přerově.
 Dvořáková Mariana v Cechovicích.
 Falkenheinova Ida, hraběnka v Kyjovicích.
 Fifka Josef v Zdětíně.
 Flekáčova Marie v Uher. Brodě.
 Graca František v Kravaři.
 Graus Antonín, měšťan v Přerově.
 Harazim František v Moravské Ostravě.
 Hartl Albert a manž. Anna ve Velkém Ujezdě,
 z. r.
 Hill Václav v Slavkově.
 Horák Ignác v Jáchymově.
 Horáková Juliana v Naklí.
 dp. Hošťálek Valentin, farář v Oseku.
 Hrdý Valentin a manž. Anna v Němčicích.
 Hužva Ant., zedník v Přerově.
 Chovancova Marie v Slavkově.
 Jurecká Františka v Křenovicích.
 Kabelova Anna, svobodná v Přerově.
 Kadlčík Vincenc v Čelčicích, z. r.
 Karth František v Chvalkovicích.
 Kellnerova Šolastika v Slavkově.
 Klečka Jan v Staré Bělé.
 Klimkova Agata v Slavkově.

XIV

Klímková Barbora v Metylovicích, z. r.
Kocianova Petronila v Soběchlebích.
Kopal Vincenc v Strerovicích.
Kovalčík František v Star. městě, z. r.
Králičková Petronila v Radotíně.
Kunčíkova Anežka v Novém Ptění.
Kusák František v Nové vsi.
Kusák Jan v Nové vsi.
Kusáková Apolonie v Nové vsi.
Langer Augustin v Staré Bělé.
Matlaskova Marie v Opavě.
Mokrášova Veronika v Star. městě.
Mudrta Bartoloměj v Kelčicích.
Novák Matouš v Bilkovicích.
Novotná Františka v Polkovicích.
Očenášek Josef na Vsísku.
Pijáčková Rosalie v Nové vsi.
Polach Josef v Švábenicích.
Popelářova Veronika v Nové vsi.
Portiš Frant. a manž. Klára v Petrůvce.
Pospíšilova Barbora v Charváttech, z. r.
Pospíšilová Teresie, vdova v Přerově.
Postřimovský Jakub v Nové vsi.
Reinachova Františka v Čelčicích.
Reznar Jan v Hranicích, z. r.
Rozehnalova Apolena v Staré Bělé.
Rychtářská Julie v Kateřinkách.
Sedláček Tomáš v Křelově.
Sedláková Josefa v Švábenicích.
Skřeček František, měšťan v Přerově.
Smolková Petronila, domkářka v Přerově.
Sojáková Kateřina v Nové vsi.
Sontagova Kateřina v Komárově.
Spáčilova Barbora v Unčicích.
Suchánková Anna, vdova v Přerově.

Svobodova Veronika v Domamyslicích.
 Šáfová Anna, měšťanka v Přerově.
 Šedinkova Johanna ve Víškovicích.
 Šídlova Anna v Nové vsi.
 Šira Václav v Slavkově u Opavy.
 Štědroňova Anna v Kravaři.
 Švahala Matouš v Hošťálkově, z. r.
 Tylova Josefa ve Velkém Újezdě, z. r.
 Unzeitig František ve Zvole.
 Urbišova Kateřina v Komárově.
 Uvízlova Anna v Bohuňovicích.
 Valášková Mariana v Dřínově.
 Vaněk Antonín v Nové vsi.
 Vaňkova Anežka v Nové vsi.
 Vávra Martin v Kostelanech, z. r.
 Vlachyňská Marie v Starém městě, z. r.
 Vodnářkova Mariana v Přerově.
 Vojtek Anselm v Slavkově u Opavy.
 Vozníková Anna v Kateřinkách.
 dp. Vychodil Arnošt, farář v Přerově.
 Vychodilová Anna v Nové vsi.
 Zapletal Josef, rolník v Oujezdě.
 Zapletalova Marie v Starém městě.
 Zavadil Josef ve Vitonicích.
 Zedekova Kateřina, provd. Metelková ve Velkém
 Újezdě.
 Zlámalova Eleonora v Přerově.

Uhrnem 94.

6. V Brněnské diecési.

Beránek Vincenc v Mohelně, z. r.
 Brázda František v Mohelně, z. r.
 Čupák Augustin v Oujezdě.

XVI

Chmelova Marie v Novém Rousínově.
Jelinek Michal a manželka Magdalena v Hodo-
níně z. r.
Kotáskova Tekla v Rovenském dvoře.
Malinova Marie v Plenkovicích.
Možný Jan v Horákově.
Nešpor František v Hruškách.
Pavlík František v Blažejovicích.
Plockova Veronika ve Vosci, z. r.
vdp. Dr. Procházka Matěj, kanovník v Brně.
Přecechtělova Julie v Brně.
Přilizourova Teresie v Nov. Dvořích.
Rozmarin Josef ve Votíně, z. r.
Samson Pavel ve Velk. Němčicích.
Soukupova Anna, provd. Masaříková v Rousínově.
Vdp. Svoboda František, kaplan v Hostině.
Schönweitz František ve Výškově.
Žáček Fabian v Blažejovicích, z. r.
Úhrnem 21.

7. Ve Vratislavské diecési v Slezsku

Jelenova Barbora v Pojnízdově.
Kajura František a manželka v Darkově.
Krucinova Barbora v Darkově.
Mokrošova Veronika v Šenově, z. r.
Pazdiorova Mariana v Suchej.
Pixa Jiří v Syrsku.
dp. Žmijka Jan, farář v Karvíně.
Úhrnem 8.

8. V R a k o u s í c h.

Jakšova Marie, provd. Vančatova ve Vídni.
Košut Jakub v Nové vsi.

9. V U h e r s k ý c h d i e c é s í c h.

Matoška Kateřina v Mariláthy.
Spálovský Antonín v Pištanech.
dp. Ščiasni Josef, děkan v Pressburku.

Tedy úhrnem všech údů v Pánu zesnulých,
pokud letos Ředitelství oznámeni byli, 233,
kteréžto modlitbám živoucích odporučeni budtež.

Modleme se:

Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli,
dušem služebníkův a služebnic svých odpuštění
všech hříchů rač dáti, aby prominutí,
kteréhož vždycky žádali, pobožnými prosbami
dojítí mohli. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, Pane, a světlo
věčné ať jim svítí. Ať odpočívají v pokoji.
Amen.

IV. Milodary a odkazy v roce 1889 pro Dědictví Svatojanské.

1. Jan Rivka v Koutech v Uhrách
za † Michala Matějku a manželku
Suzanu zl. 10.—

XVIII

2. Za † Jiřího Palkoviče a manželku
Barboru v Koutech	zl. 5.—
3. Vincencie Mudrlová z Kelčic na
Moravě	zl. 5.—
4. † Jan a Magdalena, manželé Ka-
lisovi v Sunychtu u Bohumína v
Slezsku	zl. 10.—
5. † Jan Hejda v Starém městě na
Moravě	zl. 10.—
6. Jenovefa Bitnerova v Břestci za
† manžela Josefa	zl. 50.—
Úhrnem	<u>zl. 50.—</u>

Na přimluvu svatého Jana Nepomuckého
račiž odplatiti, ó Pane, všem Dědictví Tvému
dobře činícím, pro jméno Tvé, životem věčným.
Amen.

V. Příspěvky spoluoudů Dědictví na chrám sv. Víta v Praze v roce 1889.

1. Jan Fidelis Kylar, bratr III. řádu
v Brně	zl. —·60
2. Václav Mokroš v Šenově u Mor.
Ostravy	zl. —·20
3. Václav Hejtmánek, řídící učitel
ve Všetatech	zl. 50.—
4. † Václav Zoufálek ve Vršovicích
u Prahy	zl. 10.—

5. Dr. Jaroslav Sedláček, kooperátor u sv. Jindřicha v Praze . . .	zl. 200.—
6. Schlésova Josefa v Brně . . .	zl. —·70
7. Antonín Černický	zl. —·10
8. Ferdinand Harna, farář v Chvalkovicích u Olomouce	zl. —·52
9. Juliana Štötová ve Chvalkovicích u Olomouce	zl. 1.—
Úhrnem . . .	<u>zl. 263·12</u>

VI. Knihy Svatojanského Dědictví.

Z knih Svatojanským Dědictvím vydaných jsou tyto na skladě:

Bible Česká čili Písmo svaté Starého i Nového Zákona, a sice:

I. *nové* vydání písmem *latinským* prodává se

a) celé Písmo sv. (Nový i Starý Zákon) v *jednom* svazku vázané v tuhých deskách za **2 zl. 50 kr. r. m.**

b) Celé Písmo sv. (Nový i Starý Zákon) vázané v tuhých deskách ve *dvou* dílech čili svazcích za **2 zl. 60 kr. r. m.**

Pozn. Pouze jeden díl tohoto Písma sv. o sobě se neprodává.

c) **Písmo sv. Nového Zákona**, latinkou tištěné ve *formátě dvanáctky*, otisk to z II. dílu velké bible Dědictvím vydané prodává se:

1 exemplář brožirovaný za **40** kr.

1 „ vázaný za **60** kr.

Při objednávkách většího počtu exemplářů dopřává ředitelství o něco levnější ceny.

II. *staré vydání švabachem*, obsahující v jediném svazku celé Písmo sv. Starého i Nového Zákona, velký oktáv, stran 1433, prodává se za 1 zl. r. m.

Postilla aneb výklady a rozjímání na evangelia nedělní a sváteční od Dr. Innocencia *Frencla*.

Díl I. za **50** kr.

Díl II. za **50** kr. r. m.

Díl III. za **80** kr. r. m.

Díl IV. za **50** kr. r. m.

Všecky 4 díly postilly dohromady prodávají se za **2** zl. r. m.

Kancionál. Díl I. a II., nyní za **2** zl.

Hlas varhan. Díl I. a II. obsahuje dokonalý průvod varhan ke všem písním v Kancionálu obsaženým, nyní za **5** zl.

 K žádosti důstojných úřadův farních, řiditelů kůrův a členů Dědictví povolí Řiditelství při obou dílech „Kancionálu“ i u „Hlasu varhan“ ještě větší sražku, t. j. nižší cenu, jakož i při jiných knihách v tomto seznamu obsažených, zvláště když by se více výtisků odebralo. Tímto způsobem bylo by lze „Kancionál“ za nepatrnou cenu po osadách rozšířiti, tak že by se v každé domácnosti ke cti a chvále Boží zpívalo a společné služby Boží nábožným zpěvem veškeré osady se oslavily.

- Duševní zábava.** Sbíрка povídek, za 40 kr.
- Vůdce hříšníků** Ludvíka Granadského. Od Jana N. Františka Desoldy. Stran 733, za 80 kr.
- Příběhy Starého Zákona** a jim připojené nábožné rozjímání pro lid křesťanský; s obrázky; za 1 zl.
- Příběhy Nového Zákona** a jim připojené atd.; s obrázky; za 1 zl.
- Boj a vítězství pravdy Boží v Čechách.** Sepsal kan. Jos. Ehrenberger; za 40 kr.
- Drahé kameny z koruny Svatováclavské** čili životy Světců, Blahoslavených a domněním Svatých národa Československého. Díl I., za 70 kr.
- Drahé kameny z koruny Svatováclavské,** t. j. Životy Světců, Blahoslavenců a domněním Svatých národa Československého. Díl II. s obrázky. — **Sv. Vojtěcha hrob a ostatky na hradě Pražském.** Na památku nalezení těchto ostatků dne 15. března 1880 sepsal Jan Křt. Votka. Oba spisy, str. 617, za 80 kr.
- Obrazy z dějepisu Církve Páně.** Sepsal Tomáš Novák. Díl I. za 70 kr.
- Obrazy z dějepisu Církve Páně.** Sepsal † Tomáš Novák. Díl II. — **O svatém biřmování.** Cena obou spisů 70 kr.
- Dějiny diecése Pražské. Národní dům Český**

v Římě. Sepsal a vzdělal Dr. Kl. Borový;
za **80** kr.

Ctih. otce Leonarda *Goffine-a*: **Postilla**. Přel.
Jan N. Frant. Desolda. Díl I. obsahuje
neděle a svátky Páně. Str. XVI a 530.
Cena **80** kr.

Ctih. otce Leonarda *Goffine-a*: **Postilla**. Přel.
Jan N. Frant. Desolda. Díl II. obsahuje
slavnosti a svátky Svatých. — Cena **70** kr.

Sv. Jan Nepomucký. S ocelorytinou. Sepsal Dr.
Klement Borový. — **Základní pravidla katol.**
vychování. Zčeštil Jan N. Frant. Desolda.
Oba spisy za 1 zl.

Památky Staroboleslavské čili: Prvotní vývoj a
význam úcty Svatováclavské v Čechách.
Sepsal Jan Křt. Votka. S obrázkem sv.
Václava a 7 jinými dřevořezbami. Stran
VIII, 415 a XVIII. Cena **80** kr. *)

Trnová koruna. Historický obraz z třicetileté
války. — **Pan Odolan Pětipeský**. Historická
pověst z třicetileté války a vojen Tureckých.
Od V. B. Třebizského. Str. 487 s 2 obr.
Cena **70** kr.

Duchovní cvičení pro dospělé i pro mládež vzdě-

*) Menší spis téhož druhu jest „**Stará Boleslav**,
nejstarší poutní místo v Čechách.“ Vydal **Fr. Srdínko**,
síd. kanovník kolleg. kapitoly v Staré Boleslavi. S ocelo-
rytinou a 8 obrázky v textu, str. 120, za **40** kr., v knih-
kupectví **B. Stýbla v Praze**.

lanější. Sepsal Fr. *Srdínko*, síd. kanovník starobylé kollegiatní kapitoly v St. Boleslavi atd. Str. VI a 347 s mnohými obrázky v textu. Cena 40 kr.

Posvátná místa král. hlavního města Prahy. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v hlav. městě království Českého. Sepsal František *Ekert*, kaplan u sv. Vojtěcha v Praze. Svazek I. S 2 fototypickými obrázky. Str. VI, 379 a XIII. Cena 1 zl. — Svazek II. s 2 fototypickými obrázky. Str. 515. Cena 1 zl.

Jubilejní kniha. K oslavě tisícileté památky úmrtí sv. Methoděje, jakož i k oslavě 50-letého trvání Dědictví Sv. Jana Nep. vydaná. S první částí matriky údů Dědictví. Podíl č. 72 za r. 1885. S obrázky. Str. 448 a 285. Cena 80 kr.

Otcové a děti. Povídka z venkovského života; napsal Vojtěch *Pakosta*. S 5 obrázky. S druhou částí matriky údů Dědictví. Podíl č. 73 za r. 1886. Cena 80 kr.

Cesty missionářské, které Mongolskem, Tibetem a říší Čínskou vykonali *Huc* a *Gabet*, kněží kongregace sv. Lazara v Paříži. Zčeštil Karel *Jindřich*. Podíl č. 74 za r. 1887. Cena 1 zl.

Poznámka. **Život Ježíše Krista** od *Neumanna*,
taktéž: **Životy, utrpení a skutky Svatých a Světic
Božích** od *Karlíka* a **Čermákova rodina** od *Ehren-
bergra* jsou již úplně rozebrány.

V Praze, 15. dubna 1890.

Dr. Klement Borový,

kanovník metrop. kapitoly u sv.
Víta na hradě Pražském, ředitel
Dědictví Svatojanského.

František Srdínko,

sídelní kanovník kolleg. kapitoly
ve Staré Boleslavi, redaktor Dě-
dictví Svatojanského.